

OVER

CRORE

VACCINE DOSES ADMINISTERED

ભારતમાં કોવિડ-19 રસીકરણનો આંકડો 100 કરોડને પાર

વિરોધ કરવાનો અધિકાર

નવું ક્વાડ

click to join whatsapp
[joinicerajkot.com](https://www.whatsapp.com/joinicerajkot.com)

follow us on instagram
[icerajkot](https://www.instagram.com/icerajkot)

follow us on youtube
[icerajkot](https://www.youtube.com/icerajkot)

join telegram
t.me/icerajkotofficial

INDEX

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- UPSCએ નોકરીના ઈચ્છુક લોકો માટે હેલ્પલાઇન શરૂ કરી.....01
- વિરોધ કરવાનો અધિકાર.....01
- બાળ જાતીય શોષણ.....02
- રાજકારણનું ગુનાહિતકરણ.....03
- ભાગેડુ આર્થિક અપરાધી.....04
- પ્રશ્નોત્તરી.....04

2. અર્થતંત્ર.....06

- HDFC બેંક, માર્ટરકાર્ડ, USAID \$100 મિલિયન ક્રેડિટ સુવિધા માટે પ્રતિબદ્ધ છે.....06
- NPCI એ કાર્ડ ટોકનાઈઝેશન માટે દત્તક પ્લેટફોર્મ શરૂ કર્યું.....06
- FPO ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સરકાર અને નાબાર્ડે હસ્તાક્ષર કર્યા.....06
- ફૂડ ઓઇલના ઊંચા ભાવ.....07
- IMFની ભૂમિકાની સમીક્ષા.....08
- સાત નવા સંરક્ષણ જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો (DPSUs).....09
- પ્રશ્નોત્તરી.....10

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....12

- FATFએ તુર્કીને ગ્રે લિસ્ટમાં ઉમેર્યું: પાકિસ્તાન યથાવત.....12
- યુએન એ અફઘાનિસ્તાન માટે ખાસ ટ્રસ્ટ ફંડની સ્થાપના કરી.....12
- G-7 ડિજિટલ વ્યાપાર સિદ્ધાંત.....13
- ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પ નવું સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ 'ટ્રુથ સોશિયલ' લોન્ચ કરશે.....14
- અલીબાબાએ અઘતન 5-નેનોમીટર ટેકનોલોજી પર આધારિત નવી સર્વર ચિપ લોન્ચ કરી...15
- કોલસાની અછતનો સામનો કરવા માટે રશિયા ભારતને મદદ કરશે.....15
- નવું ક્વાડ.....15
- ઘટાલીએ G20 Innovation League નું અનાવરણ કર્યું.....16
- ભારત અને ઇઝરાયેલ FTA પર ફરી વાતચીત શરૂ કરશે.....17
- ચીનમાં આર્થિક મંદી: પ્રભાવ અને અસરો..17
- સાઉદી-ઇરાન સંબંધોને સામાન્ય બની રહ્યા છે..18
- IEA ભારતને પૂર્ણકાલીન સભ્ય બનવા આમંત્રણ આપ્યું.....19
- પ્રશ્નોત્તરી.....21

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી...23

- યુએસએ હાઇપરસોનિક મિસાઇલ ટેકનોલોજીનું સફળ પરીક્ષણ કર્યું.....23
- નૂરી: દક્ષિણ કોરિયાનું પ્રથમ સ્વદેશી અવકાશ રોકેટ.....23
- માઇક્રોસોફ્ટ AI ઇનોવેટ પ્રોગ્રામ લોન્ચ કર્યો.....23
- નવી જીન સંપાદન તકનીકો.....24
- ચીને પરમાણુ સક્ષમ હાઇપરસોનિક મિસાઇલનું પરીક્ષણ કર્યું.....25
- નાસાએ લ્યુસી સ્પેસક્રાફ્ટ લોન્ચ કર્યું.....25
- હાઇપરસોનિક ટેકનોલોજી.....26
- પ્રશ્નોત્તરી.....27

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....29

- સોવરિન ગોલ્ડ બોન્ડ યોજના.....29
- વૈશ્વિક કૃષિ ઉત્પાદકતા અહેવાલ (GAP રિપોર્ટ).....29
- કાશ્મીરમાં 250 મીમી સીર પાણી પુરવઠા યોજનાનું ઉદ્ઘાટન.....31
- મધ્યપ્રદેશ સરકાર 'મુખ્યમંત્રી રાશન આપકે દ્વાર યોજના' લાગુ કરશે.....31
- બર્નિંગ પાકને લગતા ઉત્સર્જનમાં ભારત ટોચ પર: અહેવાલ.....32
- UNEP ઉત્પાદન અંતરાલ અહેવાલ.....32
- ઉડાન યોજના.....33

- દિલ્હી સરકાર "રોજગાર બજાર 2.0" (Rojgar Bazaar 2.0) પોર્ટલ વિકસાવવા માટે ટેન્ડર બહાર પાડ્યું.....34
- પંજાબે 'મેરા ઘર મેરે નામ' યોજના શરૂ કરી.....34
- 4 કરોડથી વધુ અસંગઠિત કામદારોએ ઈ-શ્રમ પોર્ટલ પર નોંધણી કરાવી.....35
- ત્રિમાસિક રોજગાર સર્વેક્ષણ (QES).....35
- પ્રશ્નોત્તરી.....37

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....40

- જાપાન: ફ્યુથુ ટાપુ પર માઉન્ટ એસો જ્વાળામુખી ફાટ્યો.....40
- વિશ્વ હવામાન વિજ્ઞાન કોંગ્રેસ 2021.....40
- કાબોસમુદ્ર.....41
- COP26 ક્લાઇમેટ કોન્ફરન્સ.....42
- ક્લાઇમેટ ફાઇનાન્સ.....43
- આફ્રિકાના દુર્લભ હિમનદીઓ લુપ્ત થવાના જોખમમાં.....45
- આર્કટિકમાં બરફમાં ઘટાડો અને તેની અસર...46
- 'ડબલ-ડિપ' લાનીના.....47
- પ્રશ્નોત્તરી.....48

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....50

- માઉન્ટ મણિપુર અને ઝેંગ્લો-મણિપુર યુદ્ધ...50
- આઝાદ હિંદ સરકાર.....50
- પ્રશ્નોત્તરી.....51

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....52

- બાબાડોસમાં પ્રથમ વખત રાષ્ટ્રપતિ ચૂંટાયા....52
- નીતિ આયોગ AIM એ ડિજીટલ-બુક ' Innovations for You ' લોન્ચ કર્યું.....52
- સક્ષમ કેન્દ્ર: DAY-NRLM.....52
- 23 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય હિમ ચિત્તા દિવસ (International Snow Leopard Day)...54
- ભારત અને યુનાઇટેડ કિંગડમ કોંકણ શક્તિ કવાયતનું આયોજન કરશે.....54
- પરમ્બીકુલમ ટાઇગર કન્ઝર્વેશન ફાઉન્ડેશને અર્થ ગાર્ડિયન એવોર્ડ જીત્યો.....54
- 21 ઓક્ટોબર: પોલીસ સ્મૃતિ દિવસ.....55
- ભારતીય રેલ્વે સ્ટેશન વિકાસ નિગમનું વિસર્જન કરવામાં આવશે.....55
- ભારતીય રેલવે: 2030 સુધીમાં નેટ-ઝીરો ઉત્સર્જક.....56
- ભારતમાં કોવિડ-19 રસીકરણનો આંકડો 100 કરોડને પાર.....57
- ગીતા ગોપીનાથે IMFમાંથી રાજીનામું આપવાનો નિર્ણય કર્યો.....58
- "Gen-Next Democratic Network" પહેલ.....58
- UIDAI 'આધાર હેકાથોન 2021' નું આયોજન કરશે.....58
- ડી-એમોનિયમ ફોસ્ફેટની ઉષ્ણ.....59
- નીતિ આયોગે ભારતનો ભૂસ્તરીય ઉર્જા નકશો (Geospatial Energy Map of India) લોન્ચ કર્યો.....59

- ભાસ્કરબડા: એક લૂની-સોલાર કેલેન્ડર.....60
- કુશીનગર આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથક.....61
- ગ્લોબલ ફૂડ સિક્યોરિટી ઇન્ડેક્સ 2021....62
- પ્રધાનમંત્રીનો 60 પોઇન્ટ એક્શન પ્લાન.....63
- કેરળ ઓનલાઇન પ્લેટફોર્મ પર કુદુમ્બશ્રી પ્રોડક્ટ્સ વેચશે.....64
- અમિત રસ્તોગી રાષ્ટ્રીય સંશોધન વિકાસ નિગમના CMD બન્યા.....65
- PMFBY: કાર્યકારી જૂથની સ્થાપના.....65
- ઇન્ડિયન પ્રોજેક્ટે ઈકો ઓસ્કાર એવોર્ડ જીત્યો..66
- 17 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય ગરીબી નાબૂદી દિવસ (International Day for the Eradication of Poverty).....66
- વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ 2021.....66
- હિમાચલ પ્રદેશનો કિન્નોર 100% રસીકરણ કરનારો દેશનો પ્રથમ જિલ્લો બન્યો.....68
- 16 ઓક્ટોબરના રોજ વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ (World Food Day) મનાવવામાં આવ્યો.....68
- ગુજરાત સરકાર આદિવાસી લોકોને અયોધ્યાની યાત્રા માટે 5000 ની આર્થિક સહાય.....69
- કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ કવાયતમાં ભારતીય સેનાએ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો.....60
- ઇ-વેસ્ટ ઉત્પાદન.....69
- વન હેલ્થ કન્સોર્ટિયમ.....71
- પ્રશ્નોત્તરી.....72

UPSCએ નોકરીના ઈચ્છુક લોકો માટે હેલ્પલાઇન શરૂ કરી

- યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન (UPSC) એ તાજેતરમાં નોકરી ઈચ્છુકો માટે એક ટોલ ફ્રી હેલ્પલાઇન નંબર શરૂ કર્યો છે.
- આ સુવિધાનો ઉપયોગ આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ અને પછાત વર્ગના સરકારી નોકરીના ઉમેદવારો કરી શકે છે.
- હેલ્પલાઇન નંબર તમામ કામકાજના દિવસોમાં ઓફિસ સમય દરમિયાન કાર્યરત રહેશે.

UPSC હેલ્પલાઇનનો હેતુ

- આ ટોલ-ફ્રી નંબર ઉમેદવારોને અરજી ફોર્મ ભરવા અથવા UPSC પરીક્ષાઓ અથવા ભરતી સંબંધિત તેમના પ્રશ્નો ઉકેલવામાં મદદ કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. ટોલ-ફ્રી નંબર "1800118711" છે અને તે અન્ય પછાત વર્ગ (OBC), અનુસૂચિત જાતિ (SC), અનુસૂચિત જનજાતિ (ST) અને આર્થિક રીતે નબળા વિભાગો (EWS) ના ઉમેદવારો ઉપરાંત બેન્ચમાર્ક ડિસેબિલિટી (PwD) ધરાવતા લોકોને મદદ કરશે છે.

Back to basics : UPSC

- યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન (UPSC) એ કેન્દ્ર સરકારના જાહેર કર્મચારીઓ માટે ભારતની અગ્રણી કેન્દ્રીય ભરતી એજન્સી છે. તે સિવિલ સર્વિસીસ કેડર તેમજ કેન્દ્ર સરકારના સંરક્ષણ સેવા કેડર હેઠળ ગ્રુપ A અને ગ્રુપ B પોસ્ટ્સ માટે નિમણૂકો અને પરીક્ષાઓ માટે જવાબદાર છે.

UPSC ચાર્ટર

- UPSCનું ચાર્ટર ભારતના બંધારણના ભાગ XIV દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે. સંઘ સેવાઓ અને અખિલ ભારતીય સેવાઓમાં નિમણૂક કરવી બંધારણ દ્વારા નિર્ધારિત છે. તેમાં નિમણૂક, પ્રમોશન, ટ્રાન્સફર અને શિસ્ત સંબંધિત બાબતોમાં સરકારનો અભિપ્રાય જરૂરી છે. તે સીધો રાષ્ટ્રપતિને રિપોર્ટ કરે છે.

વિરોધ કરવાનો અધિકાર

- સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું કે ખેડૂતોને વિરોધ કરવાનો અધિકાર છે પરંતુ રસ્તાઓ(નાગરિકોના અવરજવરના અધિકારમાં અવરોધ)અનિશ્ચિત સમય માટે અવરોધિત કરી શકાય નહીં.

Back to basics : વિરોધ કરવાનો અધિકાર

- જોકે વિરોધ કરવાનો અધિકાર મૂળભૂત અધિકારો હેઠળ સ્પષ્ટ અધિકાર નથી, પરંતુ વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાના અધિકાર હેઠળ તેને કલમ 19 હેઠળ સામેલ કરી શકાય છે.
- કલમ 19(1)(a):
 - અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર સરકારને તેના આચરણ પર મુક્તપણે પોતાનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાની સત્તા આપે છે.
- કલમ 19(1)(b):
 - સંઘ (Association)નો અધિકાર રાજકીય હેતુઓ માટે સંઘની રચના કરવાનો છે.
 - આની રચના સરકારના નિર્ણયોને સામૂહિક રીતે પડકારવા માટે કરી શકાય છે.
- કલમ 19(1)(c):
 - શાંતિપૂર્ણ રીતે એકત્રિત થવાનો અધિકાર લોકોને દેખાવો, આંદોલનો અને જાહેર સભાઓ દ્વારા સરકારના પગલાં સામે પ્રશ્ન પૂછવા અને વાંધો ઉઠાવવાની અને સતત વિરોધ આંદોલન શરૂ કરવાની મંજૂરી આપે છે.
 - આ અધિકારો દરેક નાગરિકને શાંતિપૂર્ણ રીતે એકત્રિત થવા અને રાજ્યની કાર્યવાહી અથવા નિષ્ક્રિયતાનો વિરોધ કરવા સક્ષમ બનાવે છે.
 - વિરોધ કરવાનો અધિકાર એ સુનિશ્ચિત કરે છે કે લોકો સંપૂર્ણ રીતે કામ કરી શકે છે અને સરકારોના કાર્યો પર સતત નજર રાખી શકે છે.
 - તે સરકારને તેમની નીતિઓ અને કાર્યો વિશે પ્રતિસાદ પ્રદાન કરે છે જે પછી સંબંધિત સરકાર પરામર્શ, બેઠકો અને ચર્ચાઓ દ્વારા તેની ભૂલોને માન્યતા આપે છે અને સુધારે છે.

વિરોધ કરવાના અધિકાર પર પ્રતિબંધો

- કલમ 19(2) વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાના અધિકાર પર યોગ્ય પ્રતિબંધ લાદે છે. આ વાજબી પ્રતિબંધો નીચેના કારણોસર લાદવામાં આવે છે:
 - ભારતની સાર્વભૌમત્વ અને અખંડિતતા,
 - રાજ્ય સુરક્ષા,

- > વિદેશી રાજ્યો સાથે મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો,
- > જાહેર વ્યવસ્થા,
- > શિષ્ટતા અથવા નૈતિકતા
- > અદાલતનો તિરસ્કાર,
- > બદનામી
- > ગુના માટે ઉશ્કેરણી.
- > તદ્દુપરાંત, વિરોધ પ્રદર્શન દરમિયાન હિંસાનો આશરો લેવો એ નાગરિકોની મુખ્ય મૂળભૂત ફરજનું ઉલ્લંઘન છે.
- > ભારતના બંધારણની કલમ 51A મૂળભૂત ફરજો હેઠળના દરેક નાગરિક માટે 'જાહેર સંપત્તિનું રક્ષણ અને હિંસાથી દૂર રહેવાની' જોગવાઈ કરે છે.

સંબંધિત સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયો

- > સુપ્રીમ કોર્ટે 2019માં શાહીન બાગ વિરોધ પ્રદર્શન સામેની અરજીની સુનાવણી દરમિયાન કાયદા સામે શાંતિપૂર્ણ વિરોધ કરવાના અધિકારને માન્ય રાખ્યો હતો, પરંતુ જાહેર રસ્તાઓ અને જાહેર સ્થળો પર અનિશ્ચિત સમય સુધી કબજો કરી શકાય નહીં તે પણ સ્પષ્ટ કર્યું હતું.
- > સુપ્રીમ કોર્ટે મજદૂર કિસાન શક્તિ સંગઠન વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયામાં તેના 2018ના ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને બીજો કેસ, જે દિલ્હીના જંતર મંતર ખાતે દેખાવો સાથે સંબંધિત હતો.
- > આ નિર્ણયમાં સ્થાનિક રહેવાસીઓના હિતોને વિરોધીઓના હિતસાથે સંતુલિત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો અને પોલીસને શાંતિપૂર્ણ વિરોધ પ્રદર્શનો અને દેખાવો માટે આ વિસ્તારના મર્યાદિત ઉપયોગ માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવા અને તેના માટેના ધોરણો નક્કી કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.
- > રામલીલા મેદાનની ઘટના વિરુદ્ધ ગૃહ સચિવ, યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા એન્ડ અધર કેસ (2012)માં સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું હતું કે, 'નાગરિકોને એકત્રિત કરવાનો અને શાંતિપૂર્ણ વિરોધ કરવાનો મૂળભૂત અધિકાર છે જેને મનસ્વી કારોબારી અથવા કાયદાકીય કાર્યવાહીમાંથી દૂર કરી શકાતો નથી.'

બાળ જાતીય શોષણ

- > વી પ્રોટેક્ટ ગ્લોબલ એલાયન્સ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા તાજેતરના અહેવાલ 'ગ્લોબલ શ્રેટ એસેસમેન્ટ 2021' દર્શાવે છે કે કોવિડ-19એ બાળ જાતીય શોષણ અને ઓનલાઇન શોષણમાં નોંધપાત્ર વધારો કરવામાં ફાળો આપ્યો હતો.
- > અહેવાલમાં બાળ જાતીય શોષણ અને ઓનલાઇન શોષણના સ્કેલ અને અવકાશની રૂપરેખા તેમજ આ મુદ્દે વૈશ્વિક પ્રતિસાદની ઝાંખી કરવામાં આવી છે.

- > We Protect Global Alliance એ 200થી વધુ સરકારો, ખાનગી ક્ષેત્રની કંપનીઓ અને નાગરિક સમાજ સંગઠનોની વૈશ્વિક ચળવળ છે, જે બાળ જાતીય શોષણ અને ઓનલાઇન શોષણ સામે વૈશ્વિક પ્રતિસાદમાં ફેરફાર કરવા માટે સાથે મળીને કામ કરે છે.

અહેવાલની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ

- > છેલ્લા બે વર્ષમાં બાળ જાતીય શોષણ અને ઓનલાઇન શોષણની જાણ તેના ઉચ્ચતમ સ્તરે પહોંચી ગઈ છે.
- > કોવિડ-19એ વિશ્વભરમાં એવી પરિસ્થિતિઓનું નિર્માણ કર્યું હતું કે જેનાથી બાળ જાતીય શોષણ અને શોષણમાં વધુ વધારો થયો હતો.
- > ઈન્ટરનેટ વોચ ફાઉન્ડેશનના જણાવ્યા અનુસાર બાળકો દ્વારા 'સ્વનિર્મિત' જાતીય સામગ્રીમાં વધારો એ વધુ એક ચિંતાજનક વલણ છે.
- > ટ્રાન્સજેન્ડર/નોન-બાઈનરી, LGBTQ+ અને/અથવા વિકલાંગો બાળપણ દરમિયાન ઓનલાઇન જાતીય શોષણનો અનુભવ કરે તેવી સંભાવના વધુ હતી.

ભારતીય દૃશ્ય

- > રોગચાળા દરમિયાન નેશનલ સેન્ટર ફોર મિસિંગ એન્ડ એક્સપ્લોઈટેડ ચિલ્ડ્રન (NCMEC)એ તેની વૈશ્વિક સાયબર ટિપલાઈનમાં શંકાસ્પદ બાળ જાતીય શોષણના અહેવાલમાં 10.6 ટકાનો વધારો દર્શાવ્યો હતો.
- > NCMEC એક NGO છે, જે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ કોંગ્રેસ દ્વારા સ્થાપિત છે.
- > વધુમાં, ભારતમાં કોવિડ-19 લોકડાઉન દરમિયાન બાળ જાતીય શોષણ સામગ્રીની શોધમાં 95 ટકાનો વધારો થયો હતો.

બાળ જાતીય શોષણને લગતી સમસ્યાઓ

- મલ્ટિલેવલ સમસ્યા:
 - > બાળ જાતીય શોષણ એ બહુસ્તરીય સમસ્યા છે જે બાળકોની શારીરિક સલામતી, માનસિક સ્વાસ્થ્ય, કલ્યાણ અને વર્તણૂકના પાસાઓને નકારાત્મક અસર કરે છે.
- ડિજિટલ ટેકનોલોજીને કારણે ઉબ્બતીકરણ:
 - > મોબાઈલ અને ડિજિટલ તકનીકોએ બાળ શોષણ અને દુરૂપયોગને વધુ વધાર્યો છે. સાયબર ગુંડાગીરી, સતામણી અને ચાઈલ્ડ પોર્નોગ્રાફી જેવા બાળ શોષણના નવા સ્વરૂપો પણ બહાર આવ્યા છે.
- બિનઅસરકારક કાયદો:
 - > ભારત સરકારે જાતીય અપરાધો સામે બાળકોનું રક્ષણ અધિનિયમ, 2012 (પોક્સો એક્ટ) અમલમાં મૂક્યો હોવા છતાં, તે બાળકને જાતીય શોષણથી બચાવવામાં નિષ્ફળ રહી છે. આ નીચેનાને કારણે હોઈ શકે છે:

■ દોષિત ઠેરવવાનો નીચેનો દર:

- > POCSO એક્ટ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાનો દર માત્ર 32% છે, જેમાં છેલ્લા 5 વર્ષ દરમિયાન પેન્ડિંગ કેસોની સરેરાશ ટકાવારી 90 ટકા છે.

■ ન્યાયિક વિતંબ:

- > કદુઆ બળાત્કાર કેસમાં મુખ્ય આરોપીને દોષી ઠેરવવામાં 16 મહિનાનો સમય લાગ્યો હતો, જ્યારે પોક્સો એક્ટમાં સ્પષ્ટ પણે કહેવામાં આવ્યું છે કે સમગ્ર સુનાવણી અને દોષિત ઠેરવવાની પ્રક્રિયા એક વર્ષમાં પૂર્ણ થવી જોઈએ.

■ બાળક સાથે મિત્રતાનો અભાવ:

- > બાળકના વયનિર્ધારણ સાથે સંબંધિત પડકારો. એવા કાયદાઓ કે જે માનસિક ઉંમર પર નહીં પરંતુ વાસ્તવિક ઉંમર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

બાળ જાતીય શોષણને રોકવા માટે ભારતીય પહેલો

- > બાળ શોષણ નિવારણ અને તપાસ એકમ
- > બેટી બચાવો બેટી પઢાઓ
- > જુવેનાઇલ જસ્ટીસ એક્ટ/કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન એક્ટ, 2000
- > બાળ લગ્ન પ્રતિબંધ અધિનિયમ (2006)
- > બાળ મજૂરી અધિનિયમ, 2016નો પ્રતિબંધ અને નિયમન
- > ઓપરેશન સ્માઇલ

આગળનો રસ્તો

■ વ્યાપક માળખું:

- > અહેવાલમાં બાળકો માટે સલામત ઓનલાઇન વાતાવરણ બનાવવા અને બાળકોની સુરક્ષામાં ભૂમિકા ભજવવા માટે સાથે મળીને કામ કરવા ઉપરાંત દુરુપયોગ સામેની નિવારણ પ્રવૃત્તિઓને પ્રાધાન્ય આપવાની માંગ કરવામાં આવી છે.

■ બહુ-હિસ્સેદાર અભિગમ:

- > કાનૂની માળખા, નીતિઓ, રાષ્ટ્રીય વ્યૂહરચનાઓ અને ધોરણોનો વધુ સારો અમલ સુનિશ્ચિત કરવા માટે માતાપિતા, શાળાઓ, સમુદાયો, એનજીઓ ભાગીદારો અને સ્થાનિક સરકારો તેમજ પોલીસ અને વકીલોને સામેલ કરવા માટે એક વ્યાપક આઉટરીચ સિસ્ટમની હજી પણ જરૂર છે.

રાજકારણનું ગુનાહિતકરણ

- > ઉત્તરપ્રદેશની ચૂંટણીઓ પહેલા, રાજકીય પક્ષો ગુનાહિત પૃષ્ઠભૂમિ ધરાવતા પરંતુ તેમના સંબંધિત મતવિસ્તારમાં પ્રભાવશાળી લોકો સાથે જોડાણ કરવા માટે પુનઃ વિચારણા કરી રહ્યા છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > ગુનેગારોના રાજકારણમાં પ્રવેશ અંગે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સંસદને પહેલેથી જ ચેતવણી આપવામાં આવી છે. સુપ્રીમ કોર્ટે ગયા વર્ષે પણ મુખ્ય રાજકીય પક્ષો પર છેલ્લી બિહાર વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં તેમના ઉમેદવારોની ગુનાહિત પૂર્વજોને મતદારોથી છુપાવવા બદલ દંડ ફટકાર્યો હતો.

■ ફેબ્રુઆરી 2020 માં સુપ્રીમ કોર્ટે જારી કરેલા નિર્દેશો:

- > સુપ્રીમ કોર્ટે તમામ રાજકીય પક્ષોને તેમના ઉમેદવારોની પસંદગીના 48 કલાકની અંદર તેમની વેબસાઇટના હોમપેજ પર 'ઉમેદવારો સાથે ગુનાહિત ઇતિહાસ' શીર્ષક હેઠળ ગુનાહિત ઇતિહાસ પ્રકાશિત કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

ચિંતાનો વિષય

- > દેશભરમાં કાયદા ઘડનારાઓ સામે કુલ 4,442 કેસ પેન્ડિંગ છે. આમાંથી, વર્તમાન સાંસદો અને રાજ્ય વિધાનસભાના સભ્યો સામેના કેસોની સંખ્યા 2,556 છે.
- > આમાંના મોટાભાગના કેસો રાજકારણીઓ સામે ફોજદારી કેસો ચલાવવા માટે ખાસ રચાયેલી વિવિધ વિશેષ અદાલતોમાં પડતર હતા.
- > કાયદા ઘડનારાઓ સામે નોંધાયેલા કેસોમાં ભ્રષ્ટાચાર, મની લોન્ડરિંગ, જાહેર સંપત્તિને નુકસાન, બદનક્ષી અને છેતરપિંડીનો સમાવેશ થાય છે.
- > મોટા ભાગના કેસો IPCની કલમ 188 ના ઉલ્લંઘન સાથે સંબંધિત છે, જે સરકારી કર્મચારીઓ દ્વારા જારી કરાયેલા અનાદર અને અવરોધક આદેશો માટે છે.
- > ગુનાઓના સંદર્ભમાં, 413 કેસોમાં 'આજીવન કેદ' ની જોગવાઈ છે, જેમાંથી વર્તમાન સાંસદો/ધારાસભ્યો 174 કેસોમાં આરોપી છે.
- > ઘણા કેસ ફાઇલિંગના પ્રારંભિક તબક્કે પેન્ડિંગ છે, અને અદાલતો દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા બિનજામીનપાત્ર વોરંટ (NBW) પણ અમલમાં મૂકાયા નથી.
- > ઉત્તર પ્રદેશમાં કાયદા ઘડનારાઓ સામે સૌથી વધુ પડતર કેસો છે.
- > આ વિષય પર જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ (RPA) ની જોગવાઈઓ
- > હાલમાં, લોકોના પ્રતિનિધિત્વ (RPA) 1951 હેઠળ, ફોજદારી કેસમાં દોષિત ઠર્યા પછી કોઈ ચૂંટણી લડી શકતું નથી.
- > જનપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, 1951 ની કલમ 8 હેઠળ, બે કે તેથી વધુ વર્ષ સુધી કોઈ પણ ગુનાહિત કેસમાં દોષિત વ્યક્તિને ચૂંટણી લડવા પર પ્રતિબંધ છે. જો કે, જે વ્યક્તિઓનો કેસ કોર્ટમાં પેટા-ન્યાયિક છે તે ચૂંટણીમાં ભાગ લઈ શકે છે.

રાજકારણમાં ગુનાહિત થવાનાં મુખ્ય કારણો

- ભ્રષ્ટાચાર
- વોટ બેંક
- શાસનમાં ખામીઓ

આગળનો રસ્તો

- રાજકીય પક્ષોએ પોતે કલંકિત વ્યક્તિઓને ટિકિટ આપવાનો ઈનકાર કરવો જોઈએ.
- જનપ્રતિનિધિત્વ કાયદામાં સુધારો કરીને, તે વ્યક્તિઓ કે જેમની સામે ઘૃણાસ્પદ સ્વભાવના કેસ હોય તેને ચૂંટણી લડતા રોકવા.
- ફાસ્ટ ટ્રેક અદાલતોએ કલંકિત નીતિ-નિર્માતાઓ સંબંધિત કેસોનો ઝડપથી નિકાલ કરવો જોઈએ.
- ચૂંટણી પ્રચારના ભંડોળમાં વધુ પારદર્શિતા લાવવી જોઈએ.
- ભારતીય ચૂંટણી પંચ (ECI) ને રાજકીય પક્ષોના નાણાકીય ખાતાનું ઓડિટ કરવાની સત્તા આપવી જોઈએ.

ભાગેડુ આર્થિક અપરાધી

- તાજેતરમાં, ભાગેડુ હીરાના વેપારી નીરવ મોદીની અરજી ન્યુયોર્કની 'નાદારી અદાલત' દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી, નીરવ મોદીએ તેમની સામેના છેતરપિંડીના આરોપોને ફગાવી દેવાના પ્રયાસોને મોટો આંચકો આપ્યો હતો.
- માનસિક આરોગ્ય અને માનવાધિકારના આધારે ભારતીય અદાલતો સમક્ષ છેતરપિંડી અને મની લોન્ડરિંગના આરોપોનો સામનો કરવા માટે ભાગેડુ હીરાના વેપારી નીરવ મોદીના ભારત પ્રત્યાર્પણની તરફેણ કરતી યુકે હાઈકોર્ટે આપેલા મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટના આદેશ સામે અપીલ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

પ્રત્યાર્પણ ઓર્ડર

- એપ્રિલ 2020 માં, યુનાઈટેડ કિંગડમના ગૃહ વિભાગે 13,758 કરોડ રૂપિયાના પંજાબ નેશનલ બેન્ક (PNB) ફોડ કેસના સંબંધમાં હીરાના વેપારી નીરવ મોદીને ભારતમાં પ્રત્યાર્પણ કરવાની મંજૂરી આપી હતી.
- બે મહિના પહેલા લંડનની વેસ્ટમિન્સ્ટર મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટના ચુકાદા બાદ પ્રત્યાર્પણ મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં કોર્ટે કહ્યું હતું કે નીરવ મોદી સામે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ છેતરપિંડીનો કેસ છે.
- ડિસેમ્બર 2019 માં, હીરાના વેપારી નીરવ મોદીને એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટની અરજી પર સ્પેશિયલ કોર્ટે 2 અબજ ડોલરની પંજાબ નેશનલ બેન્ક (PNB) ફોડ કેસમાં ભાગેડુ આર્થિક અપરાધી જાહેર કર્યા હતા.

- ડિસેમ્બર 2019માં, વિશેષ અદાલતે એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટની અરજી પર હીરા વેપારી નીરવ મોદીને ભાગેડુ આર્થિક અપરાધી જાહેર કર્યા હતા.
- ભાગેડુ આર્થિક ગુનેગાર- વ્યાખ્યા: કોઈપણ વ્યક્તિ કે જેની સામે ઓછામાં ઓછા 100 કરોડ કે તેથી વધુના આર્થિક ગુનામાં તેની સંડોવણી માટે ધરપકડ વોરંટ જારી કરવામાં આવ્યું હોય અને જે કાયદાકીય કાર્યવાહીથી બચવા માટે ભારત છોડીને ભાગી ગયો હોય, તે વ્યક્તિ ગુનેગાર ગણવામાં આવશે.

પ્રક્રિયા

- તપાસ એજન્સીઓ દ્વારા 'પ્રિવેન્શન ઓફ મની લોન્ડરિંગ એક્ટ' હેઠળ 'સ્પેશિયલ કોર્ટ'માં અરજી કરવામાં આવે છે. એપિલકેશનમાં જપ્ત કરવાની મિલકતોની વિગતો અને વ્યક્તિના ઠેકાણા સંબંધિત અન્ય માહિતી શામેલ છે.
- ત્યારબાદ, વિશેષ અદાલત દ્વારા, તે વ્યક્તિને ચોક્કસ સ્થળે હાજર રહેવા નોટિસ આપવામાં આવે છે. હાજરી આપવા માટે, નોટિસ જારી કર્યાના ઓછામાં ઓછા છ અઠવાડિયા પછી તારીખ નક્કી કરવામાં આવે છે.
- જો તે વ્યક્તિ નિર્દિષ્ટ સ્થળ અને તારીખે દેખાય, તો આગળની કાર્યવાહી સમાપ્ત થાય છે. જો વ્યક્તિ હાજર ન થાય, તો તપાસ એજન્સીઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાના આધારે વ્યક્તિને ભાગેડુ આર્થિક ગુનેગાર જાહેર કરવામાં આવે છે.
- ભાગેડુ આર્થિક અપરાધી તરીકે જાહેર કરાયેલ વ્યક્તિ ભાગેડુ આર્થિક અપરાધી અધિનિયમ, 2018 મુજબ આવા જાહેરનામાના 30 દિવસની અંદર તેને હાઈકોર્ટમાં પડકારી શકે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) નોકરીના ઈચ્છુક લોકો માટે હેલ્પલાઈન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન (UPSC) એ કેન્દ્ર સરકારના જાહેર કર્મચારીઓ માટે ભારતની અગ્રણી કેન્દ્રીય ભરતી એજન્સી છે.
 2. હેલ્પલાઈન નંબર તમામ કામકાજના દિવસોમાં ઓફિસ સમય દરમિયાન કાર્યરત રહેશે.
 3. UPSCનું ચાર્ટર ભારતના બંધારણના ભાગ XIV દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2, અને 3

2) વિરોધ કરવાનો અધિકાર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું કે ખેડૂતોને વિરોધ કરવાનો અધિકાર છે પરંતુ રસ્તાઓ(નાગરિકોના અવરજવરના અધિકારમાં અવરોધ)અનિશ્ચિત સમય માટે અવરોધિત કરી શકાય નહીં.
2. જોકે વિરોધ કરવાનો અધિકાર મૂળભૂત અધિકારો હેઠળ સ્પષ્ટ અધિકાર નથી, પરંતુ વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાના અધિકાર હેઠળ તેને કલમ 19 હેઠળ સામેલ કરી શકાય છે.
3. કલમ 19(1)(a): અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર સરકારને તેના આચરણ પર મુક્તપણે પોતાનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાની સત્તા આપે છે.
4. કલમ 19(1)(b): સંઘ (Association)નો અધિકાર રાજકીય હેતુઓ માટે સંઘની રચના કરવાનો છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

3) બાળ જાતીય શોષણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. POCSO એક્ટ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાનો દર માત્ર 32% છે, જેમાં છેલ્લા 5 વર્ષ દરમિયાન પેન્ડિંગ કેસોની સરેરાશ ટકાવારી 90 ટકા છે.
2. We Protect Global Alliance એ 200થી વધુ સરકારો, ખાનગી ક્ષેત્રની કંપનીઓ અને નાગરિક સમાજ સંગઠનોની વૈશ્વિક ચળવળ છે.
3. બાળ જાતીય શોષણ એ બહુસ્તરીય સમસ્યા છે જે બાળકોની શારીરિક સલામતી, માનસિક સ્વાસ્થ્ય, કલ્યાણ અને વર્તણૂકના પાસાઓને નકારાત્મક અસર કરે છે.
4. NCMEC એક NGO છે, જે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ કોંગ્રેસ દ્વારા સ્થાપિત છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

4) રાજકારણનું ગુનાહિતકરણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઉત્તરપ્રદેશની ચૂંટણીઓ પહેલા, રાજકીય પક્ષો ગુનાહિત પૃષ્ઠભૂમિ ધરાવતા પરંતુ તેમના સંબંધિત મતવિસ્તારમાં પ્રભાવશાળી લોકો સાથે જોડાણ કરવા માટે પુનઃ વિચારણા કરી રહ્યા છે.
2. ગુનેગારોના રાજકારણમાં પ્રવેશ અંગે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સંસદને પહેલેથી જ ચેતવણી આપવામાં આવી છે.
3. સુપ્રીમ કોર્ટે ગયા વર્ષે પણ મુખ્ય રાજકીય પક્ષો પર છેલ્લી બિહાર વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં તેમના ઉમેદવારોની ગુનાહિત પૂર્વજોને મતદારોથી છુપાવવા બદલ દંડ ફટકાર્યો હતો.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

5) ભાગેડુ આર્થિક અપરાધી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં, ભાગેડુ હીરાના વેપારી નીરવ મોદીની અરજ ન્યુયોર્કની 'નાદારી અદાલત' દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી,
2. નીરવ મોદીએ તેમની સામેના છેતરપિંડીના આરોપોને ફગાવી દેવાના પ્રયાસોને મોટો આંચકો આપ્યો હતો.
3. માનસિક આરોગ્ય અને માનવાધિકારના આધારે ભારતીય અદાલતો સમક્ષ છેતરપિંડી અને મની લોન્ડરિંગના આરોપોનો સામનો કરવા માટે ભાગેડુ હીરાના વેપારી નીરવ મોદીના ભારત પ્રત્યાર્પણની તરફેણ કરતી યુકે હાઈકોર્ટે આપેલા મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટના આદેશ સામે અપીલ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

10% DISCOUNT

પોલીસ કોન્સ્ટેબલ

સર્વશ્રેષ્ઠ તૈયારીની ખાતરી

નવી બેચ
બપોરે: 1:30 TO 3:30

ગણિત અને REASONINGમાં સ્કોર કરાવવા ગેરેન્ટેડ તૈયારી

હેતુલક્ષી અને વર્ણનાત્મક એમ બંને પ્રકારનું ટુ ધી પોઈન્ટ પરીક્ષાલક્ષી મટીરિયલ્સ

કાર્યદાની અસંખ્ય કલમો અને બેગવાઈઓમાંથી પરીક્ષાલક્ષી કલમોની ઓળખ અને તેનો સમજાવક સાથે અભ્યાસ

રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત

76985-01110
76986-01110

PHYSICALની આક્રમક તૈયારી સાથે

Daily Test

offline

જૂનાગઢ

Perry plaza Complex, 2nd Floor,
Near Alkapuri Society, Zanzarda
Road, JUNAGADH

HDFC બેંક, માસ્ટરકાર્ડ, USAID \$100 મિલિયન ક્રેડિટ સુવિધા માટે પ્રતિબદ્ધ છે

- HDFC બેંક, માસ્ટરકાર્ડ અને USAID એ નાના ઉદ્યોગોને ધિરાણ આપવાના ઉદ્દેશ્યથી ધિરાણ સુવિધાઓમાં \$100 મિલિયન પ્રતિબદ્ધ કર્યા છે.
- નવી ધિરાણ સુવિધા નાના વ્યવસાયોને મદદ કરશે કે જેમને તેમની કામગીરી ટકાવી રાખવા અને વૃદ્ધિ કરવા માટે ધિરાણની જરૂર છે.
- આ લોન સુવિધા ડિજિટાઇઝેશન દ્વારા પુનઃપ્રાપ્તિને પણ સક્ષમ કરશે.
- તે મહિલાઓના નેતૃત્વવાળા વ્યવસાયોને ટેકો પૂરો પાડવા પર ભાર મૂકે છે. 50% ક્રેડિટ સુવિધાનો ઉપયોગ આવા વ્યવસાયોને ધિરાણ માટે કરવામાં આવશે.
- HDFC બેંક તેના વ્યાપક રાષ્ટ્રવ્યાપી શાખા નેટવર્કનો ઉપયોગ કરીને આ લક્ષ્ય હાંસલ કરવાની યોજના ધરાવે છે.

Back to basics : United States Agency for International Development (USAID)

- USAID યુએસ સરકાર હેઠળ કાર્યરત એક સ્વતંત્ર એજન્સી છે. આ સંસ્થા નાગરિક વિદેશી સહાય અને વિકાસ સહાયના વહીવટ માટે જવાબદાર છે. તે વિશ્વભરની સૌથી મોટી સત્તાવાર સહાય એજન્સીઓમાંની એક છે.

NPCI એ કાર્ડ ટોકનાઈઝેશન માટે દત્ત પ્લેટફોર્મ શરૂ કર્યું

- નેશનલ પેમેન્ટ્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (NPCI)એ 20 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ NPCI ટોકેનાઈઝેશન સિસ્ટમ (NTS) શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી હતી, જેથી વેપારીઓ સાથે કાર્ડની વિગતો સ્ટોર કરવાના વિકલ્પ તરીકે કાર્ડના ટોકેનાઈઝેશનને ટેકો મળી શકે.
- NTS ગ્રાહકોની સલામતીને વધુ વધારવા તેમજ ગ્રાહકોને સીમલેસ શોપિંગનો અનુભવ પૂરો પાડવા માટે રૂપે કાર્ડના ટોકેનાઈઝેશનને ટેકો આપશે.
- NTSની શરૂઆત સાથે, હસ્તગત કરતી બેંકો, વેપારીઓ, એગ્રીગેટર્સ અને અન્ય લોકો NPCI દ્વારા પોતાને પ્રમાણિત કરાવી શકે છે. આ બદલામાં તેમને ટોકન રિકવેસ્ટરની ભૂમિકા ભજવવામાં મદદ કરશે.
- ટોકન વિનંતી કરનાર તમામ સાચવેલા કાર્ડ નંબર માટે ટોકન રેફરન્સ નંબર (ટોકન રેફરન્સ ઓન ફાઈલ (TROF) સાચવવામાં મદદ કરશે.

- TROFનો ઉપયોગ કરીને, તમામ વ્યવસાયો ભવિષ્યના વ્યવહારો માટે તેમના RuPay ગ્રાહક આધાર જાળવી શકે છે જે તેમના સંબંધિત RuPay ગ્રાહકો દ્વારા શરૂ કરવામાં આવશે.

આ માર્ગદર્શિકા ક્યારે પૂરી થશે?

- વેપારીઓએ 1 જાન્યુઆરી, 2022 સુધીમાં ટોકનકરણ પૂર્ણ કરવું જરૂરી છે.

Back to basics : નેશનલ પેમેન્ટ્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (NPCI)

- NPCI એ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાનું વિશિષ્ટ વિભાગ છે. તે નાણાં મંત્રાલયના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ કામ કરે છે. ભારતમાં રિટેલ પેમેન્ટ અને સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ્સ ચલાવવા માટે તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. NPCIની સ્થાપના ડિસેમ્બર 2008માં કરવામાં આવી હતી અને કંપની એક્ટ 2013ની કલમ 8 હેઠળ નોંધાયેલ છે. તેની સ્થાપના RBI અને ઈન્ડિયન બેન્ક્સ એસોસિએશન દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

FPO ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સરકાર અને નાબાર્ડ હસ્તાક્ષર કર્યા

- નેશનલ બેન્ક ફોર એગ્રીકલ્ચર એન્ડ રૂરલ ડેવલપમેન્ટ (NABARD) એ લગભગ 10,000 ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનો (FPO) ને ધિરાણ ગેરંટી આપવા માટે 1000 કરોડ રૂપિયાનું ફંડ સમર્પિત કર્યું છે.
- આ સમર્પિત ભંડોળ NABS પ્રોટેક્શન ટ્રસ્ટી પ્રાઈવેટ લિમિટેડ (NTPL) ના ટ્રસ્ટીશીપ હેઠળ "ક્રેડિટ ગેરંટી ફંડ ટ્રસ્ટ ફોર FPO" (CGFTFPO) હેઠળ મૂકવામાં આવશે.
- CGFTFPO ટ્રસ્ટ કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયના NABS પ્રોટેક્શન અને નાબાર્ડના અધિકારીઓ દ્વારા હસ્તાક્ષરિત છે અને મુંબઈમાં નોંધાયેલ છે.
- NTPL એક પેટાકંપની છે અને તેની સંપૂર્ણ માલિકી નાબાર્ડની છે.

FPO યોજનાની રચના અને પ્રમોશન

- કેન્દ્ર સરકારે ફેબ્રુઆરી 2021માં '10,000 FPOsનું ફોર્મ્યુલેશન અને પ્રમોશન' નામની નવી કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના શરૂ કરી હતી. ભારતમાં 10,000 નવા FPOને પ્રોત્સાહન આપવા માટે એક સ્પષ્ટ વ્યૂહરચના અને પ્રતિબદ્ધ સંસાધનો સાથે યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : CGFTFPO

- > ક્રેડિટ ગેરંટી આપવા માટે કૃષિ અને સંલગ્ન ક્ષેત્રમાં આ પ્રકારનો બીજો ટ્રસ્ટ સ્થાપવામાં આવ્યો છે. આ ટ્રસ્ટ દ્વારા આપવામાં આવતી ક્રેડિટ ગેરંટી FPOની ધિરાણક્ષમતા વધારવામાં મદદ કરશે. તે ખર્ચ અસરકારક ઉત્પાદન અને ઉત્પાદકતા માટે પણ સરળ બનશે જેના પરિણામે FPOના સભ્યો એવા ખેડૂતોની ચોખ્ખી આવક થશે.

FPO નો વિકાસ

- > કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, FPO ઉત્પાદન ક્લસ્ટરમાં વિકસાવવામાં આવશે. તે સભ્યો માટે બજારની પહોંચ સુધારવામાં પણ મદદ કરશે.

કૂડઓઇલના ઊંચા ભાવ

- > વૈશ્વિક રિકવરી મજબૂત થતાં કૂડ ઓઇલના ભાવ 2018 બાદની સર્વોચ્ચ સપાટીએ પહોંચી રહ્યા છે.
- > બ્રેન્ટ કૂડ ઓઇલ વધીને 85.89 ડોલર પ્રતિ બેરલ થયું હતું, જે ઓક્ટોબર 2018 પછીનો સૌથી ઊંચો ભાવ છે. યુએસ વેસ્ટ ટેક્સાસ ઈન્ટરમિડિયેટ (WTI) કૂડ ઓઇલના ભાવ ઓક્ટોબર 2014થી 83.40 ડોલર પ્રતિ બેરલ સુધી પહોંચી ગયા છે.
- > બીજી તરફ તીવ્ર વધારાની અછત વચ્ચે કુદરતી ગેસ અને કોલસાના ભાવ રેકોર્ડ ઊંચાઈએ પહોંચી રહ્યા છે.

તેલની કિંમત

- > સામાન્ય રીતે ઓર્ગનાઇઝેશન ઓફ પેટ્રોલિયમ એક્સપોર્ટિંગકન્ટ્રીઝ (ઓપેક) કાર્ટેલ તરીકે કામ કરતું હતું અને અનુકૂળ બેન્ડમાં કિંમતો નક્કી કરતી હતી.
- > ઓપેકનું નેતૃત્વ સાઉદી અરેબિયા કરે છે, જે વિશ્વમાં કૂડ ઓઇલનો સૌથી મોટો નિકાસકાર છે (માત્ર વૈશ્વિક માંગના 10 ટકા નિકાસ કરે છે).
- > ઓપેકના કુલ 13 દેશો છે. ઈરાન, ઈરાક, કુવૈત, સંયુક્ત આરબ અમીરાત (UAE), સાઉદી અરેબિયા, અલજીરયા, લિબિયા, નાઈજીરિયા, ગેબન, ઈક્વેટોરિયલ ગિની, રિપબ્લિક ઓફ કોંગો, અંગોલા અને વેનેઝુએલા.
- > ઓપેક તેલઉત્પાદનમાં વધારો કરીને ભાવ ઘટાડી શકે છે અને ઉત્પાદનમાં કાપ મૂકીને ભાવ વધારી શકે છે.
- > વૈશ્વિક તેલની કિંમત મુખ્યત્વે સારી રીતે કાર્યરત સ્પર્ધાને બદલે વૈશ્વિક તેલ નિકાસકારો વચ્ચેની ભાગીદારી પર આધાર રાખે છે.
- > તેલના ઉત્પાદનમાં કાપ મૂકવો અથવા તેલના કૂવાઓને સંપૂર્ણપણે બંધ કરવો એ એક મુશ્કેલ નિર્ણય છે કારણ કે તે ફરીથી શરૂ કરવું અત્યંત ખર્ચાળ અને જટિલ છે.

- > વધુમાં, જો કોઈ દેશ ઉત્પાદનમાં કાપ મૂકે છે, તો જો અન્ય દેશો નિયમોનું પાલન નહીં કરે તો બજાર હિસ્સામાં નુકસાન થવાનું જોખમ છે.
- > તાજેતરમાં ઓપેક વૈશ્વિક કિંમતો અને પુરવઠાને ઓપેક+ તરીકે સુવ્યવસ્થિત કરવા માટે રશિયા સાથે કામ કરી રહ્યું છે.
- > 2016માં, ઓપેકે અન્ય ટોચના નોન-ઓપેક ઓઇલ નિકાસકાર દેશો સાથે જોડાણ કરીને ઓપેક+ નામની વધુ શક્તિશાળી સંસ્થાની રચના કરી હતી.

ઊંચી કિંમતોનું કારણ

- ધીમું ઉત્પાદન:
 - > વૈશ્વિક કૂડ ઓઇલના ભાવમાં તીવ્ર વધારો થયો હોવા છતાં તેલઉત્પાદક મોટા દેશો દ્વારા કૂડ ઓઇલના પુરવઠાને ધીમે ધીમે વેગ આપવામાં આવી રહ્યો છે.
 - > ઓપેક+ 2020માં કોવિડ-19ને કારણે વૈશ્વિક મુસાફરી પ્રતિબંધોને કારણે 2020માં પુરવઠામાં તીવ્ર ઘટાડો કરવા સંમત થયું હતું, પરંતુ ઉત્પાદન વધારવામાં સંસ્થા સુસ્ત રહી હતી, જ્યારે માંગમાં સુધારો થયો છે.
- સપ્લાયસાઇડના મુદ્દાઓ:
 - > રશિયા તરફથી અપેક્ષિત કુદરતી ગેસ પુરવઠાએ યુરોપમાં વિક્ષેપના ભય અને અમેરિકામાં સપ્લાય સાઇડના મુદ્દાઓ સહિત વાવાઝોડા ઈડાને કારણે માંગમાં વધારો વચ્ચે ભવિષ્યમાં કુદરતી ગેસની અછતની સંભાવના ઉભી કરી છે.

ભારત પર અસર

- ચાલુ ખાતાની ખાધ:
 - > તેલના ભાવમાં વધારાને કારણે દેશનું આયાત બિલ વધશે, જે ચાલુ ખાતાની ખાધ (Current Account Deficit)ને વધુ વિસ્તૃત કરશે.
- નાણાંનો કુગાવો:
 - > કૂડ ઓઇલના વધતા ભાવને કારણે છેલ્લા કેટલાક મહિનાઓથી કુગાવાનું દબાણ વધુ વપ્રયું હતું.
- રાજકોષીય સ્થિતિ:
 - > જો તેલના ભાવમાં વધારો ચાલુ રહેશે તો સરકારને પેટ્રોલિયમ અને ડીઝલ પરના કરમાં ઘટાડો કરવાની ફરજ પડશે, જેના કારણે આવકમાં નુકસાન થઈ શકે છે. આનાથી Fiscal Balance ખોરવાઈ શકે છે.
 - > છેલ્લા બે વર્ષમાં ઓછી આર્થિક વૃદ્ધિને કારણે કરઆવકના અભાવને કારણે ભારત અનિશ્ચિત નાણાકીય સ્થિતિમાં છે.
 - > આવકમાં ઘટાડો ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ (GST) ફેમવર્ક હેઠળ આવકમાં ઘટાડો કરવા માટે કેન્દ્રવિભાજિત કર આવક અને રાજ્ય સરકારોને વળતરમાં રાજ્યોના હિસ્સાને અસર કરશે.

■ આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિ:

> વધતી કિંમતોએ વિશ્વને અસર કરી છે, પરંતુ ભારત ખાસ કરીને નુકસાનમાં છે કારણ કે વૈશ્વિક કિંમતોમાં કોઈ પણ વધારો તેના આયાત બિલને અસર કરી શકે છે, ફુગાવો વધારી શકે છે અને તેની વેપાર ખાધને વિસ્તૃત કરી શકે છે, જે તેની આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિને ધીમી કરશે.

> ભારત અને અન્ય તેલ આયાતકારોએ ઓપેક+ ને તેલના પુરવઠાને ઝડપથી વેગ આપવા હાકલ કરી છે, જેમાં દલીલ કરવામાં આવી છે કે કૂડ ઓઈલના ઊંચા ભાવ વૈશ્વિક અર્થતંત્રના વિકાસ દરને નબળો પાડી શકે છે.

■ કુદરતી ગેસની કિંમત:

> ગેસના ભાવમાં વધારાને કારણે પરિવહન બળતણ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા કોમ્પ્રેસ્ડ નેચરલ ગેસ (CNG) અને રાંધણ બળતણ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા પાઈપ નેચરલ ગેસ (PNG) બંનેના ભાવ પર વધુ દબાણ આવ્યું છે.

Back to basics : બ્રેન્ટ અને WTI વચ્ચેનો તફાવત

■ મૂળ:

> બ્રેન્ટ કૂડ ઓઈલનું ઉત્પાદન ઉત્તર સમુદ્રમાં શેટલેન્ડ ટાપુ (Shetland Islands) અને નોર્વે વચ્ચેના તેલ ક્ષેત્રોમાં થાય છે.

> વેસ્ટ કૂડ ઈન્ટરમિડિયેટ (WTI) ઓઈલ ક્ષેત્રો મુખ્યત્વે યુએસ (ટેક્સાસ, લ્યુઈસિયાના અને નોર્થ ડાકોટા)માં સ્થિત છે.

■ લાઈટ એન્ડ સ્વીટ:

> બ્રેન્ટ કૂડ ઓઈલ અને WTI બંને હળવા અને મીઠા (Light and Sweet) છે, પરંતુ બ્રેન્ટનું વજન થોડું વધારે API છે.

> અમેરિકન પેટ્રોલિયમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (API) કૂડ ઓઈલ અથવા રિફાઈન્ડ પ્રોડક્ટ્સની ઘનતાનું સૂચક છે.

> બ્રેન્ટ (0.37%)ની તુલનામાં WTIમાં સલ્ફરનું પ્રમાણ ઓછું (0.24%) હોવાથી તેને તુલનાત્મક રીતે 'સ્વીટ' કહેવામાં આવે છે.

■ બેન્ચમાર્ક કિંમત:

> OPEC દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા બ્રેન્ટ કૂડ ઓઈલના ભાવ આંતરરાષ્ટ્રીય બેન્ચમાર્ક પ્રાઈસ (Benchmark Price) છે, જ્યારે કૂડ ઓઈલનો ભાવ યુએસ ઓઈલના ભાવ માટે બેન્ચમાર્ક WTI છે.

> ભારત મુખ્યત્વે OPEC દેશોમાંથી કૂડ ઓઈલની આયાત કરે છે, તેથી બ્રેન્ટ ભારતમાં તેલના ભાવ માટે બેન્ચમાર્ક છે.

■ શિપિંગ ખર્ચ:

> સામાન્ય રીતે બ્રેન્ટ કૂડ ઓઈલ માટે શિપિંગનો ખર્ચ ઓછો હોય છે, કારણ કે તે સમુદ્રની નજીક ઉત્પાદિત થાય છે, જે તેને તાત્કાલિક માલવાહક જહાજોમાં લોડ કરવાની મંજૂરી આપશે.

> WTI કૂડ ઓઈલ શિપિંગનું મૂલ્ય ઊંચું છે કારણ કે તે જમીનવિસ્તારોમાં ઉત્પાદિત થાય છે જ્યાં સંગ્રહ સુવિધા મર્યાદિત છે.

IMFની ભૂમિકાની સમીક્ષા

> વર્લ્ડ બેંક ગ્રુપ અને ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ (IMF)ની તાજેતરની 2021ની વાર્ષિક બેઠકોની પૃષ્ઠભૂમિમાં મુખ્ય નિષ્ણાતોએ IMFની ભૂમિકાની સમીક્ષા કરવાની જરૂરિયાત સૂચવી છે.

> ઉભરતા બજારોના વૈશ્વિક ઉત્પાદન અથવા GDPમાં તેના હિસ્સામાં વધારો કરવાની સતત વૃત્તિ સાથે ક્વોટા સિસ્ટમની સમીક્ષા કરવાની જરૂર છે.

> આ ઉપરાંત વર્લ્ડ બેંકે ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ રિપોર્ટ બંધ કર્યા બાદ ડેટા ની પ્રમાણિકતા જાળવવાની જરૂર છે.

> બીજા વિશ્વયુદ્ધ પછી, વૈશ્વિક કટોકટીનો સામનો કરી રહેલા દેશોના પુનર્નિર્માણમાં મદદ કરવા માટે IMFની સ્થાપના વિશ્વ બેંક સાથે કરવામાં આવી હતી. બંને સંસ્થાઓ પર અમેરિકાના બ્રેટન વુડ્સ ખાતે યોજાયેલી કોન્ફરન્સમાં સંમતિ સમેટાઈ હતી, તેથી તેઓ બ્રેટન વુડ્સ ટ્વિન્સ (Bretton Woods Twins) તરીકે ઓળખાય છે.

IMF સુધારા જરૂરિયાત

■ ક્વોટા સુધારણા:

> IMF ની ક્વોટા સિસ્ટમ લોન માટે નાણાં બનાવવા માટે બનાવવામાં આવી હતી.

> IMFના દરેક સભ્ય દેશ માટે ક્વોટા અથવા ફાળો નક્કી કરવામાં આવે છે, જે વૈશ્વિક અર્થતંત્રમાં દેશના સાપેક્ષ કદને પ્રતિબિંબિત કરે છે. દરેક સભ્યનો ક્વોટા તેની સાપેક્ષ મતદાન શક્તિ તેમજ ઉધાર લેવાની તેની ક્ષમતા નક્કી કરે છે.

> આમ, વિકસિત/સમૃદ્ધ દેશોને નિયમો બનાવવામાં અને તેમાં સુધારો કરવામાં વધુ પ્રતિનિધિત્વ કરવાની તક મળે છે.

> આ એક સમસ્યા તરફ દોરી જાય છે જ્યાં આર્થિક રીતે વિકસિત દેશોનું પ્રતિનિધિત્વ ઘટાડવામાં આવે છે કારણ કે તેમની મતદાન શક્તિ ઓછી થાય છે. દા.ત. બ્રિક્સ દેશો.

> ક્વોટા સ્પેશિયલ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ (SDR) એ IMF એકાઉન્ટનું એક એકમ છે.

> SDR, IMFના સભ્યો મુક્ત પણે ઉપયોગી ચલણો પર સંભવિત દાવો ધરાવે છે. આ ચલણો માટે SDRની આપ-લે કરી શકાય છે.

> IMFના બોર્ડ ઓફ ગવર્નર્સ નિયમિત અંતરાલ (પાંચ વર્ષથી વધુ નહીં) પર ક્વોટાની સામાન્ય સમીક્ષા કરે છે.

■ અગાઉના ક્વોટા સુધારાઓ:

- IMFના ક્વોટા અને ગવર્નન્સ સુધારાઓનો મુસદ્દો 2010માં તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો; જે આખરે 2016માં અમલમાં આવ્યો હતો.
- આ સુધારાઓએ યુએસ અને યુરોપિયન દેશોમાંથી 6 ટકાથી વધુ ક્વોટા શેર ઉભરતા અને વિકાસશીલ દેશોમાં સ્થાનાંતરિત કર્યા હતા.
- આ અંતર્ગત ભારતના વોટિંગ રાઈટ્સમાં 0.3 ટકાનો વધારો થયો છે જે 2.3 ટકાથી વધીને 2.6 ટકા અને ચીનનો વોટિંગ રાઈટ્સ 3.8 ટકાથી વધીને 6 ટકા થયો છે.
- ભારત પાસે હાલમાં SDR ક્વોટાના 2.75 ટકા અને IMFમાં 2.63 ટકા મત છે.
- આર્ટિકલ 4 પરામર્શનું પુનર્ગઠન: આર્ટિકલ 4 પરામર્શ હેઠળ, IMF સામાન્ય રીતે દર વર્ષે તેના સભ્યો સાથે દ્વિપક્ષીય ચર્ચા કરે છે અને તેના કર્મચારીઓ અહેવાલ તૈયાર કરે છે.
- આર્ટિકલ 4 પરામર્શ એ સૌથી શક્તિશાળી સાધન/સાધન છે અને નવી તકનીકો અને જાહેર ડેટાની એક્સેસ સ્થાપિત કરીને તેને વધુ ઉપયોગી બનાવવા માટે તેનું પુનર્ગઠન અને ઝડપી બનાવવાની જરૂર છે.

સૂચિત સુધારાઓ

■ સુધારા ક્વોટા પ્રણાલી:

- ક્વોટા સુધારણા બદલાયેલી આર્થિક વાસ્તવિકતાઓને પ્રતિબિંબિત કરશે, ખાસ કરીને વિકાસશીલ દેશોની વધતી ક્ષમતાઓના સંદર્ભમાં.
- ઉદાહરણ તરીકે, બ્રિક્સ દેશોનો ક્વોટા વધવો જોઈએ અને યુરોપિયન યુનિયનના દેશોનો ક્વોટા ઘટાડવો જોઈએ.
- તે જ સમયે, તે મહત્વનું છે કે નવા ક્વોટા ફોર્મ્યુલા ઉભરતા બજારો અને વિકાસશીલ અર્થતંત્રોની વાસ્તવિક આર્થિક તાકાતને વધુ સારી રીતે પ્રતિબિંબિત કરવા માટે, ખરીદ શક્તિ સમાનતા (Purchasing Power Parities- PPP), GDPને વધારે મહત્વ આપે છે.

■ પરચેઝિંગ પાવર પેરિટી (PPP):

- PPP એ મેક્રોઇકોનોમિક વિશ્લેષણ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતો લોકપ્રિય મેટ્રિક છે જે 'બાસ્કેટ ઓફ ગુડ્સ (Basket of Goods) અભિગમ દ્વારા વિવિધ દેશોની ચલણોની તુલના કરે છે.
- PPP અર્થશાસ્ત્રીઓને દેશો વચ્ચે આર્થિક ઉત્પાદકતા અને જીવનધોરણની તુલના કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- કેટલાક દેશો PPP ને પ્રતિબિંબિત કરવા માટે તેમના GDP ડેટાને સમાયોજિત કરે છે.

■ ઓછી આવક ધરાવતા દેશોને મદદ કરવી:

- IMFએ ઓછી આવક ધરાવતા દેશો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ અને અન્ય વિકાસશીલ દેશોના બજારમાં નાણાં

એકત્ર કરવાની પ્રવૃત્તિઓને ટેકો આપવો જોઈએ, કારણ કે તેના આર્ટિકલ 4 પરામર્શ અહેવાલનો ઉપયોગ કેડિટ રેટિંગ એજન્સીઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે, જે ભારત જેવા દેશોની ભંડોળ એકત્ર કરવાની ક્ષમતાને અસર કરે છે.

- ભારત સહિત મોટાભાગના એશિયન દેશો હવે તેમના વિદેશી વિનિમય ભંડારના દમ પર જાતે નાણાં એકત્ર કરી શકે છે અને કટોકટીની પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે ભૂતકાળની જેમ IMF પાસે જવાની જરૂર નથી.

■ મેનેજમેન્ટ રિફોર્મ્સ:

- IMFમાં મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમમાં સુધારો કરવો જોઈએ.
- IMF અને વર્લ્ડ બેંક ગ્રુપ પાસે એક અનૌપચારિક સિસ્ટમ છે કે IMFના વડા યુરોપિયન હોવા જોઈએ અને વર્લ્ડ બેંકના વડા અમેરિકન હોવા જોઈએ.
- તેના પર પુનર્વિચાર કરવાનો સમય આવી ગયો છે અને IMFએ ખરેખર તેના પર પુનર્વિચાર કરવો જોઈએ.

સાત નવા સંરક્ષણ જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો (DPSUs)

- પ્રધાનમંત્રીએ રાષ્ટ્રને સમર્પિત સાત સંરક્ષણ જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો (PSU) ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ (OFB)ના પુનર્ગઠન દ્વારા બનાવ્યા હતા.
- 'આત્મનિર્ભર ભારત' (Self-Reliant India) હેઠળ ભારતનું લક્ષ્ય આત્મનિર્ભરતાની સ્થિતિ પ્રદાન કરીને દેશને એક મોટી લશ્કરી શક્તિ બનાવવાનો છે.

Back to basics : પરિચય

■ વિઘટન અને જોડાણ:

- કેન્દ્ર સરકારે ચાર દાયકા જૂના ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ (OFB) ને વિખેરી નાખવાનો આદેશ આપ્યો હતો અને સંરક્ષણ હાડવેરથી માંડીને ભારે શસ્ત્રો અને વાહનો સુધીની સાત નવી સરકારી માલિકીની કંપનીઓ હેઠળ 41 ફેક્ટરીઓનું નિર્માણ કર્યું હતું.
- આ નવી કંપનીઓનું મુખ્ય મથક પાંચ શહેરોમાં છે.
- OFB ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઓ અને સંબંધિત સંસ્થાઓ માટે એક છત્ર સંસ્થા હતી અને સંરક્ષણ મંત્રાલય (MoD)ની ગૌણ ઓફિસ હતી. તે 41 ફેક્ટરીઓ, 9 તાલીમ સંસ્થાઓ, 3 પ્રાદેશિક માર્કેટિંગ કેન્દ્રો અને સુરક્ષાના 5 પ્રાદેશિક નિયંત્રકોનું જૂથ હતું.
- તેનું મુખ્ય મથક કોલકાતામાં હતું.
- ઉત્પાદન એકમો સાથે સંબંધિત અગાઉના OFB (શુપ A, B અને C)ના તમામ કર્મચારીઓને કેન્દ્ર સરકારના કર્મચારીઓ તરીકેની તેમની સેવાની સ્થિતિમાં કોઈ ફેરફાર કર્યા વિના બે વર્ષના સમયગાળા માટે ડીમ્ડ ડેપ્યુટેશન પર કોર્પોરેટ સંસ્થાઓમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવશે.

■ સાત નવી કંપનીઓ:

- > મ્યુનિક્સ ઈન્ડિયા લિમિટેડ, આર્સ વ્હીકલ્સ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, એડવાન્સ વેપન્સ એન્ડ ઈક્વિપમેન્ટ ઈન્ડિયા લિમિટેડ, ટૂપ કમ્ફર્ટર્સ લિમિટેડ, યંત્ર ઈન્ડિયા લિમિટેડ, ઈન્ડિયા ઓપ્ટેલ લિમિટેડ અને ગ્લાઈડર્સ ઈન્ડિયા લિમિટેડ.

મહત્વ

- > OFB ઉત્પાદનોની ઊંચી કિંમત, અસંગત ગુણવત્તા અને પુરવઠામાં વિલંબ અંગે સશસ્ત્ર દળો દ્વારા ચિંતા વ્યક્ત કરવામાં આવી છે.
- > નવું માળખું OFBની હાલની સિસ્ટમમાં આ વિવિધ ખામીઓને દૂર કરવામાં મદદ કરશે અને આ કંપનીઓને હરીફ બનવા અને નિકાસ સહિત બજારમાં નવી તકો શોધવા માટે પ્રોત્સાહિત કરશે.

સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં આત્મનિર્ભરતા

- > સુધારેલી FDI મર્યાદા: ઓટોમેટિક રૂટ હેઠળ સંરક્ષણ નિર્માણમાં પ્રત્યક્ષ વિદેશી રોકાણ (FDI)ની મર્યાદા 49 ટકાથી વધારીને 74 ટકા કરવામાં આવી છે.
- > સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક કોરિડોર: સરકારે ઉત્તર પ્રદેશ અને તમિલનાડુમાં બે-બે સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક કોરિડોર સ્થાપવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.
- > પ્રોજેક્ટ મેનેજમેન્ટ યુનિટ (PMU): સરકાર સમયબદ્ધ રીતે સંરક્ષણ ખરીદી શરૂ કરીને અને પ્રોજેક્ટ મેનેજમેન્ટ યુનિટની સ્થાપના (કરાર વ્યવસ્થાપન હેતુઓ માટે) દ્વારા ઝડપી નિર્ણય લેશે તેવી અપેક્ષા છે.
- > સંરક્ષણ સંપાદન પ્રક્રિયા (DAP) 2020નું અનાવરણ કરવામાં આવ્યું છે.
- > સંરક્ષણ આયાત વિધેયકમાં ઘટાડો: સરકાર આયાત માટે પ્રતિબંધિત શસ્ત્રો/પ્લેટફોર્મની સૂચિને સૂચિત કરશે અને આ રીતે આવો માલ ફક્ત સ્થાનિક બજારમાંથી જ ખરીદી શકાય છે.
- > ઘરેલું મૂડી પ્રાપ્તિ માટે અલગ બજેટ આપવામાં આવશે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) HDFC બેંક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. HDFC બેંક, માસ્ટરકાર્ડ અને USAID એ નાના ઉદ્યોગોને ધિરાણ આપવાના ઉદ્દેશ્યથી ધિરાણ સુવિધાઓમાં \$100 મિલિયન પ્રતિબદ્ધ કર્યા છે.
 2. આ લોન સુવિધા ડિજિટાઇઝેશન દ્વારા પુનઃપ્રાપ્તિને પણ સક્ષમ કરશે.
 3. USAID યુએસ સરકાર હેઠળ કાર્યરત એક સ્વતંત્ર એજન્સી છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2, અને 3

- 2) કાર્ડ ટોકનાઈઝેશન માટે NTS પ્લેટફોર્મ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. નેશનલ પેમેન્ટ્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (NPCI)એ 20 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ NPCI ટોકનાઈઝેશન સિસ્ટમ (NTS) શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી હતી,
 2. NTSની શરૂઆત સાથે, હસ્તગત કરતી બેંકો, વેપારીઓ, એગ્રીગેટર્સ અને અન્ય લોકો NPCI દ્વારા પોતાને પ્રમાણિત કરાવી શકે છે. આ બદલામાં તેમને ટોકન રિકવેસ્ટરની ભૂમિકા ભજવવામાં મદદ કરશે.
 3. NTS ગ્રાહકોની સલામતીને વધુ વધારવા તેમજ ગ્રાહકોને સીમલેસ શોપિંગનો અનુભવ પૂરો પાડવા માટે રૂપે કાર્ડના ટોકનાઈઝેશનને ટેકો આપશે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2 અને 3

- 3) FPO ને પ્રોત્સાહન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. નેશનલ બેન્ક ફોર એગ્રીકલ્ચર એન્ડ રૂરલ ડેવલપમેન્ટ (NABARD) એ લગભગ 10,000 ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનો (FPO) ને ધિરાણ ગેરંટી આપવા માટે 1000 કરોડ રૂપિયાનું ફંડ સમર્પિત કર્યું છે.
 2. આ સમર્પિત ભંડોળ NABS પ્રોટેક્શન ટ્રસ્ટી પ્રાઈવેટ લિમિટેડ (NTPL) ના ટ્રસ્ટીશીપ હેઠળ "કેડિટ ગેરંટી ફંડ ટ્રસ્ટ ફોર FPO" (CGFTFPO) હેઠળ મૂકવામાં આવશે.
 3. CGFTFPO ટ્રસ્ટ કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયના NABS પ્રોટેક્શન અને નાબાર્ડના અધિકારીઓ દ્વારા હસ્તાક્ષરિત છે અને મુંબઈમાં નોંધાયેલ છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2 અને 3

- 4) કૂડઓઈલના ઊંચા ભાવ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ભારત મુખ્યત્વે OPEC દેશોમાંથી કૂડ ઓઈલની આયાત કરે છે, તેથી બ્રેન્ટ ભારતમાં તેલના ભાવ માટે બેન્ચમાર્ક છે.
 2. સામાન્ય રીતે ઓર્ગેનાઈઝેશન ઓફ પેટ્રોલિયમ એક્સપોર્ટિંગકન્ટ્રીઝ (ઓપેક) કાર્ટેલ તરીકે કામ કરતું હતું અને અનુકૂળ બેન્ડમાં કિંમતો નક્કી કરતી હતી.
 3. અમેરિકન પેટ્રોલિયમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (API) કૂડ ઓઈલ અથવા રિફાઈન્ડ પ્રોડક્ટ્સની ઘનતાનું સૂચક છે.
 4. કૂડ ઓઈલના વધતા ભાવને કારણે છેલ્લા કેટલાક મહિનાઓથી ફુગાવાનું દબાણ વધુ વપ્રયું હતું.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3	(B) 2,3,4
(C) 1,2,4	(D) 1,2,3 અને 4

5) IMFની ભૂમિકાની સમીક્ષા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેટલાક દેશો PPP ને પ્રતિબિંબિત કરવા માટે તેમના GDP ડેટાને સમાયોજિત કરે છે.
2. ભારત પાસે હાલમાં SDR ક્વોટાના 2.75 ટકા અને IMFમાં 2.63 ટકા મત છે.
3. બીજા વિશ્વયુદ્ધ પછી, વૈશ્વિક કટોકટીનો સામનો કરી રહેલા દેશોના પુનર્નિર્માણમાં મદદ કરવા માટે IMFની સ્થાપના વિશ્વ બેંક સાથે કરવામાં આવી હતી.
4. IMFના બોર્ડ ઓફ ગવર્નર્સ નિયમિત અંતરાલ (પાંચ વર્ષથી વધુ નહીં) પર ક્વોટાની સામાન્ય સમીક્ષા કરે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3

(B) 2,3,4

(C) 1,2,4

(D) 1,2,3 અને 4

6) સાત નવા સંરક્ષણ જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો (DPSUs) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'આત્મનિર્ભર ભારત' (Self-Reliant India) હેઠળ ભારતનું લક્ષ્ય આત્મનિર્ભરતાની સ્થિતિ પ્રદાન કરીને દેશને એક મોટી લશ્કરી શક્તિ બનાવવાનો છે.
2. ઓટોમેટિક રૂટ હેઠળ સંરક્ષણ નિર્માણમાં પ્રત્યક્ષ વિદેશી રોકાણ (FDI)ની મર્યાદા 49 ટકાથી વધારીને 74 ટકા કરવામાં આવી છે.
3. OFB ઉત્પાદનોની ઊંચી કિંમત, અસંગત ગુણવત્તા અને પુરવઠામાં વિલંબ અંગે સશસ્ત્ર દળો દ્વારા ચિંતા વ્યક્ત કરવામાં આવી છે.
4. નવું માળખું OFBની હાલની સિસ્ટમમાં આ વિવિધ ખામીઓને દૂર કરવામાં મદદ કરશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3

(B) 2,3,4

(C) 1,2,4

(D) 1,2,3 અને 4

FREE

Interview Guidance Program

POLICE INSPECTOR

વાતની રજૂઆત અને વાક્છટાની અભિવ્યક્તિ

તમારા ગુણોને પ્રદર્શિત કરવાની પદ્ધતિ

વધુ સ્કોર કરવા માટેની ટ્રીક અને ટેક્નીક

કરન્ટના મુદ્દાઓ સાથે સંલગ્ન કરી
MOCK INTERVIEW

Register Your Name

CALL NOW:

9375701110

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

FATFએ તુર્કીને ગ્રે લિસ્ટમાં ઉમેર્યું: પાકિસ્તાન યથાવત

- વૈશ્વિક ટેરર ફાઇનાન્સિંગ વોયડોગ, ફાઇનાન્સિયલ એક્શન ટાસ્ક ફોર્સ (FATF) એ 'ગ્રે લિસ્ટ ઓફ કન્ટ્રીઝ' માં પાકિસ્તાનને જાળવી રાખ્યું છે.
- આ વખતે, વોયડોગએ ગ્રે લિસ્ટમાં તુર્કી, જોર્ડન અને માલી નામના ત્રણ નવા દેશોનો ઉમેરો કર્યો છે.
- FATFના જણાવ્યા અનુસાર, પાકિસ્તાનને બ્લેકલિસ્ટ કરવાનો કોઈ સવાલ નહોતો કારણ કે પાકિસ્તાન સહયોગ કરી રહ્યું છે અને માત્ર ચાર એક્શન આઈટમ્સ પૂર્ણ થવાની બાકી છે.
- FATFએ પાકિસ્તાનને હાફિઝ સઈદ અને મસૂદ અઝહર જેવા સંયુક્ત રાષ્ટ્ર નિયુક્ત આતંકવાદીઓની તપાસ અને કાર્યવાહી કરવા કહ્યું છે.
- તેણે પાકિસ્તાનને તેની વ્યૂહાત્મક રીતે મહત્વપૂર્ણ ખામીઓને દૂર કરવા પણ કહ્યું છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- FATF એ જૂન 2021માં પાકિસ્તાનને તેના 'ગ્રે લિસ્ટ'માં જાળવી રાખ્યું હતું કારણ કે તે મની લોન્ડરિંગની તપાસ કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો, જેના કારણે આતંકવાદને નાણાં પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા. પાકિસ્તાનને જૂન 2018માં પ્રથમ વખત ગ્રે લિસ્ટમાં મૂકવામાં આવ્યું હતું. ત્યારથી, તે આ સૂચિમાં રહ્યું છે કારણ કે તે FATFના આદેશનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે.

સૂચિબદ્ધ કરવાનો અર્થ શું છે?

- ગ્રે લિસ્ટમાં આવવાથી પાકિસ્તાન માટે વિશ્વ બેન્ક, આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ (IMF), યુરોપિયન યુનિયન અને એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેન્ક (ADB) જેવી કોઈપણ આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા પાસેથી નાણાકીય સહાય મેળવવી મુશ્કેલ બની ગઈ છે.

ફાઇનાન્સિયલ એક્શન ટાસ્ક ફોર્સ (FATF)

- FATF એક આંતરસરકારી સંસ્થા છે. મની લોન્ડરિંગ સામે લડવા માટે નીતિઓ વિકસાવવા માટે G7 જૂથની પહેલને પગલે વર્ષ 1989માં તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. FATFના આદેશને વર્ષ 2001માં આતંકવાદને ધિરાણ આપવાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

■ FATF ના ઉદ્દેશ્યો:

- FATF ના મુખ્ય ઉદ્દેશ્યોમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:
- ધોરણો નક્કી કરવા અને આતંકવાદી ધિરાણ, મની લોન્ડરિંગ અને અન્ય સંબંધિત ધમકીઓ સામે લડવા માટે નિયમનકારી, કાનૂની અને કાર્યકારી પગલાંના અસરકારક અમલીકરણને પ્રોત્સાહન આપવા.
- આ વિસ્તારોમાં રાષ્ટ્રીય કાયદાકીય અને નિયમનકારી સુધારાઓ લાવવા માટે જરૂરી રાજકીય ઇચ્છાશક્તિ પેદા કરવી.

યુએન એ અફઘાનિસ્તાન માટે ખાસ ટ્રસ્ટ ફંડની સ્થાપના કરી

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ અફઘાનિસ્તાન માટે 21 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ વિશેષ ટ્રસ્ટ ફંડની સ્થાપના કરી છે, જેથી અફઘાનિસ્તાનને તાત્કાલિક જરૂરી રોકડ મળી રહે.
- ઓગસ્ટ 2021માં તાલિબાનોએ સત્તા સંભાળી ત્યારથી સ્થિર થયેલા દાતાઓના ભંડોળનો ઉપયોગ કરીને સિસ્ટમ દ્વારા આ વિશેષ ટ્રસ્ટ ફંડની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- તે અફઘાન પરિવારોને પ્રવાહીતા લાવવાના ઉદ્દેશ્યથી સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે જેથી તેઓ આગામી શિયાળામાં ટકી શકે અને તેમના વતનમાં રહી શકે.
- જર્મની આ ફંડમાં પ્રથમ ફાળો આપનાર છે. તેણે તેના માટે 50 મિલિયન યુરો (\$ 58 મિલિયન)નું વચન આપ્યું છે.

આ ફંડ શા માટે બનાવવામાં આવ્યું?

- યુનાઈટેડ નેશન્સ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UNDP) અનુસાર, લગભગ 97% અફઘાન પરિવારો 2022ના મધ્ય સુધીમાં ગરીબી રેખા નીચે જીવતા હશે. આમ, આ ફંડની સ્થાપના લોકોની અર્થવ્યવસ્થાને સ્થિર કરવા અને તેમના જીવન અને આજીવિકા બચાવવા માટે કરવામાં આવી હતી.

અફઘાનિસ્તાનની અર્થવ્યવસ્થા

- ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ (IMF) અનુસાર, અફઘાનિસ્તાનની અર્થવ્યવસ્થા વર્ષ 2021માં 30% સુધી સંકોચાઈ જશે. આ શરણાર્થી સંકટને વધુ તીવ્ર બનાવશે જે તુર્કી અને યુરોપ જેવા પડોશી દેશોને પણ અસર કરશે.

તાલિબાન કબજાની આર્થિક અસર

- તાલિબાનોએ અફઘાનિસ્તાન પર કબજો જમાવ્યો હોવાથી, સેન્ટ્રલ બેંકની અબજોની સંપત્તિ સ્થિર થઈ ગઈ હતી અને

ઘણી આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થાઓએ ભંડોળની અકસેસ સ્થગિત કરી દીધી હતી. જો કે માનવતાવાદી સહાય ચાલુ રહી. પરિણામે, અફઘાનિસ્તાનમાં બેંકો પાસે નાણાં ખતમ થઈ રહ્યા છે, ખાદ્ય પદાર્થોના ભાવ વધ્યા છે અને સિવિલ સેવકોને પગાર આપવામાં આવતો નથી.

G-7 ડિજિટલ વ્યાપાર સિદ્ધાંત

- > તાજેતરમાં, G-7 સમૂહ દેશો સરહદ પારના ડેટા વપરાશ અને ડિજિટલ વેપારને નિયંત્રિત કરવા માટે સિદ્ધાંતોના સંયુક્ત સમૂહ માટે સંમત થયા હતા.
- > આ સોદો વેપાર અવરોધોને ઘટાડવાની દિશામાં પ્રથમ પગલું છે અને સામાન્ય ડિજિટલ વ્યવસાયિક નિયમ પુસ્તક તરફ દોરી શકે છે.
- > આ પહેલા ભારતે 47મી G-7 સમિટમાં મહેમાન દેશ તરીકે હાજરી આપી હતી.
- **ડિજિટલ વ્યાપાર:**
- > તેને વ્યાપક રીતે વસ્તુઓ અને સેવાઓના વેપાર તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે જે કાર્યક્ષમ અથવા ડિજિટલ રીતે વહેંચવામાં આવે છે, જેમાં ફિલ્મો અને ટીવી કાર્યક્રમોના વિતરણથી માંડીને વ્યવસાયિક સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે.

G-7 ડિજિટલ વ્યાપાર સિદ્ધાંત

- **ઓપન ડિજિટલ માર્કેટ્સ:**
- > ડિજિટલ અને ટેલિકોમ બજારો આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર અને રોકાણ માટે સ્પર્ધાત્મક, પારદર્શક, ન્યાયી અને સુલભ હોવા જોઈએ.
- **સરહદ પારના ડેટા પ્રવાહ:**
- > ડિજિટલ અર્થતંત્ર તકોનો ઉપયોગ કરવા અને ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓના વેપારને ટેકો આપવા માટે વ્યક્તિઓ અને વ્યવસાયોના વિશ્વાસ સહિત સરહદો પર મુક્તપણે ડેટા પ્રવાહિત કરવા માટે સક્ષમ હોવું જોઈએ.
- **કામદારો, ગ્રાહકો અને વ્યવસાયો માટે સલામતીના પગલાં:**
- > ડિજિટલ વેપારમાં સીધા રોકાયેલા અથવા ટેકો ધરાવતા કામદારો માટે શ્રમ સુરક્ષા પૂરી પાડવી જોઈએ.
- **ડિજિટલ ટ્રેડિંગ સિસ્ટમ્સ:**
- > લાલ ટેપ ઘટાડવા અને તેમને વધુ વ્યવસાયો સાથે વેપાર કરવા સક્ષમ બનાવવાના પગલામાં, સરકારો અને ઉદ્યોગ વ્યવસાય સંબંધિત દસ્તાવેજોના ડિજિટલાઈઝેશન તરફ આગળ વધવું જોઈએ.
- **ન્યાયી અને સર્વસમાવેશક વૈશ્વિક શાસન:**
- > વિશ્વ વેપાર સંગઠન (WTO)એ ડિજિટલ વેપાર માટે સામાન્ય નિયમો સાથે સંમત થવું જોઈએ અને ટેકો આપવો જોઈએ.

> આ નિયમોથી વિકાસશીલ અર્થતંત્રો તેમજ વિકસિત અર્થતંત્રોમાં કામદારો, ગ્રાહકો અને વ્યવસાયોને ફાયદો થવો જોઈએ, જ્યારે દરેક દેશના કાયદેસર જાહેર નીતિના ઉદ્દેશો માટે નિયમનના અધિકારનું રક્ષણ કરવું જોઈએ.

મહત્વ

- **મધ્યમ માર્ગ:**
- > આ સોદો યુરોપિયન દેશોમાં ઉપયોગમાં લેવાતા અત્યંત નિયંત્રિત ડેટા સુરક્ષા શાસન અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના વધુ ખુલ્લા અભિગમ વચ્ચે મધ્યમ માર્ગ નક્કી કરે છે.
- > ગોપનીયતા, ડેટા સંરક્ષણ, બૌદ્ધિક સંપત્તિ અધિકારોનું રક્ષણ અને સંરક્ષણને ધ્યાનમાં રાખીને આ સોદામાં સરહદ પારના ડેટા પ્રવાહમાં અયોગ્ય અવરોધો દૂર કરવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- **ડિજિટલ વેપારને ઉદાર બનાવવો:**
- > યુનંદા વૈશ્વિક જૂથ દ્વારા થયેલી સમજૂતીને મહત્વપૂર્ણ માનવામાં આવે છે કારણ કે તે સેંકડો અબજો ડોલરના ડિજિટલ વેપારને ઉદાર બનાવી શકે છે.
- > ડિજિટલ નિકાસના યોગદાનને વધુ વિસ્તૃત કરવા માટે ડેટાના સરહદ પારના પ્રવાહને સક્ષમ, પ્રોસેસિંગ અને સંગ્રહ કરવા માટેનું માળખું સ્પષ્ટ કરવું જરૂરી છે.

સંબંધિત મુદ્દાઓ

- > G7 દેશોએ એવી પરિસ્થિતિઓની દ્રષ્ટિએ ચિંતા વ્યક્ત કરી છે જ્યાં ડેટા સ્થાનિકીકરણની આવશ્યકતાઓનો ઉપયોગ સંરક્ષણવાદી અને ભેદભાવપૂર્ણ હેતુઓ માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- > આ નિવેદન મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે ભારત ડેટા સ્થાનિકીકરણના પગલાં પર વિચાર કરી રહ્યું છે.
- > તાજેતરમાં ભારતે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર આર્થિક અને સામાજિક એશિયા અને પેસિફિક (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific – UNESCAP) ડિજિટલ અને ટકાઉ વેપાર સુવિધા પર વૈશ્વિક સર્વેક્ષણમાં 90.32 ટકા સ્કોર કર્યો છે.
- > ભારતીય અર્થતંત્રને ડિજિટલ બિઝનેસ સક્ષમ લાભોનું આર્થિક મૂલ્ય 2018માં 35 અબજ અમેરિકન ડોલર સુધી હોવાનો અંદાજ છે.

ડેટા સ્થાનિકીકરણ

- **પરિચય:**
- > ડેટા લોકલાઈઝેશન કોઈપણ ઉપકરણ પર ડેટા સંગ્રહિત કરવાનો સંદર્ભ આપે છે (જે તે જ દેશની સરહદોની અંદર શારીરિક રીતે અસ્તિત્વ ધરાવે છે જ્યાં ડેટાનો ઉદભવ થયો હતો). અત્યાર સુધી આમાંનો મોટાભાગનો ડેટા ભારતની બહાર વાદળમાં સંગ્રહિત છે.

- સ્થાનિકીકરણ ડેટા સંગ્રહ કંપનીઓ માટે દેશની સરહદોની અંદર ગ્રાહકો સાથે સંબંધિત મહત્વપૂર્ણ ડેટાનો સંગ્રહ અને પ્રક્રિયા કરવાનું ફરજિયાત બનાવે છે.
- ડેટા લોકલાઇઝેશનના ફાયદા:
 - તે ડેટા સાર્વભૌમત્વ પ્રદાન કરે છે તેમજ નાગરિકોના ડેટાને સુરક્ષિત કરે છે અને વિદેશી દેખરેખથી ડેટાની ગોપનીયતા જાળવે છે. ઉદાહરણ: ફેસબુકે મતદાનને પ્રભાવિત કરવા માટે કેમ્બ્રિજ એનાલિટિકા સાથે વપરાશકર્તાઓનો ડેટા શેર કર્યો હતો.
 - ડેટાની નિરંકુશ નિરીક્ષક એક્સેસ ભારતીય કાયદા અમલીકરણને વધુ સારી દેખરેખ સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ કરશે.
- ડેટા લોકલાઇઝેશન નુકસાન:
 - ઘણા સ્થાનિક ડેટા કેન્દ્રોજાળવવા માટે માળખાગત સુવિધાઓમાં નોંધપાત્ર રોકાણની જરૂર પડી શકે છે અને વૈશ્વિક કંપનીઓ માટે વધુ ખર્ચ થઈ શકે છે.
 - સ્પિલટરનેટ અથવા 'ફેક્ટર ઈન્ટરનેટ' જ્યાં સંરક્ષણવાદી નીતિની દૂરગામી અસર અન્ય દેશોને પણ અનુસરવા / મુકદ્દમાને અનુસરવા માટે પ્રેરિત કરી શકે છે.

ભારતીય દ્રશ્ય

- તાજેતરમાં રિઝર્વ બેંક ઈન્ડિયા (RBI)એ ભારતમાં ડેટા કલેક્શનના મુદ્દે ત્રણ વિદેશી કાર્ડ પેમેન્ટ નેટવર્ક કંપનીઓને નવા ગ્રાહકો બનાવવા પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.
- ભારત ડેટા પ્રોટેક્શન, પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલ, 2019 પર એક વ્યાપક કાયદા પર વિચાર કરી રહ્યું છે.
- વિદેયક મુજબ કેન્દ્ર સરકાર વ્યક્તિગત ડેટાની કેટેગરીને મહત્વપૂર્ણ વ્યક્તિગત ડેટા તરીકે સૂચિત કરશે જેની પ્રક્રિયા માત્ર ભારતમાં સ્થિત સર્વર અથવા ડેટા સેન્ટર્સમાં જ કરવામાં આવશે.
- ન્યાયાધીશ બી એન શ્રીકૃષ્ણ સમિતિએ ડેટા પ્રોટેક્શન ઓથોરિટીની સ્થાપના અને સરહદ પારના ડેટા પ્રવાહ પર પ્રતિબંધ મૂકવાની ભલામણ કરી છે.
- ભારત ઈ-કોમર્સ પર કોઈ પણ વૈશ્વિક સમજૂતીમાં જોડાવાનો વિરોધ કરે છે, જેમાં વડા પ્રધાને તાજેતરમાં યોજાયેલી G-20 સમિટમાં સરહદ પારના ડેટા પ્રવાહને પ્રોત્સાહન આપતા Osaka Track પર હસ્તાક્ષર કરવાનો ઈનકાર કર્યો હતો.

આગળનો રસ્તો

- વૈશ્વિક સાયબર સુરક્ષા માળખું:
 - ગોપનીયતા અને સાયબર સુરક્ષા જેવા મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લેવા માટે એક સાઈનિયમનકારી માળખું હોવું આવશ્યક છે.

- આમ, ડિજિટલ વેપારના મુક્ત પ્રવાહ માટેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયા દરમિયાન સાયબર સુરક્ષા માટે વૈશ્વિક માળખું સ્થાપિત કરવું જોઈએ.

અમલદારશાહી અવરોધોને દૂર કરવા:

- ડિજિટલ વેપારની હકારાત્મક અસરને મહત્તમ કરવા માટે, ડિજિટલ ઉદ્યોગો પર અયોગ્ય લાલ ટેપ, સરહદ પારના ડેટા પ્રવાહ પર પ્રતિબંધો અને કોપીરાઈટ અસંતુલન અને મધ્યવર્તી જવાબદારી નિયમો જેવા મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

ભારતની ભૂમિકા:

- ભારત પાસે માત્ર ઘર આંગણે જ નહીં પરંતુ વિદેશમાં પણ તેની વિવિધ દ્વિપક્ષીય અને બહુપક્ષીય વેપાર વાટાઘાટોમાં અનુકૂળ ડિજિટલ વેપાર નિયમોને આગળ વધારવામાં અગ્રણી ભૂમિકા ભજવવાની તક છે.

ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પ નવું સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ 'ટ્રુથ સોશિયલ' લોન્ચ કરશે

- અમેરિકાના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પે 'ટ્રુથ સોશિયલ' નામનું પોતાનું સોશિયલ મીડિયા નેટવર્ક શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી છે.
- ફેસબુક અને ટ્વિટર પર ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પના પ્રતિબંધ બાદ આ પ્લેટફોર્મ લોન્ચ કરવાની જાહેરાત કરવામાં આવી છે.
- ભૂતપૂર્વ યુએસ પ્રમુખે આ પ્લેટફોર્મ શરૂ કર્યું હતું જ્યારે તેમના સોશિયલ મીડિયા એકાઉન્ટ્સ તેમની વિવાદાસ્પદ પોસ્ટ્સને કારણે અસ્થાયી રૂપે સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યા હતા અથવા તો પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યા હતા. કેપિટલ એટેક બાદ જાન્યુઆરી 2021માં તેમના એકાઉન્ટ્સ સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યા હતા.

ટ્રમ્પ મીડિયા અને ટેકનોલોજી યુપ (TMTG)

- ટ્રમ્પ આ નવા મર્જ થયેલા એકમની અધ્યક્ષતા કરી રહ્યા છે. તે ઉદાર મીડિયા યુનિયનનો હરીફ બનશે. આ કંપનીની સ્થાપના સ્પેશિયલ પર્પઝ એક્વિઝિશન કંપની (SPAC) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

ટ્રુથ સોશિયલ

- TRUTH Social એપલ એપ સ્ટોરમાં પૂર્વ-નોંધણી માટે તૈયાર છે. તેનું બીટા વર્ઝન નવેમ્બર 2021 થી આમંત્રિતો માટે ઉપલબ્ધ રહેશે. જો કે, તે 2022 ના પ્રથમ ક્વાર્ટરમાં દેશભરમાં શરૂ કરવામાં આવશે.

અલીબાબાએ અદ્યતન 5-નેનોમીટર ટેકનોલોજી પર આધારિત નવી સર્વર ચિપ લોન્ચ કરી

- અલીબાબા ગ્રુપ હોલિડિંગ લિમિટેડે અદ્યતન 5-નેનોમીટર ટેકનોલોજી પર આધારિત નવી સર્વર ચિપ લોન્ચ કરી છે.
- ચીનની સેમિકન્ડક્ટર આત્મનિર્ભરતામાં આ એક સીમાચિહ્ન રૂપ છે.
- આ લેટેસ્ટ ચિપ સોફ્ટબેંક ગ્રુપ કોર્પોરેશન દ્વારા આપવામાં આવેલ માર્કેટ-આર્કિટેક્ચરના આધારે લોન્ચ કરવામાં આવી છે.

સર્વર ચિપ

- અલીબાબાએ સુધારેલ કામગીરી અને સુધારેલી ઉર્જા કાર્યક્ષમતા સાથે કમ્પ્યુટિંગ ક્ષમતાઓને વધારવાના તેના ચાલુ પ્રયાસોને અનુરૂપ સર્વર ચિપ્સને ઓપ્ટિમાઇઝ કરી છે.
- આ ચિપ્સનો ઉપયોગ અલીબાબા ગ્રુપ ઇકોસિસ્ટમમાં વર્તમાન અને ભવિષ્યના વ્યવસાયોને ટેકો આપવા માટે કરવામાં આવશે.

આ નવી સર્વર ચિપ શા માટે લોન્ચ કરવામાં આવી?

- કોવિડ -19 રોગચાળા વચ્ચે વધતી જતી ક્લાઉડ સેવાઓને પગલે અલીબાબાએ નવી સર્વર ચિપ શરૂ કરી છે. વિશ્વભરની ટેક કંપનીઓ ધાર મેળવવા માટે વધુ શક્તિશાળી અને ઉર્જા કાર્યક્ષમ સેમિકન્ડક્ટર્સની શોધમાં છે.

સર્વર ચિપનું મહત્વ

- આ સર્વર ચિપ ચીની પેટીની સૌથી અદ્યતન ચિપ છે. આ લોન્ચ સાથે, અલીબાબા એમેઝોન અને ગૂગલ જેવા વૈશ્વિક હરીફો સાથે જોડાય છે, જે ધીમે ધીમે પરંપરાગત ચિપ ઉત્પાદકો જેમ કે AMD અને ઇન્ટેલ કોર્પમાંથી સિલિકોનને બદલી રહ્યા છે.

કોલસાની અછતનો સામનો કરવા માટે રશિયા ભારતને મદદ કરશે

- ભારત અને રશિયાએ ખાણકામ અને સ્ટીલ ક્ષેત્રમાં સહકાર માટે સમજૂતી કરાર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- કેન્દ્રીય સ્ટીલ મંત્રી રામ ચંદ્ર પ્રસાદ અને રશિયાના ઉર્જા મંત્રી નિકોલે શુલગીનોવ વચ્ચે MoU પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- આ ડીલ પર હસ્તાક્ષર એ ભારતની રાષ્ટ્રીય સ્ટીલ નીતિ 2017નો એક ભાગ છે.

- નેશનલ સ્ટીલ પોલિસી 2017 અંતર્ગત, ભારત 2030 સુધીમાં 300 મિલિયન ટન સ્ટીલ ઉત્પાદન સુધી પહોંચવાનો લક્ષ્યાંક ધરાવે છે.

કરાર વિશે

- બંને દેશો વચ્ચેના MoU પર મોસ્કોમાં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. તે કોર્કિંગ કોલસામાં વ્યાપારી પ્રવૃત્તિઓ અને સંયુક્ત પ્રોજેક્ટ્સના અમલીકરણની કલ્પના કરે છે.
- વ્યાપારી પ્રવૃત્તિઓમાં નિચેના સુચનો શામેલ છે:
 - ભારતને ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા કોર્કિંગ કોલસાનો લાંબા ગાળાનો પુરવઠો
 - કોર્કિંગ કોલસા થાપણ તેમજ લોજિસ્ટિક્સનો વિકાસ
 - ખાણકામ અને કોર્કિંગ કોલસા ઉત્પાદન વ્યવસ્થાપન, પ્રક્રિયા અને તાલીમની તકનીકોમાં અનુભવની વહેંચણી

રશિયા સાથે OVLની ચર્ચા

- ONGC વિદેશ લિમિટેડ (OVL) રશિયાના આયોજિત લિક્વિફાઇડ ગેસ પ્રોજેક્ટ આર્કિટેક LNG-2 અને વોસ્ટોક ઓઇલ પ્રોજેક્ટમાં હિસ્સો ખરીદવા માટે પણ ચર્ચા કરી રહી છે.

MoUનું મહત્વ

- MoU નોંધપાત્ર છે કારણ કે તે એવા સમયે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા જ્યારે ભારતના બિન-વીજ ઉદ્યોગો જેમ કે સિમેન્ટ, એલ્યુમિનિયમ અને સ્ટીલના ગૌણ ઉત્પાદકો તીવ્ર થર્મલ કોલસાની અછતનો સામનો કરી રહ્યા છે.
- ભારતની કોલસાની આયાત:
 - હાલમાં ભારત ઓસ્ટ્રેલિયામાંથી કોર્કિંગ કોલ આયાત કરે છે. ભારતમાં સ્ટીલના લગભગ તમામ પ્રાથમિક ઉત્પાદકો તેમના પુરવઠાને પહોંચી વળવા આયાતી કોર્કિંગ કોલ પર આધાર રાખે છે.
- ભારતમાં કોલસાનો ભંડાર :
 - ઝારખંડના ઝરિયા જિલ્લામાં ભારત પાસે કોર્કિંગ કોલસાનો વિશાળ ભંડાર છે. પરંતુ આ વિસ્તાર સતત આગની ઝપેટમાં આવે છે. ઝરિયા પ્રદેશમાં આશરે 19.4 અબજ ટન કોર્કિંગ કોલસાનો ભંડાર હોવાનો અંદાજ છે.

નવું ક્વાડ

- તાજેતરમાં ભારત, અમેરિકા, ઇઝરાયલ અને યુએઈના વિદેશ મંત્રીઓએ વર્ચ્યુઅલ મીટિંગમાં ભાગ લીધો હતો. આ બેઠક પશ્ચિમ એશિયાના ભૂરાજકારણમાં પરિવર્તન અને મધ્ય પૂર્વમાં અન્ય ક્વાડ જેવા જૂથની રચનાની મજબૂત અભિવ્યક્તિ છે.

- આ નવા જૂથમાં ભારતની ભાગીદારી તેની વિદેશ નીતિમાં પરિવર્તનને પ્રતિબિંબિત કરે છે.

નવા જૂથીકરણ માટે જવાબદાર પરિબલો

- **અબ્રાહમ સમજૂતી:**
 - અબ્રાહમ સમજૂતી દ્વારા ઈઝરાયલ અને યુએઈ વચ્ચે ઔપચારિક રાજદ્વારી સંબંધો ફરી શરૂ થયા બાદ નવું જૂથ શક્ય છે.
- **તુર્કીના પ્રાદેશિક પ્રભુત્વનો સામનો કરવો:**
 - ઈસ્લામિક વિશ્વના નેતૃત્વ માટે તુર્કીના રાષ્ટ્રપતિ રિસેપ તાઈપેઈ એર્દોગનના અવાજના દાવાઓ વચ્ચે, નવા ફ્લોડને ભારત, સંયુક્ત આરબ અમીરાત અને ઈઝરાયલ વચ્ચેના હિતોના સમન્વયના પરિણામે કહી શકાય.
- **એશિયા માટે અમેરિકાની મહત્વની ભૂમિકા:**
 - ચીનની સાર્વભૌમત્વને પહોંચી વળવા માટે અમેરિકા સ્પષ્ટ પણે મધ્ય પૂર્વમાં પોતાનું પદચિહ્ન ઘટાડવાનો અને એશિયામાં તેની હાજરી વધારવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યું છે.
 - ચીનની વધતી અડગતાને રોકવા માટે અમેરિકાએ તેની એશિયા નીતિ હેઠળ ફ્લોડ પહેલ અને ભારત-પેસિફિક કથાઓ વગેરે શરૂ કરી છે.

ભારત માટે મહત્વ

- **પ્રાદેશિક અભિગમ તરફ પરિવર્તન:**
 - ચાર દેશોની બેઠક દર્શાવે છે કે ભારત હવે વિવિધ પ્રદેશોમાં દ્વિપક્ષીય સંબંધોને બદલે એકીકૃત પ્રાદેશિક નીતિ તરફ અલગથી આગળ વધવા તૈયાર છે.
- **પશ્ચિમ તરફ ભારતનો મુકાવ:**
 - જેમ ભારત-પેસિફિક પૂર્વમાં ભારતનો અભિગમ બદલી નાખ્યો છે, તેમ 'ગ્રેટર મિડલ ઈસ્ટ'ની કલ્પના પશ્ચિમના વિસ્તૃત પડોશી દેશો સાથે ભારતના જોડાણને મોટો વેગ આપી શકે છે.
- **પાકિસ્તાનનો સામનો:**
 - નવું જૂથ તુર્કી અને અરબી અખાત-યુએઈ અને સાઉદી અરેબિયામાં તેના પરંપરાગત રીતે મજબૂત સમર્થકો સાથે પાકિસ્તાનની વધતી ગોઠવણથી પણ પ્રેરિત છે.
- **ગાઠ સંબંધો:**
 - વર્ષોથી ભારતે નવા જૂથના તમામ દેશો સાથે જીવંત દ્વિપક્ષીય સંબંધો બનાવ્યા છે.
 - તે અમેરિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને જાપાન સાથે ફ્લોડનો સભ્ય છે, જેને પૂર્વ એશિયામાં સમાન ચિંતાઓ અને સામાન્ય હિતો છે.
 - ઈઝરાયલ ભારતના ટોચના સંરક્ષણ સપ્લાયર્સમાંનું એક છે.
 - યુએઈ ભારતની ઉર્જા સુરક્ષા માટે મહત્વપૂર્ણ છે અને લાખો ભારતીય કામદારોનું આયોજન કરે છે.

આગળનો રસ્તો

- **ટુ અર્લી ટુ કોલ:**
 - આવા જૂથના વ્યૂહાત્મક મહત્વ વિશે વાત કરવી ખૂબ જ વહેલું છે, તેમ છતાં એવા ઘણા ક્ષેત્રો છે જ્યાં તે તેના સંબંધોને ગાઠ બનાવી શકે છે, જેમ કે વેપાર, ઉર્જા સંબંધો, જળવાયુ પરિવર્તન સામે લડવું અને દરિયાઈ સુરક્ષામાં વધારો કરવો.
- **પ્રાદેશિક દુશ્મનાવટથી અંતર રાખવું:**
 - ભારતે પશ્ચિમ એશિયામાં ચાલી રહેલા સંઘર્ષોમાં ન ફસાવું જોઈએ તેની કાળજી લેવી જોઈએ, જે વધતી પ્રાદેશિક દુશ્મનાવટ વચ્ચે વધુ તીવ્ર બની શકે છે.
- **ઈરાન સાથે જોડાણ:**
 - અફઘાનિસ્તાનમાંથી અમેરિકાનો ખસી ગયા બાદ ભારતને ખંડીય એશિયામાં ઊંડી અસલામતીનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે.
 - તેથી ભારત સમક્ષ પડકાર ઈરાન સાથે તંદુરસ્ત સંબંધો જાળવવાનો છે, જ્યારે તે અમેરિકા-ઈઝરાયલ-યુએઈ બ્લોક સાથે મજબૂત પ્રાદેશિક ભાગીદારી બનાવવા માંગે છે.

ઇટાલીએ G20 Innovation League નું અનાવરણ કર્યું

- ઇટાલીએ ટકાઉ ભવિષ્ય બનાવવા માટે "G20 Innovation League" નું અનાવરણ કર્યું છે.

Back to basics : G20 Innovation League

- આ નવી અને અનોખી પહેલ છે જે નવીન પ્રોજેક્ટ્સને આગળ વધારવા માટે રચાયેલ છે, જે બદલામાં ટકાઉ ભવિષ્ય બનાવવા માટે મદદ કરશે.
- આ રોકાણ G20 દેશોના સૌથી આશાસ્પદ સ્ટાર્ટ-અપ્સ, ભંડોળ અને સંસ્થાઓ સાથે મળીને 'નવીન ટકાઉ બિઝનેસ પ્રોજેક્ટ્સ'ને સહયોગ અને વિકાસ માટે લાવશે.
- G20 ઈનોવેશન ઈવેન્ટ સોરેન્ટો, ઈટાલીમાં યોજાઈ હતી. તેને ઈટાલિયન વિદેશ મંત્રાલય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સહકાર મંત્રાલય, ઈટાલિયન આર્થિક વિકાસ મંત્રાલય અને ઈટાલિયન તકનીકી નવીનીકરણ અને ડિજિટલ સંક્રમણ મંત્રાલય દ્વારા ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો. ઈવેન્ટનું ઉદઘાટન ઈટાલીના વિદેશ મંત્રી લુઈગી ડી માયો દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. ઈટાલી 30-31 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ રોમમાં G20 સમિટનું આયોજન કરશે.

સ્ટાર્ટ-અપ ભૂમિકા

- ટકાઉ તકનીકી ઉકેલો પ્રસ્તાવિત કરવા માટે, સ્ટાર્ટ-અપ્સને પાંચ પડકારોમાં ભાગ લીધો હતો. આ સ્પર્ધાના પ્રથમ તબક્કામાં, G-20 દેશોએ તેમના આશાસ્પદ સ્ટાર્ટ-અપ્સને નોમિનેટ કર્યા.

- > બીજા તબક્કામાં, 100 સ્ટાર્ટ-અપ્સ જેમણે ફાઇનલમાં સ્થાન મેળવ્યું હતું તેનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું. સ્ટાર્ટ-અપ્સ પાંચ કેટેગરીમાં ભાગ લીધો—સ્વચ્છ ટેકનોલોજી, કૃત્રિમ બુદ્ધિ, સ્માર્ટ સિટીઝ અને નવી ગતિશીલતા, IoT ટેકનોલોજી અને પહેરવા યોગ્ય ઉપકરણો અને આરોગ્યસંભાળનું ભવિષ્ય.

ભારત અને ઇઝરાયેલ FTA પર ફરી વાતચીત શરૂ કરશે

- > ભારત અને ઇઝરાયેલ નવેમ્બર 2021થી મુક્ત વેપાર કરાર (Free Trade Agreement-FTA) પર વાટાઘાટો ફરી શરૂ કરવા સંમત થયા છે.

FTA નો હેતુ

- > બંને દેશો જૂન 2022 સુધીમાં લાંબા સમયથી પડતર સોદાને પૂર્ણ કરવાના હેતુથી FTA સાથે વાટાઘાટ કરશે.
- > ભારત અને ઇઝરાયેલ વચ્ચે FTA વિશે ચર્ચાઓ એક દાયકાથી વધુ સમયથી ચાલી રહી છે. જોકે, પ્રથમ વખત નિશ્ચિત સમય મર્યાદા નક્કી કરવામાં આવી છે.

ભારત-ઇઝરાયેલ સહકાર

- > ભારત અને ઇઝરાયેલ આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર જોડાણ (ISA) માં જોડાયા છે, જે ભારત દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી વૈશ્વિક પહેલ છે. એસ. જયશંકર અને ઇઝરાયેલના ઉર્જા મંત્રી કરિન એલ્ડરેર વચ્ચે કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા.
- > બંને દેશોએ COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન પણ એકબીજાને મદદ કરી છે.

ભારત-ઇઝરાયેલ સંબંધો

- > ભારત અને ઇઝરાયેલ વચ્ચે દ્વિપક્ષીય સંબંધો વ્યાપક છે. બંને દેશો સૈન્ય, આર્થિક અને વ્યૂહાત્મક સંબંધો ધરાવે છે. ઇઝરાયેલનું પ્રતિનિધિત્વ નવી દિલ્હીમાં એક દૂતાવાસ દ્વારા કરવામાં આવે છે જ્યારે તેની મુંબઈ અને બેંગલુરુમાં કોન્સ્યુલેટ્સ છે. ભારતે તેલ અવીવમાં પોતાનું દૂતાવાસ સ્થાપ્યું છે.

લશ્કરી સંબંધો

- > ભારત ઇઝરાયેલ પાસેથી લશ્કરી સાધનોનું સૌથી મોટું ખરીદનાર છે જ્યારે ઇઝરાયેલ રશિયા પછી ભારતને લશ્કરી સાધનોનો બીજો સૌથી મોટો સપ્લાયર છે. 1999 અને 2009 વચ્ચે, બંને દેશો વચ્ચેનો સૈન્ય વેપાર આશરે 9 અબજ ડોલરનો હતો. લશ્કરી અને વ્યૂહાત્મક સંબંધો સંયુક્ત લશ્કરી તાલીમ અને આતંકવાદી જૂથો પર ગુપ્ત માહિતીની વહેંચણી સુધી વિસ્તરે છે.

આર્થિક સંબંધ

- > 2014 સુધીમાં ભારત ઇઝરાયેલનો ત્રીજો સૌથી મોટો એશિયન વેપાર ભાગીદાર છે. એકંદરે, ભારત ઇઝરાયેલનો દસમો સૌથી મોટો વેપાર ભાગીદાર છે. લશ્કરી વેચાણ સિવાય, બંને દેશો વચ્ચે દ્વિપક્ષીય વેપાર \$ 4.52 અબજ હોવાનો અંદાજ છે. બંને દેશો બાયોટેકનોલોજી, ઇન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી અને કૃષિ જેવા ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતા વ્યાપક દ્વિપક્ષીય મુક્ત વેપાર કરારની વાટાઘાટ કરી રહ્યા છે.

ચીનમાં આર્થિક મંદી: પ્રભાવ અને અસરો

- > તાજેતરમાં ચીનના નેશનલ બ્યુરો ઓફ સ્ટેટિસ્ટિક્સે અહેવાલ આપ્યો હતો કે ચાલુ વર્ષના ત્રીજા ત્રિમાસિક ગાળામાં ચીનનો ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP) ગ્રોથ ઘટીને 4.9 ટકા થયો છે.
- > નિષ્ણાતોએ ચિંતા વ્યક્ત કરી છે કે ચીનની ધીમી અર્થવ્યવસ્થા પ્રારંભિક વૈશ્વિક સુધારા અને ભારત જેવા પ્રાદેશિક અર્થતંત્રોને પણ અસર કરી શકે છે.

વૃદ્ધિ દરમાં ઘટાડાના કારણ

- બેઝ ઇફેક્ટ:
 - > કોવિડ-19 મહામારી બાદ ચીને આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિમાં વધુ સાડું પ્રદર્શન કર્યું હતું. આથી ઘણા નિષ્ણાતોનું માનવું છે કે આ ત્રિમાસિક આધાર અસરને કારણે ચીનનો વિકાસ દર ઘટ્યો છે.
 - > ચીન આર્થિક વિકાસના 'પરિપક્વ' તબક્કામાંથી પસાર થઈ રહ્યું છે, જે અર્થતંત્રે બે દાયકામાં બે આંકડાની વૃદ્ધિ નોંધાવી છે અને ટૂંક સમયમાં મંદીનો સામનો કરવો પડશે.
 - > 'બેઝ ઇફેક્ટ' બે ડેટા પોઈન્ટ વચ્ચેની તુલનાના પરિણામ પર તુલના અથવા સંદર્ભની અસરનો સંદર્ભ આપે છે.
- ઇંધણ/વીજળીનું સંકટ:
 - > કોલસાના ભાવમાં વધારો અને પરિણામે વીજળીની અછતને કારણે પ્રાંતીય સરકારે વીજ પુરવઠો ઘટાડ્યો.
 - > ચીનમાં આ ઇંધણ/વીજળીની કટોકટી ફેક્ટરીઓને અસર કરી રહી છે અને દેશના દક્ષિણ-પૂર્વ ઔદ્યોગિક વિસ્તારની એકમોએ ઉત્પાદનમાં ઘટાડો કરવો પડશે.
- રિયલ એસ્ટેટ સેક્ટરમાં ખળભળાટ:
 - > ચીનના GDPમાં લગભગ એક ચતુર્થાંશ હિસ્સો ધરાવતા રિયલ એસ્ટેટ સેક્ટરમાં હવે સીધી મંદીના સંકેતો દેખાઈ રહ્યા છે.
 - > એવરગ્રાન્ડે કટોકટીને આ મંદીનું મુખ્ય કારણ ગણી શકાય.
 - > એવરગ્રાન્ડે ગ્રુપ ચીનની એક રિયલ એસ્ટેટ કંપની છે જે અબજો ડોલરની બાકી રકમ ચૂકવવા માટે સંઘર્ષ કરી રહી છે.

■ એવરગ્રાન્ડે કટોકટી:

- એવરગ્રાન્ડે ગ્રુપની આગેવાની હેઠળનું રિયલ એસ્ટેટ ક્ષેત્ર રોગચાળા પછી ચીનની આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિનું મુખ્ય ચાલક હતું.
- જોકે ચીનના રિયલ એસ્ટેટ માર્કેટમાં પ્રગતિશીલ મંદી અને નવા ઘરોની માંગમાં ઘટાડાને કારણે તેના રોકડ પ્રવાહ પર પ્રતિકૂળ અસર પડી છે.
- આનાથી એવી પરિસ્થિતિનું નિર્માણ થયું છે કે દેશની લગભગ ત્રણ ચતુર્થાંશ ઘરેલું સંપત્તિ ઘરની અંદર રહી હતી અને બજારમાં તેનું રોકાણ કરવામાં આવ્યું ન હતું.
- આમ, સૌથી મોટી રિયલ એસ્ટેટ કંપનીના પતનની એકંદર અર્થવ્યવસ્થા પર ગંભીર અસર પડી શકે છે અને વૈશ્વિક ચીજવસ્તુઓ અને નાણાકીય બજારોને પણ વ્યાપક પણે અસર કરી શકે છે.
- જોકે, ઘણા અર્થશાસ્ત્રીઓ માને છે કે વૈશ્વિક નાણાકીય બજારો માટે ખતરો નાનો છે.

વૈશ્વિક અર્થતંત્ર પર અસર

■ વૈશ્વિક પુનઃપ્રાપ્તિ:

- રોગચાળા પર ચીનનું નિયંત્રણ અને તેના ઉદ્યોગોને ફરીથી શરૂ કરવાના ચીનના પ્રયાસોએ રોગચાળા પછીની વૈશ્વિક પુનઃપ્રાપ્તિમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે.
- પ્રણાલીગત જોખમોને કારણે ચીનના અર્થતંત્રમાં ઘટાડો વૈશ્વિક મહામારી પછી વૈશ્વિક આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિમાં સુધારો કરવા પર નકારાત્મક અસર કરી શકે છે.

■ ટ્રેડ વોરુની અસર:

- અમેરિકા-ચીન વેપાર યુદ્ધના પરિણામે ચીનની નિકાસમાં ઘટાડો થયો છે, જેના કારણે ઘટકો અને અન્ય ઉત્પાદિત ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદન માટે 'સપ્લાય પ્રાઇસ ચેઇન' માટે ચીન પર આધાર રાખતા દેશો (ખાસ કરીને દક્ષિણ એશિયાના દેશો)ને નુકસાન થયું છે.

ભારત પર અસર

■ આયાત:

- વર્ષ 2021ના પ્રથમ નવ મહિનામાં ચીન સાથે ભારતના દ્વિપક્ષીય વેપારમાં લગભગ 50 ટકાનો વધારો થયો છે.
- આ સિવાય ભારત સ્માર્ટફોન અને ઓટોમોબાઇલ ઘટકો, ટેલિકોમ ઉપકરણો, સક્રિય ફાર્માસ્યુટિકલ સામગ્રી અને અન્ય રસાયણો વગેરે માટે ચીનથી આયાત પર પણ નિર્ભર છે.
- આમ, ચીનના અર્થતંત્રમાં ઘટાડાથી ભારતના ગ્રાહક બજાર અને મૂળભૂત માળખાગત સુવિધાઓના વિકાસને અસર થશે.

■ નિકાસ :

- વળી, જો ચીનનું અર્થતંત્ર ધીમું પડે તો તેની અસર ભારતની આયર્ન ઓર નિકાસ પર પણ પડી શકે છે, જેમાંથી મોટા ભાગની નિકાસ ચીનમાં થાય છે.
- રોકાણ: ચીનની ધીમી અર્થવ્યવસ્થા ભારતમાંથી રોકાણનો પ્રવાહ શરૂ કરી શકે છે. જો ભારત આર્થિક સુધારાઓને વેગ આપે તો તે આગામી વૈશ્વિક ઉત્પાદન કેન્દ્ર બની શકે છે.
- ભારતમાં તાજેતરના આર્થિક સુધારાઓ
- પ્રધાનમંત્રી ગતી શક્તિ યોજના
- રાષ્ટ્રીય મુદ્રીકરણ પાઈપલાઈન
- લેબર કોડ
- આત્મનિર્ભર ભારત યોજના

આગળનો રસ્તો

- આર્થિક સુધારાઓ ઉપરાંત ભારતે ચીનથી આયાત વૈવિધ્યીકરણ માટે પણ પ્રયાસ કરવો જોઈએ, નિકાસ સ્પર્ધાત્મકતા વિકસાવવી જોઈએ અને વૈશ્વિક પુરવઠા શૃંખલાનો ભાગ બનવું જોઈએ.

સાઉદી-ઇરાન સંબંધોને સામાન્ય બની રહ્યા છે

- તાજેતરમાં ઈરાન અને સાઉદી અરેબિયાના પ્રતિનિધિઓએ બગદાદમાં ચાર અને ન્યૂયોર્કમાં એક બેઠક યોજી હતી. આ બેઠકો 2016થી સ્થિર દ્વિપક્ષીય સંબંધોના ઉદભવની સાતત્યતા સૂચવે છે.
- સ્થાપિત દ્વિપક્ષીય સંબંધોના નવા માર્ગો, સાઉદી અરેબિયા અને ઈરાન વચ્ચેના સંબંધો સામાન્ય થવાથી ભારત માટે પ્રાદેશિક સ્થિરતા અને રાજદ્વારી સરળતાનો માર્ગ પણ મોકળો થશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ (સાઉદી અરેબિયા-ઇરાન સંઘર્ષ)

- ધાર્મિક જૂથો: ધાર્મિક મતભેદોને કારણે બંને વચ્ચે દાયકાઓ જૂનો ઝઘડો વધુ ઘેરો બન્યો છે.
- આ દરેક ઈસ્લામની બે મુખ્ય શાખાઓમાંથી એકને અનુસરે છે. ઈરાનમાં મોટા ભાગે શિયા મુસ્લિમ છે, જ્યારે સાઉદી અરેબિયા પોતાને પ્રભાવશાળી સુન્ની મુસ્લિમ સત્તા તરીકે જુએ છે.
- ઐતિહાસિક રીતે, સાઉદી અરેબિયા રાજાશાહી અને ઈસ્લામનું જન્મસ્થળ છે, જે પોતાને વિશ્વમાં ઈસ્લામિક સ્ટેટનો નેતા માનતો હતો.
- જો કે, 1979માં ઈરાનમાં ઈસ્લામિક ક્રાંતિ દ્વારા તેને પડકારવામાં આવ્યો હતો, જેણે આ ક્ષેત્રમાં એક નવા પ્રકારનું

રાજ્ય બનાવ્યું હતું – એક પ્રકારનું ક્રાંતિકારી ધર્મશાહી કે જેનું આ મોડેલને તેની સરહદોની બહાર નિકાસ કરવાનો સ્પષ્ટ લક્ષ્ય હતો.

■ પ્રાદેશિક શીત યુદ્ધ:

- સાઉદી અરેબિયા અને ઈરાન બે શક્તિશાળી પડોશીઓ છે જે પ્રાદેશિક પ્રભુત્વ માટે સંઘર્ષ કરી રહ્યા છે.
- આ બળવાએ આરબ પ્રદેશ ઉપરાંત વિશ્વભરમાં (2011માં આરબ સ્પ્રિંગ પછી) રાજકીય અસ્થિરતા પેદા કરી હતી.
- ઈરાન અને સાઉદી અરેબિયાએ આ ઉથલપાથલનો ફાયદો ઉઠાવીને ખાસ કરીને સીરિયા, બહેરીન અને યમનમાં પોતાનો પ્રભાવ વધાર્યો હતો.
- આ ઉપરાંત સાઉદી અરેબિયા અને ઈરાન વચ્ચેના સંઘર્ષને વધારવામાં અમેરિકા અને ઈઝરાયલ જેવી બાહ્ય શક્તિઓની મુખ્ય ભૂમિકા છે.

■ પ્રોક્સી વોર (Proxy War):

- ઈરાન અને સાઉદી અરેબિયા સીધા આ યુદ્ધ સામે લડી રહ્યા નથી, પરંતુ તેઓ આ વિસ્તારની આસપાસના ઘણા પ્રોક્સી યુદ્ધોમાં સામેલ થયા છે (એક સંઘર્ષ જ્યાં તેઓ હરીફ પક્ષો અને ડિકેન્ડર યોદ્ધાઓને ટેકો આપે છે).
- દા.ત. યમનમાં હૌથી બળવાખોરો. આ જૂથો વધુ સંભાવના પ્રાપ્ત કરી શકે છે જે આ ક્ષેત્રમાં વધુ અસ્થિરતા પેદા કરી શકે છે. સાઉદી અરેબિયાએ ઈરાન પર તેમને ટેકો આપવાનો આરોપ લગાવ્યો છે.

■ 2016 ફ્લેશ પોઇન્ટ:

- સાઉદી અરેબિયાએ શિયાઈ મુસ્લિમ ધર્મગુરૂ શેખ નિમ્ર અલ-નિમ્ર (Nimr al-Nimr)ને ફાંસી આપ્યા બાદ ઈરાનમાં અનેક ઈરાની દેખાવકારોએ સાઉદી રાજદ્વારી મિશન પર હુમલો કર્યો હતો.

સંબંધો સામાન્ય થવાના કારણ

■ સાઉદી અરેબિયાની વિઝન 2030 વ્યૂહરચના:

- તે દેશના અર્થતંત્ર, સંરક્ષણ, પર્યટન અને નવીનીકરણીય ઊર્જામાં લક્ષ્યાંકિત સુધારાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે.
- કોવિડ-19ના સંદર્ભમાં સાઉદી અરેબિયાને સમજાયું છે કે ઈરાન સાથે ડિ-એસ્કેલેશન દ્વારા જ નોંધપાત્ર રોકાણ આકર્ષિત કરી શકાય છે.

■ પ્રાદેશિક મોરચે સમજૂતી:

- સાઉદી અરેબિયા, આરબ લીગ (એક પ્રાદેશિક સંગઠન) પણ બશર અસદ (Bashar Assad)ને સીરિયાના હોદ્દેદાર તરીકે નિમણૂક કરવાની પ્રક્રિયામાં સામેલ છે, જેનું ઈરાને સ્વાગત કર્યું છે.

■ આ વિસ્તારમાંથી અમેરિકાનું ખસી જવું:

- અમેરિકાના નવા રાષ્ટ્રપતિ (જો બિડેન) વહીવટીતંત્રનું આગમન અને અફઘાનિસ્તાનમાંથી અમેરિકાનું ખસી જવું અને હવે ઈન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્ર પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું એ ઈરાન પર સાઉદી-અરેબિયાના નરમ વલણનું બીજું કારણ હોઈ શકે છે.

સંબંધોના સામાન્યીકરણની સંબંધિત અસરો

■ ઈઝરાયલ-પેલેસ્ટાઇન સંઘર્ષનો ઉકેલ:

- ઈરાન અને સાઉદી અરેબિયા વચ્ચેના સંબંધો સુધારવાથી ઈઝરાયલ અને પેલેસ્ટાઇનના મુદ્દાસાથે વ્યવહાર કરવામાં સકારાત્મક અસર થઈ શકે છે.

■ તેલ બજારનું સ્થિરીકરણ:

- ઈરાન અને સાઉદી અરેબિયા બજારના મહત્વને ધ્યાનમાં રાખીને તેલના સ્થિર ભાવો માટે સામાન્ય હિતમાં તેમની અર્થવ્યવસ્થાવહેંચે છે.
- સંબંધો સામાન્ય બનાવવાથી તમામ તેલ ઉત્પાદક દેશો માટે સ્થિર આવક સુનિશ્ચિત થશે તેમજ સાઉદી અરેબિયા અને ઈરાન બંનેના આર્થિક આયોજકો માટે વધુ આગાહીઓ થશે.

આગળનો રસ્તો

■ ભારતની ભૂમિકા:

- ઐતિહાસિક રીતે બંને દેશો સાથે ભારતના સારા રાજદ્વારી સંબંધો છે. બંને દેશો વચ્ચેના સંબંધો સ્થિર કરવાથી ભારત પર મિશ્ર અસર થઈ શકે છે.
- એક નકારાત્મક બાબત તરીકે, તેલના ઊંચા ભાવો ભારતમાં વેપારના સંતુલનને અસર કરશે.
- આની સકારાત્મક બાજુ તરીકે, તે સમગ્ર વિસ્તારમાં રોકાણ, કનેક્ટિવિટી પ્રોજેક્ટ્સને સરળ બનાવી શકે છે.

■ ઈરાન સાથે પારસ્પરિકતા:

- ઈરાને યમનમાં યુદ્ધવિરામને જાહેરમાં ટેકો આપીને તેના રાજદ્વારી પ્રયાસોની છાપ બનાવવાની જરૂર છે.

■ અમેરિકાના પ્રતિબંધોમાં છૂટછાટ:

- જો ઈરાન-સાઉદી અરેબિયાના સંબંધો સામાન્ય બનાવવા હોય તો ઈરાન પર અમેરિકાના પ્રતિબંધો અંગે સ્પષ્ટતા સૌથી મહત્વની છે.

IEA ભારતને પૂર્ણકાલીન સભ્ય બનવા આમંત્રણ આપ્યું

- તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ઊર્જા એજન્સી (IEA)એ વિશ્વના ત્રીજા સૌથી મોટા ઊર્જા ગ્રાહક ભારતને તેના પૂર્ણકાલીન સભ્ય બનવા આમંત્રણ આપ્યું છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ભારત માર્ચ 2017માં IEAનો સહયોગી સભ્ય બન્યો હતો પરંતુ અગાઉતે IEA સાથે સંકળાયેલો હતો.
- 2021માં, ભારતે વૈશ્વિક ઊર્જા સુરક્ષા, સ્થિરતા અને ઊર્જા સહયોગને મજબૂત કરવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ઊર્જા એજન્સી (International Energy Agency -IEA) સાથે 'વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી કરાર' પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

- ભારત-IEA વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીના જરૂરી પરિણામ તરીકે IEAએ ભારતને સંપૂર્ણ સભ્ય બનવા અને IEA સાથે પોતાનો સહકાર મજબૂત કરવા આમંત્રણ આપ્યું હતું.

ભારતને સભ્યપદ આપવાનું કારણ

- વૈશ્વિક ઉર્જાના વલણોમાં ભારત વધુને વધુ પ્રભાવશાળી બની રહ્યું છે. જાન્યુઆરી 2020માં બહાર પાડવામાં આવેલી ભારતની ઉર્જા નીતિઓ અંગેના તેના ઊંડાણપૂર્વકના અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે આગામી દાયકાઓમાં દેશની ઉર્જા માંગ ઝડપથી વધવાની છે, ખાસ કરીને વીજ ઉપયોગના અપેક્ષિત ઝડપી વિકાસ સાથે.
- ઈંધણની આયાત પર દેશની નિર્ભરતા ભારતીય અર્થતંત્ર માટે મુખ્ય પ્રાથમિકતા છે, ઉર્જા સુરક્ષામાં સુધારો કરે છે.

IEAનું સભ્યપદ

- IEAમાં 30 સભ્ય દેશોનો સમાવેશ થાય છે.
- તેમાં આઠ એસોસિએશન દેશોનો પણ સમાવેશ થાય છે. ચાર દેશો સંપૂર્ણ સભ્યપદની માંગ કરી રહ્યા છે – ચિલી, કોલંબિયા, ઈઝરાયલ અને લિથુઆનિયા.
- IEA માટેના ઉમેદવાર આર્થિક સહકાર અને વિકાસ સંગઠન (OECD)ના સભ્ય હોવા જોઈએ.
- **લાયકાતના માપદંડ:**
 - IEA ઉમેદવાર પાસે દેશમાં નીચે મુજબ હોવું આવશ્યક છે:
 - કૂડ ઓઈલ અને/અથવા પ્રોડક્ટ રિઝર્વ (વ્યૂહાત્મક તેલ ભંડાર) ગયા વર્ષની 90 દિવસની ચોખ્ખી આયાત બરાબર છે, જેની પાસે સરકારને તાત્કાલિક એક્સેસ છે (ભલે તે સીધી સરકારની માલિકીની ન હોય) અને તેનો ઉપયોગ વૈશ્વિક તેલ પુરવઠામાં વિક્ષેપોને દૂર કરવા માટે થઈ શકે છે.
 - ભારતનો હાલનો વ્યૂહાત્મક તેલ ભંડાર દેશની જરૂરિયાતના 9.5 દિવસના પુરવઠા બરાબર છે.
 - રાષ્ટ્રીય તેલના વપરાશમાં 10 ટકાનો ઘટાડો કરવા માટે માંગ આધારિત કાર્યક્રમ.
 - રાષ્ટ્રીય ધોરણે ‘સંકલિત કટોકટી પ્રતિસાદ પગલાં’ (coordinated Emergency Response Measures-CERM) હાથ ધરવા માટે કાયદાઓ અને સંસ્થાઓની રચના.
 - સામૂહિક ક્રિયામાં પોતાનો હિસ્સો ફાળો આપવાની IEAની ક્ષમતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે લેવામાં આવેલા પગલાં.
 - મહત્વપૂર્ણ વૈશ્વિક તેલ પુરવઠા વિક્ષેપની બાબતમાં IEA દ્વારા સામૂહિક કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સી

- **પરિચય:**
 - આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સી એ એક સ્વાયત્ત આંતરસરકારી સંસ્થા છે જેની સ્થાપના 1974માં પેરિસ (ફ્રાન્સ)માં કરવામાં આવી હતી.
 - IEA મુખ્યત્વે ઉર્જા નીતિઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, જેમાં આર્થિક વિકાસ, ઉર્જા સુરક્ષા અને પર્યાવરણીય સંરક્ષણ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. આ નીતિઓને આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સીની ‘3E’ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
 - IEAની આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સી ફ્લીન કોલ સેન્ટર કોલસાને ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યો માટે અનુકૂળ ઉર્જાનો સ્વચ્છ સ્ત્રોત બનાવવા અંગે સ્વતંત્ર માહિતી અને વિશ્લેષણ પ્રદાન કરવાની દિશામાં મહત્વપૂર્ણ કાર્ય કરી રહ્યું છે.
- **આવશ્યકતા:**
 - આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સીની સ્થાપના 1973-1974ની તેલ કટોકટી પછી કરવામાં આવી હતી, જેથી તેના સભ્યોને તેલ પુરવઠામાં મોટા વિક્ષેપોમાં મદદ કરી શકે.
- **આદેશ:**
 - સમય જતાં, IEAના આદેશને મુખ્ય વૈશ્વિક ઉર્જા વલણો પર નજર રાખવા અને તેનું વિશ્લેષણ કરવા, મજબૂત ઉર્જા નીતિને પ્રોત્સાહન આપવા અને બહુરાષ્ટ્રીય ઉર્જા તકનીકી સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યો છે.
- **લક્ષ્ય:**
 - તેનો ઉદ્દેશ સભ્ય દેશો માટે વિશ્વસનીય, સસ્તી અને સ્વચ્છ ઉર્જા સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.
- **અવકાશના મુખ્ય મુદ્દાઓ:**
 - ઉર્જા સુરક્ષા: તમામ ઉર્જા ક્ષેત્રોમાં વિવિધતા, કાર્યક્ષમતા અને લવચીકતાને પ્રોત્સાહન આપવું.
 - આર્થિક વૃદ્ધિ: IEAના સભ્ય દેશોને ઉર્જાનો સ્થિર પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવો અને આર્થિક વિકાસને વેગ આપવા અને ઉર્જાની અછતને દૂર કરવા માટે મુક્ત બજારોને પ્રોત્સાહન આપવું.
 - પર્યાવરણીય જાગૃતિ: જળવાયુ પરિવર્તનનો સામનો કરવા માટેના વિકલ્પો વિશે આંતરરાષ્ટ્રીય જ્ઞાનમાં વધારો.
 - વૈશ્વિક જોડાણ: સામાન્ય ઉર્જા અને પર્યાવરણીય ચિંતાઓના ઉકેલો શોધવા માટે બિન-સભ્ય દેશો, ખાસ કરીને મુખ્ય ઉત્પાદકો અને ગ્રાહકો સાથે મળીને કામ કરવું.
- **મુખ્ય અહેવાલો:**
 - વર્લ્ડ એનર્જી આઉટલુક રિપોર્ટ.
 - વર્લ્ડ એનર્જી ઈન્વેસ્ટમેન્ટ રિપોર્ટ.
 - વર્લ્ડ એનર્જી સ્ટેટિક્સ.
 - વર્લ્ડ એનર્જી બેલેન્સ.
 - ઉર્જા ટેકનોલોજી પરિપ્રેક્ષ્ય.
 - ઈન્ડિયા એનર્જી આઉટલુક રિપોર્ટ.

પ્રશ્નોત્તરી

1) FATF વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વૈશ્વિક ટેરર ફાઇનાન્સિંગ વોયડોગ, ફાઇનાન્સિયલ એક્શન ટાસ્ક ફોર્સ (FATF) એ 'ગ્રે લિસ્ટ ઓફ કન્ટ્રીઝ' માં પાકિસ્તાનને જાળવી રાખ્યું છે.
2. આ વખતે, વોયડોગએ ગ્રે લિસ્ટમાં તુર્કી, જોર્ડન અને માલી નામના ત્રણ નવા દેશોનો ઉમેરો કર્યો છે.
3. FATFના જણાવ્યા અનુસાર, પાકિસ્તાનને બ્લેકલિસ્ટ કરવાનો કોઈ સવાલ નહોતો કારણ કે પાકિસ્તાન સહયોગ કરી રહ્યું છે અને માત્ર ચાર એક્શન આઈટમ્સ પૂર્ણ થવાની બાકી છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,2 (D) 1,2 અને 3

2) અફઘાનિસ્તાન માટે વિશેષ ટ્રસ્ટ ફંડની સ્થાપના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઓગસ્ટ 2021માં તાલિબાનોએ સત્તા સંભાળી ત્યારથી સ્થિર થયેલા દાતાઓના ભંડોળનો ઉપયોગ કરીને સિસ્ટમ દ્વારા આ વિશેષ ટ્રસ્ટ ફંડની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
2. જર્મની આ ફંડમાં પ્રથમ ફાળો આપનાર છે. તેણે તેના માટે 50 મિલિયન યુરો (\$ 58 મિલિયન)નું વચન આપ્યું છે.
3. ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ (IMF) અનુસાર, અફઘાનિસ્તાનની અર્થવ્યવસ્થા વર્ષ 2021માં 30% સુધી સંકોચાઈ જશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

3) G-7 ડિજિટલ વ્યાપાર સિદ્ધાંત વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં, G-7 સમૂહ દેશો સરહદ પારના ડેટા વપરાશ અને ડિજિટલ વેપારને નિયંત્રિત કરવા માટે સિદ્ધાંતોના સંયુક્ત સમૂહ માટે સંમત થયા હતા.
2. આ સોદો વેપાર અવરોધોને ઘટાડવાની દિશામાં પ્રથમ પગલું છે અને સામાન્ય ડિજિટલ વ્યવસાયિક નિયમ પુસ્તક તરફ દોરી શકે છે.
3. આ પહેલા ભારતે 47મી G-7 સમિટમાં મહેમાન દેશ તરીકે હાજરી આપી હતી.
4. G7 દેશોએ એવી પરિસ્થિતિઓની દ્રષ્ટિએ ચિંતા વ્યક્ત કરી છે જ્યાં ડેટા સ્થાનિકીકરણની આવશ્યકતાઓનો ઉપયોગ સંરક્ષણવાદી અને ભેદભાવપૂર્ણ હેતુઓ માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

4) ટૂથ સોશિયલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. અમેરિકાના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પે 'ટૂથ સોશિયલ' નામનું પોતાનું સોશિયલ મીડિયા નેટવર્ક શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી છે.
2. ફેસબુક અને ટ્વિટર પર ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પના પ્રતિબંધ બાદ આ પ્લેટફોર્મ લોન્ય કરવાની જાહેરાત કરવામાં આવી છે.
3. કેપિટલ એટેક બાદ જાન્યુઆરી 2021માં તેમના સોશિયલ મીડિયા એકાઉન્ટ્સ સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યા હતા.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

5) અદ્યતન 5-નેનોમીટર ટેકનોલોજી પર આધારિત નવી સર્વર ચિપ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. અલીબાબા એમેઝોન અને ગૂગલ જેવા વૈશ્વિક હરીફો સાથે જોડાય છે, જે ધીમે ધીમે પરંપરાગત ચિપ ઉત્પાદકો જેમ કે AMD અને ઈન્ટેલ કોર્પમાંથી સિલિકોનને બદલી રહ્યા છે.
2. આ ચિપ્સનો ઉપયોગ અલીબાબા ગ્રુપ ઇકોસિસ્ટમમાં વર્તમાન અને ભવિષ્યના વ્યવસાયોને ટેકો આપવા માટે કરવામાં આવશે.
3. ચીનની સેમિકન્ડક્ટર આત્મનિર્ભરતામાં આ એક સીમાચિહ્નરૂપ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

6) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત અને રશિયાએ ખાણકામ અને સ્ટીલ ક્ષેત્રમાં સહકાર માટે સમજૂતી કરાર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
2. હાલમાં ભારત ઓસ્ટ્રેલિયામાંથી કોર્કિંગ કોલ આયાત કરે છે.
3. ઝરિયા પ્રદેશમાં આશરે 19.4 અબજ ટન કોર્કિંગ કોલસાનો ભંડાર હોવાનો અંદાજ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

7) નવા ક્વાડ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં ભારત, અમેરિકા, ઈઝરાયલ અને યુએઈના વિદેશ મંત્રીઓએ વર્ચ્યુઅલ મીટિંગમાં ભાગ લીધો હતો.
2. આ બેઠક પશ્ચિમ એશિયાના ભૂરાજકારણમાં પરિવર્તન અને મધ્ય પૂર્વમાં અન્ય ક્વાડ જેવા જૂથની રચનાની મજબૂત અભિવ્યક્તિ છે.
3. આ નવા જૂથમાં ભારતની ભાગીદારી તેની વિદેશ નીતિમાં પરિવર્તનને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
4. અબ્રાહમ સમજૂતી દ્વારા ઈઝરાયલ અને યુએઈ વચ્ચે ઔપચારિક રાજદ્વારી સંબંધો ફરી શરૂ થયા બાદ નવું જૂથ શક્ય છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

8) ભારત, યુએસએ, યુએઈ અને ઈઝરાયેલના ક્વાડ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત, ઈઝરાયલ, અમેરિકા અને સંયુક્ત આરબ અમીરાત (UAE) 18 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ તેમના વિદેશ મંત્રીઓની પ્રથમ બેઠક યોજીને 'અબ્રાહમ કરાર' દ્વારા પ્રાપ્ત ગતિ પર કામ કરવા જઈ રહ્યા છે.
2. આ બેઠકને 'નવી ક્વાડ' તરીકે વર્ણવવામાં આવી રહી છે.
3. યહૂદી અને ઈસ્લામ વચ્ચેની વહુચાચેલી માન્યતા પર ભાર મૂકતા આ વસાહતનું નામ અબ્રાહમના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

9) G20 Innovation League વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈટાલીએ ટકાઉ ભવિષ્ય બનાવવા માટે "G20 Innovation League" નું અનાવરણ કર્યું છે.
2. આ રોકાણ G20 દેશોના સૌથી આશાસ્પદ સ્ટાર્ટ-અપ્સ, ભંડોળ અને સંસ્થાઓ સાથે મળીને 'નવીન ટકાઉ બિઝનેસ પ્રોજેક્ટ્સ'ને સહયોગ અને વિકાસ માટે લાવશે.
3. આ નવી અને અનોખી પહેલ છે જે નવીન પ્રોજેક્ટ્સને આગળ વધારવા માટે રચાયેલ છે, જે બદલામાં ટકાઉ ભવિષ્ય બનાવવા માટે મદદ કરશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

10) ભારત અને ઈઝરાયેલની FTA પરની વાતચીત વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2014 સુધીમાં ભારત ઈઝરાયેલનો ત્રીજો સૌથી મોટો એશિયન વેપાર ભાગીદાર છે.
2. ભારત ઈઝરાયેલ પાસેથી લશ્કરી સાધનોનું સૌથી મોટું ખરીદનાર છે જ્યારે ઈઝરાયેલ રશિયા પછી ભારતને લશ્કરી સાધનોનો બીજો સૌથી મોટો સપ્લાયર છે.
3. 1999 અને 2009 વચ્ચે, બંને દેશો વચ્ચેનો સૈન્ય વેપાર આશરે 9 અબજ ડોલરનો હતો.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

11) ચીનમાં આર્થિક મંદી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આર્થિક સુધારાઓ ઉપરાંત ભારતે ચીનથી આયાત વૈવિધ્યીકરણ માટે પણ પ્રયાસ કરવો જોઈએ.
2. વર્ષ 2021ના પ્રથમ નવ મહિનામાં ચીન સાથે ભારતના દ્વિપક્ષીય વેપારમાં લગભગ 50 ટકાનો વધારો થયો છે.
3. ચીનની ધીમી અર્થવ્યવસ્થા પ્રારંભિક વૈશ્વિક સુધારા અને ભારત જેવા પ્રાદેશિક અર્થતંત્રોને પણ અસર કરી શકે છે.
4. પ્રણાલીગત જોખમોને કારણે ચીનના અર્થતંત્રમાં ઘટાડો વૈશ્વિક મહામારી પછી વૈશ્વિક આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિમાં સુધારો કરવા પર નકારાત્મક અસર કરી શકે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

12) સાઉદી-ઈરાન સંબંધો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. જો ઈરાન-સાઉદી અરેબિયાના સંબંધો સામાન્ય બનાવવા હોય તો ઈરાન પર અમેરિકાના પ્રતિબંધો અંગે સ્પષ્ટતા સૌથી મહત્વની છે.
2. ઐતિહાસિક રીતે બંને દેશો સાથે ભારતના સારા રાજદ્વારી સંબંધો છે.
3. ધાર્મિક મતભેદોને કારણે બંને વચ્ચે દાયકાઓ જૂનો ઝઘડો વધુ ઘેરો બન્યો છે.
4. આ બળવાએ આરબ પ્રદેશ ઉપરાંત વિશ્વભરમાં (2011માં આરબ સ્પ્રિંગ પછી) રાજકીય અસ્થિરતા પેદા કરી હતી.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

યુએસએ હાયપરસોનિક મિસાઇલ ટેકનોલોજીનું સફળ પરીક્ષણ કર્યું

- અમેરિકાએ 20 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ હાયપરસોનિક મિસાઇલ ટેકનોલોજીનું સફળ પરીક્ષણ કર્યું છે.
- હાયપરસોનિક મિસાઇલ ટેકનોલોજી એ એક નવી હથિયાર સિસ્ટમ છે જે રશિયા અને ચીન દ્વારા પહેલેથી જ તૈનાત કરવામાં આવી રહી છે.
- વજનિયાના વાલોપ્સ ખાતે નાસાની સુવિધામાં આ પરીક્ષણ હાય ધરવામાં આવ્યું હતું.
- નૌકાદળ દ્વારા ડિઝાઇન કરવામાં આવેલી સામાન્ય હાયપરસોનિક મિસાઇલના વિકાસમાં તે એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે.
- પરંપરાગત બેલિસ્ટિક મિસાઇલો જેવી હાયપરસોનિક મિસાઇલો અવાજની પાંચ ગણી એટલે કે મેક 5 પર ઉડી શકે છે.

ચાઇનીઝ હાયપરસોનિક મિસાઇલ

- ચીને ઓગસ્ટ 2021માં પરમાણુ સક્ષમ હાયપરસોનિક મિસાઇલનું પરીક્ષણ કર્યું હતું. ચીનની હાયપરસોનિક મિસાઇલે ઉતરાણ પહેલા પૃથ્વીની એક કક્ષા પૂર્ણ કરી હતી. જો કે, તે તેનું લક્ષ્ય ચૂકી ગયું. ચીને વર્ષ 2019માં 'DF-17' નામની હાયપરસોનિક મિસાઇલ રેન્જની મિસાઇલ લોન્ચ કરી હતી. આ હાયપરસોનિક મિસાઇલ 2000 કિલોમીટરની આસપાસ મુસાફરી કરી શકે છે અને પરમાણુ હથિયારો લઈ જઈ શકે છે.

રશિયાની હાયપરસોનિક મિસાઇલ

- રશિયાએ તાજેતરમાં જ ઝિકોન નામની હાયપરસોનિક મિસાઇલ પણ લોન્ચ કરી હતી. તેને સબમરીનથી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું. તેની પાસે 2019ના અંતથી એવન્ગાર્ડ મિસાઇલો પણ સેવામાં છે. એવન્ગાર્ડ મેક 27 સુધીની ઝડપે મુસાફરી કરી શકે છે.

નૂરી: દક્ષિણ કોરિયાનું પ્રથમ સ્વદેશી અવકાશ રોકેટ

- દક્ષિણ કોરિયાએ 21 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ તેનું પ્રથમ સ્પેસ રોકેટ લોન્ચ કર્યું હતું. તે દક્ષિણ કોરિયામાં સંપૂર્ણ રીતે વિકસિત અને ઉત્પાદિત પ્રથમ રોકેટ છે. જો કે, તે પરિક્ષણ ઉપગ્રહને ભ્રમણકક્ષામાં સફળતાપૂર્વક ગોઠવવામાં નિષ્ફળ રહ્યું.
- આ રોકેટને 'નૂરી' કહેવામાં આવે છે.

- તે 47 મીટરનું રોકેટ છે.
- આ રોકેટને દક્ષિણ કોરિયાના નારો સ્પેસ સેન્ટરથી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું. આ સ્પેસ સ્ટેશન દક્ષિણ કોરિયાના દક્ષિણ કિનારે એક નાના ટાપુ પર સ્થિત છે.

Back to basics : નૂરી અવકાશયાન

- નૂરી એ દક્ષિણ કોરિયાનું પ્રથમ અવકાશ પ્રક્ષેપણ વાહન છે, જે સંપૂર્ણ રીતે દક્ષિણ કોરિયાનું ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને વિકસિત અને રચના કરવામાં આવી હતી. તે ત્રણ તબક્કાનું રોકેટ છે અને તેના પ્રથમ અને બીજા તબક્કામાં પાંચ રોકેટ એન્જિન છે. રોકેટના અંતિમ તબક્કામાં અન્ય એન્જિનનો ઉપયોગ થાય છે. આ રોકેટ પૃથ્વીની ઉપર 600 થી 800 કિમીની વચ્ચે ભ્રમણકક્ષામાં આશરે 1.5 ટનનો પેલોડ લઈ જવા માટે રચાયેલ છે.

લોન્ચિંગનું મહત્વ

- દક્ષિણ કોરિયાએ 1990ના દાયકાની શરૂઆતથી તેના ઉપગ્રહો લોન્ચ કરવા માટે અગાઉ અન્ય દેશો પર આધાર રાખ્યો હતો. હવે તે તેની ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને અવકાશમાં ઉપગ્રહ મોકલનાર 10મો દેશ બનવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો છે.

માઈક્રોસોફ્ટ AI ઈનોવેટ પ્રોગ્રામ લોન્ચ કર્યો

- માઈક્રોસોફ્ટે સ્ટાર્ટ-અપ્સને પોષવા અને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 'AI ઈનોવેટ પ્રોગ્રામ' નામનો પ્રોગ્રામ શરૂ કર્યો છે.
- ભારતમાં સ્ટાર્ટ-અપ ઈકોસિસ્ટમને ટેકો આપવા માટે આ કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- આ કાર્યક્રમ સ્ટાર્ટ-અપ્સને ટેકો આપશે જે કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) નો લાભ લઈ રહ્યા છે.

માઈક્રોસોફ્ટ AI ઈનોવેટ

- ભારતમાં નવીનતા લાવવા, કામગીરી વધારવા અને ઉદ્યોગની કુશળતા વધારવા માટે ભારતમાં સ્ટાર્ટ-અપ્સને ટેકો આપવા અને મદદ કરવા માટે 10 સપ્તાહની પહેલ છે.
- આરોગ્યસંભાળ, નાણાકીય સેવાઓ, શિક્ષણ, અવકાશ, કૃષિ, છૂટક, ઉત્પાદન અને લોજિસ્ટિક્સ અને ઈ-કોમર્સ જેવા વિવિધ ઉદ્યોગોમાંથી આવતા B2B અને B2C બંને સ્ટાર્ટ-અપ્સને આ પહેલમાં ભાગ લેવા માટે આમંત્રિત કરવામાં આવ્યા છે.
- તે TiE મુંબઈ દ્વારા સપોર્ટેડ છે.

આ પહેલ શા માટે શરૂ કરવામાં આવી?

- આ પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી કારણ કે AI ડિજિટલ ટ્રાન્સફોર્મેશનનું કેન્દ્ર બની ગયું છે. માઈક્રોસોફ્ટે AI દ્વારા ઘણી સંસ્થાઓને બદલવામાં મદદ કરી છે. આ કાર્યક્રમ અર્થપૂર્ણ નવીનતા સાથે સંકળાયેલા દરેક ઉદ્યોગમાં દરેક સ્ટાર્ટ-અપને કાર્યક્ષમ પરિણામો તરફ દોરી જવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

ભારતમાં સ્ટાર્ટ-અપ ઇકોસિસ્ટમ

- ભારત વિશ્વમાં સ્ટાર્ટ-અપ માટે ત્રીજી સૌથી મોટી ઇકોસિસ્ટમ છે. આમ, તે ઉભરતા વ્યવસાયો માટે સમગ્ર ઉદ્યોગોમાં નવીનતાને વેગ આપવા માટે તકો ધરાવે છે. AIને અપનાવવાથી 2025 સુધીમાં ભારતીય અર્થતંત્રમાં \$90 બિલિયનથી વધુનો ઉમેરો કરવામાં મદદ મળશે.

નવી જીન સંપાદન તકનીકો

- ભારતીય નિયમનકારો માટે નવી જીન સંપાદન તકનીક પર વિચારણા કરવાની દરખાસ્ત લગભગ બે વર્ષથી જિનેટિક એન્જિનિયરિંગ મૂલ્યાંકન સમિતિ (Genetic Engineering Appraisal Committee –GEAC) સાથે પેન્ડિંગ છે.

Back to basics : જીન સંપાદન

- જીન સંપાદન (જેને જીનોમ સંપાદન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે) એ તકનીકોનો સમૂહ છે જે વૈજ્ઞાનિકોને સજીવના DNA બદલવાની ક્ષમતા પ્રદાન કરે છે.
- આ તકનીકો જીનોમમાં વિશેષ સ્થળોએ આનુવંશિક સામગ્રીને ઉમેરવામાં, દૂર કરવામાં અથવા બદલવામાં મદદ કરે છે.

પરિચય

- ઈન્ડિયન એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (IARI) હવે સાઈટ ડાયરેક્ટેડ ન્યુક્લિયસ (SDN) 1 અને 2 જેવી નવી તકનીકો તરફ સ્થળાંતરિત થઈ છે.
- નવી તકનીકનો ઉદ્દેશ CRISPR (Clustered Regularly Interspaced Short Palindromic Repeats) જેવા જીન સંપાદન સાધનોનો ઉપયોગ કરીને પ્રજનન પ્રક્રિયામાં ચોકસાઈ અને કાર્યક્ષમતા લાવવાનો છે, જેમના વિકાસકર્તાઓને 2020માં રસાયણશાસ્ત્ર માટે નોબેલ પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- SDN જીનોમ એડિટિંગમાં વિવિધ DNA સ્લાઈસિંગ એન્ઝાઈમ્સ (ન્યુક્લિયસ)નો ઉપયોગ શામેલ છે, જે પૂર્વનિર્ધારિત સ્થળે DNAને કાપવા/અલગ કરવા માટે વિવિધ DNA બંધનકર્તા સિસ્ટમોની શ્રેણી દ્વારા નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે.

- અલગ થયા પછી, કોષમાં હાજર DNA, પુનઃરચાયેલી પદ્ધતિ દ્વારા કોશિકાઓમાં કુદરતી રીતે હાજર બે વિકલ્પોમાં થી એકનો ઉપયોગ કરીને, સમસ્યાને ઓળખે છે અને ક્ષતિગ્રસ્ત કોષને ફરીથી સુધારે છે.
- તે વનસ્પતિના જનીનોને સીધા રૂપાંતરિત કરવા માટે જીન સંપાદન સાધનોનો ઉપયોગ કરે છે (સુધારો/ પરિવર્તન) કરવાનું થાય છે.
- આ પરંપરાગત ટ્રાન્સજેનિક તકનીકોના ઉપયોગ વિના છોડને આનુવંશિક રીતે સુધારવાની મંજૂરી આપશે.

વર્તમાન અરજી

- ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ (ICAR) હેઠળ સંશોધન જોડાણ, જેમાં IARIનો સમાવેશ થાય છે, તેનો ઉપયોગ યોખાની જાતો વિકસાવવા માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે જે દુષ્કાળ-સહિષ્ણુ, ખારાશ-સહિષ્ણુ અને ઉચ્ચ ઉપજ આપનારી છે. તેઓ સંભવિત રીતે ત્રણ વર્ષમાં વ્યાપારી ખેતી માટે તૈયાર થઈ શકે છે.
- IARI અગાઉ ગોલ્ડન રાઈસ પર કામ કરી ચૂક્યું છે, જે પરંપરાગત GM વિવિધતા છે જેમાં યોખાના છોડમાં અન્ય પ્રજાતિઓના જનીનો હોય છે, પરંતુ કૃષિ મુદ્દાઓને કારણે તેની પરીક્ષણ મર્યાદા પાંચ વર્ષ પહેલા સમાપ્ત થઈ હતી.

નવી તકનીકોનું મહત્વ

- સુરક્ષિત:**
 - આનો અર્થ એ થયો કે છોડ ફક્ત છોડમાં પહેલેથી હાજર જીનને બદલી રહ્યા છે, એટલે કે, કોઈ બાહ્ય જનીનનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો નથી.
 - જ્યારે પ્રોટીન બાહ્ય પ્રજાતિઓમાંથી આવે છે, ત્યારે તેને બચાવવા માટે તેનું પરીક્ષણ કરવાની જરૂર છે. પરંતુ આ તકનીકમાં આ પ્રોટીન પહેલેથી જ છોડમાં હાજર છે જેમાં તકનીકી મારફતે કેટલાક ફેરફારો કરવામાં આવી રહ્યા છે, જેમ કે કુદરત પરિવર્તન દ્વારા કરે છે.
- ગતિશીલ:**
 - તે કુદરતી પરિવર્તનો અથવા પરંપરાગત પ્રજનન પદ્ધતિઓ કરતાં વધુ ગતિશીલ અને વધુ સચોટ છે, જેમાં પરીક્ષણ અને ભૂલો અને ઘણા પ્રજનન ચક્રનો સમાવેશ થાય છે. આ સંભવિત રીતે એક નવી હરિયાળી ક્રાંતિ છે.
- વૈશ્વિક સ્તરે નવી તકનીકોની સ્થિતિ:**
 - અમેરિકા, કેનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને જાપાન એવા દેશોમાં સામેલ છે જેમણે જીએમ ટેકનોલોજીની સમકક્ષ SDN 1 અને 2 ટેકનોલોજીને મંજૂરી આપી નથી, તેથી આવી જાતના યોખાની નિકાસ કોઈ પણ સમસ્યા વિના કરી શકાય છે.

- > યુરોપિયન ફૂડ સેફ્ટી ઓથોરિટીએ પણ તેના મંતવ્યો રજૂ કર્યા છે કે આ તકનીકોને પરંપરાગત જીવ પરિવર્તનો જેવા સલામતી મૂલ્યાંકનની જરૂર નથી, જોકે યુરોપિયન યુનિયને હજી સુધી ભલામણ સ્વીકારી નથી.

ભારતમાં સંબંધિત કાયદાઓ

- > ભારતમાં પર્યાવરણ સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1986 હેઠળ સૂચિત 'ખતરનાક સૂક્ષ્મજીવો/આનુવંશિક રીતે એન્જિનિયરિંગ જીવો અથવા કોશિકાઓના ઉત્પાદનો, ઉપયોગો, આયાત, નિકાસ અને સંગ્રહ માટેના નિયમો' દ્વારા સમર્થિત કેટલાક નિયમો, માર્ગદર્શિકા અને નીતિઓ આનુવંશિક રીતે સુધારેલા જીવોને નિયંત્રિત કરે છે.
- > વધુમાં, ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ (ICMR), 2017 અને બાયોમેડિકલ એન્ડ હેલ્થ રિસર્ચ રેગ્યુલેશન બિલ દ્વારા માનવ સહભાગીઓને સામેલ કરતી બાયોમેડિકલ એન્ડ હેલ્થ રિસર્ચ માટેની નેશનલ એથિકલ ગાઈડલાઈન્સનો અર્થ જીવ સંપાદન પ્રક્રિયાનું નિયમન છે.
- > આ ખાસ કરીને 'આનુવંશિક સામગ્રીના અમુક ભાગોને સુધારવા, દૂર કરવા અથવા દૂર કરવા' માટે ભાષાના ઉપયોગમાં છે.
- > જો કે જીવ એડિટિંગ શબ્દનો કોઈ સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ નથી.

જેનેટિક એન્જિનિયરિંગ મૂલ્યાંકન સમિતિ

- > તે પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (MoEF&CC) હેઠળ કામ કરે છે.
- > તે સંશોધન અને ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનમાં જોખમી સૂક્ષ્મજીવો અને પુનઃ જોડાનારાઓના મોટા પાયે ઉપયોગ સાથે સંકળાયેલી પ્રવૃત્તિઓનું પર્યાવરણીય મૂલ્યાંકન કરવા માટે જવાબદાર છે.
- > સમિતિ પાઈલટ ફિલ્ડ ટ્રાયલ સહિતના વાતાવરણમાં આનુવંશિક રીતે સુધારેલા સજીવો અને ઉત્પાદનોને મુક્ત કરવા સંબંધિત દરખાસ્તોનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે પણ જવાબદાર છે.
- > GEACનું નેતૃત્વ MoEF&CCના વિશેષ સચિવ/અધિક સચિવ કરે છે અને તેમની સહઅધ્યક્ષતા બાયોટેકનોલોજી વિભાગ (DBT)ના પ્રતિનિધિ કરે છે.

ચીને પરમાણુ સક્ષમ હાઈપરસોનિક મિસાઈલનું પરીક્ષણ કર્યું

- > ફાઈનાન્શિયલ ટાઈમ્સે અહેવાલ આપ્યો છે કે, ચીને ઓગસ્ટ 2021માં પરમાણુ સક્ષમ હાઈપરસોનિક મિસાઈલનું પરીક્ષણ કર્યું, જે અદ્યતન અવકાશ ક્ષમતા દર્શાવે છે.

રિપોર્ટના તારણો

- > આ રિપોર્ટ અનુસાર મિસાઈલ લોન્ચિંગને ચીને ગુપ્ત રાખ્યું હતું. મિસાઈલે પોતાના લક્ષ્ય તરફ આગળ વધતા પહેલા સમગ્ર વિશ્વની પરિક્રમા કરી હતી. જો કે, તે લગભગ 24 માઈલની દુરી પર તેનું નિશાન ચૂકી ગયું.
- > ચીની સૈન્યએ હાયપરસોનિક ગ્લાઈડ વાહન લઈ જતું રોકેટ લોન્ચ કર્યું જે નીચી ભ્રમણકક્ષામાં ઉડે છે.
- > આ મિસાઈલ પરીક્ષણ ખતાવે છે કે ચીને હાઈપરસોનિક હથિયારો પર પ્રભાવશાળી પ્રગતિ કરી છે. આ પરીક્ષણ યુ.એસ. કરતાં વધુ અદ્યતન હતું.

હાયપરસોનિક મિસાઈલોનો વિકાસ

- > રશિયા, ચીન અને અમેરિકા જેવા દેશો હાઈપરસોનિક મિસાઈલો વિકસાવી રહ્યા છે જે પ્રવનિની ઝડપે પાંચ ગણી મુસાફરી કરે છે. જો કે, તે બેલિસ્ટિક મિસાઈલો કરતા ધીમી છે.

ચીને આ મિસાઈલનું પરીક્ષણ કેમ કર્યું?

- > ચીને આ મિસાઈલ અમેરિકા-ચીનની વધતી દુશ્મનાવટ, તાઈવાન પર ચીનના દબાણ તેમજ પૂર્વ લદાખમાં ભારત અને ચીન વચ્ચેના વિવાદની પૃષ્ઠભૂમિમાં વિકસાવી છે.
- > હાઈપરસોનિક અને બેલિસ્ટિક મિસાઈલો વચ્ચેનો તફાવત:
- > હાયપરસોનિક મિસાઈલોની ગતિ શોધી શકાતી નથી, જ્યારે બેલિસ્ટિક મિસાઈલોની ગતિ શોધી શકાય છે.

નાસાએ લ્યુસી સ્પેસક્રાફ્ટ લોન્ચ કર્યું

- > અમેરિકી અંતરિક્ષ એજન્સી નાસાએ ગુરૂના ટ્રોજન એસ્ટરોઈડનો અભ્યાસ કરવા માટે તેનું પ્રથમ અવકાશયાન 'લ્યુસી' લોન્ચ કર્યું છે.
- > આ અવકાશયાન 16 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 'કેપ કેનાવેરલ સ્પેસ ફોર્સ સ્ટેશન, ફ્લોરિડા'થી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આ અવકાશયાન 4.5 અબજ વર્ષો પહેલા સૂર્યમંડળની રચના વિશે નવી સમજ (insights) મેળવશે.
- > આ અવકાશયાનને લ્યુસી (Lucy)નામ આપવામાં આવ્યું છે. તેનું નામ એક પ્રાચીન અવશેષ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે જે માનવ જાતિના ઉત્ક્રાંતિની સમજ આપે છે.

મિશન ઉદ્દેશ:

- > બે ગ્રુપમાં સૂર્યની પરિક્રમા કરી રહેલા ખડકાળ શરીરના સમૂહની તપાસના હેતુથી મિશન લ્યુસી શરૂ કરવામાં આવશે.

Back to basics : લ્યુસી મિશન

- > પૃથ્વીના ગુરૂત્વાકર્ષણને પ્રોત્સાહન મળ્યા બાદ મિશન લ્યુસી 12 વર્ષની યાત્રા પર જશે. 12 વર્ષની યાત્રા મંગળ અને ગુરૂ વચ્ચેના મુખ્ય પટ્ટામાં 8 અલગ-અલગ એસ્ટરોઇડમાં પૂર્ણ થશે. આ અવકાશયાન તેની સપાટીથી 400 કિમીની ત્રિજ્યામાં લક્ષ્ય પદાર્થોની નજીક ઉડી જશે. તે લક્ષ્ય પદાર્થોની ભૂસ્તરશાસ્ત્રની તપાસ માટે ઓનબોર્ડ સાધનો અને મોટા એન્ટેનાનો ઉપયોગ કરશે. આ મિશનનો કુલ ખર્ચ \$ 981 મિલિયન છે.

ટ્રોજન શું છે?

- > ટ્રોજન નાના અવકાશી પદાર્થો અથવા એસ્ટરોઇડ છે, જે મોટા એસ્ટરોઇડની ભ્રમણકક્ષાને વહેંચે છે. તેઓ મુખ્ય બોડીથી 60° આગળ અથવા પાછળ સ્થિર ભ્રમણકક્ષામાં રહે છે. તેઓ ગ્રહો અથવા મોટા ચંદ્રની ભ્રમણકક્ષા વહેંચી શકે છે. ટ્રોજન સહ-ભ્રમણકક્ષા (co-orbital object)નો એક પ્રકાર છે. સૌરમંડળના મોટાભાગના જાણીતા ટ્રોજન ગુરૂની ભ્રમણકક્ષામાં ભાગ લે છે. તેઓ જગ્યાના ખૂબ નાના વિસ્તારમાં છે પરંતુ શારીરિક રીતે એકબીજાથી અલગ છે. અત્યાર સુધી, લગભગ 7000 ટ્રોજન જાણીતા છે.

હાયપરસોનિક ટેકનોલોજી

- > તાજેતરના અહેવાલો અનુસાર, ચીને તાજેતરમાં 'પરમાણુ સક્ષમ હાયપરસોનિક ગ્લાઈડ વ્હીકલ'નું પરીક્ષણ કર્યું હતું જે તેના લક્ષ્ય તરફ જતા પહેલા પૃથ્વીની પરિક્રમા કરી હતી.
- > અમેરિકા, રશિયા અને ચીન સહિત ઘણા દેશો હાયપરસોનિક મિસાઈલો વિકસાવી રહ્યા છે જે અવાજ કરતાં પાંચ ગણી ઝડપથી મુસાફરી કરે છે.
- > જોકે તે બેલિસ્ટિક મિસાઈલો કરતા ઘીમી છે, પરંતુ તેમને આંતરવી અને ટ્રેક કરવી પ્રમાણમાં મુશ્કેલ છે

ભારત માટે અસરો

- > અમેરિકા-ચીનની વધતી હરીફાઈ અને પૂર્વ લદાખમાં એક વર્ષ સુધી ચાલેલા મડાગાંઠની પૃષ્ઠભૂમિમાં હાયપરસોનિક ટેકનોલોજીનો વિકાસ ચોક્કસપણે ભારત માટે ચિંતાનો વિષય છે.
- > આ ઝડપે શસ્ત્ર પ્રણાલીનો અર્થ એ થશે કે ભારતે આ ઝડપે સંરક્ષણ પ્રણાલીઓ પણ વિકસાવવી પડશે.

Back to basics : હાયપરસોનિક ગતિ અને તકનીકી

- પરિચય:
 - > હાયપરસોનિક ગતિ 'મેક અથવા અવાજની ગતિ' કરતા 5 ગણી અથવા વધુ છે.
 - > મેક નંબર: તે હવામાં અવાજની ગતિની તુલનામાં વિમાનની ગતિનું વર્ણન કરે છે, જેમાં મેક 1 સમાન સ્કોરિંગ સ્પીડ અવાજ એટલે કે 343 મીટર પ્રતિ સેકન્ડ છે.
- પ્રકાર:
 - > હાયપરસોનિક કૂઝ મિસાઈલો: આ એવી મિસાઈલો છે જે તેમની ઉડાન દરમિયાન રોકેટ અથવા જેટ પ્રોપેલેન્ટ્સનો ઉપયોગ કરે છે અને તેને હાલની કૂઝ મિસાઈલોનું તીવ્ર સંસ્કરણ માનવામાં આવે છે.
 - > હાયપરસોનિક ગ્લાઈડ વ્હીકલ (HGV): આ મિસાઈલો લક્ષ્ય તરફ પ્રક્ષેપણ કરતા પહેલા પરંપરાગત રોકેટ મારફતે વાતાવરણમાં જાય છે.
 - > ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ: મોટાભાગના હાયપરસોનિક વાહનો મુખ્યત્વે સ્કેમજેટ તકનીકનો ઉપયોગ કરે છે, જે એક પ્રકારની એર બ્રીધિંગ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ છે.
 - > તે ખૂબ જ જટિલ તકનીક છે, જે ઉચ્ચ તાપમાનનો સામનો કરવાની ક્ષમતા પણ ધરાવે છે, જે હાયપરસોનિક સિસ્ટમને અત્યંત ખર્ચાળ બનાવે છે.

બેલિસ્ટિક મિસાઈલ વિરૂદ્ધ કૂઝ મિસાઈલ

બેલિસ્ટિક મિસાઈલ	કૂઝ મિસાઈલ
પ્રક્ષેપણ ગતિ અને માર્ગમાં મુસાફરી ગુરૂત્વાકર્ષણ, હવાપ્રતિકાર અને કોરિઓલિસ બળ પર આધાર રાખે છે.	તે તુલનાત્મક ગતિ માટે સીધા માર્ગને અનુસરે છે.
પૃથ્વીના વાતાવરણમાંથી બહાર નીકળીને ફરીથી તેમાં પ્રવેશ કરે છે.	તેનો ઉડ્યન માર્ગ પૃથ્વીના વાતાવરણમાં છે.
લાંબા અંતરની મિસાઈલો (300 કિમીથી 12,000 કિમી)	ટૂંકા અંતરની મિસાઈલો (1000 કિમી સુધીની રેન્જ)
ઉદાહરણો: પૃથ્વી-1 પૃથ્વી-2 અગ્નિ-1 અગ્નિ-2 અને ધનુષ મિસાઈલો.	ઉદાહરણ: બ્રહ્મોસ મિસાઈલ

ગતિ દ્વારા મિસાઇલોનું વર્ગીકરણ

ગતિ મર્યાદા	મેક નંબર	વેગ (M/S)
સબસોનિક	< 0.8	< 274
ટ્રાન્સસોનિક	0.8-1.2	274-412
સુપરસોનિક	1.2-5	412-1715
હાયપરસોનિક	5-10	1715-3430
હાઈ-હાઈપરસોનિક	10-25	3430-8507

ભારતમાં હાઇપરસોનિક ટેકનોલોજીનો વિકાસ

- ભારત હાઈપરસોનિક ટેકનોલોજી પર પણ કામ કરી રહ્યું છે.
- જ્યાં સુધી અવકાશ સંપત્તિનો સવાલ છે, ભારતે મિશન શક્તિ હેઠળ 'ASAT'ના પરીક્ષણ દ્વારા તેની ક્ષમતાઓ સાબિત કરી દીધી છે.
- DRDO અને ISRO બંને દ્વારા હાઈપરસોનિક તકનીક વિકસાવવામાં આવી છે અને તેનું પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે.
- તાજેતરમાં, DRDOએ હાઈપરસોનિક ટેકનોલોજી ડેમો-ટોર વ્હીકલ (HSTDV)નું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ કર્યું હતું, જે અવાજની ગતિકરતાં 6 ગણી ઝડપે મુસાફરી કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
- આ ઉપરાંત હૈદરાબાદ ખાતે DRDOની હાઈપરસોનિક વિન્ડ ટનલ (HWT) પરીક્ષણ સુવિધાનું પણ ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું છે. તે પ્રેશર વેક્યુમ-સંચાલિત એટર્સ ફી જેટ ફાયર છે જે મેક 5 થી 12 સુધીની ઝડપ મેળવી શકે છે.

એર બ્રીથિંગ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ

- પરિચય:
 - આ સિસ્ટમ વાતાવરણીય ઓક્સિજનનો ઉપયોગ કરે છે, જે પૃથ્વીની સપાટીથી લગભગ 50 કિમીની ઊંચાઈ સુધી ઉપલબ્ધ છે, ઓન-બોર્ડ સંગ્રહિત બળતણનો ઉપયોગ કરીને સિસ્ટમને ઘણી હળવી, વધુ કાર્યક્ષમ અને ખર્ચ અસરકારક બનાવે છે.
 - એર બ્રીથિંગ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ (Air Breathing Propulsion System)ના ઉદાહરણોમાં રેમજેટ, સ્ક્રેમજેટ, ડ્યુઅલ મોડ રેમજેટ (DMRJ)નો સમાવેશ થાય છે.

રેમજેટ (Ramjet)

- રેમજેટ એન્જિન એ હવાના શ્વાસ લેવાના એન્જિનનું એક સ્વરૂપ છે જે રોટાટિંગ કમ્પ્રેસર (Rotating Compressor) ફેરવ્યા વિના દહન (combustion) માટે વાહનની ફોરવર્ડ સ્પીડ (Forward Motion)નો ઉપયોગ કરીને હવામાં આવતા ભાગને સંકોચે છે.
- બળતણ દહન ચેમ્બરમાં દાખલ કરવામાં આવે છે જ્યાં તે ગરમ સંકુચિત હવા સાથે પ્રજ્વલિત થાય છે.

- રેમજેટ શૂન્ય એરસ્પીડ પર થ્રસ્ટ ઉત્પન્ન કરી શકતું નથી; તેઓ સ્થિર વિમાન ખસેડી શકતા નથી.
- રેમજેટથી ચાલતા વાહનને પણ રોકેટની જેમ ઉડાન ભરવાની જરૂર છે જેથી રેમજેટ એન્જિન આ વાહનને ઝડપી બનાવવામાં મદદ કરે.
- રેમજેટ સુપરસોનિક ઝડપે સૌથી વધુ કાર્યક્ષમ રીતે કામ કરે છે અને જ્યારે વાહન હાઈપરસોનિક સ્પીડસુધી પહોંચે છે ત્યારે રેમજેટ એન્જિનની કાર્યક્ષમતા ઘટે છે.

સ્ક્રેમજેટ (Scramjet)

- સ્ક્રેમજેટ એન્જિન રેમજેટ એન્જિન કરતા ખૂબ જ કાર્યક્ષમ છે કારણ કે તે હાઈપરસોનિક ઝડપે કાર્યક્ષમ રીતે કાર્ય કરે છે અને સુપરસોનિક ઝડપે બળતણના દહનને મંજૂરી આપે છે. તેથી તેને સુપરસોનિક કમ્બન્શન રેમજેટ (Supersonic Combustion Ramjet) અથવા સ્ક્રેમજેટ કહેવામાં આવે છે.
- સ્ક્રેમજેટ ત્રણ મૂળભૂત ઘટકોથી બનેલું છે:
 - એક સમન્વય ઇનલેટ જ્યાં આવનારી હવા સંકોચાય છે.
 - એક દહન વિસ્તાર જ્યાં વાયુયુક્ત બળતણને વાતાવરણીય ઓક્સિજનથી બળીને ગરમી ઉત્પન્ન કરે છે.
 - એક ડાયવર્ઝન નોઝલ જ્યાં ગરમ હવાને થ્રસ્ટ ઉત્પન્ન કરવા માટે તીવ્ર બનાવવામાં આવે છે. બાકીના વાયુઓને ડાયવર્ટેબલ નોઝલનો ઉપયોગ કરીને હાઈપરસોનિક ગતિમાં ઝડપી કરવામાં આવે છે.
 - જે ઝડપે વાહન વાતાવરણમાંથી પસાર થાય છે તેના કારણે હવા ઇનલેટની અંદર સંકોચવા લાગે છે. ઉદાહરણ તરીકે, સ્ક્રેમજેટને ચાલતા ઉપકરણની જરૂર નથી, જે એન્જિનમાં વજન અને નિષ્ફળતા બિંદુઓની સંખ્યા ઘટાડે છે.

ડ્યુઅલ મોડ રેમજેટ (DMRJ)

- ત્રીજો ખ્યાલ રેમજેટ અને સ્ક્રેમજેટનું મિશ્રણ છે, જેને ડ્યુઅલ મોડ રેમજેટ (DMRJ) કહેવામાં આવે છે.
- એન્જિનની જરૂર છે જે સુપરસોનિક અને હાઈપરસોનિક બંને ગતિએ કામ કરી શકે છે.
- ડ્યુઅલ મોડ રેમજેટ (DMRJ) એક જેટ એન્જિન છે જેમાં રેમજેટ મેક 4-8ની ઝડપ બાદ સ્ક્રેમજેટમાં રૂપાંતરિત થાય છે, એટલે કે આ એન્જિન સબસોનિક અને સુપરસોનિક બંને મોડમાં કાર્યક્ષમ રીતે કામ કરી શકે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1) યુએસએની હાઈપરસોનિક મિસાઈલ ટેકનોલોજી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. અમેરિકાએ 20 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ હાયપરસોનિક મિસાઈલ ટેકનોલોજીનું સફળ પરીક્ષણ કર્યું છે.
2. હાયપરસોનિક મિસાઈલ ટેકનોલોજી એ એક નવી હથિયાર સિસ્ટમ છે જે રશિયા અને ચીન દ્વારા પહેલેથી જ તૈનાત કરવામાં આવી રહી છે.
3. વજનિયાના વાલોપ્સ ખાતે નાસાની સુવિધામાં આ પરીક્ષણ હાય ધરવામાં આવ્યું હતું.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,2 (D) 1,2 અને 3

2) દક્ષિણ કોરિયાના પ્રથમ સ્વદેશી અવકાશ રોકેટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દક્ષિણ કોરિયાએ 21 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ તેનું પ્રથમ સ્પેસ રોકેટ લોન્ચ કર્યું હતું.
2. તે દક્ષિણ કોરિયામાં સંપૂર્ણ રીતે વિકસિત અને ઉત્પાદિત પ્રથમ રોકેટ છે.
3. આ રોકેટને 'નૂરી' કહેવામાં આવે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,2 (D) 1,2 અને 3

3) માર્કોસોફ્ટ AI ઈનોવેટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. માર્કોસોફ્ટે સ્ટાર્ટ-અપને પોષવા અને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 'AI ઈનોવેટ પ્રોગ્રામ' નામનો પ્રોગ્રામ શરૂ કર્યો છે.
2. ભારતમાં સ્ટાર્ટ-અપ ઈકોસિસ્ટમને ટેકો આપવા માટે આ કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
3. આ કાર્યક્રમ સ્ટાર્ટ-અપને ટેકો આપશે જે કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) નો લાભ લઈ રહ્યા છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

4) નવી જીન સંપાદન તકનીકો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય નિયમનકારો માટે નવી જીન સંપાદન તકનીક પર વિચારણા કરવાની દરખાસ્ત લગભગ બે વર્ષથી જિનેટિક એન્જિનિયરિંગ મૂલ્યાંકન સમિતિ (Genetic Engineering Appraisal Committee –GEAC) સાથે પેન્ડિંગ છે.
2. જીન સંપાદન (જેને જીનોમ સંપાદન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે) એ તકનીકોનો સમૂહ છે જે વૈજ્ઞાનિકોને સજીવના DNA બદલવાની ક્ષમતા પ્રદાન કરે છે.
3. આ તકનીકો જીનોમમાં વિશેષ સ્થળોએ આનુવંશિક સામગ્રીને ઉમેરવામાં, દૂર કરવામાં અથવા બદલવામાં મદદ કરે છે.
4. જેનેટિક એન્જિનિયરિંગ મૂલ્યાંકન સમિતિ પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (MoEF&CC) હેઠળ કામ કરે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

5) પરમાણુ સક્ષમ હાઈપરસોનિક મિસાઈલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ મિસાઈલ પરીક્ષણ બતાવે છે કે ચીને હાઈપરસોનિક હથિયારો પર પ્રભાવશાળી પ્રગતિ કરી છે. આ પરીક્ષણ યુ.એસ. કરતાં વધુ અદ્યતન હતું.
2. ચીની સૈન્યએ હાયપરસોનિક ગ્લાઈડ વાહન લઈ જતું રોકેટ લોન્ચ કર્યું જે નીચી ભ્રમણકક્ષામાં ઉડે છે.
3. હાયપરસોનિક મિસાઈલોની ગતિ શોધી શકાતી નથી, જ્યારે બેલિસ્ટિક મિસાઈલોની ગતિ શોધી શકાય છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

6) લ્યુસી સ્પેસક્રાફ્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. અમેરિકી અંતરિક્ષ એજન્સી નાસાએ ગુરૂના ટ્રોજન એસ્ટરોઈડનો અભ્યાસ કરવા માટે તેનું પ્રથમ અવકાશયાન 'લ્યુસી' લોન્ચ કર્યું છે.
2. આ અવકાશયાન 16 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 'કેપ કેનાવેરલ સ્પેસ ફોર્સ સ્ટેશન, ફ્લોરિડા'થી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.
3. આ અવકાશયાન 4.5 અબજ વર્ષો પહેલા સૂર્યમંડળની રચના વિશે નવી સમજ (insights) મેળવશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

7) હાઈપરસોનિક ટેકનોલોજી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સ્કેમજેટ એન્જિન રેમજેટ એન્જિન કરતા ખૂબ જ કાર્યક્ષમ છે કારણ કે તે હાઈપરસોનિક ઝડપે કાર્યક્ષમ રીતે કાર્ય કરે છે અને સુપરસોનિક ઝડપે બળતણના દહનને મંજૂરી આપે છે.
2. DRDOએ હાઈપરસોનિક ટેકનોલોજી ડેમો-ટોર વ્હીકલ(HSTDV)નું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ કર્યું હતું, જે અવાજની ગતિકરતાં 6 ગણી ઝડપે મુસાફરી કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
3. ભારતે મિશન શક્તિ હેઠળ 'ASAT'ના પરીક્ષણ દ્વારા તેની ક્ષમતાઓ સાબિત કરી દીધી છે.
4. હાયપરસોનિક ગતિ 'મેક અથવા અવાજની ગતિ' કરતા 5 ગણી અથવા વધુ છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

સોવરિન ગોલ્ડ બોન્ડ યોજના

- તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે સોવરિન ગોલ્ડ બોન્ડ્સ (SGB) માટે કેલેન્ડર જાહેર કર્યું છે, જે ઓક્ટોબર 2021થી માર્ચ 2022 સુધી ચાર તબક્કામાં બહાર પાડવામાં આવશે.
- શરૂઆત:
 - સરકારે નવેમ્બર 2015માં Sovereign Gold Bond યોજના શરૂ કરી હતી, જેનો ઉદ્દેશ સોનાની માંગ ઘટાડવાનો અને ઘરેલું બચતના એક ભાગને (જે સોનાની ખરીદી માટે વપરાય છે) નાણાકીય બચતમાં રૂપાંતરિત કરવાનો હતો.
- મુદ્દો:
 - ગવર્નમેન્ટ સિક્યોરિટીઝ (GS) એક્ટ, 2006 હેઠળ ભારત સરકારના સ્ટોક તરીકે ગોલ્ડ/ગોલ્ડ બોન્ડ જારી કરવામાં આવે છે.
 - આ ભારત સરકાર વતી રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા જારી કરવામાં આવે છે.
 - બોન્ડ્સ સીધા અથવા વાણિજ્યિક બેંકો મારફતે એજન્ટો મારફતે, સ્ટોક હોલ્ડિંગ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ (SHCIL), નિયુક્ત પોસ્ટ ઓફિસો (જે સૂચિત કરી શકાય છે) અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ અને બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ લિમિટેડ જેવા માન્યતા પ્રાપ્ત સ્ટોક એક્સચેન્જો મારફતે વેચાય છે.
- લાયકાત:
 - આ બોન્ડનું વેચાણ નિવાસી વ્યક્તિઓ, હિન્દુ અવિભાજિત પરિવારો (HUFs), ટ્રસ્ટ/ટ્રસ્ટો, યુનિવર્સિટીઓ અને સેવાભાવી સંસ્થાઓ સુધી મર્યાદિત છે.
- લક્ષણો:
 - રિલીઝ પ્રાઈસ: ગોલ્ડ/ગોલ્ડ બોન્ડની કિંમત ઈન્ડિયા બુલિયન એન્ડ જવેલર્સ એસોસિએશન (India Bullion and Jewellers Association- IBJA) દ્વારા 999 શુદ્ધતા સોના (24 કેરેટ) માટે પ્રકાશિત કિંમત પર આધારિત છે.
- રોકાણ મર્યાદા:
 - વિવિધ રોકાણકારો માટે નિશ્ચિત મર્યાદા સાથે એક ગ્રામ એકમના ગુણાકારમાં ગોલ્ડ બોન્ડ ખરીદી શકાય છે.
 - રિટેલ (વ્યક્તિગત) અને હિન્દુ અવિભાજિત પરિવારો (Hindu Undivided Families- HUFs) માટે મહત્તમ ખરીદી 4 કિગ્રા છે. નાણાકીય વર્ષ દીઠ મહત્તમ 20 કિલોની મર્યાદા ટ્રસ્ટો અને સમાન સંસ્થાઓને લાગુ પડે છે.
 - સંયુક્ત ક્ષમતાના કિસ્સામાં, 4 કિલોની રોકાણ મર્યાદા ફક્ત પ્રથમ અરજદારને લાગુ પડે છે.

- ઓછામાં ઓછી સ્વીકાર્ય રોકાણ મર્યાદા 1 ગ્રામ સોનું છે.
- સમયગાળો:
 - આ બોન્ડ્સની પરિપક્વતાનો સમયગાળો 8 વર્ષનો છે અને આ રોકાણમાંથી બહાર નીકળવાનો વિકલ્પ 5 વર્ષ પછી ઉપલબ્ધ છે.
- વ્યાજદર:
 - રોકાણકારોનો વાર્ષિક 2.5 ટકાનો નિશ્ચિત વ્યાજ દર છે, જે છ મહિને ચૂકવવાપાત્ર છે.
 - આવકવેરા અધિનિયમ, 1961ની જોગવાઈ મુજબ ગોલ્ડ બોન્ડ પર મળેલા વ્યાજ પર કર/વેરો ચૂકવવો પડે છે.

લાભ

- લોન માટેના બોન્ડનો ઉપયોગ કોલેટરલ (જામીન અથવા ગેરંટી) તરીકે કરી શકાય છે.
- કોઈ પણ વ્યક્તિને સોવરિન ગોલ્ડ બોન્ડ્સ (SGB) બહાર પાડવા પર મૂડી નફો કરમુક્ત રહ્યો છે.
- પ્રકાશન (Redemption) પરિપક્વતા પર અથવા તે પહેલાં ઈશ્યૂ કરનાર દ્વારા બોન્ડ્સની પુનઃખરીદીનો સંદર્ભ આપે છે.
- મૂડી લાભ (Capital Gain) એ સ્ટોક, બોન્ડ અથવા સ્થાવર મિલકત જેવી સંપત્તિના વેચાણ પર મેળવેલ નફો છે. જ્યારે સંપત્તિની વેચાણ કિંમત તેની કિંમત કિંમત કરતાં વધી જાય ત્યારે આ પ્રાપ્ત થાય છે.

SGBમાં રોકાણ કરવાના ગેરફાયદા

- તે ભૌતિક સોનાથી વિપરીત લાંબા ગાળાનું રોકાણ છે (જે તાત્કાલિક વેચી શકાય છે).
- એક્સચેન્જ પર સોવરિન ગોલ્ડ બોન્ડ્સ લિસ્ટેડ છે પરંતુ તેમાં ટ્રેડિંગનું પ્રમાણ ઊંચું નથી, તેથી પરિપક્વતા પહેલાં બહાર નીકળવું મુશ્કેલ બનશે.

વૈશ્વિક કૃષિ ઉત્પાદકતા અહેવાલ (GAP રિપોર્ટ)

- એક નવા અહેવાલ મુજબ જળવાયુ પરિવર્તનની અસર વચ્ચે વૈશ્વિક કૃષિ ઉત્પાદકતા ખાદ્ય માંગ જેટલી ઝડપથી વધી રહી નથી.

- > આ અહેવાલ વર્લ્ડ ફૂડ એવોર્સ ફાઉન્ડેશનની વાર્ષિક પરિષદ સાથે મળીને બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો.

અહેવાલના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- કુલ પરિબલ ઉત્પાદકતા (Total Factor Productivity- TFP) વૃદ્ધિ:
 - > TFP 1.36% (2020-2019)ના વાર્ષિક દરે વધી રહ્યું છે.
 - > આ વૈશ્વિક કૃષિ ઉત્પાદકતા સૂચકાંકથી નીચે છે જેણે ખાદ્ય અને જૈવ ઉર્જા માટે ગ્રાહકોની જરૂરિયાતોને કાયમી ધોરણે પહોંચી વળવા માટે 2050માં 1.73% વૃદ્ધિનો વાર્ષિક લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યો છે.

TFP અને ચીલ્ડ વચ્ચેનો તફાવત

- ચીલ્ડ:
 - > ઉપજ એક જ ઇનપુટના એકમ દીઠ આઉટપુટને માપે છે, ઉદાહરણ તરીકે એક હેક્ટર જમીન પર લણણી કરાયેલ પાકની માત્રા. ઉપજમાં વધારો ઉત્પાદકતા દ્વારા થઈ શકે છે, વધુમાં વધુ ઇનપુટ્સ લાગુ કરીને ઉપજ વધારી શકાય છે જેને ઇનપુટ ઇન્ટેન્સિફિકેશન કહેવામાં આવે છે. તેથી ઉપજમાં વધારો સ્થિરતામાં સુધારો દર્શાવે છે અથવા ન પણ કરી શકે.
- TFP:
 - > TFP ઘણા કૃષિ ઇનપુટ્સ અને આઉટપુટ્સ વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાને અસર કરે છે.
 - > TFP જમીન, મજૂરી, ખાતર, ઘાસચારો, મશીનરી અને પશુધન જેવા કૃષિ ઇનપુટ્સના પાક, પશુધન અને જળચર કૃષિ ઉત્પાદનોમાં પરિવર્તનને ટ્રેક કરે છે કે આ કેટલી કાર્યક્ષમ રીતે બદલાઈ રહ્યા છે. TFP એ કૃષિ પ્રણાલીઓની ટકાઉતાનું મૂલ્યાંકન અને દેખરેખ માટે એક શક્તિશાળી મેટ્રિક છે.

ઓછી TFP વૃદ્ધિ માટે જવાબદાર પરિબલો

- > TFP વૃદ્ધિ જળવાયુ પરિવર્તન, મોસમી ઘટનાઓ, રાજકોષીય નીતિમાં ફેરફારો, બજારની સ્થિતિ, માળખાગત રોકાણ અને કૃષિ સંશોધન અને વિકાસથી પ્રભાવિત છે.
- વિવિધ દેશોમાં સ્થિતિ:
 - > શુષ્ક વિસ્તારો (આફ્રિકા અને લેટિન અમેરિકા): જળવાયુ પરિવર્તનથી ઉત્પાદકતા વૃદ્ધિમાં 34 ટકાનો ઘટાડો થયો છે.
 - > ઊંચી આવક ધરાવતા દેશો (ઉત્તર અમેરિકા અને યુરોપ): તેમાં નજીવો વધારો થયો છે.
 - > મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશો (ભારત, ચીન, બ્રાઝિલ અને તત્કાલીન સોવિયેત પ્રજાસત્તાક): આ દેશોમાં TFPનો વિકાસ દર મજબૂત છે.
 - > ઓછી આવક ધરાવતા દેશો (સબ-સહારા આફ્રિકા): TFP વાર્ષિક સરેરાશ 0.31 ટકા ઘટી રહ્યું છે.

ઉત્પાદકતા વૃદ્ધિની અસર

- જંગલ વિસ્તારોનો નાશ:
 - > વિશ્વની 36 ટકા જમીનનો ઉપયોગ ખેતી માટે થાય છે. વાવેતર અથવા ગોચર માટે વન અને જૈવવિવિધતા વિસ્તારોનો નાશ કરવામાં આવશે.
- આહારના રોગો:
 - > આહાર સંબંધિત રોગોને કારણે દર વર્ષે લગભગ 4 મિલિયન લોકો મૃત્યુ પામે છે અને અર્થતંત્ર 2 ટ્રિલિયન ડોલર ગુમાવે છે.
- જમીનની અધોગતિ :
 - > વર્ષ 2050 સુધીમાં પૃથ્વીની 90 ટકા જમીન ધોવાણને કારણે નુકસાન થઈ શકે છે.
- મિથેન ઉત્સર્જન:
 - > માનવ પ્રેરિત પ્રવૃત્તિઓને કારણે થતા કુલ મિથેન ઉત્સર્જનનો 37 ટકા હિસ્સો પશુઓ અને અન્ય રમિનેન્ટ્સનો છે.
- સિંચાઈનું પાણી ગુમાવવું:
 - > અકુશળ સિંચાઈ પદ્ધતિઓને કારણે સિંચાઈનું 40 ટકા પાણી નાશ પામશે.
 - > જળસંસ્થાઓ ખલાસ થઈ જશે, જેના કારણે મુખ્ય કૃષિ જમીન બિનઉપયોગી બનશે.

સૂચનો

- > કૃષિ સંશોધન અને વિકાસમાં રોકાણ કરવું.
- > વિજ્ઞાન અને માહિતી આધારિત તકનીકો અપનાવવી.
- > પરિવહન, માહિતી અને નાણાં માટેના માળખામાં સુધારો કરવો જોઈએ.
- > ટકાઉ કૃષિ, આર્થિક વૃદ્ધિ અને વધુ સારા પોષણ માટે ભાગીદારી વિકસાવવા માટે.
- > સ્થાનિક, પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક વેપારનું વિસ્તરણ અને સુધારો.
- > પાક પછીના નુકસાન અને અનાજનો બગાડ ઘટાડવા માટે.

Back to basics : ભારતીય લેન્ડસ્કેપ

- મજબૂત TFP વૃદ્ધિ:
 - > આ સદીમાં ભારતમાં મજબૂત TFP અને ઉત્પાદન વૃદ્ધિ જોવા મળી છે.
 - > તાજેતરના ડેટા સરેરાશ વાર્ષિક TFP વૃદ્ધિ દર 2.81% અને 3.17% (2010-2019)ની ઉત્પાદન વૃદ્ધિને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- જળવાયુ પરિવર્તનની અસર:
 - > સદીના અંત સુધીમાં ભારતમાં ઉનાળાનું સરેરાશ તાપમાન વધીને પાંચ ડિગ્રી સેલ્સિયસ થઈ શકે છે.
 - > તાપમાનમાં ઝડપી વધારો વરસાદના પેટર્નમાં ફેરફાર સાથે 2035 સુધીમાં ભારતના મુખ્ય ખાદ્ય પાકોની ઉપજમાં 10 ટકાનો ઘટાડો કરી શકે છે.

અન્ય પડકારો

- > પર્યાવરણીય સ્થિરતાના પડકારો ઉપરાંત ભારતમાં નાના પાયે ખેડૂતોને આર્થિક અને સામાજિક સ્થિરતામાં વિવિધ અવરોધોનો સામનો કરવો પડે છે.
- > ભારતમાં 147 મિલિયન હોલિંગ્સમાંથી 100 મિલિયન હોલિંગ્સનું કદ બે હેક્ટરથી ઓછું છે. બે હેક્ટરથી ઓછા ખેડૂતો ધરાવતા લગભગ 90 ટકા ખેડૂતો સરકારી ખાદ્ય રાશન કાર્યક્રમનો ભાગ છે.

લેવામાં આવેલા પગલાં

- સોઇલ હેલ્થ કાર્ડ યોજના:
 - > જમીનમાં ગુણવત્તા અને તાકાતના આધારે પાકમાં જરૂરી પોષક તત્વોના યોગ્ય જથ્થા વિશે ખેડૂતોમાં જાગૃતિ લાવવી.
- ટકાઉ કૃષિ પર રાષ્ટ્રીય મિશન (NMSA):
 - > આબોહવા પરિવર્તન પર રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજના (NAPCC) હેઠળ ઉલ્લેખિત આઠ મિશનોમાંના એક તરીકે તેની કલ્પના કરવામાં આવી છે, જેનો ઉદ્દેશ જળવાયુ પરિવર્તન અનુકૂળ પગલાં મારફતે ટકાઉ કૃષિને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના (PMKSY):
 - > કૃષિ સ્તરે જળ સ્ત્રોતો, વિતરણ નેટવર્ક અને એપ્લિકેશન જેવી સિંચાઈ પુરવઠા શુંબલામાં શરૂઆતથી અંત સુધી સમાધાન પ્રદાન કરવા માટે 'વોટર ટુ એવરી ફાર્મ' સૂત્ર સાથે વર્ષ 2015-16 દરમિયાન આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.

કાશ્મીરમાં 250 મીમી સીર પાણી પુરવઠા યોજનાનું ઉદ્દઘાટન

- > કેન્દ્રીય મંત્રી પિયુષ ગોયલે કાશ્મીરના પહેલગામ જિલ્લાની બે દિવસની મુલાકાત દરમિયાન 250 મીમી સીર પાણી પુરવઠા યોજનાનું ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું.
- > પીયુષ ગોયલની બે દિવસીય મુલાકાત કેન્દ્ર સરકારના જાહેર સંપર્ક કાર્યક્રમના ભાગરૂપે 20 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ પૂર્ણ થઈ હતી.
- > તેમણે ગોલ્ડ કોર્સ પહેલગામ ખાતે પહેલગામ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટીના ટૂરિસ્ટ હટનું ઉદ્દઘાટન કર્યું.

ગ્રીન જેકે ડ્રાઇવ

- > પિયુષ ગોયલે વનવિભાગની દિયોદર વૃક્ષારોપણ અભિયાનનું ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું. આ અભિયાન ગ્રીન જેકે ડ્રાઇવના બેનર હેઠળ ચલાવવામાં આવશે.
- > આ અભિયાન અંતર્ગત કુલ એક લાખ રોપાઓ વાવવામાં આવશે.

Back to basics : સીર પાણી પુરવઠા યોજના

- > પીયુષ ગોયલે આ પ્રસંગે 250mm સીર વોટર સપ્લાય સ્કીમનું પણ ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું. આશરે 10,000 લોકોને આ પ્રોજેક્ટનો લાભ મળશે. જલ જીવન મિશન હેઠળ આ પ્રોજેક્ટ ત્રણ મહિનામાં પૂર્ણ કરવામાં આવશે.

કેન્દ્રીય મંત્રીની મુલાકાત

- > બે દિવસની મુલાકાત દરમિયાન તેમણે એકડ પાર્ક ખાતે રાહી શાલ યુનિટની મુલાકાત લીધી હતી અને સ્થાનિક કારીગરો સાથે વાતચીત કરી હતી. તેમણે ઝરી, સોજની અને ટેપેસ્ટ્રી જેવી ઘણી હસ્તકલાની તપાસ કરી.
- > તેમણે માર્ટ્સ ખાતે સૂર્ય મંદિરની પણ મુલાકાત લીધી, જે એક ટેકરીની ટોચ પર સ્થિત છે. આ મંદિર સૌથી જૂનું જાણીતું સૂર્ય મંદિર છે.

માર્ટ્સ સૂર્ય મંદિર

- > આ મંદિરને પાંડૌ લેદાન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે સૂર્યને સમર્પિત હિન્દુ મંદિર છે. તે 8મી સદીમાં બાંધવામાં આવ્યું હતું. તે જમ્મુ અને કાશ્મીરના અનંતનાગથી પાંચ માઈલ દૂર સ્થિત છે.

મધ્યપ્રદેશ સરકાર 'મુખ્યમંત્રી રાશન આપકે દ્વાર યોજના' લાગુ કરશે

- > મધ્યપ્રદેશની રાજ્ય કેબિનેટે 19 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ તેની બેઠકમાં 'મુખ્યમંત્રી રાશન આપકે દ્વાર યોજના' લાગુ કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.

Back to basics : મુખ્યમંત્રી રાશન આપકે દ્વાર યોજના

- > ગરીબ આદિવાસી પરિવારોને લાભ મળે તે માટે 'મુખ્યમંત્રી રાશન આપકે દ્વાર યોજના' અમલમાં મુકવામાં આવશે.
- > તે રાજ્યના આદિવાસી વિકાસ બ્લોકમાં લાગુ કરવામાં આવશે, સિવાય કે પેટા ચૂંટણી જિલ્લાઓ હેઠળ આવતા બ્લોક્સ.
- > આ યોજનાથી 16 જિલ્લાના 74 વિકાસ બ્લોકમાં લગભગ 7511 ગામોના આદિવાસી પરિવારોને લાભ થશે.

રાશન કેવી રીતે વહેંચવામાં આવશે?

- > રાશનનું વિતરણ મુખ્ય મથક ગામથી તેમજ દુકાન સાથે જોડાયેલા અન્ય ગામોમાં વાહન દ્વારા કરવામાં આવશે.
- > કલેક્ટર ગામમાં વિતરણ માટે દરેક મહિનાનો દિવસ નક્કી કરશે.
- > એક વાહન દ્વારા એક મહિનામાં સરેરાશ 220 થી 440 ક્વિન્ટલ રાશનનું વિતરણ કરવામાં આવશે.

વાર્ષિક ખર્ચ

- આ યોજના હેઠળ, એક મેટ્રિક ટનના વાહન પર દર મહિને 24,000 રૂપિયાનો વાર્ષિક ખર્ચ થશે જ્યારે 2 મેટ્રિક ટનના વાહન પર દર મહિને 31,000 રૂપિયાનો ખર્ચ થશે. આ રીતે કુલ 14.07 કરોડ રૂપિયાનો ખર્ચ થશે.
- ખોરાકની ગુણવત્તા:
 - આ યોજના અંતર્ગત વાહનમાં ભરેલા અનાજની ગુણવત્તા પણ તપાસવામાં આવશે.

બર્નિંગ પાકને લગતા ઉત્સર્જનમાં ભારત ટોચ પર: અહેવાલ

- ફ્લાઈમેટ ટેક સ્ટાર્ટ-અપ બ્લુ સ્કાય એનાલિટિક્સ (Blue Sky Analytics) પાક બર્નિંગ સંબંધિત ઉત્સર્જન પર પોતાનો અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો હતો. આ રિપોર્ટમાં ભારતને ટોચના સ્થાને રાખવામાં આવ્યું છે.
- આ રિપોર્ટ અનુસાર, 2015-2020ના સમયગાળામાં કુલ વૈશ્વિક ઉત્સર્જનમાં ભારતનો ફાળો 13% હતો.
- આ રિપોર્ટમાં ડેટા 2016 અને 2019ની વચ્ચે પાક બર્નિંગ ઉત્સર્જનમાં નીચા વલણની પુષ્ટિ કરે છે. આ રિપોર્ટ અનુસાર, 2016-2019 વચ્ચે પાકના અવશેષો બાળવાના કારણે ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન 11.39% ઘટ્યું છે.
- 2019-20 વચ્ચે, GHG ઉત્સર્જનમાં 12.8%નો વધારો થયો છે. તેના કારણે ભારતનું વૈશ્વિક યોગદાન 12.2% થયું છે.

Back to basics : બ્લુ સ્કાય એનાલિટિક્સ (Blue Sky Analytics)

- બ્લુ સ્કાય એનાલિટિક્સ એક ભારતીય ફ્લાઈમેટ ટેક સ્ટાર્ટ-અપ છે. તેની સ્થાપના IITના પૂર્વ વિદ્યાર્થીઓએ કરી હતી. તે 'ફ્લાઈમેટ ટ્રેસ' નામના વૈશ્વિક જોડાણનો એક ભાગ છે.

Climate TRACE

- ફ્લાઈમેટ ટ્રેસ એ એક વૈશ્વિક ગઠબંધન છે જે નજીકના રીઅલ-ટાઈમ અને સ્વતંત્ર ઉચ્ચ-રિઝોલ્યુશન GHG ઉત્સર્જન ડેટા પૂરા પાડીને આબોહવા કિયાને વેગ આપવાના મિશન પર કામ કરે છે.

ઉત્સર્જનનો અંદાજ

- બ્લુ સ્કાય એનાલિટિક્સ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા ઉત્સર્જનના અંદાજો માનવ પ્રવૃત્તિઓને કારણે થતી આગની ઘટનાઓને આવરી લે છે.

- આમાં જંગલ વિસ્તારો, ખેતીની જમીન અથવા પાકના અવશેષોને બાળી નાખવાનો સમાવેશ થાય છે. તેણે અનેક ઉપગ્રહ ડેટા સ્ત્રોતોને જોડીને રિપોર્ટ તૈયાર કર્યો છે.

UNEP ઉત્પાદન અંતરાલ અહેવાલ

- તાજેતરમાં, વર્ષ 2021 માટે ઉત્પાદન ગેપ રિપોર્ટ મુખ્ય સંશોધન સંસ્થાઓ અને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર પર્યાવરણ કાર્યક્રમ (UNEP) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો.
- 2019માં પ્રથમ વખત શરૂ કરવામાં આવેલા ઉત્પાદન ગેપ રિપોર્ટમાં સરકારો દ્વારા આયોજિત અશ્મિભૂત ઈંધણઉત્પાદન અને વૈશ્વિક ઉત્પાદન સ્તર વચ્ચેની વિસંગતતાને 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ અથવા 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી મર્યાદિત કરવામાં આવી છે.
- UNEPના મુખ્ય અહેવાલો: ઉત્સર્જન ગેપ રિપોર્ટ, અનુકૂળ ગેપ રિપોર્ટ, ગ્લોબલ એન્વાયર્નમેન્ટ આઉટલુક, મેક્રો ઈકોનોમી વિથનેચર.

અહેવાલ તારણો

- ઉત્પાદન અંતરાલમાં વધારો:
 - કોલસાના સંદર્ભમાં આબોહવાના લક્ષ્યાંકને હાંસલ કરવાની દિશામાં ઉત્પાદનનું અંતર સૌથી વધુ છે કારણ કે સરકારો ઉત્પાદન યોજનાઓ અને અંદાજિત વૈશ્વિક સ્તરની તુલનામાં 2030માં લગભગ 240% વધુ કોલસા, 57% વધુ તેલ અને 71% વધુ ગેસનો ઉપયોગ કરશે જે ભારતના NDCના 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસના લક્ષ્યાંકથી પ્રતિકૂળ છે.
 - સૌથી ચિંતાજનક વાત એ છે કે, લગભગ તમામ મુખ્ય કોલસા, તેલ અને ગેસ ઉત્પાદકો ઓછામાં ઓછું 2030 સુધીમાં અથવા તેનાથી આગળ તેમના ઉત્પાદનમાં વધારો કરવાની યોજના બનાવી રહ્યા છે.
- કોવિડ-19ની અસરો:
 - નોવેલ કોરોનાવાયરસ ડિસીઝ (કોવિડ-19)ના રિકવરી પછીના તબક્કામાં સ્વચ્છ ઉર્જાની તુલનામાં અશ્મિભૂત ઈંધણ તરફ મૂડી પ્રવાહમાં વધારાથી ઉત્પાદનના અંતરમાં વધારો થયો છે.
 - 20 દેશોનાજૂથ (G-20)એ રોગચાળાની શરૂઆતથી અશ્મિભૂત ઈંધણ માટે 300 અબજ ડોલરનો ખર્ચ કર્યો છે અને આ ક્ષેત્રમાં હજી પણ આ દેશોમાં નોંધપાત્ર નાણાકીય પ્રોત્સાહનો મળી રહ્યા છે.
- ભારતની સ્થિતિ:
 - 2016માં બહાર પાડવામાં આવેલા ભારતના પ્રથમ NDC (રાષ્ટ્રીય નિર્ધારિત યોગદાન)એ 2005ના સ્તરની તુલનામાં 2030 સુધીમાં તેના અર્થતંત્રની 'ઉત્સર્જન તીવ્રતા'માં 33%-35 ટકાનો ઘટાડો કરવાનું વચન આપ્યું હતું.

- > અહેવાલમાં કોલસાનું ઉત્પાદન વધારવાની ભારતની યોજનાઓને પ્રકાશિત કરવા માટે ભારત સરકાર દ્વારા 2020ની અખબારી યાદીનો હવાલો આપવામાં આવ્યો છે.
- > સરકાર 2023-24 સુધીમાં કલ્પિત મહત્વાકાંક્ષી આર્થિક વિકાસ લક્ષ્યોને હાંસલ કરવા માટે કોલસાનો ઉર્જા તરીકે ઉપયોગ કરવા પર ભાર મૂકી રહી છે, જે 2030 સુધીમાં લક્ષ્યાંકિત NDCના આદર્શવાદી અભિગમથી અલગ છે.
- > ભારત કોલસાનું ઉત્પાદન 2019માં 730 મિલિયન ટનથી વધારીને 2024માં 1,149 મિલિયન ટન કરવાની યોજના ધરાવે છે.
- > ભારતનું લક્ષ્ય એક્સિલરેટેડ એક્સપ્લોરેશન લાઇસન્સિંગ, એક્સપ્લોરેશન અને ગેસ માર્કેટિંગ રિફોર્મ્સ જેવા પગલાં મારફતે સમાન સમયગાળાદરમિયાન કુલ તેલ અને ગેસઉત્પાદનમાં 40 ટકાથી વધુનો વધારો કરવાનો છે.

સૂચનો

- > અશ્મિભૂત ઈંધણના ઉત્પાદન માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ધિરાણમાં કાપ મૂકવાના વિકાસ નાણાં સંસ્થાઓના પ્રારંભિક પ્રયાસો પ્રોત્સાહક છે, પરંતુ ગ્લોબલ વોર્મિંગને 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી મર્યાદિત કરવા માટે આ ફેરફારોને નક્કર અને મહત્વાકાંક્ષી અશ્મિભૂત ઈંધણ બહિષ્કાર નીતિઓ દ્વારા અનુસરવાની જરૂર છે.
- > અશ્મિભૂત બળતણ ઉત્પાદક દેશોએ ઉત્પાદન બંધ કરવામાં અને વિશ્વને સલામત આબોહવાના ભવિષ્યમાં લઈ જવામાં તેમની ભૂમિકા અને જવાબદારી લેવી જોઈએ.
- > મધ્ય સદી સુધીમાં દેશો શુદ્ધ શૂન્ય ઉત્સર્જન માટે ઝડપથી પ્રતિબદ્ધ હોવાથી, અશ્મિભૂત ઈંધણના ઉત્પાદનમાં ઝડપથી ઘટાડો કરવાની જરૂર છે, જેના માટે નવા આબોહવા લક્ષ્યાંકોની જરૂર છે.

અશ્મિભૂત ઈંધણના ઉત્સર્જનને ઘટાડવા માટે ભારત દ્વારા લેવામાં આવેલા પગલાં

- > ઈન્ડિયા ગ્રીનહાઉસ ગેસ (GHG) કાર્યક્રમ: ભારત GHG કાર્યક્રમ ગ્રીનહાઉસ ગેસઉત્સર્જનને માપવા અને તેનું સંચાલન કરવા માટે ઉદ્યોગની આગેવાની હેઠળનું સ્વૈચ્છિક માળખું છે.
- > નેશનલ એક્શન પ્લાન ઓન ક્લાઇમેટ ચેન્જ (NAPCC): જળવાયુ પરિવર્તનથી ઉભા થયેલા જોખમો અને પડકારોને પહોંચી વળવા માટે જાહેર પ્રતિનિધિઓ, સરકારની વિવિધ એજન્સીઓ, વૈજ્ઞાનિકો, ઉદ્યોગ અને સમુદાયોમાં જાગૃતિ લાવવાના ઉદ્દેશસાથે 2008માં NAPCC શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > ભારત તબક્કો-6 ધોરણો : ભારતે ભારતસ્ટેજ-4 (BS-4) માંથી ભારતસ્ટેજ-6(BS-6) ઉત્સર્જન ધોરણો અપનાવ્યા છે.

- > નવીનીકરણીય ઉર્જાના ક્ષેત્રમાં પ્રયાસો થઈ રહ્યા છે.

ઉડાન યોજના

- > 21 ઓક્ટોબરના રોજ ઉડાન દિવસ અગાઉ નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયે ઉડાન યોજના હેઠળ પૂર્વોત્તર ભારતમાં હવાઈ જોડાણને વિસ્તૃત કરતા છ માર્ગોને લીલી ઝંડી આપી હતી.
- > ભારત સરકારે આ યોજનામાં તેના યોગદાનને ધ્યાનમાં રાખીને 21 ઓક્ટોબરને ઉડાન દિવસ જાહેર કર્યો છે, તે જ દિવસે આ યોજના સાથે સંબંધિત દસ્તાવેજો પ્રથમ વખત બહાર પાડવામાં આવ્યા હતા.
- પ્રદેશો:
 - > ઉડે દેશકાઆમ નાગરિક (ઉડાન)ને નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલય હેઠળ પ્રાદેશિક કનેક્ટિવિટી યોજના (RCS) તરીકે 2016માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.

ઉદ્દેશ

- > પ્રાદેશિક ઉડ્ડયન બજારનો વિકાસ.
- > નાના શહેરોમાં પણ સામાન્ય માણસને પ્રાદેશિક માર્ગો પર સસ્તી, આર્થિક રીતે સક્ષમ અને નફાકારક હવાઈ મુસાફરીની સુવિધા આપવા માટે.

લક્ષણો

- > આ યોજનામાં હાલની એરસ્ટ્રીપ્સ અને એરપોર્ટના પુનરુત્થાન દ્વારા દેશના બિનસેવાઅને અછતગ્રસ્ત એરપોર્ટ્સને કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે. આ યોજના 10 વર્ષના સમયગાળા માટે કાર્યરત છે.
- > અન્ડરસર્વ્ડ એરપોર્ટ એવા છે કે જેમાં એક દિવસમાં એકથી વધુ ફ્લાઈટ્સ નથી હોતી, જ્યારે અસુરક્ષિત એરપોર્ટ એવા હોય છે કે જેમાં કોઈ કામગીરી થતી નથી.
- > કેન્દ્ર, રાજ્ય સરકારો અને એરપોર્ટ ઓપરેટરોની પસંદગીની એરલાઈન્સને બિનસેવાઅને ઓછી સેવા વાળા એરપોર્ટથી કામગીરીને પ્રોત્સાહન આપવા અને હવાઈ ભાડાને પોસાય તેવા રાખવા માટે નાણાકીય પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે.

અત્યાર સુધીની સિદ્ધિઓ

- > અત્યાર સુધીમાં 387 રૂટ અને 60 એરપોર્ટનું સંચાલન કરવામાં આવ્યું છે, જેમાંથી 100 માત્ર ઉત્તર-પૂર્વના છે.
- > કૃષિ ઉડાનયોજના હેઠળ પૂર્વોત્તર ક્ષેત્રની નિકાસની તકો વધારવા માટે 16 એરપોર્ટની ઓળખ કરવામાં આવી છે, જે માલભાડા અને નિકાસમાં વધારો જેવા ભેવડા લાભો આપે છે.

Back to basics : ઉડાન 1.0

- આ તબક્કા હેઠળ 5 એરલાઇન કંપનીઓને 70 એરપોર્ટ (જેમાં 36 નવા બનેલા ઓપરેશનલ એરપોર્ટનો સમાવેશ થાય છે) માટે 128 ઉડાન રૂટ પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા.

ઉડાન 2.0

- 2018માં નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયે 73 એરપોર્ટની જાહેરાત કરી હતી જ્યાં કોઈ સેવા પૂરી પાડવામાં આવી ન હતી અથવા તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલી સેવા ખૂબ ઓછી હતી.
- ઉડાન યોજનાના બીજા તબક્કા હેઠળ હેલિપેડ્સને પણ પહેલી વાર આ યોજના સાથે જોડવામાં આવ્યા હતા.

ઉડાન 3.0

- પર્યટન મંત્રાલય સાથે સંકલનમાં ઉડાન 3.0 હેઠળ પર્યટન માર્ગોનો સમાવેશ.
- જળચર એરપોર્ટને જોડવા માટે જળ વિમાનનો સમાવેશ.
- પૂર્વોત્તર ક્ષેત્રમાં ઉડાનના દાયરામાં ઘણા માર્ગો લાવવા.

ઉડાન 4.0

- વર્ષ 2020માં દેશના અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં કનેક્ટિવિટી વધારવા માટે પ્રાદેશિક કનેક્ટિવિટી યોજના 'ઉડે દેશ કા આમ નાગરિક' (ઉડાન)ની ચોથી આવૃત્તિ હેઠળ 78 નવા માર્ગોને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- લક્ષદ્વીપના મિનિકોય, કાવરટ્ટી અને અગાટ્ટી ટાપુઓને ઉડાન 4.0 હેઠળ નવા માર્ગો સાથે જોડવાની યોજના છે.

ઉડાન 4.1

- ઉડાન 4.1 મુખ્યત્વે નાના એરપોર્ટ્સ, ખાસ કરીને હેલિકોપ્ટર અને સી-પ્લેન રૂટને જોડવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- સાગરમાલા હવાઈ સેવા હેઠળ કેટલાક નવા માર્ગોસૂચવવામાં આવ્યા છે.
- સાગરમાલા સી પ્લેન સર્વિસ એ સંભવિત એરલાઇન ઓપરેટરો સાથે બંદર, શિપિંગ અને જળમાર્ગો મંત્રાલય હેઠળનો મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ છે, જે ઓક્ટોબર, 2020માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

આગળનો રસ્તો

- એરલાઇન્સે વ્યૂહાત્મક રીતે ગીચ ટાયર-1 એરપોર્ટ પર વધારાના સ્લોટ, રૂટ પર મોનોપોલી સ્ટેટસ અને ઓછા ઓપરેટિંગ ખર્ચની દિશામાં આ યોજનાનો લાભ લીધો છે. આમ, હિસ્સેદારોએ ઉડાન યોજનાને ટકાવે બનાવવા અને તેની કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવાની દિશામાં કામ કરવું જોઈએ.

- એરલાઇન્સે માર્કેટિંગ માટે પહેલ કરવી જોઈએ જેથી વધુને વધુ લોકો ઉડાન યોજનાનો લાભ લઈ શકે.
- દેશભરમાં આ યોજનાના સફળ અમલીકરણ માટે માળખાગત સુવિધાઓને વધુ મજબૂત કરવાની જરૂર છે.

દિલ્હી સરકાર "રોજગાર બજાર 2.0" (Rojgar Bazaar 2.0) પોર્ટલ વિકસાવવા માટે ટેન્ડર બહાર પાડ્યું

- દિલ્હી સરકારે 14 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ "રોજગાર બજાર 2.0" નામનું પોર્ટલ વિકસાવવા માટે ટેન્ડર બહાર પાડ્યા હતા.
- આ પોર્ટલ દિલ્હીના યુવાનોને રોજગાર સંબંધિત સેવાઓ આપશે.
- તે રાષ્ટ્રીય રાજધાનીમાં નોકરી શોધી રહેલા યુવાનોને રોજગાર સંબંધિત સંપૂર્ણ માહિતી અને આર્ટિકિલિયલ ઇન્ટેલિજન્સ આધારિત જોબ મેચિંગ પૂરી પાડશે.
- પોર્ટલ 'કારકિર્દી માર્ગદર્શન, કુશળતા તાલીમ અને કૌશલ્ય પ્રમાણપત્ર મેળવવા માટે પ્રવેશદ્વાર' તરીકે કાર્ય કરશે.
- આ માટે સરકાર મોબાઈલ એપ પણ લોન્ચ કરશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- દિલ્હી સરકારે ઓગસ્ટ 2020માં 'રોજગાર બજાર 1.0' લોન્ચ કર્યું હતું. તે 'નાના ઉદ્યોગો અને દિલ્હીના બેરોજગાર યુવાનો માટે જીવનરેખા' સાબિત થયું. આ પોર્ટલ પર 10 લાખ નોકરીઓ અને 14 લાખ નોકરી શોધનારાઓની જાહેરાત થઈ ચૂકી છે.

રોજગાર બજાર 2.0 પોર્ટલ (Rojgar Bazaar 2.0)

- આ પોર્ટલ ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ પર કૌશલ્ય તાલીમ, કારકિર્દી માર્ગદર્શન અને જોબ મેચિંગ સંબંધિત તમામ સેવાઓ પ્રદાન કરશે. સરકાર આ પોર્ટલની એક્સેસ વધારવા માટે ભૌતિક કેન્દ્રોને સંસ્થાગત બનાવવાની પણ યોજના ધરાવે છે કારણ કે મોટી સંખ્યામાં અસંગઠિત કામદારો ડિજિટલ પ્લેટફોર્મને એક્સેસ કરી શકતા નથી. તે સિકલિંગ, કારકિર્દી માર્ગદર્શન, કૌશલ્ય ઓળખપત્ર તેમજ ઓટોમેટેડ એનાલિટિક્સ સેવાઓ જેવી અન્ય મહત્વની સેવાઓ પણ પ્રદાન કરશે.

પંજાબે 'મેરા ઘર મેરે નામ' યોજના શરૂ કરી

- પંજાબના મુખ્યમંત્રી ચરણજીત સિંહ ચન્ની (Charanjit Singh Channi) એ 17 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 'મેરા ઘર મેરે નામ' યોજના શરૂ કરી.

- આ યોજના તે લોકો માટે માલિકીના અધિકારો આપશે જેઓ શહેરો તેમજ ગામડાઓની લાલ હરોળમાં રહે છે.
- લાલ રેખા જમીનનો ઉલ્લેખ કરે છે જે ગામના વસાહતનો ભાગ છે. આવી જમીનનો ઉપયોગ બિન-કૃષિ હેતુઓ માટે જ થાય છે.

આયોજનનું મહત્વ

- આ યોજના વંચિત અને જરૂરિયાતમંદ વર્ગના લોકો સહિત તમામ લોકોને ખૂબ જરૂરી સહાય પૂરી પાડશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- અગાઉ આ યોજના માત્ર ગામોના રહેવાસીઓ માટે જ શરૂ કરવામાં આવી હતી. પરંતુ હવે તે લાલ લાઇનમાં શહેરોના લાયક રહેવાસીઓ માટે લંબાવવામાં આવ્યું છે.

ડ્રોન સર્વે

- આ યોજનાનો અમલ કરવા માટે, મહેસૂલ વિભાગને ડિજિટલ મેપિંગના હેતુથી ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોમાં આ રહેણાંક મિલકતોનો ડ્રોન સર્વે કરવાની ફરજિયાત કરવામાં આવી છે.

પ્રોપર્ટી કાર્ડ

- યોગ્ય ઓળખ અથવા ચકાસણી પછી, તમામ પાત્ર રહેવાસીઓને સમય મર્યાદામાં માલિકીના અધિકારો આપવા માટે પ્રોપર્ટી કાર્ડ અથવા સનદ આપવામાં આવશે.
- અગાઉ, લાભાર્થીઓને તેમના વાંધા નોંધાવવા માટે 15 દિવસનો સમય આપવામાં આવશે. જો તેમની તરફથી કોઈ જવાબ નહીં મળે તો પ્રોપર્ટી કાર્ડ આપવામાં આવશે.
- પ્રોપર્ટી કાર્ડ રજિસ્ટ્રીનો હેતુ પૂરો કરશે. આ કાર્ડનો ઉપયોગ કરીને, લાભાર્થી બેંકો પાસેથી લોન મેળવી શકે છે અથવા તેની મિલકત વેચી શકે છે. આમ, આ કાર્ડ જમીનના નાણાકીય મૂલ્યમાં વધારો કરશે.

4 કરોડથી વધુ અસંગઠિત કામદારોએ ઈ-શ્રમ પોર્ટલ પર નોંધણી કરાવી

- કેન્દ્રીય શ્રમ અને રોજગાર મંત્રી શ્રી ભૂપેન્દ્ર સિંહના જણાવ્યા અનુસાર, ઈ-શ્રમ પોર્ટલ પર અત્યાર સુધીમાં 4 કરોડથી વધુ અસંગઠિત કામદારોની નોંધણી કરવામાં આવી છે.
- 26 ઓગસ્ટ, 2021ના રોજ શ્રમ મંત્રાલય દ્વારા અસંગઠિત કામદારો માટે રાષ્ટ્રીય ડેટાબેઝ (NDUW) અથવા ઈ-શ્રમ પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ પોર્ટલ ભારતમાં લાખો અસંગઠિત કામદારોને એક સામાન્ય મંચ પર લાવવામાં મદદ કરશે.

- એક અંદાજ મુજબ, ભારતના 500 મિલિયન કર્મચારીઓમાં 92% અસંગઠિત છે. તેઓ ઘણીવાર લઘુત્તમ વેતન અને સામાજિક સુરક્ષાના અન્ય સ્વરૂપોનો ઇનકાર કરે છે.

Back to basics : ઈ-શ્રમ પોર્ટલ (e-Shram Portal)

- ઈ-શ્રમ પોર્ટલ એક-પોઇન્ટ સંદર્ભ (single-point reference) હશે જે અધિકારીઓને અનૌપચારિક ક્ષેત્રમાં કામદારો સુધી પહોંચવા અને ટ્રેક કરવામાં મદદ કરશે.
- NDUM સ્થળાંતર કામદારો, બાંધકામ કામદારો, ગિગ અને પ્લેટફોર્મ કામદારો, ઘરેલુ કામદારો, શેરી વિકેતાઓ, કૃષિ કામદારો, સ્થળાંતર કામદારો અને અસંગઠિત કામદારોના આવા અન્ય પેટા જૂથોનો સમાવેશ કરશે.

કામદારો આ પોર્ટલ પર કેવી રીતે નોંધણી કરાવી શકે?

- આ પોર્ટલ ઓપન એક્સેસ માટે સાર્વજનિક રીતે ઉપલબ્ધ રહેશે. આ પ્લેટફોર્મનો ઉપયોગ કરીને, કામદારો તેમના આધાર અને મોબાઇલ નંબરનો ઉપયોગ કરીને સ્વ-નોંધણી કરાવી શકે છે. આ સિવાય, કોમન સર્વિસ સેન્ટર્સ અને પસંદ કરેલી પોસ્ટ ઓફિસો પણ રજીસ્ટ્રેશન પ્રક્રિયામાં મદદ કરશે, જ્યાં કામદારો કોઈપણ ચાર્જ વગર પોતાની નોંધણી કરાવી શકે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- કોવિડ-19ને કારણે દેશવ્યાપી લોકડાઉન વચ્ચે એપ્રિલ-મે 2020માં લાખો કામદારો તેમના વતન પરત ફર્યા બાદ અસંગઠિત કામદારો માટે પોર્ટલ પર કામ ઝડપી બન્યું. તેના કારણે લાખો લોકોની નોકરીઓ અને આજીવિકા ગુમાવવી પડી હતી.

ભારતમાં અનૌપચારિક ક્ષેત્ર

- પીરિયોડિક લેબર ફોર્સ સર્વે (Periodic Labour Force Survey-PLFS) અનુસાર, ભારતમાં 90% કામદારો અનૌપચારિક ક્ષેત્રમાં છે. 465 મિલિયન કામદારોમાંથી આ 419 મિલિયન છે.

ત્રિમાસિક રોજગાર સર્વેક્ષણ (QES)

- તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ઊર્જા એજન્સી (International Energy Agency-IEA)એ વર્લ્ડ એનર્જી આઉટલુક (WEO) રિપોર્ટ 2021 બહાર પાડ્યો હતો.
- વાર્ષિક પ્રકાશિત WEOઓ અહેવાલ ઊર્જાની માંગ અને પુરવઠાના અંદાજો પર નોંધપાત્ર વિશ્લેષણ અને આંતરદષ્ટિ અનુક્રમણિકા પ્રદાન કરે છે.

- 2021ના અહેવાલમાં કોન્ફરન્સ ઓફ પાર્ટીઝ (COP26) સમિટ (ગ્લાસગો, યુકેમાં) ખાતે આબોહવાની કાર્યવાહી માટે સરકારો પર વધુ દબાણ નો સંકેત આપવામાં આવ્યો હતો.
- અગાઉ આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સી (IEA) દ્વારા યોજાતા શૂન્ય ઉત્સર્જન (Net Zero Emissions - NZE) માટે 2050 સુધીમાં નેટ જીરો (Net Zero by 2050) માટે રોડમેપ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.

નવીનીકરણીય ઉર્જાના યોગદાનને પ્રોત્સાહન

- સૌર, પવન, હાઈડ્રો પાવર અને બાયોએનર્જી જેવા નવીનીકરણીય ઉર્જા સ્ત્રોતોએ કોરોનાવાયરસ રોગચાળાના મુખ્ય ભાગ તરીકે ઉર્જા રોકાણને ફરીથી બનાવવાની જરૂર છે.
- વિશ્વ ભવિષ્યની ઉર્જા જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે પૂરતું રોકાણ કરી રહ્યાં નથી, અને અનિશ્ચિતતાઓ ભવિષ્યમાં અસ્થિર સમયગાળા માટે નો તખ્તો તૈયાર કરી રહી છે.
- નવીનીકરણીય ઉર્જાની માંગ સતત વધી રહી છે. 2050 સુધીમાં વૈશ્વિક ઉત્સર્જનના યોજાતા શૂન્ય ઉત્સર્જન લક્ષ્યાંકને હાંસલ કરવા માટે આ સ્વચ્છ ઉર્જા પ્રગતિ હજી પણ ખૂબ ધીમી છે, IEA માને છે કે તે વૈશ્વિક તાપમાન વૃદ્ધિને 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી મર્યાદિત કરવામાં મદદ કરશે.
- શરૂઆતમાં, IEAએ અશિમભૂત ઈંધણમાં સતત રોકાણને ટેકો આપ્યો હતો. જો કે, તે ધીમે ધીમે 'નિર્ણય લેનારાઓને આબોહવા પરિવર્તન ઘટાડવા વિનંતી કરતા વધુ વિશિષ્ટ મુદ્દાઓ' તરફ આગળ વધ્યું છે.

ઉત્સર્જન ઘટાડવાના પગલાં

- વધારાનું રોકાણ કરવું એટલું મુશ્કેલ નથી જેટલું લાગે છે. જરૂરી ઉત્સર્જન ઘટાડાના 40 ટકાથી વધુ પગલાં દ્વારા શક્ય છે જે પોતાને માટે ચૂકવણી કરે છે, જેમ કે:
- કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવો, ગેસ લિકેજને મર્યાદિત કરવું અથવા એવા સ્થળોએ પવન અથવા સૌર ક્ષમતા સ્થાપિત કરવી જ્યાં તેઓ હવે સૌથી સ્પર્ધાત્મક વીજ ઉત્પાદન તકનીકો છે.

વિવિધ દેશો: IEAએ બે સંભવિત દેશોનું વિશ્લેષણ કર્યું

- જાહેર નીતિઓનું દેશ (પગલું):
- તે સરકારોએ પહેલેથી જ અમલમાં મૂકેલા પગલાં અને નીતિઓને આવરી લે છે. પગલાં છતાં, વિશ્વભરમાં વાર્ષિક ઉત્સર્જનનો આંકડો વિકાસશીલ દેશો જેટલું જ તેમનું માળખું બનાવશે.
- આ પરિસ્થિતિમાં વર્ષ 2100માં તાપમાન પૂર્વ ઔદ્યોગિક સ્તરથી 2.6 ડિગ્રી સેલ્સિયસ વધારે રહેશે.

યોજાતા શૂન્ય ઉત્સર્જન માટે પ્રતિબદ્ધતા:

- તે યોજાતા શૂન્ય ઉત્સર્જન દરજ્જો હાંસલ કરવાની સરકારોની પ્રતિબદ્ધતાનું મૂલ્યાંકન કરે છે અને સંભવિત રીતે આગામી દાયકા માટે તેમના સ્વચ્છ ઉર્જા રોકાણને બમણું કરે છે.
- જો દેશો આ પ્રતિબદ્ધતાઓને સમયસર અમલમાં મૂકવામાં સફળ થાય તો વૈશ્વિક સરેરાશ તાપમાનમાં 2100નો વધારો 2.1 ડિગ્રી સેલ્સિયસની આસપાસ રહેશે, પરંતુ આ સુધારાત્મક પ્રયાસ પેરિસ સમજૂતી હેઠળ સુનિશ્ચિત કરવામાં આવેલા 1.5 સેલ્સિયસ કરતા ઘણો વધારે છે.

મુખ્ય સૂચનો

- સ્વચ્છ વિદ્યુતીકરણ:
- આ માટે ઘોષિત પ્રતિબદ્ધતા દર્શાવના સંદર્ભમાં સૌર પીવી અને પવનની જમાવટ બમણી કરવાની જરૂર છે.
- ઓછા ઉત્સર્જન દરો:
- જ્યાં સ્વીકાર્ય હોય ત્યાં પરમાણુ ઉર્જાના ઉપયોગ સહિત અન્ય ઓછા ઉત્સર્જન પગલાં અપનાવવા, વીજ માળખાગત સુવિધાઓ અને હાઈડ્રો પાવર સહિત તમામ પ્રકારની સિસ્ટમોમાં લવચીકતા વધારવા; કોલસાનો તબક્કાવાર ઉપયોગ; પરિવહન અને ગરમ કરવા માટે વીજળીનો ઉપયોગ વધારવાની ઝુંબેશ હાથ ધરવામાં આવી રહી છે.
- ઉર્જા કાર્યક્ષમતા:
- ઉર્જા કાર્યક્ષમતા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું, તેમજ ઉપકરણોની કાર્યક્ષમતા અને વર્તણૂકમાં ફેરફાર દ્વારા ઉર્જા સેવાની માંગ ઘટાડવાના પગલાં પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું.
- મિથેન ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો:
- અશિમભૂત ઈંધણના ઉપયોગથી મિથેનઉત્સર્જન ઘટાડવા અને સ્વચ્છ ઉર્જા નવીનતાને મુખ્ય ફાળો આપવા માટે એક અભિયાન હાથ ધરવામાં આવી રહ્યું છે.
- સ્વચ્છ ઉર્જાનો દાયકા:
- વર્ષ 2020 તેને મોટા પાયે સ્વચ્છ ઉર્જા જમાવટનો દાયકા બનાવવા માટે COP26 પગલાંનો અમલ કરીને ચોક્કસ પરિણામો આપી શકે છે.

ભારતના વિશિષ્ટ પરિણામો

- વસ્તી અને કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદન (GDP) 2020-2050:
- આ દાયકામાં ભારત ચીનની વસ્તીને પાર કરીને સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતો દેશ બનશે અને 2050 સુધીમાં ભારતની વસ્તી 1.6 અબજથી વધુ થઈ જશે, જ્યારે ચીનની વસ્તીમાં ઘટાડો થવાનો અનુમાન છે.
- ભારતનો GDP આગામી ત્રણ દાયકામાં સરેરાશ ચીન કરતાં ઝડપથી વધશે [ભારતનો 5.3 ટકા વિરૂદ્ધ ચીનનો 3.6 ટકા].

■ કોલસાનું ઉત્પાદન:

- ભારતમાં 50 ગીગાવોટથી વધુ આર્થિક રીતે તણાવગ્રસ્ત કોલસાની સંપત્તિ (NPA) ઉત્સર્જનથી બેંકિંગ સિસ્ટમમાં તણાવ પેદા થયો છે.
- ભારતમાં કોલસાની માંગ 2030 સુધીમાં લગભગ 30 ટકા વધવાનું અનુમાન છે.
- દેશોની પ્રતિબદ્ધતા મુજબ, એક અંદાજ મુજબ ચીન પછી ભારત અવરોધ વિનાના કોલસાનો આગામી સૌથી મોટો વપરાશકર્તા હશે, જે 2030 સુધીમાં વીજ ઉત્પાદન માટે વૈશ્વિક ઉપયોગના લગભગ 15 ટકા માટે જવાબદાર રહેશે.

■ વાયુ પ્રદૂષણ:

- જ્યારે વૈશ્વિક સ્તરે હવાના પ્રદૂષણના સંપર્કમાં આવતા લોકોની અવરજવર ચાલુ રહેશે ત્યારે સ્વચ્છ ઊર્જા ચેપને વેગ આપવામાં નિષ્ફળતા ઉભી થશે.
- હવાનું પ્રદૂષણ ભારતમાં તાજેતરના 1.67 મિલિયન અકાળ મૃત્યુને આભારી છે, જેનો અર્થ હવાના પ્રદૂષણથી એક મિનિટમાં ત્રણથી વધુ મૃત્યુ થાય છે.

■ ભારતના પ્રયાસોની પ્રશંસા:

- વિકાસશીલ અર્થતંત્રોએ સ્વચ્છ ઊર્જા પ્રોજેક્ટ્સ માટે મૂડી એકત્ર કરવામાં નોંધપાત્ર કાર્ય કર્યું છે અને વર્ષ 2030 સુધીમાં નવીનીકરણીય ઊર્જા મારફતે 450 ગીગાવોટ ઊર્જા હાંસલ કરવા માટે સૌર ફોટોવોલ્ટાઇક (PV)ના ઝડપી વિસ્તરણ માટે નાણાં પૂરા પાડવામાં ભારતની સફળતા એક મુખ્ય ઉદાહરણ છે.
- તાજેતરના એક સર્વેક્ષણમાં, વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશને અહેવાલ આપ્યો છે કે ભારતમાં 'સ્વચ્છ રસોઈ માધ્યમો' સુધી પહોંચમાં સુધારો થયો છે.
- તેના મુખ્યકારણોમાં 'પ્રધાનમંત્રી ઉજ્જવલા LPG વિતરન યોજના' વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

■ ભલામણો:

- અહેવાલમાં ભારતમાં એર કન્ડિશનર માટે ફરજિયાત લઘુત્તમ કામગીરીના ધોરણોની માંગ કરવામાં આવી છે, જેના ઉદ્દેશથી 24 ડિગ્રી સેલ્સિયસ ડિફ્રોલ્ટ સેટ પોઈન્ટ તાપમાન ફરજિયાત બનાવવા અને કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવાનો છે કારણ કે સમય જતાં ઠંડક અને વીજળીની માંગ વધી રહી છે.

આગળનો રસ્તો

- વિશ્વભરના વિવિધ દેશો પાસે આગામી 30 વર્ષમાં ઊર્જા ક્ષેત્રને ખર્ચ-અસરકારક રીતે બદલવાનું મુશ્કેલ કાર્ય છે, તેમજ વિશ્વનું અર્થતંત્ર કદકરતાં બમણું થશે અને વૈશ્વિક વસ્તીમાં 2 અબજ લોકોનો વધારો કરશે.
- 2050 સુધીમાં વિશ્વને ચોખ્ખા શૂન્ય ઉત્સર્જન સુધી પહોંચવાની જરૂરિયાત 2030 સુધીમાં મોટા વચગાળાના પગલાં લેવાની જરૂર છે, જેમાં હાઈડ્રોજન અને નવીનીકરણીય ઊર્જાથી તમામ માટે સસ્તી અને લીલી ઊર્જા સુલભ બનાવવાનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) સોવરિન ગોલ્ડ બોન્ડ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે સોવરિન ગોલ્ડ બોન્ડ્સ (SGB) માટે કેલેન્ડર જાહેર કર્યું છે, જે ઓક્ટોબર 2021થી માર્ચ 2022 સુધી ચાર તબક્કામાં બહાર પાડવામાં આવશે.
 2. સરકારે નવેમ્બર 2015માં Sovereign Gold Bond યોજના શરૂ કરી હતી,
 3. જેનો ઉદ્દેશ સોનાની માંગ ઘટાડવાનો અને ઘરેલું બચતના એક ભાગને (જે સોનાની ખરીદી માટે વપરાય છે) નાણાકીય બચતમાં રૂપાંતરિત કરવાનો હતો.
 4. આ ભારત સરકાર વતી રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા જારી કરવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4
- 2) વૈશ્વિક કૃષિ ઉત્પાદકતા અહેવાલ (GAP રિપોર્ટ) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. જળવાયુ પરિવર્તનની અસર વચ્ચે વૈશ્વિક કૃષિ ઉત્પાદકતા ખાદ્ય માંગ જેટલી ઝડપથી વધી રહી નથી.
 2. TFP 1.36% (2020-2019)ના વાર્ષિક દરે વધી રહ્યું છે.
 3. સદીના અંત સુધીમાં ભારતમાં ઉનાળાનું સરેરાશ તાપમાન વધીને પાંચ ડિગ્રી સેલ્સિયસ થઈ શકે છે.
 4. તાપમાનમાં ઝડપી વધારો વરસાદના પેટર્નમાં ફેરફાર સાથે 2035 સુધીમાં ભારતના મુખ્ય ખાદ્ય પાકોની ઉપજમાં 10 ટકાનો ઘટાડો કરી શકે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4
- 3) કાશ્મીરમાં સીર પાણી પુરવઠા યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. કેન્દ્રીય મંત્રી પિયુષ ગોયલે કાશ્મીરના પહલગામ જિલ્લાની બે દિવસની મુલાકાત દરમિયાન 250 મીમી સીર પાણી પુરવઠા યોજનાનું ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું.
 2. તેમણે માર્ટ્ડ ખાતે સૂર્ય મંદિરની પણ મુલાકાત લીધી, આ મંદિર સૌથી જૂનું જાણીતું સૂર્ય મંદિર છે.
 3. તેમણે ગોલ્ડ કોર્સ પહલગામ ખાતે પહલગામ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટીના ટૂરિસ્ટ હટનું ઉદ્દઘાટન કર્યું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

4) 'મુખ્યમંત્રી રાશન આપકે દ્વારા યોજના' વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ યોજના હેઠળ, એક મેટ્રિક ટનના વાહન પર દર મહિને 24,000 રૂપિયાનો વાર્ષિક ખર્ચ થશે જ્યારે 2 મેટ્રિક ટનના વાહન પર દર મહિને 31,000 રૂપિયાનો ખર્ચ થશે.
2. આ યોજનાથી 16 જિલ્લાના 74 વિકાસ બ્લોકમાં લગભગ 7511 ગામોના આદિવાસી પરિવારોને લાભ થશે.
3. રાશનનું વિતરણ મુખ્ય મથક ગામથી તેમજ દુકાન સાથે જોડાયેલા અન્ય ગામોમાં વાહન દ્વારા કરવામાં આવશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

5) બર્નિંગ પાકને લગતા ઉત્સર્જન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આમાં જંગલ વિસ્તારો, ખેતીની જમીન અથવા પાકના અવશેષોને બાળી નાખવાનો સમાવેશ થાય છે.
2. આ રિપોર્ટ અનુસાર, 2016-2019 વચ્ચે પાકના અવશેષો બાળવાના કારણે ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન 11.39% ઘટ્યું છે.
3. બ્લુ સ્કાય એનાલિટિક્સ એક ભારતીય ફ્લાઈમેટ ટેક સ્ટાર્ટ-અપ છે. તેની સ્થાપના IITના પૂર્વ વિદ્યાર્થીઓએ કરી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

6) UNEP ઉત્પાદન અંતરાલ અહેવાલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. અશ્મભૂત બળતણ ઉત્પાદક દેશોએ ઉત્પાદન બંધ કરવામાં અને વિશ્વને સલામત આબોહવાના ભવિષ્યમાં લઈ જવામાં તેમની ભૂમિકા અને જવાબદારી લેવી જોઈએ.
2. ભારત કોલસાનું ઉત્પાદન 2019માં 730 મિલિયન ટનથી વધારીને 2024માં 1,149 મિલિયન ટન કરવાની યોજના ધરાવે છે.
3. 20 દેશોનાજૂથ (G-20)એ રોગચાળાની શરૂઆતથી અશ્મભૂત ઈંધણ માટે 300 અબજ ડોલરનો ખર્ચ કર્યો છે.
4. વૈશ્વિક સ્તરની તુલનામાં 2030માં લગભગ 240% વધુ કોલસા, 57% વધુ તેલ અને 71% વધુ ગેસનો ઉપયોગ કરશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

7) ઉડાન યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. એરલાઈન્સે વ્યૂહાત્મક રીતે ગીચ ટાયર-1 એરપોર્ટ પર વધારાના સ્લોટ, રૂટ પર મોનોપોલી સ્ટેટસ અને ઓછા ઓપરેટિંગ ખર્ચની દિશામાં આ યોજનાનો લાભ લીધો છે.
2. પ્રાદેશિક કનેક્ટિવિટી યોજના 'ઉડે દેશ કા આમ નાગરિક' (ઉડાન)ની ચોથી આવૃત્તિ હેઠળ 78 નવા માર્ગોને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
3. અન્ડરસર્વિસ એરપોર્ટ એવા છે કે જેમાં એક દિવસમાં એકથી વધુ ફ્લાઈટ્સ નથી હોતી, જ્યારે અસુરક્ષિત એરપોર્ટ એવા હોય છે કે જેમાં કોઈ કામગીરી થતી નથી.
4. આ યોજના 10 વર્ષના સમયગાળા માટે કાર્યરત છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

8) રોજગાર બજાર 2.0 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દિલ્હી સરકારે 14 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 'રોજગાર બજાર 2.0' નામનું પોર્ટલ વિકસાવવા માટે ટેન્ડર બહાર પાડ્યા હતા.
2. આ પોર્ટલ દિલ્હીના યુવાનોને રોજગાર સંબંધિત સેવાઓ આપશે.
3. તે રાષ્ટ્રીય રાજધાનીમાં નોકરી શોધી રહેલા યુવાનોને રોજગાર સંબંધિત સંપૂર્ણ માહિતી અને આર્ટિકિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ આધારિત જોબ મેચિંગ પૂરી પાડશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

9) "મેરા ઘર મેરે નામ" યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ યોજના તે લોકો માટે માલિકીના અધિકારો આપશે જેઓ શહેરો તેમજ ગામડાઓની લાલ હરોળમાં રહે છે.
2. આ યોજનાનો અમલ કરવા માટે, મહેસૂલ વિભાગને ડિજિટલ મેપિંગના હેતુથી ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોમાં આ રહેણાંક મિલકતોનો ડ્રોન સર્વે કરવાની ફરજિયાત કરવામાં આવી છે.
3. યોગ્ય ઓળખ અથવા ચકાસણી પછી, તમામ પાત્ર રહેવાસીઓને સમય મર્યાદામાં માલિકીના અધિકારો આપવા માટે પ્રોપર્ટી કાર્ડ અથવા સનદ આપવામાં આવશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

10) ઈ-શ્રમ પોર્ટલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય શ્રમ અને રોજગાર મંત્રી શ્રી ભૂપેન્દ્ર સિંહના જણાવ્યા અનુસાર, ઈ-શ્રમ પોર્ટલ પર અત્યાર સુધીમાં 4 કરોડથી વધુ અસંગઠિત કામદારોની નોંધણી કરવામાં આવી છે.
2. 26 ઓગસ્ટ, 2021ના રોજ શ્રમ મંત્રાલય દ્વારા અસંગઠિત કામદારો માટે રાષ્ટ્રીય ડેટાબેઝ (NDUW) અથવા ઈ-શ્રમ પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
3. આ પોર્ટલ ભારતમાં લાખો અસંગઠિત કામદારોને એક સામાન્ય મંચ પર લાવવામાં મદદ કરશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

11) વર્લ્ડ એનર્જી આઉટલુક અહેવાલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ઊર્જા એજન્સી (International Energy Agency-IEA)એ વર્લ્ડ એનર્જી આઉટલુક (WEO) રિપોર્ટ 2021 બહાર પાડ્યો હતો.
2. વાર્ષિક પ્રકાશિત WEOઓ અહેવાલ ઊર્જાની માંગ અને પુરવઠાના અંદાજો પર નોંધપાત્ર વિશ્લેષણ અને આંતરદષ્ટિ અનુક્રમણિકા પ્રદાન કરે છે.
3. 2021ના અહેવાલમાં કોન્ફરન્સ ઓફ પાર્ટીઝ (COP26) સમિટ (ગ્લાસગો, યુકેમાં) ખાતે આબોધવાની કાર્યવાહી માટે સરકારો પર વધુ દબાણ નો સંકેત આપવામાં આવ્યો હતો.
4. અગાઉ આંતરરાષ્ટ્રીય ઊર્જા એજન્સી (IEA) દ્વારા ચોખ્ખા શૂન્ય ઉત્સર્જન (Net Zero Emissions - NZE) માટે 2050 સુધીમાં નેટ જીરો (Net Zero by 2050) માટે રોડમેપ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

ભારતની ભૂગોળ

LATEST EDITION

વક્રશા દ્વારા સંપૂર્ણ સત્યાસ

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય ક્લાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

FREE BOOKLET

1500+ MCQ

ATLAS
FLOW CHARTS
ICE FACT
QVE - HNS
TABLES

ભારતની ભૂગોળની લગભગ FACTS અને CONCEPTનો સંગ્રહો
સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં પુસ્તક પ્રશ્નોને ટકાવવામાં સહાયક ભરોવો
ભારતની ભૂગોળની રિપોર્ટોના સ્વરૂપે
GPSCની કોપીંગ અને મેલ-અનેકેશી સમાચાર સેવાની અગ્રણી પુસ્તક

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

NOW AVAILABLE

જાપાન: ક્યુશુ ટાપુ પર માઉન્ટ એસો જ્વાળામુખી ફાટ્યો

- જાપાનમાં માઉન્ટ એસો જ્વાળામુખી 20 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ ફાટ્યો હતો.
- આ ઘટનામાં કોઈ જાનહાનિ નોંધાઈ ન હતી અને લોકોને ચેતવણી આપવામાં આવી હતી કે જ્વાળામુખીમાં ન જાય કારણ કે તે ગરમ ગેસ અને રાખનું ઉત્સર્જન કરી રહ્યું હતું.
- જ્વાળામુખીમાંથી 3,500 મીટરની ઉંચાઈએ ગેસ અને રાખ બહાર ઉડી હતી.
- માઉન્ટ એસો છેલ્લે વર્ષ 2016માં ફાટી નીકળ્યો હતો.

Back to basics : એસો પર્વત

- માઉન્ટ એસો જાપાનનો સૌથી મોટો સક્રિય જ્વાળામુખી છે અને વિશ્વનો સૌથી મોટો જ્વાળામુખી છે. આ જ્વાળામુખી કુમામોટો પ્રીફેક્ચરમાં એસો કુજુ નેશનલ પાર્કમાં ક્યુશુ ટાપુ પર સ્થિત છે. તેનું શિખર સમુદ્ર સપાટીથી 1,592 મીટર ઉપર છે. તેમાં એકદમ મોટું કેલ્ડેરા છે, જેનો પરિઘ લગભગ 120 કિમી છે.

જાપાનમાં જ્વાળામુખી

- જાપાન વિશ્વના સૌથી વધુ જ્વાળામુખી સક્રિય દેશોમાંનો એક છે. તે પેસિફિક 'રિંગ ઓફ ફાયર' પર સ્થિત છે જ્યાં મોટા પાયે ભૂકંપ અને જ્વાળામુખી ફાટી નીકળ્યા છે.

ક્યુશુ આઇલેન્ડ

- તે પાંચ મુખ્ય ટાપુઓમાં ત્રીજું સૌથી મોટું છે. તે ડુંગરાળ છે અને માઉન્ટ એસો નામના સક્રિય જ્વાળામુખીની છે.

વિશ્વ હવામાન વિજ્ઞાન કોંગ્રેસ 2021

- તાજેતરમાં વિશ્વ હવામાન કોંગ્રેસ (World Meteorological Congress) 2021 એ જળ અને આબોહવા જોડાણ સહિત જળ ઘોષણાપત્ર (Water Declaration) ને ટેકો આપ્યો છે.
- તેણે હાઈડ્રોલોજી માટે નવી દ્રષ્ટિ અને વ્યૂહરચના અને સંબંધિત કાર્ય યોજનાને પણ મંજૂરી આપી છે.

Back to basics : વિશ્વ હવામાન કોંગ્રેસ

- વિશ્વ હવામાન સંસ્થા (WMO) ની સર્વોચ્ચ સંસ્થા વિશ્વ હવામાન કોંગ્રેસ છે. WMO હવામાન શાસ્ત્ર, ઓપરેશનલ

હાઈડ્રોલોજી અને સંબંધિત ભૂભૌતિક વિજ્ઞાન માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વિશેષ એજન્સી છે. ભારત તેનો સભ્ય છે. સ્ટેટ ઓફ ધ ગ્લોબલ ફ્લાઈમેટ શીર્ષક ધરાવતો વાર્ષિક અહેવાલ આ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.

ચિંતાઓ

- વૈશ્વિક સ્તરે, માત્ર 40% દેશોમાં પ્રારંભિક પૂર અને દુષ્કાળ ચેતવણી પ્રણાલી છે.
- WMOના લગભગ 60 ટકા સભ્ય દેશોમાં હાઈડ્રોલોજિકલ મોનિટરિંગ ક્ષમતાઓનો અભાવ છે. વૈશ્વિક સ્તરે, ત્રણ અબજથી વધુ લોકો પાસે તેમના પાણી સંબંધિત ડેટા માટે કોઈ ગુણવત્તા વ્યવસ્થાપન સિસ્ટમ નથી.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા તાજેતરના અંદાજ મુજબ, વિશ્વની લગભગ અડધી વસ્તી તેના જળ સંસાધનોની સ્થિતિ (નદીઓ, તળાવો અને ભૂગર્ભજળ વગેરે સહિત) વિશે માહિતીના અભાવને કારણે જોખમમાં છે.
- લગભગ 107 દેશોમાં જળ સંસાધનોનું કાયમી સંચાલન કરવામાં આવે છે.

જળ ઘોષણાપત્ર (Water Declaration)

- 2030 સુધીમાં, પૂર અને દુષ્કાળને લગતી વહેલી કાર્યવાહી માટે પૃથ્વી પર દરેક જગ્યાએ લોકોને પ્રાથમિક ચેતવણીઓ ઉપલબ્ધ થશે.
- ટકાઉ વિકાસ એજન્ડા હેઠળ વિકસિત જળ અને આબોહવા ક્રિયા નીતિઓને એકીકૃત કરવામાં આવશે જેથી લોકોને મહત્તમ લાભ થઈ શકે.
- સભ્યો ક્ષમતા વિકાસ માટે ભાગીદારી, જ્ઞાનવહેંચણી અને માહિતી વહેંચણી વગેરે દ્વારા આ લક્ષ્યો આગળ વધારશે.

જળ અને આબોહવા જોડાણ (Water and Climate)

Coalition

- આ જોડાણ હાઈડ્રોલોજિકલ, લો થર્માસ્ફિયર, શેરિંગ અને હવામાન શાસ્ત્ર અને જળચર માહિતીની એક્સેસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે.
- તેનો ઉદ્દેશ ભવિષ્યના જળવાયુ પરિવર્તન તેમજ વસ્તીવિષયક અને સામાજિક-આર્થિક વિકાસ માટે લવચીક જળ અનુકૂલનને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- તેનો ઉદ્દેશ જળ, ખાસ કરીને SDG 6 (તમામ માટે પાણી અને સ્વચ્છતા) સાથે સંબંધિત સંયુક્ત રાષ્ટ્રટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDGs)ની પ્રગતિને વેગ આપવાનો પણ છે.

હાઇડ્રોલોજી ક્રિયા યોજના

- અસર આધારિત પ્રારંભિક ચેતવણી પ્રણાલી:
 - પૂર વ્યવસ્થાપન પર સંબંધિત કાર્યક્રમ મારફતે સભ્યો દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવેલી વ્યાપક સંકલિત પૂર વ્યવસ્થાપન વ્યૂહરચનાના સંદર્ભમાં, પૂરની આગાહી માટે અસર આધારિત એન્ડ-ટુ-એન્ડ પ્રારંભિક ચેતવણી પ્રણાલી (Early Warning Systems- EWS) હોવી જોઈએ.
 - કોંગ્રેસ વૈશ્વિક કવરેજ સાથે ભવિષ્યના વિકાસ અને ફલેશ ફલડ ગાઈડન્સ સિસ્ટમના અમલીકરણ માટે નવી ટકાઉ વ્યૂહરચનાને મંજૂરી આપી હતી.
- જળ સંસાધનો અને ગુણવત્તા મૂલ્યાંકન:
 - ઈન્ટિગ્રેટેડ વોટર રિસોર્સિસ મેનેજમેન્ટ (IWRM)ની વિભાવનાને વ્યાપક પણે સ્વીકારવી જોઈએ અને પાણી અને ખાદ્ય ઉત્પાદનના ઉપયોગ અને ફાળવણીને ટેકો આપવા માટે અનુસરવું જોઈએ.
- દુષ્કાળની અસર ઘટાડવી:
 - સભ્યોએ દુષ્કાળની દેખરેખ, પ્રારંભિક ચેતવણી, નબળાઈ અને અસર મૂલ્યાંકન, દુષ્કાળ ઘટાડવા, તૈયારી અને પ્રતિસાદ પગલાં સહિત સંકલિત દુષ્કાળ વ્યવસ્થાપન પ્રણાલીઓનો અમલ કરીને તમામ સ્તરે દુષ્કાળની પ્રતિકૂળ અસરો ઘટાડવી જોઈએ.
- ભોજનની સુરક્ષા:
 - પ્રાદેશિકથી સ્થાનિક સ્તરે તમામ સ્તરે નોંધાયેલા છેલ્લા વપરાશકર્તાઓના નિર્ણયો દ્વારા ખાદ્ય સુરક્ષામાં વધારો કરવો જોઈએ.
- ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળો ડેટા:
 - ગ્લોબલ હાઈડ્રોમેટ્રી સપોર્ટ ફેસિલિટી (Global Hydrometry Support Facility- HydroHub) દ્વારા અદ્યતન વૈજ્ઞાનિક વિશ્લેષણ માટે ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા હાઈડ્રોલોજિકલ અને હાઈડ્રોમેટોરોલોજિકલ ડેટાની શોધ, ઉપલબ્ધતા અને ઉપયોગમાં વધારો કરવો જોઈએ.
- ઓપરેશનલ હાઇડ્રોલોજીનું સંશોધન અને ઉપયોગ:
 - સંશોધન અને ઓપરેશનલ હાઈડ્રોલોજી એપ્લિકેશન્સ વચ્ચે ઓછો તફાવત હોવો જોઈએ, ઓપરેશનલ હાઈડ્રોલોજી પૃથ્વી પ્રણાલી વિજ્ઞાનની વધુ સારી સમજનો ઉપયોગ કરે છે.
 - સંબંધિત ભારતીય પહેલો
 - જળ સંરક્ષણ માટે મનરેગા.
 - જળ ક્રાંતિ અભિયાન.
 - જળ શક્તિ અભિયાન.
 - રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ પીવાના પાણીનો કાર્યક્રમ.
 - નીતિ આયોગ સંયુક્ત જળ વ્યવસ્થાપન સૂચકાંક.
 - અટલ ભૂ-જલ યોજના.
 - જળ ઉર્જા અને જળ જીવન મંત્રાલય મિશન.
 - કમાન્ડ એરિયા ડેવલપમેન્ટ.

કાળોસમુદ્ર

- તાજેતરમાં, અમેરિકાના સંરક્ષણ સચિવે નાટોના સભ્યોને કાળોસમુદ્રના રશિયાના 'લશ્કરીકરણ' સમયે વધુ મૈત્રીપૂર્ણ સહકાર આપવા વિનંતી કરી છે.
- આ વિનંતી નાટો મંત્રીઓની શિખર પરિષદ પહેલા આવી છે.

કાળો સમુદ્રનું ભૌગોલિક સ્થાન

- કાળો સમુદ્ર પૂર્વ યુરોપ અને પશ્ચિમ એશિયાની વચ્ચે સ્થિત છે.
- તે અનુક્રમે દક્ષિણ, પૂર્વ અને ઉત્તરમાં પોન્ટિક, કાકેશસ અને ક્રિમિયન પર્વતોથી ઘેરાયેલું છે.
- કાળો સમુદ્ર પણ કેય સ્ટ્રેટ્સ દ્વારા આઝોવ સમુદ્ર સાથે જોડાયેલો છે.
- ટર્કિશ સ્ટ્રેટ્સ સિસ્ટમ - ધ ડર્ડનલ્સ, બોસ્પોરસ અને મરમારા સમુદ્ર - ભૂમધ્ય સમુદ્ર અને કાળો સમુદ્ર વચ્ચે સંકમણકારી વિસ્તાર બનાવે છે.
- કાળો સમુદ્રના સરહદી દેશો છે: રશિયા, યુક્રેન, જ્યોર્જિયા, તુર્કી, બલ્ગેરિયા અને રોમાનિયા.
- કાળો સમુદ્રના પાણીમાં ઓક્સિજનની તીવ્ર અછત છે.

કાળો સમુદ્રમાં રશિયાનો રસ

- કાળો સમુદ્ર ક્ષેત્રની અનન્ય ભૂગોળ રશિયાને ઘણા ભૂરાજકીય ફાયદાઓ પ્રદાન કરે છે.
- સૌ પ્રથમ, તે સમગ્ર પ્રદેશ માટે એક મહત્વપૂર્ણ વ્યૂહાત્મક સ્થળ છે.
- તમામ દરિયાકાંઠાના અને પડોશી રાજ્યો માટે કાળો સમુદ્રમાં પ્રવેશ મહત્વપૂર્ણ છે અને નજીકના વિસ્તારોમાં વીજળી વધારવાની ખાતરી આપે છે.
- બીજું, આ વિસ્તાર માલ અને ઉર્જા માટે એક મહત્વપૂર્ણ પરિવહન કોરિડોર છે.
- ત્રીજું, કાળો સમુદ્ર વિસ્તાર સાંસ્કૃતિક અને વંશીય વિવિધતાથી સમૃદ્ધ છે અને ભૌગોલિક નિકટતાને કારણે રશિયા સાથે ગાઢ ઐતિહાસિક સંબંધો ધરાવે છે.
- રશિયાએ 2014માં યુક્રેનના વ્યૂહાત્મક રીતે મહત્વપૂર્ણ દ્વીપકલ્પ ક્રિમિયા પર કબજો કર્યો હતો, જે આ સદીમાં સાર્વભૌમ રાજ્યનો સૌથી મોટો પ્રદેશ છે.
- મોટાભાગના દેશો આ કબજાને માન્યતા આપતા નથી અને યુક્રેનને ટેકો આપે છે.
- નવેમ્બર 2020માં, ભારતે ક્રિમિયામાં કથિત માનવઅધિકારોના ઉલ્લંઘનની નિંદા કરતા સંયુક્ત રાષ્ટ્રમાં યુક્રેન દ્વારા પ્રાયોજિત ઠરાવની વિરુદ્ધમાં મત આપ્યો હતો, જેમાં આ મુદ્દે જૂના સાથી રશિયાને ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો.

કાળા સમુદ્રમાં અમેરિકાનો રસ

- > કાળો સમુદ્ર બલ્ગેરિયા, જ્યોર્જિયા, રોમાનિયા, રશિયા, તુર્કી અને યુક્રેનથી ઘેરાયેલો છે. આ બધા નાટો દેશો છે.
- > નાટો દેશો અને રશિયા વચ્ચેના આ મુકાબલાને કારણે કાળો સમુદ્ર વ્યૂહાત્મક મહત્વ અને સંભવિત દરિયાઈ ફ્લેશબેકનું ક્ષેત્ર છે.
- > નાટોના સભ્યો તુર્કી, ગ્રીસ, રોમાનિયા અને બલ્ગેરિયા સીધા કાળા સમુદ્ર સાથે સંકળાયેલા છે, પરંતુ યુએસ, યુક્રે અને અન્ય નાટો સાથીઓના યુદ્ધ જહાજોએ પણ યુક્રેનને ટેકો આપવા માટે સતત તેમની હાજરી અનુભવી છે.
- > રશિયાએ ઘણીવાર ક્રિમિયા નજીક નાટો યુદ્ધજહાજોની હિલચાલને આ વિસ્તારને અસ્થિર કરવાની ચાલ ગણાવી છે.

COP26 ક્લાઇમેટ કોન્ફરન્સ

- > યુનાઇટેડ કિંગડમ 31 ઓક્ટોબરથી 12 નવેમ્બર સુધી યોજાનારી સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આબોહવા પરિવર્તન પરિષદ COP26 ની યજમાની કરશે.
- > અગાઉ, આંતરસરકારી પેનલ ઓન ક્લાઇમેટ ચેન્જ (IPCC)એ પૃથ્વીની આબોહવા પર પોતાનો મૂલ્યાંકન અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો છે, જેમાં આગામી દાયકાઓમાં ગરમીનું મોજું, દુષ્કાળ, અતિશય વરસાદ અને સમુદ્રની સપાટીમાં વધારો પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
- > COP26 ગોલ્ડસ: યુએન ક્લાઇમેટ ચેન્જ ફેમવર્ક કન્વેન્શન (UNFCCC) અનુસાર, COP26 ચાર લક્ષ્યો તરફ કામ કરશે:

2050 સુધીમાં નેટ ઝીરો

- > સદીના મધ્ય સુધીમાં વૈશ્વિક નેટ-ઝીરો સુરક્ષિત કરવું અને તાપમાન 1.5 ડિગ્રી રાખવું.
- > દેશોને 2030ના ઉત્સર્જન ઘટાડવાના મહત્વાકાંક્ષી લક્ષ્યાંકો પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા દબાણ કરવામાં આવી રહ્યું છે, જે સદીના મધ્ય સુધીમાં શૂન્ય સુધી પહોંચવા સાથે સુસંગત છે.
- > આ લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરવા માટે દેશોએ નીચે મુજબ કરવું જોઈએ:
- > કોલસાના તબક્કાને ઝડપી બનાવી રહ્યા છે.
- > વનનાબૂદીને અટકાવવી
- > ડીઝલ વાહનોની જગ્યાએ ઇલેક્ટ્રિક વાહનોનો ઉપયોગ
- > નવીનીકરણીય ઊર્જામાં રોકાણને પ્રોત્સાહન આપવું
- > સમુદાયો અને કુદરતી રહેઠાણોની સુરક્ષા માટે કસ્ટમાઈઝેશન
- > આ દેશો ઇકોસિસ્ટમનું રક્ષણ અને પુનઃસ્થાપિત કરવા અને સંરક્ષણ, ચેતવણી પ્રણાલીઓ અને લવચીક માળખાગત સુવિધાઓ અને ટકાઉ કૃષિનું નિર્માણ કરવા માટે સાથે મળીને કામ કરશે જેથી ઘરો, આજીવિકા અને જીવન અને સંપત્તિનું નુકસાન ન થાય.'

- નાણાં એકત્ર કરવું:
- > વિકસિત દેશોએ દર વર્ષે ઓછામાં ઓછા 100 અબજ અમેરિકન ડોલર ક્લાઇમેટ ફાઇનાન્સ એકત્ર કરવાના વચનને પૂર્ણ કરવું જોઈએ.
- સાથે મળીને લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરવા માટે:
- > COP26 માં બીજું મહત્વપૂર્ણ કાર્ય 'પેરિસ નિયમ પુસ્તકને અંતિમ સ્વરૂપ' છે.
- > નેતાઓ સાથે મળીને વિસ્તૃત નિયમોની સૂચિ તૈયાર કરશે જે પેરિસ સમજૂતી પૂર્ણ કરવામાં મદદ કરશે.
- ભારત માટે સૂચનો:
- > તમારા રાષ્ટ્રીય નિર્ધારિત યોગદાન (NDC)ને અપડેટ કરો.
- > (NDC રાષ્ટ્રીય ઉત્સર્જન ઘટાડવા માટે દરેક દેશ દ્વારા કરવામાં આવેલા વિવિધ પ્રયાસોની વિગતો આપે છે)
- > વિકાસ માટે ક્ષેત્ર આધારિત યોજનાઓ જરૂરી છે.
- > પેસેન્જર માઈલ દીઠ કાર્બન કાર્બનને મર્યાદિત કરવાની અને વીજળી, પરિવહન ક્ષેત્રને ડિકાર્બનાઈઝેશન કરવાની જરૂર છે.
- > કોલસા ક્ષેત્રના રૂપાંતરણ પર ગંભીરતાથી વિચાર કરવો જોઈએ.

Back to basics : કોન્ફરન્સ ઓફ પાર્ટીઝ (COP)

- COP વિશે:
- > પાર્ટીઓની પરિષદ UNFCCC હેઠળ આવે છે જેની રચના વર્ષ 1994માં કરવામાં આવી હતી. UNFCCCની સ્થાપના 'વાતાવરણમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસની સાંદ્રતાને સ્થિર કરવા' તરફ કામ કરવા માટે કરવામાં આવી હતી.
- > COP UNFCCCની સર્વોચ્ચ નિર્ણય લેવાની સત્તા છે.
- તેણે સભ્ય દેશો માટે જવાબદારીઓની સૂચિ તૈયાર કરી છે જેમાં નીચેનો સમાવેશ થાય છે:
- > જળવાયુ પરિવર્તન ઘટાડવાના માર્ગો શોધી રહ્યા છીએ.
- > જળવાયુ પરિવર્તનની અસરને અનુકૂળની તૈયારીમાં સહકાર આપવો.
- > જળવાયુ પરિવર્તન ને લગતા શિક્ષણ, તાલીમ અને જનજાગૃતિને પ્રોત્સાહન આપવું.
- બેઠકો:
- > આ બેઠકનું આયોજન દર વર્ષે COP સભ્યો દ્વારા 1995થી કરવામાં આવે છે. UNFCCCમાં ભારત, ચીન અને અમેરિકા સહિત 198 પક્ષોનો સમાવેશ થાય છે.
- > તેની બેઠક સામાન્ય રીતે બોનમાં થાય છે, સિવાય કે ભાગીદાર સત્રનું આયોજન કરવાની ઓફર કરે.
- અધ્યક્ષતા:
- > પ્રમુખ COPની ઓફિસ સામાન્ય રીતે પાંચ સંયુક્ત રાષ્ટ્રપ્રાદેશિક જૂથો આફ્રિકા, એશિયા, લેટિન અમેરિકા અને કેરેબિયન, મધ્ય અને પૂર્વ યુરોપ અને પશ્ચિમ યુરોપ અને અન્ય વચ્ચે ચક્રીય રીતે ફરે છે.

- અધ્યક્ષપદ સામાન્ય રીતે તે દેશના પર્યાવરણ પ્રધાન દ્વારા કરવામાં આવે છે.

મહત્વપૂર્ણ પરિણામો સાથે COPs

- વર્ષ 1995: COP1 (બર્લિન, જર્મની)
- વર્ષ 1997: COP3 (ફ્યોટો પ્રોટોકોલ)
- તે કાયદાકીય રીતે વિકસિત દેશોને ઉત્સર્જન ઘટાડાને લક્ષ્ય બનાવવા દબાણ કરે છે.
- વર્ષ 2002: COP8 (નવી દિલ્હી, ભારત) દિલ્હી ઘોષણાપત્ર
- સૌથી ગરીબ દેશોની વિકાસ જરૂરિયાતો અને આબોહવા પરિવર્તનને ઘટાડવા માટે તકનીકી હસ્તાંતરણની જરૂરિયાત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે.
- વર્ષ 2007: COP13 (બાલી, ઇન્ડોનેશિયા)
- પક્ષો બાલી રોડમેપ અને બાલી એક્શન પ્લાન માટે સંમત થયા હતા, જેણે 2012 પછી પરિણામો તીવ્ર બનાવ્યા હતા. આ યોજનામાં પાંચ મુખ્ય ક્ષેત્રોનો સમાવેશ થાય છે—સહિયારી દ્રષ્ટિ, શમન, અનુકૂલન, તકનીકી અને ફાઇનાન્સિંગ.
- વર્ષ 2010: COP16 (કેનકુન)
- કેનકુન સમજૂતીઓના પરિણામે, સરકારો દ્વારા આબોહવા પરિવર્તનનો સામનો કરવામાં વિકાસશીલ દેશોને મદદ કરવા માટે એક વ્યાપક પેકેજ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- ગ્રીન ફ્લાઇમેટ ફંડ, ટેકનોલોજી મિકેનિઝમ અને કેનકુન એડેપ્ટેશન ફેમવર્કની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 2011: COP17 (ડરબન)
- સરકારો 2015 સુધીમાં 2020 પછીના સમયગાળા માટે નવી સાર્વત્રિક આબોહવા પરિવર્તન સમજૂતી (પરિણામે 2015ની પેરિસ સમજૂતી) માટે પ્રતિબદ્ધ છે.
- વર્ષ 2015: COP21 (પેરિસ)
- વૈશ્વિક તાપમાનને ઔદ્યોગિક પૂર્વના સમયથી 2.0 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી નીચે રાખવું અને વધુ (1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી) મર્યાદિત કરવાનો પ્રયાસ કરવો.
- આ માટે સમૃદ્ધ દેશોએ 2020 પછી પણ વાર્ષિક 100 અબજ ડોલરની ભંડોળની પ્રતિબદ્ધતા જાળવવાની જરૂર છે.
- વર્ષ 2016: COP22 (મરાકેશ)
- પેરિસ કરારનું નિયમ પુસ્તક લખવા તરફ આગળ વધી રહ્યા છીએ.
- મરાકેશ પાર્ટનરશીપ ફોર ફ્લાઇમેટ એક્શન શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 2017: COP23 (બોન, જર્મની)
- દેશોએ 2020થી આ સમજૂતી કેવી રીતે કાર્ય કરશે તેની ચર્ચા કરવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું.
- ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પે આ વર્ષની શરૂઆતમાં પેરિસ સમજૂતીમાંથી ખસી જવાનો ઈરાદો જાહેર કર્યો હતો.

- ફિજીએ રાષ્ટ્રપતિ તરીકેનો હોદ્દો સંભાળ્યો હતો, તે એક નાના દ્વીપીય વિકાસશીલ રાજ્ય દ્વારા રાખવામાં આવેલી આ પ્રથમ COP હતી.
- વર્ષ 2018: COP24 (કાટોવાઇસ, પોલેન્ડ)
- આ અંતર્ગત 2015 પેરિસ સમજૂતીના અમલીકરણ માટે 'રૂલ બુક'ને આખરી ઓપ આપવામાં આવ્યો હતો.
- નિયમ પુસ્તકમાં ફ્લાઇમેટ ફાઇનાન્સિંગ સુવિધા અને રાષ્ટ્રીય રીતે નિર્ધારિત યોગદાન (NDC) અનુસાર લેવામાં આવનાર પગલાંનો સમાવેશ થાય છે.
- વર્ષ 2019: COP25 (મેડ્રિડ, સ્પેન)
- તે મેડ્રિડ (સ્પેન)માં યોજાયો હતો.
- આ સમયગાળા દરમિયાન વધતી આબોહવાની તાકીદ અંગે કોઈ નક્કર યોજના નહોતી.

ફ્લાઇમેટ ફાઇનાન્સ

- તાજેતરમાં ભારત-અમેરિકા આર્થિક અને નાણાકીય ભાગીદારી સંવાદની 8મી મંત્રીસ્તરીય બેઠક યોજાઈ હતી. ભારતના નાણાં પ્રધાન અને તેમના અમેરિકન સમકક્ષ બેઠકમાં હાજર રહ્યા હતા.
- મંત્રીમંડળની બેઠકની વિશેષતા એ છે કે તેણે ફ્લાઇમેટ એક્શન એન્ડ ફાઇનાન્સ મોબિલાઇઝેશન ડાયલોગ (CAFMD)ના નેજા હેઠળ પહેલી વાર ફ્લાઇમેટ ફાઇનાન્સ પર ચર્ચા કરી હતી.

Back to basics : પરિચય

- ફ્લાઇમેટ ફાઇનાન્સ સ્થાનિક, રાષ્ટ્રીય અથવા આંતરરાષ્ટ્રીય ધિરાણનો સંદર્ભ આપે છે જે જાહેર, ખાનગી અને વૈકલ્પિક ધિરાણ સ્ત્રોતોમાંથી લેવામાં આવ્યું છે. તે શમન અને અનુકૂલન ક્રિયાઓને ટેકો આપે છે જે આબોહવા પરિવર્તનની સમસ્યાઓને દૂર કરશે.
- શમન માટે આબોહવા નાણાંની જરૂર છે, કારણ કે ઉત્સર્જનમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો કરવા માટે મોટા પાયે રોકાણ વધારવાની જરૂર છે.
- અનુકૂલન માટે પણ તે એટલું જ મહત્વપૂર્ણ છે, કારણ કે પ્રતિકૂળ અસરોને અનુકૂળ થવા અને આબોહવા પરિવર્તનની અસરોને ઘટાડવા માટે નોંધપાત્ર નાણાકીય સંસાધનોની જરૂર છે.

ફ્લાઇમેટ ફાઇનાન્સ અને UNFCCC (UNFCCC)

- ફ્લાઇમેટ ફાઇનાન્સની જોગવાઈને સરળ બનાવવા માટે યુનાઈટેડ નેશન્સ ફેમવર્ક કન્વેન્શન ઓન ફ્લાઇમેટ ચેન્જ (UNFCCC)એ વિકાસશીલ સભ્ય દેશોને નાણાકીય સંસાધનો પૂરા પાડવા માટે નાણાકીય વ્યવસ્થા સ્થાપિત કરી છે.

> ક્યોટો પ્રોટોકોલ હેઠળ અનુકૂળન ભંડોળ: તેનો ઉદ્દેશ વિકાસશીલ દેશોમાં નબળા સમુદાયો તેમજ આબોહવા પરિવર્તનને અનુકૂળન માટે ક્યોટો પ્રોટોકોલના પક્ષોને મદદ કરતા નક્કર પ્રોજેક્ટ્સ અને કાર્યક્રમોને નાણાં આપવાનો છે.

■ ગ્રીન ક્લાઇમેટ ફંડ:

> તે 2010માં સ્થાપિત UNFCCCની નાણાકીય વ્યવસ્થા છે.
> પેરિસ સમજૂતીની ક્લાઇમેટ ફાઇનાન્સ પ્રતિબદ્ધતાને પહોંચી વળવા માટે ભારત સમૃદ્ધ/વિકસિત દેશોને વાર્ષિક 100 અબજ ડોલર મેળવવા દબાણ કરી રહ્યાં છે.

■ ગ્લોબલ એન્વાયનમેન્ટ ફંડ (GEF):

> 1994માં આ સંમેલન અમલમાં આવ્યું ત્યારથી વૈશ્વિક પર્યાવરણ ભંડોળ નાણાકીય વ્યવસ્થાના ઓપરેશનલ યુનિટ તરીકે કાર્યરત છે.
> તે એક ખાનગી ઈક્વિટી ફંડ છે જે જળવાયુ પરિવર્તન કરારો હેઠળ સ્વચ્છ ઉર્જામાં રોકાણ કરીને લાંબા ગાળાનું નાણાકીય વળતર હાંસલ કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
> GEF બે વધારાના ભંડોળ [સ્પેશિયલ ક્લાઇમેટ ચેન્જ ફંડ (SCCF) અને ઓછામાં ઓછા વિકસિત દેશો (LDCF)ના ભંડોળને પણ નિયંત્રિત કરે છે.]

■ ભારતમાં ક્લાઇમેટ ફાઇનાન્સિંગ

■ નેશનલ ક્લાઇમેટ ચેન્જ એડેપ્ટેશન ફંડ (NAFCC):
> આ ભંડોળની સ્થાપના 2015માં આબોહવા પરિવર્તનની પ્રતિકૂળ અસરો માટે સંવેદનશીલ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે આબોહવા પરિવર્તન અનુકૂળનના ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે કરવામાં આવી હતી.

■ નેશનલ ક્લીન એનર્જી ફંડ (NCEF):

> આ ભંડોળ ઉદ્યોગો દ્વારા કોલસાના ઉપયોગ પર પ્રારંભિક કાર્બન કર મારફતે ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવતી સ્વચ્છ ઉર્જાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે બનાવવામાં આવ્યું હતું.
> તેનું સંચાલન નાણાં સચિવ (અધ્યક્ષ તરીકે) સાથે આંતર-મંત્રાલય જૂથ (Inter-Ministerial Group) કરશે.
> મુખ્ય ઉદ્દેશ અશિમભૂત અને બિન-અશિમભૂત ઈંધણ આધારિત વિસ્તારોમાં નવીન સ્વચ્છ ઉર્જા તકનીકના સંશોધન અને વિકાસ માટે ભંડોળ પૂરું પાડવાનો છે.

■ નેશનલ એડેપ્ટેશન ફંડ (NAF):

> જરૂરિયાત અને ઉપલબ્ધ ભંડોળ વચ્ચેના તફાવતને દૂર કરવાના હેતુથી 100 કરોડના ભંડોળ સાથે વર્ષ 2014માં આ ફંડની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
> આ ભંડોળ પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (MoEF&CC) હેઠળ સંચાલિત થાય છે.

■ ક્લાઇમેટ ફાઇનાન્સિંગ સિદ્ધાંતો

■ પ્રદૂષક ચુકવણી સિદ્ધાંત:

> 'પ્રદૂષક ચુકવણી સિદ્ધાંત'નો અર્થ સામાન્ય રીતે સ્વીકૃત પ્રથા થાય છે, જે મુજબ પ્રદૂષકોએ માનવ આરોગ્ય અથવા પર્યાવરણને નુકસાન અટકાવવા માટે તેનું સંચાલન કરવાનો ખર્ચ ઉઠાવવો જોઈએ.

> આ સિદ્ધાંત જમીન, પાણી અને હવાને અસર કરતા પ્રદૂષણના મોટાભાગના નિયમનને મજબૂત બનાવે છે, જેને ઔપચારિક રીતે વર્ષ 1992ના રિયો ઘોષણાપત્ર તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

> તેને ખાસ કરીને ગ્રીનહાઉસ વાયુઓના ઉત્સર્જન માટે પણ લાગુ કરવામાં આવ્યું છે જે આબોહવા પરિવર્તનનું કારણ બને છે.

■ સમાન પરંતુ વિભિન્ન જવાબદારીઓ અને સંબંધિત ક્ષમતાઓ (CBDR-RC):

> 'ઈક્વલ પરંતુ ડિફરન્ટ રિસ્પોન્સિબિલિટી' (CBDR) યુનાઈટેડ નેશન્સ ફ્રેમવર્ક કન્વેન્શન ઓન ક્લાઇમેટ ચેન્જ (UNFCCC) હેઠળનો સિદ્ધાંત છે. તે આબોહવા પરિવર્તનને પહોંચી વળવા માટે વિવિધ દેશોની વિવિધ ક્ષમતાઓ અને જવાબદારીઓને સ્વીકારે છે.

■ વધારાના ક્લાઇમેટ ફાઇનાન્સિંગ જરૂર:

> આબોહવા પરિવર્તન પ્રવૃત્તિઓ માટે વિકાસની જરૂરિયાતો માટે ભંડોળના ડાયવર્ઝનને ટાળવા માટે હાલની પ્રતિબદ્ધતાઓ માટે વધારાનું આબોહવા નાણાં હોવું જોઈએ.
> આમાં જાહેર આબોહવા નાણાંનો ઉપયોગ અને ખાનગી ક્ષેત્ર દ્વારા રોકાણનો સમાવેશ થાય છે.

■ પર્યાપ્તતા અને સાવચેતી:

> UNFCCC હેઠળ જાહેર કરાયેલા લક્ષ્યાંક તરીકે, જળવાયુ પરિવર્તનના કારણોને રોકવા અથવા ઘટાડવા માટે સાવચેતીના પગલાં લેવા જોઈએ, વૈશ્વિક તાપમાનને શક્ય તેટલી મર્યાદામાં રાખવા માટે પૂરતું ભંડોળ લેવું આવશ્યક છે.
> જરૂરી આબોહવા ભંડોળ રાષ્ટ્રીય અંદાજોમાં વધુ સારી સ્તરની પર્યાપ્તતા હાંસલ કરી શકે છે, જે રાષ્ટ્રીય રીતે નિર્ધારિત યોગદાન (INDC)ના સંદર્ભમાં આયોજિત રોકાણમાં મદદ કરશે.

■ આગાહી:

> ક્લાઇમેટ ફાઇનાન્સનો સતત પ્રવાહ સુનિશ્ચિત કરવા માટે ક્લાઇમેટ ફાઇનાન્સ અનુમાનિત હોવું જોઈએ.
> આ બહુવર્ષીય, મધ્યમ ગાળાના ફાઇનાન્સિંગ ચક્ર (3-5 વર્ષ) દ્વારા કરી શકાય છે.
> તે દેશની રાષ્ટ્રીય અનુકૂળન અને શમન પ્રાથમિકતાઓને વધારવા માટે પૂરતા રોકાણ કાર્યક્રમોની મંજૂરી આપે છે.

આફ્રિકાના દુર્લભ હિમનદીઓ લુપ્ત થવાના જોખમમાં

- તાજેતરમાં વિશ્વ હવામાન સંગઠન (World Meteorological Organisation-WMO)ના અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે આબોહવા પરિવર્તનને કારણે આગામી બે દાયકામાં આફ્રિકાની દુર્લભ હિમનદીઓ અદૃશ્ય થઈ જશે.
- હાલમાં આ હિમનદીઓનો પીગળવાનો દર વૈશ્વિક સરેરાશ કરતાં વધારે છે અને જો આ દર સમાન રહેશે તો 2040 સુધીમાં આ હિમનદીઓ સંપૂર્ણપણે લુપ્ત થઈ જશે.
- WMO, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN)ની વિશેષ એજન્સીઓમાંની એક છે. આ સંસ્થા વાર્ષિક સ્ટેટ ઓફ ધ ગ્લોબલ ક્લાઇમેટ રિપોર્ટ તૈયાર કરે છે.

અહેવાલની વિશેષતાઓ

- આફ્રિકા એક એવો ખંડ છે જે ગ્લોબલ વોર્મિંગમાં સૌથી ઓછું યોગદાન ધરાવે છે પરંતુ તેને સૌથી વધુ નુકસાન થશે.
- જોકે આફ્રિકન રાષ્ટ્રો વૈશ્વિક ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનમાં 4 ટકાથી ઓછું યોગદાન આપે છે, પરંતુ અહેવાલમાં ખંડના 1.3 અબજ લોકો પર આબોહવા પરિવર્તનની બાહ્યાસરોની રૂપરેખા આપવામાં આવી છે.
- આફ્રિકાની છેલ્લી ત્રણ પર્વતીય હિમનદીઓ – માઉન્ટ કિલિમંજારો (તાન્ઝાનિયા), માઉન્ટ કેન્યા (કેન્યા) અને રૂવેન્ઝોરી પર્વતો (યુગાન્ડા) એટલી ઝડપી ગતિએ ઘટી રહી છે કે તેઓ બે દાયકાની અંદર અદૃશ્ય થઈ શકે છે.
- પેટા-સહારા આફ્રિકામાં જળવાયુ પરિવર્તન 2050 સુધીમાં GDPમાં 3 ટકાનો ઘટાડો કરી શકે છે.
- આફ્રિકામાં જળવાયુ પરિવર્તન અનુકૂળનનો ખર્ચ 2050 સુધીમાં વધીને દર વર્ષે 50 અબજ ડોલર થઈ જશે.
- માડાગાસ્કર, હિંદ મહાસાગરનો એક ટાપુ દેશ, એક એવો દેશ છે જ્યાં 'દુષ્કાળ જેવી પરિસ્થિતિઓ' આબોહવા પરિવર્તનથી પ્રેરિત છે.
- દક્ષિણ સુદાનના કેટલાક ભાગો છે જ્યાં લગભગ 60 વર્ષમાં સૌથી ખરાબ પૂરની સ્થિતિ નોંધાઈ છે.
- વધુમાં, મોટા પાયે વિસ્થાપન, ભૂખ અને દુષ્કાળ અને પૂર જેવી આબોહવા પ્રેરિત ઘટનાઓ ભવિષ્યમાં વધવાની શક્યતા છે.

ડિગ્લેસિએશન અથવા ગ્લેશિયરનું લુપ્ત થવું

- પરિચય:
- હિમનદીઓ/ગ્લેશિયર, બરફનું આવરણ અને ખંડીય બરફની ચાદરો હાલમાં પૃથ્વીની સપાટીના લગભગ 10% ભાગને આવરી લે છે, જ્યારે બરફના યુગ દરમિયાન તેઓએ વર્તમાન ભાગકરતા લગભગ ત્રણ ગણો ભાગ આવરી કર્યો હતો.
- હાલમાં, વિશ્વભરમાં ઉપલબ્ધ કુલ તાજા પાણીનો ત્રણ ચતુર્થાંશ ભાગ બરફના પ્રદેશોમાં બરફના સ્વરૂપમાં હાજર છે.
- ભૂપ્રદેશની સપાટી પરથી હિમનદીઓને ધીમે ધીમે પીગળવાની પ્રક્રિયાને ડિગ્લેસિએશન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- હિમનદીઓ અથવા બરફના આવરણમાંથી બરફ, બરફ અને હીમોડને દૂર કરનારી પ્રક્રિયાઓને એબ્લેશન (Ablation) કહેવામાં આવે છે. આમાં પીગળવું, બાષ્પીભવન, ધોવાણ અને કેલ્વિંગ (બરફને તોડવો અને વિખેરવો વગેરે)નો સમાવેશ થાય છે.
- 20મી સદીમાં વેગ પામેલી ડિગ્લેસિએશન/અધોગતિની પ્રક્રિયા પૃથ્વીને બરફમુક્ત બનાવી રહી છે.

ડિગ્લેસિએશનનું કારણ

- ગ્લોબલ વોર્મિંગ:
- ઉદ્યોગ, પરિવહન, વનનાબૂદી અને અન્ય માનવ પ્રવૃત્તિઓ વચ્ચે અશ્મિભૂત ઈધણને બાળીને ઉત્પન્ન થતા કાર્બન ડાયોક્સાઇડ, મિથેન અને અન્ય ગ્રીનહાઉસ વાયુઓ (GHG) ની વાતાવરણીય સાંદ્રતા પૃથ્વીના વાતાવરણને ગરમ કરે છે અને હિમનદીઓ ઓગળી જાય છે.
- સમુદ્રી ગરમી:
- મહાસાગરો પૃથ્વીની 90% ગરમીશોષી લે છે અને દરિયાઈ હિમનદીઓના પીગળવાના દરને અસર કરે છે, જે મોટાભાગના ધ્રુવોની નજીક સ્થિત છે.
- ઝડપી ઔદ્યોગિકીકરણ:
- 1900ના દાયકાની શરૂઆતથી વિશ્વભરમાં ઘણી હિમનદીઓ ઝડપથી પીગળી રહી છે, ખાસ કરીને ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ પછી, કાર્બન ડાયોક્સાઇડ અને અન્ય ગ્રીનહાઉસ ગેસઉત્સર્જનથી ધ્રુવોનું તાપમાન વધ્યું છે, પરિણામે હિમનદીઓ ઝડપથી પીગળી રહી છે, સમુદ્રમાં પેટારચના થઈ છે અને સાઈટ સેગમેન્ટમાંથી પાછળની તરફ સ્થળાંતરિત થઈ રહી છે.

આગળનો રસ્તો

- આફ્રિકન પ્રતિનિધિત્વમાં વધારો:
- આફ્રિકન ખંડનો સામનો કરી રહેલી કટોકટી હોવા છતાં વૈશ્વિક આબોહવા શિખર સંમેલનમાં સમૃદ્ધ/વિકસિત પ્રદેશોની તુલનામાં આફ્રિકનોનું પ્રતિનિધિત્વ ઓછું (IPCC રિપોર્ટ ની જેમ) થાય છે.

- આમ, તમામ બહુપક્ષીય આબોહવા પરિવર્તન વાટાઘાટોમાં આફ્રિકન ભાગીદારી વધારવાની જરૂર છે.
- ફ્લાઇમેટ ફાઇનાન્સિંગ કલેક્શન:
- આફ્રિકાને તેની રાષ્ટ્રીય આબોહવા યોજનાને સમગ્ર પણે લાગુ કરવા માટે 2030 સુધીમાં 3 ટ્રિલિયન ડોલરથી વધુના શમન અને અનુકૂલનના રોકાણની જરૂર પડશે.
- આ માટે આફ્રિકામાં ગ્રીન ફંડિંગના નોંધપાત્ર, સુલભ અને અનુમાનિત પ્રવાહની જરૂર પડશે.

આર્કટિકમાં બરફમાં ઘટાડો અને તેની અસર

- તાજેતરના એક અભ્યાસ મુજબ, જો કાર્બન ઉત્સર્જન વર્તમાન સ્તરે ચાલુ રહેશે, તો આર્કટિકમાં તમામ બરફ વર્ષ 2100 સુધીમાં અદૃશ્ય થઈ જશે અને સાથે સાથે સીલ અને ધ્રુવીય રીંછ જેવા જીવો પણ અદૃશ્ય થઈ જશે.
- આર્કટિક સમુદ્રનો બરફ તેના સૌથી નીચલા સ્તરે 4.72 મિલિયન ચોરસ માઈલ સુધી પહોંચી ગયો છે. જાણવા મળ્યું છે કે આર્કટિક બરફ પીગળવાનો સૌથી વધુ રેકોર્ડ 2012માં નોંધવામાં આવ્યો હતો.

અભ્યાસને લગતા મુદ્દાઓ

- કવરેજ:
- અભ્યાસમાં ગ્રીનલેન્ડથી 1 મિલિયન ચોરસ કિમી ઉત્તરમાં. કેનેડિયન ટાપુઓના પ્રદેશ અને કિનારાઓનો સમાવેશ થાય છે, જ્યાં સમુદ્રનો બરફ આખું વર્ષ સૌથી જાડા સ્તરો તરીકે હાજર હોય છે.
- બે દૃશ્યો:
- આશાવાદી/ઓછા ઉત્સર્જન (જો કાર્બન ઉત્સર્જનને નિયંત્રણમાં લાવવામાં આવે તો): આ દૃશ્ય હેઠળ ઉનાળાનો થોડો બરફ અનિશ્ચિત સમય સુધી ચાલુ રહી શકે છે.
- નિરાશાવાદી/ઊંચું ઉત્સર્જન (જો આ રીતે ઉત્સર્જન ચાલુ રહેશે): આ દૃશ્ય હેઠળ, સદીના અંત સુધીમાં ઉનાળાનો બરફ અદૃશ્ય થઈ જશે.
- મધ્ય આર્કટિકનો બરફ પણ મધ્ય સદી સુધીમાં ઓછો થઈ જશે અને આખું વર્ષ અસ્તિત્વમાં રહેશે નહીં.
- સ્થાનિક રીતે જોવા મળેલો ઉનાળો બરફ 'અંતિમ બરફના વિસ્તારમાં' જોવા મળશે, પરંતુ તે ફક્ત એક મીટર જાડો હશે.

સૂચિતાર્થ

- ઓછું ઉત્સર્જન દૃશ્ય:
- કેટલાક સીલ, રીંછ અને અન્ય જીવો બચી શકે છે.
- આ પ્રજાતિઓ હાલમાં પશ્ચિમ અલાસ્કા અને હડસન ખાડીના કેટલાક ભાગોમાં હાજર છે.

- ઉચ્ચ ઉત્સર્જન દૃશ્ય:
- વર્ષ 2100 સુધીમાં ઉનાળામાં સ્થાનિક સ્તરે અસ્તિત્વ ધરાવતો બરફ પણ અદૃશ્ય થઈ જશે.
- ઉનાળા દરમિયાન બરફ પર આધારિત ઈકોસિસ્ટમ પણ ઓછી થઈ જશે.

Back to basics : આર્કટિક વિશે (Arctic)

- આર્કટિક પૃથ્વીના સૌથી ઉત્તર ભાગમાં સ્થિત ધ્રુવીય પ્રદેશ છે. આર્કટિક વિસ્તારની અંદરની જમીનમાં મોસમી રીતે અલગ બરફનું આવરણ છે.
- આર્કટિક આર્કટિક મહાસાગર, નજીકના સમુદ્રો અને અલાસ્કા (USA), કેનેડા, ફિનલેન્ડ, ગ્રીનલેન્ડ (ડેન્માર્ક), આઈસલેન્ડ, નોર્વે, રશિયા અને સ્વીડનને આવરી લે છે.
- 2013થી, આર્કટિક કાઉન્સિલમાં ભારતને નિરીક્ષકનો દરજ્જો મળ્યો છે, જે આર્કટિકના પર્યાવરણીય અને વિકાસ પાસાઓ પર સહકાર માટેનું મુખ્ય આંતરસરકારી મંચ છે.

દરિયાઈ બરફ

- પરિચય:
- સમુદ્રનો બરફ જમા થયેલ સમુદ્રનું પાણી છે, આ બરફ સમુદ્રની સપાટી પર તરતો રહે છે. તે પૃથ્વીની સપાટીના લગભગ 7% અને વિશ્વના લગભગ 12% સમુદ્રોને આવરી લે છે.
- આ તરતા બરફની ધ્રુવીય પર્યાવરણ પર ઊંડી અસર પડે છે, જે સમુદ્રની હિલચાલ, હવામાન અને પ્રાદેશિક આબોહવાને અસર કરે છે.

ભૌતિક હકીકત

- પરિચય:
- પેંગ્વિન એન્ટાર્કટિકામાં (દક્ષિણમાં) રહે છે અને ધ્રુવીય રીંછ આર્કટિક (ઉત્તર)માં રહે છે.
- જ્યારે તેઓ મોટે ભાગે બરફ અને બરફ જેવા ધ્રુવીય રહેઠાણોમાં રહે છે, તેઓ ક્યારેય સાથે રહેતા નથી.
- ધ્રુવીય રીંછ એન્ટાર્કટિકમાં કેમ ન મળ્યા તેનું કારણ:
- એન્ટાર્કટિકમાં ધ્રુવીય રીંછ ન હોવાના મુખ્ય કારણો ઉત્ક્રાંતિ, સ્થાન અને આબોહવા છે.
- એન્ટાર્કટિક (પ્લેટ ટેક્ટોનિક્સ)ને અન્ય ખંડોથી અલગ કર્યા પછી, રીંછ પૃથ્વી પર ઉભવ્યા હતા, અને તે પછી તેમની પાસે એન્ટાર્કટિક સુધી પહોંચવાનો કોઈ સરળ રસ્તો ન હતો.
- પેંગ્વિન આર્કટિકમાં કેમ નથી મળતા તેના કારણો:
- ઉત્તર ધ્રુવમાં ધ્રુવીય રીંછ અને આર્કટિક શિયાળ જેવા શિકારીઓ તેમના અસ્તિત્વને મર્યાદિત કરશે.
- ઉત્તર ધ્રુવમાં પાણીની અછત છે કારણ કે ત્યાં બરફ જાડો છે.

- > પેંગ્વિન મુખ્યત્વે દરિયાકાંઠાના પક્ષીઓ છે અને આ રીતે સમુદ્રમાં દૂર જઈ શકતા નથી.
- > તદુપરાંત, પેંગ્વિન માટે ગરમ/ઉષ્ણ પાણીમાંથી ઉત્તર ગોળાર્ધ સુધી પહોંચવું લગભગ અશક્ય છે અને તે જીવલેણ સાબિત થઈ શકે છે.

'ડબલ-ડિપ' લાનીના

- > તાજેતરમાં નેશનલ ઓશનિક એન્ડ એટમોસ્ફેરિક એડમિનિસ્ટ્રેશન (યુએસ સાયન્ટિફિક એજન્સી)એ જાહેરાત કરી હતી કે 'લા નીના' ફરી વિકસી રહી છે. 'લા નીના'ની સતત ઘટનાને 'ડબલ-ડિપ' (Double-Dip) કહેવામાં આવે છે.

Back to basics : પરિચય

- > 'લા નીના'અલનીનો-સઘર્ન ઓસિલેશન(ENSO) ચક્રનો એક ભાગ છે, જે ઉષ્ણકટિબંધીય પેસિફિક મહાસાગરમાં સમુદ્ર અને વાતાવરણીય પરિસ્થિતિઓના ગરમ અને ઠંડા તબક્કાઓના વિપરીત તબક્કાઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
- > લા નીના એ ENSO-ન્યુટ્રલ પરિસ્થિતિઓ માંથી સંક્રમણ પછી સતત અસામાન્ય ઘટના નથી અને તેને ઘણીવાર 'ડબલ-ડિપ' તરીકે ઓળખાવી શકાય છે.
- > લા નીનાએ ઓગસ્ટ 2020 દરમિયાન વિકાસ કર્યો હતો અને ત્યારબાદ ENSO-ન્યુટ્રલ પરિસ્થિતિઓમાં પાછા ફર્યા બાદ એપ્રિલ 2021માં સમાપ્ત થયો હતો.
- > લા નીના આગામી શિયાળાની સિઝનમાં (ડિસેમ્બર 2021થી ફેબ્રુઆરી 2022) લગભગ 87 ટકા સુધી વિકસિત થવાની સંભાવના છે.
- > આ પહેલા 'લા નીના' 2020-2021 અને 2017-2018ના શિયાળા દરમિયાન જોવા મળી હતી, જ્યારે 'અલ નીનો' 2018-2019માં વિકસી હતી.
- > અલ નિનો-સઘર્ન ઓસિલેશન (ENSO):
- > 'અલ નીનો-સઘર્ન ઓસિલેશન' એ સમુદ્રની સપાટીના તાપમાન (અલ નીનો)ના હવાના દબાણ અને વિષુવવૃત્તીય પેસિફિક મહાસાગરની ઉપરનું વાતાવરણ (દક્ષિણી ઓસિલેશન)માં સમયાંતરે વધઘટ છે.
- > અલ નીનો અને લા નીના એ વિષુવવૃત્તીય પેસિફિક ક્ષેત્રમાં સમુદ્રના તાપમાનમાં ફેરફારને પરિણામે હવામાનની જટિલ પેટર્ન છે. તેઓ ENSO ચક્રના વિપરીત તબક્કાઓ છે.
- > અલ નીનો અને લા નીનાઈવેન્ટ્રસ સામાન્ય રીતે 9થી 12 મહિના સુધી ચાલે છે, પરંતુ કેટલીક લાંબી ઘટનાઓ વર્ષો સુધી ચાલુ રહી શકે છે.

અલ નીનો

- પરિચય:
 - > 'અલ નીનો'નો અર્થ સ્પેનિશમાં 'લિટલ બોય' અથવા 'કાઈસ્ટ ચાઈલ્ડ' થાય છે. અલ નીનો ઘટના દરમિયાન, દક્ષિણ અમેરિકાના દરિયાકાંઠેથી (ઇક્વાડોર અને પેરુ નજીક) થી મધ્ય ઉષ્ણકટિબંધીય પેસિફિક પ્રદેશ સુધી સમુદ્રનું તાપમાન સરેરાશથી વધુ છે.
- ઘટના:
 - > તાપમાનમાં આ વધારો ઘણી વાર પશ્ચિમ પેસિફિક મહાસાગરમાંથી પૂર્વ તરફ ગરમ પાણી વહેવાનું શરૂ થાય ત્યારે 'વેપાર પવન' (વિષુવવૃત્તની આસપાસ ફૂંકાતા કાયમી પૂર્વથી પશ્ચિમ પવનો)ના નબળા અથવા વિપરીત પ્રવાહને કારણે થાય છે.
- પ્રભાવ:
 - > વોકર પરિભ્રમણ પર: પૂર્વપેસિફિકમાં અસામાન્ય રીતે ગરમ પાણી વોકર પરિભ્રમણ (વિષુવવૃત્તીય પેસિફિક મહાસાગરમાં હવાના પ્રવાહની વાતાવરણીય સિસ્ટમ)ને અસર કરે છે અને આ વિસ્તારમાં વાદળ, વરસાદ અને ગાજવીજ માટે કેન્દ્રબિંદુ તરીકે કાર્ય કરે છે. વોકર સર્ક્યુલેશનમાં આ ફેરફાર વિશ્વભરના હવામાનને અસર કરે છે.
 - > પેસિફિક જેટ સ્ટ્રીમ પર: ગરમ પાણીના કારણે પેસિફિક જેટ સ્ટ્રીમ તેની તટસ્થ સ્થિતિની દક્ષિણતરફ આગળ વધે છે. આ પરિવર્તન સાથે, ઉત્તર અમેરિકા અને કેનેડાના પ્રદેશો સામાન્ય કરતા વધુ શુષ્ક અને ગરમ બની જાય છે. પરંતુ ગલ્ફ કોસ્ટ અને અમેરિકાના દક્ષિણપૂર્વમાં આ સમયગાળો સામાન્ય કરતાં વધુ ભેજવાળો છે અને પૂરની ઘટનાઓમાં પણ વધારો થયો છે.
 - > દરિયાઈ જીવન પર: પેસિફિક દરિયાકાંઠે અલ નીનોની દૂરના દરિયાઈ જીવન પર પણ ઊંડી અસર છે. અલ નીનો દરમિયાન 'અપવેલિંગ'ની પ્રક્રિયા નબળી પડે છે અથવા સંપૂર્ણપણે બંધ થઈ જાય છે. 'અપવેલિંગ' સમુદ્રની ઊંડાઈથી સપાટી પર ઠંડા અને પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ પાણી ખસેડવાની પ્રક્રિયાનો ઉલ્લેખ કરે છે.
 - > પોષક તત્વોની ગેરહાજરીમાં બીચની નજીક ફાયટોપ્લેન્ક્ટોન ઘટે છે. આ સ્થિતિ ફાયટોપ્લેન્ક્ટોનનું સેવન કરનારી માછલીઓને અસર કરે છે, જેના પરિણામે તમામ પ્રવૃત્તિઓ થાય છે.
 - > હિંદ મહાસાગર પર: અલ નીનો ભારતમાં સામાન્ય ચોમાસાના સામાન્ય કરતા ઓછા વરસાદ સાથે જોડાયેલો છે.

લા નીના

- પરિચય:
 - > સ્પેનિશમાં 'લા નીના' એટલે 'લિટલ ગર્લ'. લા નીના ઈવેન્ટ દરમિયાન, દરિયાઈ પાણીનું તાપમાન દક્ષિણ અમેરિકાના દરિયાકાંઠેથી મધ્ય ઉષ્ણકટિબંધીય પેસિફિક મહાસાગર સુધીના સરેરાશ તાપમાનથી ઓછું થાય છે.

■ ઘટના:

> આ ઘટના 'વેપાર પવન' મજબૂત હોવાને કારણે થાય છે, જે ઘણીવાર 'અપવેલિંગ'ને કારણે ઊંડા સમુદ્રના ઠંડા પાણીને સપાટી પર લઈ જાય છે.

■ પ્રભાવ:

> વોકર સર્ક્યુલેશન પર: પૂર્વપેસિફિકમાં અસામાન્ય રીતે ઠંડું પાણી વોકર પરિભ્રમણને અસર કરે છે અને વાદળો, વરસાદ અને વાવાઝોડાને ઘટાડે છે. આ પરિવર્તન વિશ્વભરના હવામાનના મૂડને અસર કરે છે, જોકે તે અલ નીનોથી અલગ છે.

> પેસિફિક જેટ સ્ટ્રીમ પર: પેસિફિકમાં આ ઠંડું પાણી જેટ સ્ટ્રીમને ઉત્તર તરફ ધકેલે છે. આ દક્ષિણ અમેરિકામાં દુષ્કાળ અને પેસિફિક નોર્થવેસ્ટ અને કેનેડામાં ભારે વરસાદ અને પૂર તરફ દોરી જાય છે. તે વધુ તીવ્ર વાવાઝોડાની મોસમ તરફ પણ દોરી શકે છે.

> દરિયાઈ જીવન પર: અમેરિકાના પશ્ચિમ કાંઠે ઠંડું અને પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ પાણી સપાટી પર આવે છે.

> હિંદ મહાસાગર પર: આ પશ્ચિમ પેસિફિક, હિંદ મહાસાગર અને સોમાલીકોસ્ટ નજીક તાપમાનમાં વધારો કરે છે. આઓસ્ટ્રેલિયામાં ભારે પૂર અને ભારતમાં તુલનાત્મક રીતે વધુ ચોમાસાના વરસાદને કારણે થાય છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1) માઉન્ટ એસો જવાળામુખી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. જાપાનમાં માઉન્ટ એસો જવાળામુખી 20 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ ફાટ્યો હતો.
2. આ ઘટનામાં કોઈ જાનહાનિ નોંધાઈ ન હતી અને લોકોને ચેતવણી આપવામાં આવી હતી કે જવાળામુખીમાં ન જાય કારણ કે તે ગરમ ગેસ અને રાખનું ઉત્સર્જન કરી રહ્યાં હતાં.
3. માઉન્ટ એસો છેલ્લે વર્ષ 2016માં ફાટી નીકળ્યો હતો. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

2) વિશ્વ હવામાન વિજ્ઞાન કોંગ્રેસ 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. WMOના લગભગ 60 ટકા સભ્ય દેશોમાં હાઈડ્રોલોજિકલ મોનિટરિંગ ક્ષમતાઓનો અભાવ છે.
2. વિશ્વ હવામાન સંસ્થા (WMO)ની સર્વોચ્ચ સંસ્થા વિશ્વ હવામાન કોંગ્રેસ છે.
3. 2030 સુધીમાં, પૂર અને દુષ્કાળને લગતી વહેલી કાર્યવાહી માટે પૃથ્વી પર દરેક જગ્યાએ લોકોને પ્રાથમિક ચેતવણીઓ ઉપલબ્ધ થશે.
4. લગભગ 107 દેશોમાં જળ સંસાધનોનું કાયમી સંચાલન કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

3) કાળાસમુદ્ર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કાળો સમુદ્ર બલ્ગેરિયા, જ્યોર્જિયા, રોમાનિયા, રશિયા, તુર્કી અને યુક્રેનથી ઘેરાયેલો છે. આ બધા નાટો દેશો છે.
2. રશિયાએ 2014માં યુક્રેનના વ્યૂહાત્મક રીતે મહત્વપૂર્ણ દ્વીપકલ્પ ક્રિમિયા પર કબજો કર્યો હતો, જે આ સદીમાં સાર્વભૌમ રાજ્યનો સૌથી મોટો પ્રદેશ છે.
3. કાળા સમુદ્રના પાણીમાં ઓક્સિજનની તીવ્ર અછત છે.
4. કાળો સમુદ્ર પૂર્વ યુરોપ અને પશ્ચિમ એશિયાની વચ્ચે સ્થિત છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

4) COP26 ફ્લાઈમેટ કોન્ફરન્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુનાઈટેડ કિંગડમ 31 ઓક્ટોબરથી 12 નવેમ્બર સુધી યોજનારી સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આબોહવા પરિવર્તન પરિષદ COP26 ની યજમાની કરશે.
2. અગાઉ, આંતરસરકારી પેનલ ઓન ફ્લાઈમેટ ચેન્જ (IPCC)એ પૃથ્વીની આબોહવા પર પોતાનો મૂલ્યાંકન અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો છે,
3. જેમાં આગામી દાયકાઓમાં ગરમીનું મોજું, દુષ્કાળ, અતિશય વરસાદ અને સમુદ્રની સપાટીમાં વધારો પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
4. COP26 ગોલ્ડ: યુએન ફ્લાઈમેટ ચેન્જ ફેમવર્ક કન્વેન્શન (UNFCCC) અનુસાર, COP26 ચાર લક્ષ્યો તરફ કામ કરશે: ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

5) ફ્લાઈમેટ ફાઈનાન્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ બહુવર્ષીય, મધ્યમ ગાળાના ફાઈનાન્સિંગ ચક્ર (3-5 વર્ષ) દ્વારા કરી શકાય છે.
2. જરૂરિયાત અને ઉપલબ્ધ ભંડોળ વચ્ચેના તફાવતને દૂર કરવાના હેતુથી 100 કરોડના ભંડોળ સાથે વર્ષ 2014માં આ ફંડની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
3. ફ્લાઈમેટ ફાઈનાન્સ સ્થાનિક, રાષ્ટ્રીય અથવા આંતરરાષ્ટ્રીય ધિરાણનો સંદર્ભ આપે છે જે જાહેર, ખાનગી અને વૈકલ્પિક ધિરાણ સ્ત્રોતોમાંથી લેવામાં આવ્યું છે.
4. ગ્રીન ફ્લાઈમેટ ફંડ 2010માં સ્થાપિત UNFCCCની નાણાકીય વ્યવસ્થા છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

6) દુર્લભ હિમનદીઓ લુપ્ત થવાના જોખમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તમામ બહુપક્ષીય આબોહવા પરિવર્તન વાટાઘાટોમાં આફ્રિકન ભાગીદારી વધારવાની જરૂર છે.
2. 20મી સદીમાં વેગ પામેલી ડીગલેસીએશન/અધોગતિની પ્રક્રિયા પૃથ્વીને બરફમુક્ત બનાવી રહી છે.
3. હાલમાં, વિશ્વભરમાં ઉપલબ્ધ કુલ તાજા પાણીનો ત્રણ ચતુર્થાંશ ભાગ બરફના પ્રદેશોમાં બરફના સ્વરૂપમાં હાજર છે.
4. દક્ષિણ સુદાનના કેટલાક ભાગો છે જ્યાં લગભગ 60 વર્ષમાં સૌથી ખરાબ પૂરની સ્થિતિ નોંધાઈ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

7) આર્કટિકમાં બરફમાં ઘટાડો અને તેની અસર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સમુદ્રનો બરફ જમા થયેલ સમુદ્રનું પાણી છે, આ બરફ સમુદ્રની સપાટી પર તરતો રહે છે.
2. પેંગ્વિન માટે ગરમ/ઉષ્ણ પાણીમાંથી ઉત્તર ગોળાર્ધ સુધી પહોંચવું લગભગ અશક્ય છે અને તે જીવલેણ સાબિત થઈ શકે છે.
3. 2013થી, આર્કટિક કાઉન્સિલમાં ભારતને નિરીક્ષકનો દરજ્જો મળ્યો છે, જે આર્કટિકના પર્યાવરણીય અને વિકાસ પાસાઓ પર સહકાર માટેનું મુખ્ય આંતરસરકારી મંચ છે.
4. આર્કટિક સમુદ્રનો બરફ તેના સૌથી નીચલા સ્તરે 4.72 મિલિયન ચોરસ માઈલ સુધી પહોંચી ગયો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

8) 'ડબલ-ડિપ' લાનીના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'લા નીના' અલનીનો-સર્ધન ઓસિલેશન(ENSO) ચક્રનો એક ભાગ છે.
2. લા નીના એ ENSO-ન્યુટ્રલ પરિસ્થિતિઓ માંથી સંક્રમણ પછી સતત અસામાન્ય ઘટના નથી અને તેને ઘણીવાર 'ડબલ-ડિપ' તરીકે ઓળખાવી શકાય છે.
3. લા નીના આગામી શિયાળાની સિઝનમાં (ડિસેમ્બર 2021થી ફેબ્રુઆરી 2022) લગભગ 87 ટકા સુધી વિકસિત થવાની સંભાવના છે.
4. અલ નીનો અને લા નીના એ વિષુવવૃત્તીય પેસિક્કિક ક્ષેત્રમાં સમુદ્રના તાપમાનમાં ફેરફારને પરિણામે હવામાનની જટિલ પેટર્ન છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

સેવા, સુરક્ષા, શાંતી શૂરવીરોની શાન છે...
પોલીસ ક્ષેત્રની કારકિર્દી બહાદુરોની પહેચાન છે....

પોલીસ કોન્સ્ટેબલ

સર્વશ્રેષ્ઠ ગેરેન્ટેડ તૈયારી

10% DISCOUNT

SPECIAL BATCH

ફિલ્ડ ડ્રાયલ લેકચર

5

28/10/21

બપોરે 2 થી 4 pm

10,459 ની વિશાળ ભરતી

PHYSICAL ની આક્રમક તૈયારી સાથે

રાજકોટ, અમદાવાદ અને ગાંધીનગરની શ્રેષ્ઠતમ ફેકલ્ટી દ્વારા શિક્ષણ તથા માર્ગદર્શન

ગણિત, REASONING અને કાયદામાં સ્કોર કરાવવા ગેરેન્ટેડ તૈયારી

દુ ધી પોઈન્ટ પરીક્ષાલક્ષી એડવાન્સ લેવલ મટીરિયલ્સ

ગુજરાત પોલીસમાં 1270થી વધુ સફળ વિદ્યાર્થીઓ

84695-01110 અમદાવાદ
84696-01110

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

127 RBS COMPLEX, એચ. કે. કોલેજ ની સામે, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ

માઉન્ટ મણિપુર અને ઍંગ્લો-મણિપુર યુદ્ધ

- તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓના માઉન્ટ હરિયતને 'માઉન્ટ મણિપુર' નામ આપ્યું છે.

Back to basics : પરિચય

- આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓમાં માઉન્ટ હરિયત ત્રીજું સૌથી ઊંચું શિખર છે, જ્યાં મણિપુરના મહારાજા કુલચંદ્ર સિંહ અને અન્ય 22 સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓને ઍંગ્લો-મણિપુર યુદ્ધ (1891) દરમિયાન કેદ કરવામાં આવ્યા હતા.
- મણિપુરના એ જ સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓના માનમાં તેનું નામ બદલવામાં આવ્યું છે.
- મણિપુર ઍંગ્લો-મણિપુર યુદ્ધના સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓની યાદમાં 23 એપ્રિલે ખોંગજોમ દિવસની ઉજવણી કરે છે.

ઍંગ્લો-મણિપુર યુદ્ધ

■ પૃષ્ઠભૂમિ:

- 1886માં જ્યારે સુરચંદ્રને તેમના પિતા ચંદ્રકીર્તિ સિંહ પાસેથી સિંહાસન વારસામાં મળ્યું ત્યારે મણિપુર રાજ્ય બ્રિટિશ શાસન હેઠળ નહોતું, પરંતુ વિવિધ સંધિઓ દ્વારા તે બ્રિટિશ શાસન સાથે સંકળાયેલું હતું.
- જોકે સુરચંદ્ર ગાદી પર આવતાં જ રાજ્યમાં વિવાદ ઊભો થયો અને તેના નાના ભાઈઓ કુલચંદ્ર અને તિકેદ્રીતે તેની સામે બળવો કર્યો.
- 1890ના બળવામાં બળવાખોર જૂથ દ્વારા સુરચંદ્રને દૂર કરવામાં આવ્યા હતા અને કુલચંદ્રને રાજા જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. સુરચંદ્ર અંગ્રેજોની મદદ લેવા કલકત્તા ભાગી ગયા હતા.

■ બ્રિટિશરનો મુદ્દો:

- અંગ્રેજોએ આસામના થીફ કમિશનર જેમ્સ ક્વિન્ટનને સેના સાથે મણિપુર મોકલ્યા હતા. તેમનું પ્રયેય કુલચંદ્રને રાજા તરીકે માન્યતા આપવાનું હતું કે તેમને સત્તાપલટાના નેતા તિકેન્દ્રજીતની ધરપકડ કરવાની અને મણિપુરથી દેશનિકાલ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે.
- સાર્વભૌમ રાજ્યમાં બ્રિટિશ કાયદાના આ અતિક્રમણને રાજાએ નકારી કાઢ્યું હતું, જેના કારણે 1891નું ઍંગ્લો-મણિપુર યુદ્ધ થયું હતું.

■ પરાકાષ્ઠા:

- યુદ્ધના પ્રથમ તબક્કામાં અંગ્રેજોએ આત્મસમર્પણ કર્યું હતું અને તેમના અધિકારીઓ જાહેરમાં માર્યા ગયા હતા.

- બીજા તબક્કામાં અંગ્રેજોએ મણિપુર પર ત્રણ બાજુથી હુમલો કર્યો અને છેવટે ઈન્ફાલના કાંગલા કિલ્લા પર કબજો કરી લીધો.
- રાજકુમાર તિકેન્દ્રજીત અને અન્ય ચારને અંગ્રેજોએ ફાંસી આપી હતી, જ્યારે કુલચંદ્રને અન્ય 22 લોકો સાથે આંદામાન ટાપુઓ પર મોકલવામાં આવ્યા હતા.
- જીત છતાં યુદ્ધમાં પાંચ મહત્વના અધિકારીઓ માર્યા ગયા હતા.
- ભારતમાં તેને 1857 ના બળવા પછી બ્રિટિશ શાસન સામે સામાન્ય બળવાનો ભાગ માનવામાં આવે છે.
- યુદ્ધને કારણે મણિપુર સત્તાવાર રીતે બ્રિટિશ કાઉનના પરોક્ષ શાસન હેઠળ રજવાડા બની ગયું હતું.

આઝાદ હિંદ સરકાર

- આઝાદ હિન્દ સરકારની સ્થાપનાની વર્ષગાંઠ દર વર્ષે 21 ઓક્ટોબરે ઉજવવામાં આવે છે.
- આ દિવસ આઝાદ હિંદ સરકાર નામની ભારતની પ્રથમ સ્વતંત્ર કામચલાઉ સરકારની ઘોષણાને ચિહ્નિત કરે છે.
- 21 ઓક્ટોબર, 1943ના રોજ સુભાષચંદ્ર બોઝે સિંગાપોરમાં આઝાદ હિંદ (જેને અર્જુન હુકુમત-એ-આઝાદ હિંદ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે) ની કામચલાઉ સરકારની રચના કરવાની જાહેરાત કરી હતી, જેમાં તેઓ પોતે રાષ્ટ્રપ્રમુખ, વડા પ્રધાન અને યુદ્ધ પ્રધાન હતા.
- કામચલાઉ સરકારે બોઝને જાપાનીઓ સાથે સમાન ધોરણે વાતચીત કરવા માટે સક્ષમ બનાવ્યું એટલું જ નહીં, પૂર્વ એશિયામાં ભારતીયોને ભારતીય રાષ્ટ્રીય સેના (INA)માં જોડાવા અને તેને ટેકો આપવા માટે એકત્રિત કરવામાં પણ મદદ કરી.
- સુભાષચંદ્ર બોઝે દેશની બહારથી આઝાદીની લડતનું નેતૃત્વ કર્યું હતું. તેમણે બીજા વિશ્વયુદ્ધ (1939-45)ના પરિણામને ભારતની સ્વતંત્રતા માટે એક મહત્વપૂર્ણ પ્રસંગ ગણાવ્યો હતો.
- બોઝને 1940માં નજરકેદ કરવામાં આવ્યા હતા પરંતુ 28 માર્ચ, 1941ના રોજ તેઓ બર્લિન ભાગી છૂટવામાં સફળ રહ્યા હતા. ત્યાંના ભારતીય સમુદાયે તેમને નેતાજી તરીકે વખાણ્યા હતા. 'જય હિંદ' સાથે તેમનું સ્વાગત કરવામાં આવ્યું હતું.
- ઈન્ડિયન ઈન્ડિપેન્ડન્સ લીગની રચના 1942માં કરવામાં આવી હતી અને ભારતની સ્વતંત્રતા માટે ભારતીય રાષ્ટ્રીય સેના (INA)ની રચના કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

- > સુભાષચંદ્ર બોઝ 13 જૂન, 1943ના રોજ રાસ બિહારી બોઝના આમંત્રણ પર પૂર્વ એશિયા આવ્યા હતા. તેમને ઈન્ડિયન ઈન્ડિપેન્ડન્સ લીગના પ્રમુખ અને આઝાદહિંદ ફોજ તરીકે પ્રખ્યાત INAના નેતા બનાવવામાં આવ્યા હતા.
- > INAની રચના સૌ પ્રથમ મોહન સિંહ અને જાપાનીઝ મેજર ઈવાઈચી ફુજિવારા દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને તેમાં મલય (હાલના મલેશિયા) ઓપરેશન્સ અને સિંગાપોરમાં જાપાન દ્વારા પકડાયેલા બ્રિટિશ-ભારતીય આર્મી સૈનિકોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > નવેમ્બર 1945માં, INAના લોકો પર કેસ ચલાવવાના બ્રિટિશ પગલાને કારણે દેશભરમાં મોટા પાયે દેખાવો થયા.
- > તેમણે પ્રખ્યાત સૂત્ર 'દિલ્હીચલો' આપ્યું હતું. તેમણે ભારતીયોને આઝાદી આપવાનું વચન આપ્યું અને કહ્યું, 'તુમ મુજે ખૂન દો, મેં તુમ્હે આઝાદી દુંગા'.

Back to basics : સુભાષચંદ્ર બોઝ

■ જન્મ:

- > સુભાષચંદ્ર બોઝનો જન્મ 23 જાન્યુઆરી, 1897ના રોજ ઓરિસ્સાના કટકમાં થયો હતો. તેમની માતાનું નામ પ્રભાવતી દત્ત બોઝ હતું અને તેમના પિતાનું નામ જાનકિનાથ બોઝ હતું.
- > તેમની જન્મજયંતિ 23 જાન્યુઆરીએ 'પરાક્રમ દિવસ' તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

■ શિક્ષણ અને પ્રારંભિક જીવન:

- > 1919માં તેમણે ઈન્ડિયન સિવિલ સર્વિસ (ICS)ની પરીક્ષા પાસ કરી હતી. જોકે, બોઝે પાછળથી સિવિલ સર્વિસમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું.
- > સુભાષચંદ્ર બોઝ વિવેકાનંદના ઉપદેશોથી ખૂબ પ્રભાવિત થયા હતા અને તેમને તેમના આધ્યાત્મિક ગુરૂ માનતા હતા.
- > જ્યારે ચિતરંજન દાસ તેમના રાજકીય ગુરૂ હતા.
- > 1921માં, બોઝે ચિતરંજન દાસની સ્વરાજ પાર્ટી દ્વારા પ્રકાશિત અખબાર 'ફોરવર્ડ'નું સંપાદન કરવાનો હવાલો સંભાળ્યો હતો અને બાદમાં પોતાનું અખબાર 'સ્વરાજ' શરૂ કર્યું હતું.

■ કોંગ્રેસ સાથે સંબંધ:

- > તેમણે અયોગ્ય સ્વરાજ (Unqualified Swaraj) એટલે કે, સ્વતંત્રતાને ટેકો આપ્યો અને મોતીલાલ નેહરૂ રિપોર્ટનો વિરોધ કર્યો, જેમાં ભારત માટે ડોમિનીયન સ્ટેટસની વાત કરવામાં આવી હતી.
- > તેમણે 1930ના મીઠા સત્યાગ્રહમાં સક્રિય પણે ભાગ લીધો હતો અને 1931માં સવિનય કાનૂનભંગ આંદોલનને સ્થગિત કરવા અને ગાંધી-ઈરવિન સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કરવાનો વિરોધ કર્યો હતો.
- > 1930ના દાયકામાં તેઓ કોંગ્રેસના ડાબેરી રાજકારણમાં જવાહરલાલ નહેરૂ અને એમ.એન.રોય સાથે જોડાયા હતા.

- > 1938માં બોઝ હરિપુરામાં કોંગ્રેસના પ્રમુખની ચૂંટણી જીત્યા હતા.
- > 1939માં ફરી ત્રિપુરીમાં તેમણે ગાંધીના ઉમેદવાર પટ્ટાભી સિતારમૈયા સામે રાષ્ટ્રપતિની ચૂંટણી જીતી હતી. બોઝે ગાંધી સાથે વૈચારિક મતભેદોને કારણે રાજીનામું આપ્યું હતું અને કોંગ્રેસ છોડી દીધી હતી. રાજેન્દ્ર પ્રસાદની તેમના સ્થાને નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.
- > તેમણે એક નવી પાર્ટી 'ફોરવર્ડ બ્લોક'ની સ્થાપના કરી. તેનો ઉદ્દેશ તેના ગૃહ રાજ્ય બંગાળમાં રાજકીય ડાબેરીઓ અને મુખ્ય સમર્થન આધારને મજબૂત કરવાનો હતો.

■ મૃત્યુ:

- > કહેવામાં આવે છે કે 1945માં તાઈવાનમાં વિમાન દુર્ઘટનામાં તેમનું અવસાન થયું હતું. જો કે, તેમના મૃત્યુ અંગે હજી પણ અસ્પષ્ટતા છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) માઉન્ટ મણિપુર અને ઍંગ્લો-મણિપુર યુદ્ધ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. રાજકુમાર તિકેન્દરજીત અને અન્ય ચારને અંગ્રેજોએ ફાંસી આપી હતી, જ્યારે કુલચંદ્રને અન્ય 22 લોકો સાથે આંદામાન ટાપુઓ પર મોકલવામાં આવ્યા હતા.
 2. 1890ના બળવામાં બળવાખોર જૂથ દ્વારા સુરચંદ્રને દૂર કરવામાં આવ્યા હતા અને કુલચંદ્રને રાજા જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.
 3. આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓમાં માઉન્ટ હરિયત ત્રીજું સૌથી ઊંચું શિખર છે.
 4. યુદ્ધને કારણે મણિપુર સત્તાવાર રીતે બ્રિટિશ કાઉનના પરોક્ષ શાસન હેઠળ રજવાડા બની ગયું હતું. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3	(B) 2,3,4
(C) 1,2,4	(D) 1,2,3 અને 4
- 2) આઝાદ હિંદ સરકાર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. આઝાદ હિન્દ સરકારની સ્થાપનાની વર્ષગાંઠ દર વર્ષે 21 ઓક્ટોબરે ઉજવવામાં આવે છે.
 2. સુભાષચંદ્ર બોઝે દેશની બહારથી આઝાદીની લડતનું નેતૃત્વ કર્યું હતું.
 3. 1938માં બોઝ હરિપુરામાં કોંગ્રેસના પ્રમુખની ચૂંટણી જીત્યા હતા.
 4. 1919માં સુભાષચંદ્ર બોઝે ઈન્ડિયન સિવિલ સર્વિસ (ICS) ની પરીક્ષા પાસ કરી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3	(B) 2,3,4
(C) 1,2,4	(D) 1,2,3 અને 4

બાબાડોસમાં પ્રથમ વખત રાષ્ટ્રપતિ ચૂંટાયા

- બાબાડોસ નામના કેરેબિયન ટાપુએ પ્રજાસત્તાક બનવાના પ્રયાસમાં તેના પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિની પસંદગી કરી છે.
- પ્રજાસત્તાક બનવાની તૈયારીમાં આ એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે.
- આ પગલું બ્રિટનની રાણી એલિઝાબેથ-II ને બાબાડોસના વડા પદેથી પણ દૂર કરશે.
- સાન્દ્રા મેસન, જે ટાપુના વર્તમાન ગવર્નર-જનરલ છે, તેઓ 30 નવેમ્બર, 2021 ના રોજ રાષ્ટ્રપતિ તરીકે શપથ લેશે.
- 30 નવેમ્બરે બાબાડોસની બ્રિટનથી સ્વતંત્રતાની 55મી વર્ષગાંઠ છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- સાન્દ્રા મેસને સપ્ટેમ્બર 2020માં બ્રિટન સાથેના સંબંધ તોડવાની જાહેરાત કરતા કહ્યું હતું કે, વસાહતી ભૂતકાળને સંપૂર્ણપણે છોડી દેવાનો સમય આવી ગયો છે.

રાષ્ટ્ર પર અંગ્રેજોનું નિયંત્રણ

- વર્ષ 1625માં બાબાડોસ પર અંગ્રેજોનો કબજો હતો. બ્રિટિશ રિવાજો પ્રત્યેની વફાદારીને કારણે તેને ક્યારેક 'લિટલ ઈંગ્લેન્ડ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

■ બાબાડોસ:

- બાબાડોસ એક ટાપુ રાષ્ટ્ર છે જે વેસ્ટ ઈન્ડિઝના લેસર એન્ટિલ્સમાં સ્થિત છે, જે કેરેબિયન ટાપુઓના સૌથી પૂર્વમાં છે. આ દેશની લંબાઈ 34 કિલોમીટર અને પહોળાઈ 23 કિલોમીટર છે. તે 432 ચોરસ કિમી વિસ્તારને આવરી લે છે. તેનું સૌથી મોટું શહેર બ્રિજટાઉન છે, જે તેની રાજધાની પણ છે.

પ્રવાસન સ્થળ

- આ ટાપુ દેશ પ્રમાણમાં સમૃદ્ધ અને લોકપ્રિય પ્રવાસન સ્થળ છે. COVID-19 રોગચાળા પહેલા, દર વર્ષે એક લાખથી વધુ પ્રવાસીઓ તેના સુંદર દરિયાકિનારા અને સ્ફટિકીય પાણીની મુલાકાત લેતા હતા.

નીતિ આયોગ AIM એ ડિજીટલ-બુક ' Innovations for You ' લોન્ચ કર્યું

- નીતિ આયોગના અટલ ઈનોવેશન મિશન (AIM) એ વિવિધ ડોમેન્સમાં અટલ ઈનોવેશન મિશન હેઠળ સ્થાપિત સ્ટાર્ટ-અપની સફળતાની વાર્તાઓ દર્શાવવા માટે "Innovations for You" નામનું એક નવું ડિજીટલ-બુક લોન્ચ કર્યું.

પુસ્તકની પ્રથમ આવૃત્તિ

- આ પુસ્તકની પ્રથમ આવૃત્તિ આરોગ્ય સંભાળમાં નવીનતાઓ પર કેન્દ્રિત છે.
- તે 45 સ્ટાર્ટ-અપ્સનું પ્રદર્શન કરે છે જેણે નવા, નવીન ઉત્પાદનો, સેવાઓ અને ઉકેલો બનાવવા માટે કામ કર્યું છે.
- આ સેવાઓ અને ઉકેલો આરોગ્ય સંભાળ ક્ષેત્રમાં ટકાઉ ભવિષ્ય માટે માર્ગ મોકળો કરશે.
- ડિજીટલ-બુક શ્રેણીમાં અન્ય ક્ષેત્રોને ટૂંક સમયમાં આવરી લેવામાં આવશે.

નીતિ આયોગનું ડિજીટલ બુક

- આ ડિજીટલ-બુક 45 હેલ્થ ટેક સ્ટાર્ટ-અપ્સનું સંકલન છે. આ સ્ટાર્ટ-અપ્સ દેશભરના અટલ ઈન્ક્યુબેશન સેન્ટર્સમાં ઉછેરવામાં આવ્યા છે.
- આ સ્ટાર્ટ-અપ્સ AI, IoT, ICT અને અન્ય જેવી ટેકનોલોજીનો લાભ લઈ રહ્યા છે જેથી નવજાત શિશુ અને બાળ સંભાળ, માનસિક સ્વાસ્થ્ય, દાંતની સંભાળ, એનિમિયા અને માનવ જીવનની દેખરેખ જેવી સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓના સામાજિક રીતે સંબંધિત ઉકેલો પૂરા પાડવામાં આવે છે.

મહત્વ

- આ પુસ્તક બતાવશે કે યુવા ભારત કેવી રીતે ધીમે ધીમે અને સતત વિશ્વ સ્તરના નેતા બનવા તરફ આગળ વધી રહ્યું છે.

Back to basics : અટલ ઈનોવેશન મિશન

- ભારતમાં નવીનતા અને ઉદ્યોગસાહસિકતા સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે શરૂ કરવામાં આવેલ નીતિ આયોગની આ એક મુખ્ય પહેલ છે. આ મિશન ભારતના ઈનોવેશન ઈકોસિસ્ટમમાં ક્રાંતિ લાવવા માટે છત્ર માળખું બનાવવાના હેતુથી શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

સક્ષમ કેન્દ્ર: DAY-NRLM

- તાજેતરમાં આઝાદીના અમૃત મહોત્સવના ભાગરૂપે 13 રાજ્યોના 77 જિલ્લાઓમાં કુલ 152 નાણાકીય સાક્ષરતા અને સેવા વિતરણ કેન્દ્રો (સક્ષમ કેન્દ્રો)નો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ કેન્દ્રો ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલયના દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના (રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (DAY-NRLM) હેઠળ શરૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

સક્રિય કેન્દ્ર

- > સેન્ટર ફોર ફાઈનાન્સિયલ સાક્ષરતા એન્ડ સર્વિસ ડિલિવરી (CLF & SDG) ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સ્વસહાય જૂથો (SHG)ની મૂળભૂત નાણાકીય જરૂરિયાતો માટે વન સ્ટોપ સોલ્યુશન/સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ તરીકે કામ કરશે.
- ઉદ્દેશ:
 - > નાણાકીય સાક્ષરતા પૂરી પાડવી અને SHG સભ્યો અને ગ્રામીણ ગરીબોને નાણાકીય સેવાઓ (બચત, લોન, વીમો, પેન્શન વગેરે) વહેંચવાની સુવિધા આપવી.
- વ્યવસ્થાપન:
 - > આ કેન્દ્રોનું સંચાલન SHG નેટવર્ક દ્વારા તાલીમ પામેલા સામુદાયિક સંસાધન વ્યક્તિઓ (CRP)ની મદદથી કરવામાં આવશે.
- સક્રિય થયેલ એપ્લિકેશનો:
 - > "સક્ષમ" નામની મોબાઈલ અને વેબ આધારિત એપ્લિકેશન પણ વિકસાવવામાં આવી છે.
 - > તેનો ઉપયોગ કેન્દ્રના સામુદાયિક સંસાધન વ્યક્તિઓ દ્વારા દરેક SHG અને ગામ માટે વિવિધ નાણાકીય સેવાઓનો ઉપયોગ કરવા, મોટા અંતરોને ઓળખવા અને તે મુજબ તાલીમ આપવા અને જરૂરી નાણાકીય સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે કરવામાં આવશે.

Back to basics : દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના - રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન

- પરિચય:
 - > તે જૂન 2011માં ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલ કેન્દ્ર પ્રાયોજિત કાર્યક્રમ છે.
- લક્ષ્ય:
 - > આ યોજનાનો ઉદ્દેશ કૌશલ્ય વિકાસ અને દેશના ગ્રામીણ ગરીબ પરિવારો માટે નાણાકીય સેવાઓની વધુ સારી પહોંચ દ્વારા આજીવિકાની તકો વધારીને ગ્રામીણ ગરીબી ઘટાડવાનો છે.
- પ્રક્રિયા:
 - > આમાં સમુદાય વ્યાવસાયિકો મારફતે સમુદાય સંસ્થાઓ સાથે મળીને સ્વ-સહાયના ઉદ્દેશો પૂરા કરવા માટે કામ કરવું શામેલ છે જે DAY-NRLMની એક અનોખી દરખાસ્ત છે.
 - > આ યોજનાઓમાં સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સ (SHGs)માં દરેક ગ્રામીણ ગરીબ પરિવારની મહિલા સભ્ય, તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણ, તેમની સૂક્ષ્મ આજીવિકા યોજનાઓને સરળ બનાવવી અને તેમને સ્વ સહાય સંસ્થાઓ અને બેંકોના નાણાકીય સંસાધનોની સુલભતા મારફતે અન્ય સુવિધાઓ ઉપરાંત સાર્વત્રિક સામાજિક ભાગીદારી મારફતે આજીવિકા યોજનાઓનો અમલ કરવા સક્ષમ બનાવવાનો સમાવેશ થાય છે.

- અમલીકરણ:
 - > રાષ્ટ્રીય, રાજ્ય, જિલ્લા અને બ્લોક સ્તરે સમર્પિત અમલીકરણ સહાયક એકમો સાથે સ્પેશિયલ પર્યાજ વ્હીકલ્સ (સ્વાયત્ત રાજ્ય સોસાયટી) દ્વારા તેને મિશન મોડમાં અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો છે, જે દરેક ગ્રામીણ ગરીબ પરિવારને સતત અને લાંબા ગાળાનો ટેકો પૂરો પાડવા માટે વ્યાવસાયિક માનવ સંસાધનોનો ઉપયોગ કરે છે.
- પરિણામ:
 - > આ મિશને સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સ મારફતે ક્રેડિટ સેવાઓના અંતિમ બિંદુ સુધી પહોંચ સુધારવામાં નોંધપાત્ર સફળતા મેળવી છે.
 - > ડિપોઝિટ, ક્રેડિટ, રેમિટન્સ, વૃદ્ધાવસ્થા પેન્શન અને શિષ્યવૃત્તિનું વિતરણ, મનરેગા વેતનની ચુકવણી અને વીમા અને પેન્શન યોજનાઓ હેઠળ નોંધણી સહિત છેલ્લા બિંદુ સુધી નાણાકીય સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે લગભગ 1,518 SHG સભ્યોને બેંકિંગ કોરસ્પોન્ડન્ટ એજન્ટ્સ (BCAs) તરીકે પોસ્ટ કરવામાં આવ્યા છે.
 - > કૃષિ-ઈકોલોજિકલ પદ્ધતિઓને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, જે મહિલા ખેડૂતોની આવકમાં વધારો કરે છે અને તેમના ઈનપુટ ખર્ચ અને જોખમને ઘટાડે છે, DAY-NRLM મહિલા ખેડૂત સશક્તિકરણ પ્રોજેક્ટ (MKSP)નો અમલ કરી રહ્યું છે.
 - > તેની બિન-કૃષિ આજીવિકા વ્યૂહરચનાના ભાગરૂપે, DAY-NRLM સ્ટાર્ટઅપ વિલેજ એન્ટરપ્રિન્યોરશિપ પ્રોગ્રામ (SVEP) અને આજીવિકા ગ્રામીણ એક્સપ્રેસ યોજના (AGEY)નો અમલ કરી રહ્યું છે.
 - > SVEPનો ઉદ્દેશ સ્થાનિક ઉદ્યોગોની સ્થાપના માટે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ઉદ્યોગસાહસિકોને ટેકો આપવાનો છે.
 - > AGEY ઓગસ્ટ 2017માં શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે અંતરિયાળ ગ્રામીણ વિસ્તારોને જોડવા માટે સલામત, સસ્તી અને સમુદાય દેખરેખ વાળી ગ્રામીણ પરિવહન સેવાઓ પૂરી પાડે છે.
 - > DAY-NRLMની બીજી પેટા યોજના દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામીણ કૌશલ યોજના (DDUGKY) છે. DDUGKYનો ઉદ્દેશ ગ્રામીણ યુવાનોને પ્લેસમેન્ટ કુશળતા પ્રદાન કરવાનો અને અર્થતંત્રના પ્રમાણમાં ઊંચા પગારવાળા રોજગાર ક્ષેત્રોમાં જાળવી રાખવાનો છે.
 - > આ મિશન ગ્રામીણ સ્વરોજગાર સંસ્થાઓ (RSETI)ને 31 બેંકો અને રાજ્ય સરકારોની ભાગીદારીમાં વળતરાત્મક સ્વરોજગાર અપનાવવા માટે કૌશલ્ય પ્રદાન કરવા માટે ટેકો આપી રહ્યું છે.

23 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય હિમ ચિત્તા દિવસ (International Snow Leopard Day)

- દર વર્ષે 23 ઓક્ટોબરે International Snow Leopard Day ઉજવવામાં આવે છે. તેને વર્લ્ડ સ્નો લેપર્ડ ડે પણ કહેવામાં આવે છે. 2014માં પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્નો ચિત્તો દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- હિમ ચિત્તાના સંરક્ષણ અંગે જાગૃતિ લાવવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્નો લેપર્ડ ડે ઉજવવામાં આવે છે. 2015ને સ્નો ચિત્તાના આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to basics : વૈશ્વિક સ્નો ચિત્તો અને ઇકોસિસ્ટમ પ્રોગ્રામ (Global Snow Leopard and Ecosystem Programme)

- તેની શરૂઆત કિર્ગિસ્તાનની સરકાર દ્વારા કરવામાં આવી હતી. ભારત આ કાર્યક્રમમાં સહી કરનાર છે. આ કાર્યક્રમ પર હસ્તાક્ષર કરનારા અન્ય દેશોમાં ચીન, ઉઝબેકિસ્તાન, રશિયા, તાજિકિસ્તાન, મંગોલિયા, કઝાકિસ્તાન, ભૂતાન, અફઘાનિસ્તાન અને પાકિસ્તાન છે. આ તમામ દેશો સ્નો લેપર્ડ રેન્જમાં છે. આ દેશોએ બિશેક ઘોષણાપત્ર પર પણ હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

સ્નો લેપર્ડ લેન્ડસ્કેપ શું?

- સ્નો લેપર્ડ લેન્ડસ્કેપ એક એવો વિસ્તાર છે જ્યાં લઘુત્તમ 100 સંવર્ધન-વયના બરફ ચિત્તો શિકારની વસ્તી માટે પૂરતા આધાર સાથે છે.

ભારતમાં સ્નો લેપર્ડ

- ભારતમાં, હિમ ચિત્તો સિક્કિમ, અરૂણાચલ પ્રદેશ, હિમાચલ પ્રદેશ, જમ્મુ અને કાશ્મીર અને પૂર્વ હિમાલયના પ્રદેશોમાં ફેલાયેલા છે.

ભારતમાં સ્નો લેપર્ડ સર્વે

- ભારતમાં સૌપ્રથમ હિમ ચિત્તા સર્વે 2019માં હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. વૈશ્વિક હિમ ચિત્તાની વસ્તીમાં ભારતનો હિસ્સો 10% છે.

સંરક્ષણ

- સ્નો લેપર્ડની IUCN સ્થિતિ 'સંવેદનશીલ' છે. તે 2017માં 'સંકટગ્રસ્ત' થી 'સંવેદનશીલ'માં બદલાઈ ગયું હતું. તે વન્યજીવન (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1972 ની સૂચિ I માં સૂચિબદ્ધ છે. CITES હેઠળ, તે પરિશિષ્ટ I માં સૂચિબદ્ધ છે.

પ્રોજેક્ટ સ્નો લેપર્ડ

- પ્રોજેક્ટ સ્નો લેપર્ડ 2009માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રોજેક્ટ એવા રાજ્યોમાં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો જ્યાં સ્નો લેપર્ડની વસ્તી જોવા મળે છે. તેઓ અરૂણાચલ પ્રદેશ, જમ્મુ અને કાશ્મીર, સિક્કિમ, ઉત્તરાખંડ અને હિમાચલ પ્રદેશ છે.

ભારત અને યુનાઈટેડ કિંગડમ કોંકણ શક્તિ ક્વાયટનું આયોજન કરશે

- યુનાઈટેડ કિંગડમ અને ભારત 'કોંકણ શક્તિ' નામની સૌથી મોટી સંયુક્ત લશ્કરી ક્વાયટ શરૂ કરવા જઈ રહ્યા છે.
- આ ક્વાયટમાં બ્રિટનનું કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપ પશ્ચિમ હિંદ મહાસાગરમાં ફરી પ્રવેશ કરશે.
- કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપની જમાવટ યુકે માટે મહત્વની છે કારણ કે શીત યુદ્ધના અંત પછી તે સૌથી મોટી જમાવટ છે.
- ભારતીય દરિયાઈ અવકાશમાં કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપની એન્ટ્રી
- કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપ 21 ઓક્ટોબરે ભારતીય જળસીમામાં પ્રવેશ કરશે, જ્યારે એક જહાજ મુંબઈ બંદરમાં પ્રવેશ કરશે. તે એન્કરેજમાં રહેશે અને કેટલાક આમંત્રિત મહેમાનોને બોર્ડમાં લેવામાં આવશે. યુકે વિદેશ સેક્રેટરી એલિઝાબેથ ટ્રસ મુંબઈમાં હશે જેમાં દરિયાઈ પ્રોપલ્શન ટેકનોલોજી સહિતના વિવિધ વિષયો પર વરિષ્ઠ સ્તરની ચર્ચાઓ થશે જે યુકે ભારતીય નૌકાદળને વેચવા આતુર છે.

કોંકણ શક્તિ

- કોંકણ શક્તિ એ ભારત અને યુનાઈટેડ કિંગડમ વચ્ચેની પ્રથમ ત્રિ-સેવા ક્વાયટ છે.

અજય વોરિયર

- અજય વોરિયર એ બંને દેશો વચ્ચેની સેનાની ક્વાયટ છે. તે ઉત્તરાખંડમાં ચાલી રહ્યું છે જેમાં લગભગ 120 બ્રિટિશ સૈનિકો ભાગ લઈ રહ્યા છે.

પરમ્બીકુલમ ટાઈગર કન્ઝર્વેશન ફાઉન્ડેશન અર્થ ગાર્ડિયન એવોર્ડ જીત્યો

- પરમ્બીકુલમ ટાઈગર કન્ઝર્વેશન ફાઉન્ડેશન (PaTCoF) એ 'અર્થ ગાર્ડિયન એવોર્ડ' જીત્યો છે, જેની સ્થાપના નેટવેસ્ટ ગ્રુપ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- PatCoF એ વન વિભાગ હેઠળની બિન-લાભકારી સંસ્થા છે જે પરમ્બીકુલમ ટાઈગર રિઝર્વમાં વાઘ અને જૈવવિવિધતાના સંરક્ષણની સુવિધા આપે છે.

અર્થ ગાર્ડિયન એવોર્ડ

- નેટવેસ્ટ ગ્રુપ ઈન્ડિયા દ્વારા આ પુરસ્કારોની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તેઓ એવી પહેલનો એક ભાગ છે જે ભારતમાં જૈવવિવિધતાનું સંરક્ષણ કરીને આબોહવા પરિવર્તનને ઘટાડવા માટે કામ કરતી વ્યક્તિઓ અને સંસ્થાઓના પ્રયાસોને સન્માનિત કરે છે.

Back to basics : પરમ્બીકુલમ ટાઈગર રિઝર્વ

- પરમ્બીકુલમ ટાઈગર રિઝર્વમાં અગાઉનું પરમ્બીકુલમ વન્યજીવ અભયારણ્ય પણ સામેલ છે, જે 391 ચોરસ કિલોમીટરના વિસ્તારમાં ફેલાયેલું છે. તે કેરળના પલક્કડ જિલ્લામાં એક સંરક્ષિત વિસ્તાર છે. તેની સ્થાપના 1973માં થઈ હતી. અભયારણ્ય અન્નામલાઈ ટેકરીઓ અને નેલ્લીયમપથી ટેકરીઓ વચ્ચેની ટેકરીઓના સંગમમાં આવેલું છે. પરમ્બીકુલમ વન્યજીવ અભયારણ્યને 2010માં પરમ્બીકુલમ ટાઈગર રિઝર્વનો ભાગ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.
- પરમ્બીકુલમ વન્યજીવ અભયારણ્ય હાલમાં યુનેસ્કોની વર્લ્ડ હેરિટેજ કમિટી દ્વારા વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ તરીકે પસંદગી માટે વિચારણા હેઠળ છે.
- આ અભયારણ્ય સ્વદેશી લોકોની ચાર જુદી જુદી જાતિઓનું ઘર છે, જેમ કે માલસર, કાદર, માલા માલસર અને મુદુવર. આ લોકો 6 વસાહતોમાં સ્થાયી થયા છે. આ આદિવાસી વસાહતોના લોકો ટ્રેક અને સફારી માટે માર્ગદર્શક તરીકે કામ કરે છે. તેમને અનેક ઈકો-ટૂરિઝમ પહેલ દ્વારા રોજગારી પૂરી પાડવામાં આવે છે.

21 ઓક્ટોબર: પોલીસ સ્મૃતિ દિવસ

- ભારતમાં દર વર્ષે 21 ઓક્ટોબરના રોજ રાષ્ટ્રીય સ્મૃતિ સ્મારક દિવસ ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસ 1959માં ચીની ગોળીબારમાં માર્યા ગયેલા દસ પોલીસકર્મીઓના બલિદાનને સમર્પિત છે.
- 21 ઓક્ટોબર 1959ના રોજ ચીની સૈનિકોએ લદ્દાખમાં 20 ભારતીય સૈનિકો પર ગ્રેનેડ ફેંક્યા અને ગોળીબાર કર્યો. તેમાં થી 10 બહાદુર પોલીસ જવાનો શહીદ થયા હતા, જ્યારે 7 અન્ય તે ઘટનામાં ઘાયલ થયા હતા. એક મહિના પછી, 28 નવેમ્બર, 1959ના રોજ ચીની સૈનિકો દ્વારા પોલીસકર્મીઓના મૃતદેહ ભારતને સોંપવામાં આવ્યા. પૂર્વીય લદ્દાખમાં હોટ સ્પ્રિંગ્સમાં પોલીસના સંપૂર્ણ સન્માન સાથે તેમના અંતિમ સંસ્કાર કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારથી, 21 ઓક્ટોબરને 'પોલીસ સ્મૃતિ દિવસ' તરીકે મનાવવામાં આવે છે.

પોલીસ મેમોરિયલ ડે પરેડ

- પોલીસ મેમોરિયલ યાણક્યપુરી ખાતે વર્ષ 2012 થી રાષ્ટ્રીય સ્તરની પોલીસ સ્મૃતિ દિવસ પરેડનું આયોજન કરવામાં આવે છે.

મહત્વ

- કોવિડ-19 રોગચાળા પછી આ દિવસ વધુ મહત્વનો બની ગયો છે. 2020 માં ભારતમાં કોવિડ-19 ફાટી નીકળ્યો ત્યારથી, ભારતીય પોલીસ અધિકારીઓ આરોગ્ય અધિકારીઓ સાથે આગળની લાઈન પર છે. ઘણા પોલીસ અધિકારીઓએ તેમની ફરજ બજાવતી વખતે જીવ ગુમાવ્યો હતો.

Back to basics : નેશનલ પોલીસ મ્યુઝિયમ

- 15 ઓક્ટોબર, 2018 ના રોજ દિલ્હીમાં વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા રાષ્ટ્રીય પોલીસ સંગ્રહાલયનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું. તે સેન્ટ્રલ આર્મ્સ પોલીસ ફોર્સિસ (CAPF) અને ઈન્ટેલિજન્સ બ્યુરો (IB) દ્વારા નિયંત્રિત છે. આ સંગ્રહાલય ભારતમાં કેન્દ્રીય અને રાજ્ય પોલીસ દળોના ઇતિહાસ, ગણવેશ અને ગિયરનું પ્રદર્શન કરે છે.

ભારતીય રેલ્વે સ્ટેશન વિકાસ નિગમનું વિસર્જન કરવામાં આવશે

- નાણાં મંત્રાલયના મુખ્ય આર્થિક સલાહકાર સંજીવ સાન્યાલની ભલામણના આધારે ભારતીય રેલવેએ 'ભારતીય રેલવે સ્ટેશન વિકાસ નિગમ' ના વિસર્જનનો આદેશ આપ્યો છે.
- આ પગલું અનેક સંસ્થાઓને બંધ કરીને અથવા મર્જ કરીને રેલવે સંસ્થાઓના તર્કસંગતીકરણને અનુરૂપ છે.
- રેલવે બોર્ડ IRSDCને બંધ કરવા માટે તમામ જરૂરી પ્રક્રિયાગત ઔપચારિકતાઓ શરૂ કરવાનો આદેશ આપ્યો છે.
- પ્રોજેક્ટ્સ સાથે સંબંધિત તમામ દસ્તાવેજો તેમજ IRSDC દ્વારા સંચાલિત સ્ટેશનો સંબંધિત ઝોનલ રેલવેને સોંપવામાં આવશે.
- આ પગલા સાથે, IRSDC રેલ્વે મંત્રાલય હેઠળની બીજી સંસ્થા છે જે બંધ કરવામાં આવશે. અગાઉ, 7 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ ભારતીય રેલવેએ વૈકલ્પિક ઈંધણ માટે ભારતીય રેલવે સંગઠન (IROAF) બંધ કરી દીધું હતું.

ઈન્ડિયન રેલવે સ્ટેશન ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ**(IRSDC)**

- IRSDC એક ખાસ હેતુનું વાહન હતું જે રેલ જમીન વિકાસ સત્તામંડળ, RITES અને IRCON નું સંયુક્ત સાહસ છે. ભારતીય રેલવેની ત્રણેય કંપનીઓ રેલવે મંત્રાલયની

માલિકીની છે. તેની રચના 12મી એપ્રિલ, 2012ના રોજ કરવામાં આવી હતી. 18 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ રેલવે બોર્ડ રેલવે સંસ્થાઓને તર્કસંગત બનાવવા માટે IRSDC બંધ કરવાની જાહેરાત કરી હતી. ભારતના રેલવે સ્ટેશનોને વિશ્વ કક્ષાના 24X7 હબમાં પરિવર્તિત કરવાના ભારતીય રેલવેના મિશનમાં આ મુખ્ય હતું.

ભારતીય રેલવે: 2030 સુધીમાં નેટ-ઝીરો ઉત્સર્જક

- તાજેતરમાં ભારતીય રેલવેએ એવી શક્યતા વ્યક્ત કરી છે કે તે 2030 સુધીમાં વિશ્વનો પ્રથમ નેટ-ઝીરો કાર્બન ઉત્સર્જક બની શકે છે.
- આ માટે ભારતીય રેલવે નવીનીકરણીય ઊર્જા સ્ત્રોતોમાં વધારો કરવાથી માંડીને તેના ટ્રેક્શન નેટવર્કને વિદ્યુતીકરણ અને તેના ઊર્જા વપરાશમાં ઘટાડો કરવા સુધીનો બહુ-આયામી અભિગમ અપનાવી રહી છે.

Back to basics : પરિચય

- ભારતીય રેલવે:**
 - કદની દ્રષ્ટિએ તે વિશ્વનું ચોથું સૌથી મોટું રેલવે નેટવર્ક છે. તે દેશના સૌથી મોટા વીજ ગ્રાહકોમાંનો એક છે.
- પેસેન્જર સર્વિસીસ:**
 - લગભગ 67,956 કિમીના અંતરને આવરી લેતી 13,000 ટ્રેનો મારફતે ઉપખંડમાં દરરોજ 24 મિલિયન મુસાફરો મુસાફરી કરે છે.
- માલપરિવહન સર્વિસીસ:**
 - દરરોજ 3.3 મિલિયન ટન માલ પરિવહન થાય છે જેમાં મોટી માત્રામાં બળતણની જરૂર પડે છે.
- કુલ ઉત્સર્જનમાં યોગદાન:**
 - ભારતનું પરિવહન ક્ષેત્ર દેશના ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનમાં 12 ટકા ફાળો આપે છે, જેમાં રેલવેનો હિસ્સો લગભગ 4 ટકા છે.
- ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો થવાની સંભાવના:**
 - ભારતીય રેલવે 2030 સુધીમાં માલપરિવહનના સત્તાવાર લક્ષ્યાંકને હાલના 33 ટકાથી વધારીને 50 ટકા કરી શકે છે.
 - માલભાડાને રેલમાં ખસેડીને અને ટ્રકોના ઉપયોગને અનુકૂળ કરીને ભારત સામાન્ય ટ્રેડિંગ દૃશ્યની તુલનામાં 2050 સુધીમાં લોજિસ્ટિક્સ ખર્ચને GDPના 14 ટકાથી ઘટાડીને 10 ટકા કરી શકે છે અને CO2 ઉત્સર્જનમાં 70 ટકાનો ઘટાડો કરી શકે છે.

ભારતીય રેલવે દ્વારા લેવામાં આવેલાં પગલાં

- માલભાડાના જથ્થામાં વધારો:**
 - ભારતીય રેલવેએ પરિવહનમાંથી કુલ ઉત્સર્જન ઘટાડવા માટે 2015માં માલવાહક માલનું પ્રમાણ લગભગ 35 ટકાથી વધારીને 2030 સુધીમાં 45 ટકા કરી દીધું છે.
- સંપૂર્ણ વિદ્યુતીકરણ:**
 - નાણાકીય વર્ષ 2024 સુધીમાં ભારતીય રેલવેના સંપૂર્ણ વિદ્યુતીકરણને લક્ષ્ય બનાવવામાં આવ્યું છે. ત્યારબાદ તે વિશ્વની સૌથી મોટી 100 ટકા ઇલેક્ટ્રિફિકેશન રેલ પરિવહન પ્રણાલી હશે.
- સૌર ઊર્જાનો ઉપયોગ:**
 - ટ્રેક્શન લોડ અને નોન-ટ્રેક્શન લોડ બંને માટે 20 ગીગાવોટ (GW) સૌર ઊર્જા સ્થાપિત કરવાની યોજના છે.
 - જુલાઈ 2020માં તેમણે મધ્યપ્રદેશના બીના ખાતે 1.7 મેગાવોટનો સોલાર પાવર પ્લાન્ટ બનાવ્યો હતો. રેલવે ઓવરહેડ લાઈન્સને સીધી પાવર આપનારા વિશ્વનો આ પહેલો સોલાર પાવર પ્લાન્ટ છે, જે લોકોમોટિવ ટ્રેક્શન પાવરનું પ્રસારણ કરે છે.
 - હરિયાણાના દીવાના ખાતે 2.5 મેગાવોટનો સોલાર પ્રોજેક્ટ.
 - મિલાઈ (છત્તીસગઢ)માં ત્રીજા 50 મેગાવોટના પાયલોટ પ્રોજેક્ટનું કામ શરૂ થઈ ગયું છે.
 - સાહિબાબાદ રેલવે સ્ટેશન પર પ્લેટફોર્મ આશ્રય સ્થાન તરીકે 16 કિલોવોટનો સોલાર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે.
 - રેલવે મંત્રાલયે 960થી વધુ સ્ટેશનો પર સોલર પેનલ સ્થાપિત કરી છે અને રેલવે સ્ટેશનની ઊર્જાની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે સૌર ઊર્જાનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારી:**
 - મંત્રાલયે રેલવે યુકવણીમાં ડિકોલ્ટના કિસ્સામાં Letter of Credit ની જોગવાઈઓનો સમાવેશ કર્યો છે અને સૌર ઊર્જા ઉત્પાદકો માટે મોડેલ હરાજી દસ્તાવેજોની વિલંબિત યુકવણીની જોગવાઈ પણ કરી છે.
 - તેનો ઉદ્દેશ ખાનગી ક્ષેત્રને પ્રોજેક્ટમાં ભાગ લેવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે.

પડકારો

- ઓપન એક્સેસ માટેનો ઓબ્જેક્શન સર્ટિફિકેટ:**
 - પશ્ચિમ બંગાળ, તમિલનાડુ, છત્તીસગઢ, ઓડિશા, આંધ્રપ્રદેશ, કેરળ અને તેલંગાણામાં નિયમનકારી પડકારોને કારણે રેલવેમાં વીજળીના પ્રવાહ માટે નો ઓબ્જેક્શન સર્ટિફિકેટ (NoC) શરૂ થયું નથી. જોકે રેલવે તેને ચલાવવા માટે તમામ પ્રયાસો કરી રહી છે.

> જો આ રાજ્યોમાં ઓપન એક્સેસ દ્વારા વીજ ખરીદીને મંજૂરી આપવામાં આવે તો સૌર પરિનિયોજન (Solar Deployment)માં વધારો થઈ શકે છે.

■ વીલિંગ અને બેકિંગ જોગવાઈઓ:

> જો રાજ્યો વીલિંગ અને બેકિંગ વ્યવસ્થા પૂરી પાડશે તો સૌર ક્ષમતાની સંપૂર્ણ તૈનાતી વધુ વ્યવહારુ બનશે.

■ સૌર ખરીદીની જવાબદારી અને બિન-સૌર ખરીદી જવાબદારીનું મર્જર:

> સૌર અને બિન-સૌર જવાબદારીઓનું એકત્રીકરણ રેલવેને તેની નવીનીકરણીય ઉર્જા ખરીદીની જવાબદારીઓ પૂર્ણ કરવાની મંજૂરી આપશે.

■ અનિયંત્રિત નેટ મીટરિંગ નિયમો:

> રૂફટોપ સોલાર પ્રોજેક્ટ્સ માટે અનિયંત્રિત નેટ મીટરિંગ રેલવે સોલાર પ્લાન્ટ્સની તૈનાતીને ઝડપી બનાવશે.

■ શુદ્ધ શૂન્ય ઉત્સર્જન/નેટ જીરો ઉત્સર્જન (NZE):

> 'શુદ્ધ શૂન્ય ઉત્સર્જન' એટલે ઉત્પાદિત ગ્રીનહાઉસ ગેસઉત્સર્જન અને વાતાવરણમાંથી કાઢવામાં આવેલા ગ્રીનહાઉસ ગેસઉત્સર્જન વચ્ચે એકંદર સંતુલન સ્થાપિત કરવું.

> સૌ પ્રથમ, એન્થ્રોપોજેનિક ઉત્સર્જન (જેમ કે અશિમભૂત બળતણવાળા વાહનો અને ફેક્ટરીઓ) શક્ય તેટલું શૂન્યની નજીક લાવવું જોઈએ.

> બીજું, બાકી રહેલા કોઈપણ GHGsને કાર્બન શોષીને સંતુલિત કરવું જોઈએ (દા.ત. જંગલોને પુનઃસ્થાપિત કરીને).

વૈશ્વિક દૃશ્ય

> 20 દેશો અને પ્રદેશોએ જૂન 2020 સુધીમાં શુદ્ધ શૂન્ય લક્ષ્યાંકો અપનાવ્યા છે.

> ભૂતાન પહેલેથી જ કાર્બન નેગેટિવ દેશ છે, એટલે કે, તે CO2ના ઉત્સર્જન કરતાં વધુ શોષી લે છે.

ભારતીય દૃશ્ય

> ભારતનું માથાદીઠ CO2 ઉત્સર્જન, જે 2015માં 1.8 ટન હતું, તે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના એક નવમા ભાગ અને વૈશ્વિક સરેરાશના લગભગ એક તૃતીયાંશ (માથાદીઠ 4.8 ટન) બરાબર છે.

> જોકે એકંદરે ભારત હવે ચીન અને અમેરિકા બાદ CO2નું ત્રીજું સૌથી મોટું ઉત્સર્જક છે.

> સૌથી વધુ ઉત્સર્જન વિસ્તારો:

> ઉર્જા > ઉદ્યોગ > વનીકરણ > પરિવહન > કૃષિ > ભવન

ભારતમાં કોવિડ-19 રસીકરણનો આંકડો 100 કરોડને પાર

> ભારતમાં અત્યાર સુધીમાં 100 કરોડથી વધુ લોકોને કોવિડ-19 રસીના ડોઝ આપવામાં આવ્યા છે.

રસીકરણ માટે કેવી રીતે નોંધણી કરવી?

> કો-વિન પોર્ટલ (<https://www.cowin.gov.in>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ પર કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી કરાવી શકાય છે. નોંધણી કર્યા પછી, વ્યક્તિએ રસીનું સ્થાન અને સમય પસંદ કરવો પડશે.

Back to basics : ભારતમાં વપરાતી રસીઓ

■ કોવેક્સિન:

> COVAXIN એ ભારત બાયોટેક દ્વારા ઉત્પાદિત સરકારી સહાયિત રસી છે. તેની અસરકારકતા દર 81% છે. COVAXIN રસીના ત્રીજા તબક્કાના ટ્રાયલ્સમાં 27,000 થી વધુ સહભાગીઓએ ભાગ લીધો છે. COVAXIN બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. કોવેક્સિન મૃત કોવિડ-19 વાયરસમાં થી તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.

■ કોવિશિલ્ડ:

> કોવિશિલ્ડ રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. સ્થાનિક રીતે, કોવિશિલ્ડ સીરમનું ઉત્પાદન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવે છે. તે ચિમ્પાન્ઝી એડેનોવાયરસ નામના સામાન્ય ઠંડા વાયરસના નબળા સંસ્કરણમાંથી બનાવવામાં આવ્યું હતું. કોવિડ -19 વાયરસ જેવો દેખાવા માટે વાયરસમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. તે બે ડોઝમાં લાગુ પડે છે.

■ સ્પુટનિક વી:

> તે મોસ્કોમાં ગમલાય રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એપિડેમિઓલોજી એન્ડ માઈક્રોબાયોલોજી દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી.

> તે બે ડોઝની રસી છે. જો કે, તાજેતરમાં રશિયામાં સ્પુટનિક V ની એક ડોઝ રસી બનાવવામાં આવી છે. તેને સ્પુટનિક લાઈટ સિંગલ ડોઝ કહેવામાં આવે છે. ભારત માત્ર ડબલ ડોઝ સ્પુટનિક વીનો ઉપયોગ કરી રહ્યું છે.

> જ્યાં COVISHIELD એ નબળા સામાન્ય એડિનોવાયરસમાંથી બનાવવામાં આવ્યું છે જે ચિમ્પાન્ઝીને અસર કરે છે, સ્પુટનિક V વિવિધ માનવ એડિનોવાયરસનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યું છે.

ગીતા ગોપીનાથે IMFમાંથી રાજીનામું આપવાનો નિર્ણય કર્યો

- ▶ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ (IMF) ના સંશોધન વિભાગના મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી અને નિયામક ગીતા ગોપીનાથે જાન્યુઆરી 2022 માં IMF છોડવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
- ▶ તેણી નોકરી છોડીને પ્રતિષ્ઠિત હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીમાં પરત ફરશે.
- ▶ ભારતીય-અમેરિકન અર્થશાસ્ત્રી જાન્યુઆરી 2019માં IMFમાં તેના મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી તરીકે જોડાયા હતા.
- ▶ જ્યારે તે IMFમાં જોડાઈ ત્યારે તે હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીમાં આંતરરાષ્ટ્રીય અભ્યાસ અને અર્થશાસ્ત્રના જહોન ઝ્વાન્સ્ટ્રા પ્રોફેસર તરીકે કામ કરતી હતી.
- ▶ તે IMF ની પ્રથમ મહિલા મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી છે.
- ▶ ગીતા ગોપીનાથનો જન્મ ડિસેમ્બર 1971 માં મલયાલી માતાપિતાના ઘરે થયો હતો. તેણે પોતાનું સ્કૂલિંગ કોલકાતામાં કર્યું. તેમણે લેડી શ્રી રામ કોલેજ ઓફ કોમર્સ, દિલ્હીમાંથી ગ્રેજ્યુએશન પૂર્ણ કર્યું. તેણે દિલ્હી સ્કૂલ ઓફ ઈકોનોમિક્સ અને વોશિંગ્ટન યુનિવર્સિટીમાંથી માસ્ટર્સ કર્યું છે. ત્યારબાદ તેમણે 2001માં પ્રિન્સટન યુનિવર્સિટીમાંથી અર્થશાસ્ત્રમાં Ph.D પૂર્ણ કર્યું. વર્ષ 2001 માં, તે શિકાગો યુનિવર્સિટીમાં સહાયક પ્રોફેસર તરીકે જોડાયા અને 2005 માં હાર્વર્ડ ગયા. વર્ષ 2010 માં, તે ત્યાં કાર્યકારી પ્રોફેસર બન્યા. હાર્વર્ડમાં અર્થશાસ્ત્ર વિભાગમાં કાર્યકારી પ્રોફેસર બનનાર તે માત્ર ત્રીજી મહિલા છે. નોબેલ પુરસ્કાર વિજેતા અમર્ત્ય સેન પછી હાર્વર્ડમાં આ પદ સંભાળનાર તે પ્રથમ ભારતીય પણ છે.

"Gen-Next Democratic Network" પહેલ

- ▶ 'જનરલ-નેક્સ્ટ ડેમોક્રેટિક નેટવર્ક' નામની નવી પહેલ હેઠળ, ભારત 35 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના યુવા નેતાઓને હોસ્ટ કરવા જઈ રહ્યું છે.
- ▶ આ ઈવેન્ટ નવેમ્બર, 2021 માં યોજાશે.
- ▶ તેનું આયોજન ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ફોર કલ્ચરલ રિલેશન્સ (ICCR) દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
- ▶ ICCR વિદેશ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત એક સ્વાયત્ત સંસ્થા છે. તે બાહ્ય સાંસ્કૃતિક સંબંધોને લગતી ભારતની નીતિઓ સાથે સંબંધિત છે.
- ▶ 75 અલગ અલગ લોકશાહીમાંથી યુવા નેતાઓને આમંત્રિત કરવામાં આવશે.
- ▶ આ યુવા નેતાઓને શાસક પક્ષ, વિપક્ષી દળો અને અન્ય મોટા પક્ષો તરફથી આમંત્રણ આપવામાં આવશે.

- ▶ આ કાર્યક્રમમાં ભાગ લેવા માટે વિવિધ જૂથોમાં 5-7 નેતાઓ આમંત્રિત કરવામાં આવશે.

ઉદઘાટન બેચ

- ▶ ઉદઘાટન બેચમાં બાંગ્લાદેશ, ચિલી, શ્રીલંકા, ઈન્ડોનેશિયા, જાપાન અને ઝામ્બિયા જેવા દેશોના નેતાઓ સામેલ થશે. આ માળખામાં દક્ષિણપૂર્વ એશિયા અને આફ્રિકા જેવા પ્રદેશો અને બંડોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા દેશોનો સમાવેશ થાય છે. લોકસભા સ્પીકર ઓમ બિરલા કાર્યક્રમનું ઉદઘાટન કરશે. આ ઈવેન્ટ 25 નવેમ્બરથી શરૂ થશે.

બેઠકનો હેતુ

- ▶ આ ઈવેન્ટ દ્વારા, આયોજકો 75 લોકશાહીના નેતાઓની આગામી પેઢી સાથે સંબંધો બનાવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. આ લોકો તેમના સંબંધિત દેશોના ભાવિ નેતાઓ બનશે. આ તેમને આ ઈવેન્ટ દ્વારા ભારતમાં સમૃદ્ધ લોકશાહી સંસ્કૃતિનો વ્યાપક ખ્યાલ આપશે. તેઓ ICCR સાથે ઓછામાં ઓછા એક રાજ્યમાં પણ જશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ▶ આ પહેલ એ પ્રકાશમાં શરૂ કરવામાં આવી છે કે ભારત લોકશાહીના ભૂ-રાજકારણમાં અગ્રણી ભૂમિકા ભજવી રહ્યું છે.

UIDAI 'આધાર હેકાથોન 2021' નું આયોજન કરશે

- ▶ યુનિક આઈડેન્ટિફિકેશન ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (UIDAI) 28 ઓક્ટોબર, 2021થી 'આધાર હેકાથોન 2021' યોજવા જઈ રહી છે.

Back to basics : આધાર હેકાથોન

- ▶ આધાર હેકાથોન ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજીના ક્ષેત્રમાં યુવા સંશોધકોને ઓળખશે.
- ▶ ઈવેન્ટ 28 ઓક્ટોબરથી શરૂ થશે અને 31 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ સમાપ્ત થશે.
- ▶ આ હેકાથોન યુવા નવીનતાઓ માટે આયોજિત કરવામાં આવશે જેઓ હજુ પણ વિવિધ એન્જિનિયરિંગ સંસ્થાઓમાં છે અને વાસ્તવિક દુનિયામાં પગ મૂકવા માંગે છે.
- ▶ આધાર ટીમ દ્વારા આયોજિત આ પ્રથમ ઈવેન્ટ હશે.

થીમ:

- ▶ આધાર હેકાથોન 2021 બે થીમ પર આધારિત છે:
- ▶ Enrolment and Update: આ થીમ મુખ્યત્વે કેટલાક વાસ્તવિક જીવન પડકારોને આવરી લે છે જેનો રહેવાસીઓ તેમના સરનામાંને અપડેટ કરતી વખતે સામનો કરે છે.

- > **Identity and Authentication:** આ થીમ હેઠળ, UIDAI આધાર નંબર અથવા કોઈપણ વસ્તી વિષયક માહિતી શેર કર્યા વિના ઓળખ સાબિત કરવા માટે નવીન ઉકેલો શોધી રહી છે. તે ફેસ ઓથેન્ટિકેશન API થી સંબંધિત નવીન એપ્લિકેશનોની પણ શોધ કરી રહી છે.
- > આ પડકારોને ઉકેલવા માટે, UIDAI નવીન તકનીકી ઉકેલો દ્વારા તમામ એન્જિનિયરિંગ કોલેજો સુધી પહોંચી રહ્યું છે.
- **કેવી રીતે નોંધણી કરવી:**
- > તમે "hackathon.uidai.gov.in" વેબસાઈટની મુલાકાત લઈને આ હેકાથોન માટે નોંધણી કરાવી શકો છો.
- **ઇનામની રકમ અને અન્ય લાભો:**
- > UIDAI ઇનામની રકમ અને અન્ય આકર્ષક લાભો દ્વારા દરેક થીમ હેઠળ વિજેતાઓને પુરસ્કાર પણ આપશે.
- > યુનિક આઈડેન્ટિફિકેશન ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (UIDAI)
- > UIDAI એક વૈધાનિક સત્તા છે જેની સ્થાપના 12 જુલાઈ, 2016ના રોજ આધાર અધિનિયમ, 2016 ની જોગવાઈઓ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. તેની સ્થાપના ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય હેઠળ કરવામાં આવી હતી. તે ભારતના તમામ રહેવાસીઓને 'આધાર' નામનો અનન્ય ઓળખ નંબર આપવા માટે બનાવવામાં આવ્યો હતો.

ડી-એમોનિયમફોસ્કેટની ઉણપ

- > રાજસ્થાન, પંજાબ, હરિયાણા અને કર્ણાટક સહિતના અનેક રાજ્યોના ખેડૂતોને રવિ સિઝન પહેલા મુખ્યત્વે ડી-એમોનિયમ ફોસ્ફેટ (DAP)ના ખાતરની તીવ્ર અછતનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે.
- > અગાઉ સરકારે ડી-એમોનિયમફોસ્ફેટ (DAP) ખાતર પરની સબસિડી વધારીને 140 ટકા કરી દીધી હતી.

Back to basics : DAP વિશે

- > યુરિયા પછી DAP ભારતમાં સૌથી વધુ ઉપયોગમાં લેવાતા બીજા ખાતર છે.
- > સામાન્ય રીતે ખેડૂતો વાવણી પહેલાં કે વાવણીની શરૂઆતમાં જ આ ખાતરનો ઉપયોગ કરે છે, કારણ કે તેમાં ફોસ્ફરસ (P) નું પ્રમાણ વધારે હોય છે જે મૂળના વિકાસમાં મદદ કરે છે.
- > DAPમાં 46 ટકા ફોસ્ફરસ, 18 ટકા નાઈટ્રોજન હોય છે જે ખેડૂતો માટે ફોસ્ફરસનો પસંદગીનો સ્ત્રોત છે.
- > તે યુરિયા જેવું જ છે, જે તેમનું પ્રિય નાઈટ્રોજનયુક્ત ખાતર છે જેમાં 46% નાઈટ્રોજન હોય છે.

ઉણપનું કારણ

- **વૈશ્વિક પુરવઠામાં વિક્ષેપ:**
- > રોગચાળાને કારણે વૈશ્વિક પુરવઠા અને લોજિસ્ટિક્સ ચેઇનમાં વિક્ષેપને કારણે વૈશ્વિક ખાતરના ભાવમાં વધારો થયો છે.
- > વૈશ્વિક ભાવમાં વધારાને પરિણામે ભારતે તેની આયાતમાં ઘટાડો કર્યો છે, જેના કારણે દેશમાં ખાતરનો સ્ટોક વધુ ઘટ્યો છે.
- **કાચા માલના ભાવમાં વધારો:**
- > ખાતરના વધતા વૈશ્વિક ભાવો તેમજ ફોસ્ફેટિક એસિડ, એમોનિયા અને સલ્ફર જેવા ઇનપુટને ધ્યાનમાં રાખીને સરકાર દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવતા સબસિડીવાળા ખાતરો ખેડૂતોને ઉપલબ્ધ થાય તો જ આયાત વ્યવહારૂ રહેશે.
- **કંપનીઓને નિશ્ચિત સબસિડી:**
- > ખાતર કંપનીઓના જણાવ્યા અનુસાર કેન્દ્ર દ્વારા આપવામાં આવતી સબસિડીનો નિશ્ચિત દર તુલનાત્મક રીતે ખૂબ ઓછો છે.
- > તેથી, તેઓએ પુરવઠાને અસર કરતા DAPના ઉત્પાદનમાં ઘટાડો કર્યો છે.
- **ઘટાડાની અસરો:**
- > આ રાજ્યોમાં રવિ પાકની વાવણીમાં અવરોધ પેદા કરી શકે છે જે મોટા ભાગે જમીનના ભેજ અને જળાશયોમાં પાણીની ઉપલબ્ધતા પર નિર્ભર છે.
- > વાવણીની ઋતુમાં ખાતરનો પૂરતો જથ્થો ન મળે તો ઉત્પાદન લક્ષ્યાંક પર પણ અસર પડી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- > સરકારે ખાતરી કરવી જોઈએ કે સામગ્રી બંદરોથી વપરાશ કેન્દ્રોમાં ઝડપથી પરિવહન કરવામાં આવે. ખેડૂતોને પૂરતો સ્ટોક આપવાની ખાતરી આપવામાં આવે તો અસ્થિરતાની સ્થિતિનો અંત આવશે.
- > ખેડૂતોને DAPને બદલે યુરિયા-સિંગલ સુપર ફોસ્ફેટના મિશ્રણનો ઉપયોગ કરવાની સલાહ આપવામાં આવી શકે છે.

નીતિ આયોગે ભારતનો ભૂસ્તરીય ઉર્જા નકશો (Geospatial Energy Map of India) લોન્ચ કર્યો

- > સરકારી થિંક ટેન્ક નીતિ આયોગે 18 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ ભારતનો ભૂસ્તર ઉર્જા નકશો (Geospatial Energy Map of India) લોન્ચ કર્યો.
- > ભારતનો આ ભૌગોલિક ઉર્જા નકશો તેલ અને ગેસના કુવાઓ, પેટ્રોલિયમ રિફાઇનરીઓ, પરંપરાગત પાવર પ્લાન્ટ્સ, કોલસાના ક્ષેત્રો અને કોલસાના બ્લોક્સ જેવા તમામ ઉર્જા સંસાધનોનું સાકલ્યવાદી ચિત્ર આપે છે.

ભારતના GIS આધારિત ઉર્જા નકશાનો ઉપયોગ

- > ભારતમાં ઉર્જા ક્ષેત્રના પરસ્પર નિર્ભરતા (interdependence) અને મોટા ભૌગોલિક વિતરણને જોતા ઉર્જા સંપત્તિનું GIS મેપિંગ વાસ્તવિક સમય અને સંકલિત આયોજનની ખાતરી કરવામાં મદદરૂપ થશે.
- > ઉર્જા બજારોમાં કાર્યક્ષમતા હાંસલ કરવાની અપાર સંભાવના છે.
- > ઉર્જા સંપત્તિના આવા મેપિંગ તમામ સંબંધિત હિસ્સેદારોને મદદરૂપ થશે.
- > આ નીતિ બનાવવાની પ્રક્રિયાને ઝડપી બનાવવામાં પણ મદદ કરશે.

આ નકશો કોણે વિકસાવ્યો છે?

- > નીતિ આયોગ દ્વારા ઈન્ડિયન સ્પેસ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશન (ISRO)ના સહયોગથી ભારતનો ભૂસ્તરીય ઉર્જા નકશો લોન્ચ કરવામાં આવ્યો છે. ભારત સરકારના ઉર્જા મંત્રાલયે પણ આ પ્લેટફોર્મ વિકસાવવામાં પોતાનો સહયોગ આપ્યો છે.

GIS નકશાનું મહત્વ

- > GIS નકશો ભારતના તમામ ઉર્જા સંસાધનોનું સાકલ્યવાદી ચિત્ર આપશે, જેનો ઉપયોગ પરંપરાગત પાવર પ્લાન્ટ્સ, પેટ્રોલિયમ રિફાઈનરીઓ, તેલ અને ગેસ કુવાઓ, પેટ્રોલિયમ રિફાઈનરીઓ, કોલસા ક્ષેત્રો અને કોલસા બ્લોક્સ, નવીનીકરણીય ઉર્જા જેવા ઉર્જા સ્થાપનોની કલ્પના કરવા માટે થઈ શકે છે. સંસાધન સંભવિત અને મદદ કરશે.
- > આ નકશો ઉર્જાના તમામ પ્રાથમિક અને ગૌણ સ્ત્રોતો તેમજ તેમના પરિવહન/ટ્રાન્સમિશન નેટવર્કને ભારતમાં ઉર્જા ઉત્પાદન અને વિતરણનો વ્યાપક દ્રષ્ટિકોણ પૂરો પાડવા માટે શોધી કાઢશે.

પહેલનો ઉદ્દેશ

- > આ મંચ અનેક સંસ્થાઓમાં ફેલાયેલા ઉર્જા ડેટાને એકીકૃત કરવાના ઉદ્દેશ્યથી શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.

ભાસ્કરબડા: એક લૂની-સોલાર કેલેન્ડર

- > તાજેતરમાં આસામ સરકારે જાહેરાત કરી છે કે લૂની-સોલાર કેલેન્ડર-'ભાસ્કરબડા'નો ઉપયોગ રાજ્યમાં સત્તાવાર કેલેન્ડર તરીકે કરવામાં આવશે.
- > શક કેલેન્ડર અને ગ્રેગોરીયન કેલેન્ડરનો ઉપયોગ હાલમાં આસામ સરકાર દ્વારા સત્તાવાર કેલેન્ડર તરીકે કરવામાં આવે છે.
- > જોકે હવે રાજ્યમાં ભાસ્કરબડા કેલેન્ડરનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

Back to basics : પરિચય

- > ઉલ્લેખનીય છે કે 'ભાસ્કરબડા' કેલેન્ડરમાં યુગની શરૂઆત 7મી સદીના સ્થાનિક શાસક ભાસ્કર વર્માનના આરોહણની હોવાનું મનાય છે.
- > તે ચંદ્ર અને સૌર બંને વર્ષો પર આધારિત છે.
- > તેની શરૂઆત ત્યારે થઈ જ્યારે ભાસ્કરવર્માનને 'કામરૂપ' સામ્રાજ્યનો શાસક બનાવવામાં આવ્યો.
- > તેઓ ઉત્તર ભારતીય શાસક હર્ષવર્ધનના સમકાલીન અને રાજકીય સાથી હતા.
- > 'ભાસ્કરબડા' અને ગ્રેગોરીયન વચ્ચે 593 વર્ષનું અંતર છે.

કેલેન્ડરના પ્રકારો

- સોલર/સૌર:
 - > તેમાં લગભગ 365 1/4 દિવસના મોસમી વર્ષ પર આધારિત કોઈપણ સિસ્ટમનો સમાવેશ થાય છે, કારણ કે સૂર્યની આસપાસ ચક્કર લગાવવામાં પૃથ્વીને સમાન સમય લાગે છે.
- લૂનર:
 - > કોઈપણ સિસ્ટમ જે 'સાયનોડિક ચંદ્ર મહિના' (એટલે કે, ચંદ્રના તબક્કાઓનું સંપૂર્ણ ચક્ર) પર આધારિત છે.
- લૂની-સોલાર:
 - > આ અંતર્ગત મહિનાઓ ચંદ્ર પર આધારિત છે, જ્યારે એક વર્ષ સૂર્ય પર આધારિત છે, તેનો ઉપયોગ સમગ્ર મધ્ય પૂર્વ અને ગ્રીસની પ્રારંભિક સંસ્કૃતિઓમાં કરવામાં આવ્યો હતો.
- ભાસ્કરવર્માન (600-650) :
 - > તેઓ વર્માન વંશ સાથે સંકળાયેલા હતા અને 'કામરૂપ સામ્રાજ્ય'ના શાસક હતા.
 - > કામરૂપ ભાસ્કરવર્માનના શાસનમાં ભારતના સૌથી અદ્યતન રાજ્યોમાંનું એક હતું. કામરૂપ આસામનું પ્રથમ ઐતિહાસિક રાજ્ય હતું.
 - > ભાસ્કરવર્માનનું નામ ચીનના બૌદ્ધ યાત્રાળુ - જુઆનઝાંગના પ્રવાસોમાં જોવા મળે છે, જેમણે તેમના શાસન દરમિયાન કામરૂપની મુલાકાત લીધી હતી.
 - > તેઓ બંગાળના પ્રથમ મુખ્ય શાસક (કર્ણસુવર્ણ) શશાંક સામે રાજા હર્ષવર્ધન સાથેના જોડાણ માટે જાણીતા છે.

ભારતમાં કેલેન્ડરનું વિતરણ

- વિક્રમ સંવત (હિન્દુ ચંદ્ર કેલેન્ડર):
 - > તેને 57 BCમાં રજૂ કરવામાં આવી હતી, જ્યાં 57 BC એટલે શૂન્ય વર્ષ (Zero Year).
 - > શક શાસકો પર વિજય મેળવવા માટે રાજા વિક્રમાદિત્ય દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી હતી.
 - > આ ચંદ્ર કેલેન્ડર છે કારણ કે તે ચંદ્રની ગતિ પર આધારિત છે.

- > આ હેઠળ, દર વર્ષે 12 મહિનામાં અને દર મહિને બે બાજુ ઓમાં વિભાજિત કરવામાં આવે છે.
- > ચંદ્રની અડધા ભાગની હાજરી (જેમાં ચંદ્ર દરરોજ વધતો દેખાય છે) શુક્લ પક્ષ (15 દિવસ) કહેવાય છે. તે અમાવસ્યાથી શરૂ થાય છે અને પૂર્ણિમા પર સમાપ્ત થાય છે.
- > જે 15 દિવસમાં ચંદ્રનું કદ ઓછું થઈ રહ્યું હોય તેવું લાગે છે તેને કૃષ્ણ પક્ષ કહેવામાં આવે છે. તે પૂર્ણિમાથી શરૂ થાય છે અને અમાવસ્યા પર સમાપ્ત થાય છે.
- > મહિનાની શરૂઆત કૃષ્ણ પક્ષથી થાય છે અને એક વર્ષમાં 354 દિવસ હોય છે.
- > તેથી, પાંચ વર્ષના ચક્રમાં, દરેક ત્રીજા અને પાંચમા વર્ષમાં 13 મહિના હોય છે (13મા મહિનાને વધુ સમૂહ કહેવામાં આવે છે).
- શક સંવત (હિન્દુ સૌર કેલેન્ડર):
- > શક યુગનું શૂન્ય વર્ષ 78 ઇ.સ. છે.
- > કુશાનો પર વિજય મેળવવા માટે શક શાસકો દ્વારા તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- > તે એક સૌર કેલેન્ડર છે, તેની તારીખ નક્કી કરવાની સિસ્ટમ પૃથ્વી દ્વારા સૂર્યની આસપાસ ક્રાંતિ પૂર્ણ કરવામાં લેવામાં આવેલા સમય પર આધારિત છે, એટલે કે લગભગ 365 1/4 દિવસનું મોસમી વર્ષ.
- > તેને ભારત સરકારે 1957માં સત્તાવાર કેલેન્ડર તરીકે અપનાવ્યું હતું.
- > તેમાં દર વર્ષે 365 દિવસ હોય છે.
- હિજરી કેલેન્ડર (ઇસ્લામિક ચંદ્ર કેલેન્ડર):
- > તેનું શૂન્ય વર્ષ 622 ઇ.સ. છે.
- > તે સૌ પ્રથમ સાઉદી અરેબિયામાં શરૂ થયું અને અનુસર્યું.
- > તેમાં એક વર્ષમાં 12 મહિના અથવા 354 દિવસનો સમાવેશ થાય છે.
- > તેના પહેલા મહિનાને મોહરમ કહેવામાં આવે છે.
- > હિજરી કેલેન્ડરના નવમા મહિનાને રમઝાન કહેવામાં આવે છે.
- > આ મહિના દરમિયાન, મુસ્લિમો આત્માના શુદ્ધિકરણ માટે ઉપવાસ કરે છે. નાસ્તાને શહેરી અને સાંજના ભોજનને ઈફતાર કહેવામાં આવે છે.
- ગ્રેગોરીયન કેલેન્ડર (વૈજ્ઞાનિક સૌર કેલેન્ડર):
- > ગ્રેગોરીયન કેલેન્ડરનો ઉપયોગ નાગરિક કેલેન્ડર તરીકે થાય છે.
- > તેનો ઉપયોગ વર્ષ 1582માં શરૂ થયો હતો.
- > તેનું નામ પોપ ગ્રેગરી XIII ના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે, જેમણે કેલેન્ડર રજૂ કર્યું હતું.
- > તેણે અગાઉના જુલિયન કેલેન્ડરનું સ્થાન લીધું કારણ કે જુલિયન કેલેન્ડરમાં લીપ વર્ષ સંબંધિત ગણતરી સાચી નહોતી.
- > જુલિયનના કેલેન્ડરમાં 365.25 દિવસ હતા.

કુશીનગર આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથક

- > ઉત્તર પ્રદેશનું કુશીનગર એરપોર્ટ એ નવીનતમ એરપોર્ટ છે જે ભારતના આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથકોની સૂચિમાં ઉમેરવામાં આવ્યું છે. એવી અપેક્ષા છે કે આ એરપોર્ટ બૌદ્ધ યાત્રા માટે દક્ષિણ-પૂર્વ અને પૂર્વ એશિયાના દેશોના લોકોને સીમલેસ કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરશે.
- > કુશીનગર બૌદ્ધ સર્કિટનું કેન્દ્ર છે – જેમાં લુમ્બિની, સારનાથ, ગયા અને અન્ય તીર્થસ્થળોનો સમાવેશ થાય છે.

કુશીનગર એરપોર્ટ અને સાંસ્કૃતિક કૂટનીતિ

- > કુશીનગર આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથકનું ઉદ્ઘાટન ભારત-શ્રીલંકા સંબંધોમાં એક સીમાચિહ્ન રૂપ બની રહેશે.
- > એરપોર્ટના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે શ્રીલંકા ભારતના બે ભીંતચિત્રો (Mural Paintings)ના ફોટોગ્રાફ્સ રજૂ કરશે:
- > એક ભીંતચિત્રમાં સમ્રાટ અશોકના પુત્ર અરાહત મિખ્ખુ મહિંદાને શ્રીલંકાના રાજા દેવનમ્પિઆતિસા (Devanampiyatissa)ને બુદ્ધનો સંદેશ પહોંચાડતા દર્શાવવામાં આવ્યા છે.
- > બીજા ભીંતચિત્રમાં સમ્રાટ અશોકની પુત્રી 'થેરી મિક્ખુની' સંઘમિત્રા પવિત્ર બોધિ વૃક્ષના છોડ સાથે શ્રીલંકા પહોંચે છે (જે તેની નીચે બુદ્ધને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હોવાનું માનવામાં આવે છે.)
- > બૌદ્ધ પરિપથ ભારતની વિદેશ નીતિમાં નરમ શક્તિના ઉપયોગને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- > બૌદ્ધ કૂટનીતિ (Buddhist Diplomacy)ને ભારતે જે મહત્વ આપ્યું છે તે શ્રીલંકામાં ચીનના વધતા પ્રભાવનો સામનો કરવામાં અને લોકો વચ્ચે સંબંધો સુધારવામાં મદદ કરશે (ખાસ કરીને શ્રીલંકાના ગૃહયુદ્ધ પછીના સંઘર્ષમાં).
- > તદુપરાંત, શાંતિપૂર્ણ સહઅસ્તિત્વ અને તેની વ્યાપક ઓલ-એશિયન હાજરી પર ભાર મૂકીને બૌદ્ધ ધર્મ પોતે જ સોફ્ટ-પાવર ડિપ્લોમસીને પ્રોત્સાહન આપે છે.

શ્રીલંકામાં બૌદ્ધ ધર્મનો ફેલાવો

- > શ્રીલંકામાં સૌ પ્રથમ મૌર્ય સમ્રાટ અશોક (ઇ.સ.પૂ. 273-232)ના શાસન દરમિયાન પૂર્વ ભારતમાંથી મોકલવામાં આવેલા મિશન દ્વારા બૌદ્ધ ધર્મનો પ્રચાર કરવામાં આવ્યો હતો.
- > શ્રીલંકાના મિશનના નેતા મહેન્દ્ર (મહિંદા)ને અશોકના પુત્ર તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યા છે.

Back to basics : બૌદ્ધ પરિપથ વિશે

- > વર્ષ 2014-15માં પર્યટન મંત્રાલયે ઉચ્ચ પર્યટક ભાવ (High Tourist Value)ના સિદ્ધાંતો પર થીમ આધારિત પર્યટક સર્કિટ વિકસાવવાના હેતુથી સ્વદેશ દર્શન યોજના શરૂ કરી હતી.
- > બૌદ્ધ સર્કિટ/પરિપથ મંત્રાલયની યોજના હેઠળ વિકાસ માટે પસંદ કરવામાં આવેલી પંદર થીમ આધારિત સર્કિટ્સમાંની એક છે.
- > બૌદ્ધ સર્કિટ એ બુદ્ધના પગના નિશાનને અનુસરતો માર્ગ છે – નેપાળના લુમ્બિનીથી ઉત્તર પ્રદેશના કુશીનગર (જ્યાં તેમનું અવસાન થયું હતું) સુધી.
- > બૌદ્ધ યાત્રાળુઓ કુશીનગરને પવિત્ર સ્થળ માને છે, જે તેઓ માને છે કે ગૌતમ બુદ્ધે અહીં પોતાનો છેલ્લો ઉપદેશ આપ્યો હતો અને 'મહાપરિનિર્વાણ' અથવા મોક્ષ પ્રાપ્ત કર્યો હતો.
- > બૌદ્ધ ધર્મના 450 મિલિયન અનુયાયીઓ તેમજ ઇતિહાસ, સંસ્કૃતિ અથવા ધર્મમાં રસ ધરાવતા યાત્રાળુઓ માટે તે એક મહત્વપૂર્ણ તીર્થસ્થળ છે.
- > બૌદ્ધ સર્કિટમાં રોકાણ એ ભારત સરકાર, બિહાર અને ઉત્તર પ્રદેશની રાજ્ય સરકારો, ખાનગી ક્ષેત્ર, બૌદ્ધ મઠો અને સંપ્રદાયો અને વિશ્વ બેંક જૂથ વચ્ચે સૌપ્રથમ સહકારનું પરિણામ છે.

બૌદ્ધ સ્થળોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે લેવામાં આવેલી**અન્ય પ્રગતિઓ**

- પ્રસાદ યોજના:
 - > પ્રસાદ (PRASHAD) યોજના હેઠળ માળખાગત વિકાસ માટે 30 પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવામાં આવ્યા છે.
- આઇકોનિક પર્યટન સ્થળો:
 - > બોધ ગયા, અજંતા અને ઈલોરામાં બૌદ્ધ સ્થળોને આઇકોનિક પર્યટન સ્થળો (Iconic Tourist Sites) તરીકે વિકસાવવા માટે ઓળખવામાં આવ્યા છે.
- બૌદ્ધ પરિષદ:
 - > ભારતને બૌદ્ધ સ્થળ અને વિશ્વભરના મુખ્ય બજારો તરીકે પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશસાથે દર વૈકલ્પિક વર્ષે તેનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
- ભાષાઓની વિવિધતા:
 - > ઉત્તર પ્રદેશમાં બૌદ્ધ સ્મારકોમાં સિંહલી (Sinhala) ભાષા (શ્રીલંકાની સત્તાવાર ભાષા)માં મધ્યપ્રદેશમાં ચાઈનીઝ અને સાંચી સ્મારકોમાં સાઈનબોર્ડ છે.
- બુદ્ધનો માર્ગ (Buddha Path):
 - > બુદ્ધનો જન્મ નેપાળના લુમ્બિનીમાં થયો હતો, 563 ઈ.સ.
 - > તેમણે ઉપદેશ આપ્યો કે વૈભવી અને તપસ્યા બંનેનો અતિરેક ટાળવો જોઈએ. તેઓ 'મધ્ય માર્ગ' (મધ્યમ માર્ગ) ના સમર્થક હતા.

- બુદ્ધના અષ્ટાંગ માર્ગ (બુદ્ધના અસાધારણ ઉપદેશો)માં નીચે મુજબનો સમાવેશ થાય છે:

- > સમ્યક દ્રષ્ટિ
- > સમ્યક સંકલ્પ
- > સમ્યક ભાષણ
- > સમ્યક કર્મન્ત
- > સમ્યક આજીવિકા
- > સમ્યક વ્યાયામ
- > સમ્યક સ્મૃતિ
- > સમ્યક સમાધિ
- > 'બુદ્ધનો માર્ગ' બૌદ્ધ વારસાના આઠ મહાન સ્થળો (જેને પાલી ભાષામાં અહમહાહનાની (Aṭṭhamahāṭhānāni) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) નો પણ ઉલ્લેખ કરે છે. તેમની પાસે છે:
 - > લુમ્બિની (નેપાળ)– બુદ્ધનો જન્મ.
 - > બોધ ગયા (બિહાર) – પ્રબુદ્ધતા.
 - > સારનાથ (વારાણસી, ઉત્તર પ્રદેશ)– પ્રથમ ઉપદેશ.
 - > કુશીનગર (ગોરખપુર, ઉત્તર પ્રદેશ)– બુદ્ધનું અવસાન થયું.
 - > રાજગીર (બિહાર)– જ્યાં ભગવાને એક પાગલ હાથીને વશ કર્યો.
 - > વૈશાલી (બિહાર)– જ્યાં એક વાંદરાએ તેને મધ આપ્યું.
 - > શ્રાવસ્તી (યુપી) – ભગવાને 1,000 પાંખડીઓ વાળા કમળ પર બેઠક લીધી અને પોતાની ઘણી પ્રતિકૃતિઓ બનાવી.
 - > સંકિસા (ફરૂખાબાદ, ઉત્તર પ્રદેશ) – એવું માનવામાં આવે છે કે ગૌતમ બુદ્ધ સ્વર્ગમાંથી પૃથ્વી પર આવ્યા હતા.

ગ્લોબલ ફૂડ સિક્યોરિટી ઇન્ડેક્સ 2021

- > ગ્લોબલ ફૂડ સિક્યોરિટી (GFS) ઇન્ડેક્સ 2021માં ભારત 113 દેશોની યાદીમાં 71મા ક્રમે છે.
- > આ પહેલા ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ (GHI) 2021માં ભારત 101મા ક્રમે હતું.

Back to basics : સૂચકાંક વિશે

- ઉત્ક્રાંતિ:
 - > GFS ઇન્ડેક્સની ડિઝાઈન અને ઉત્પાદન લંડન સ્થિત અર્થશાસ્ત્રી ઇમ્પેક્ટ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું અને કોર્ટેવા એગ્રીસાયન્સ (Corteva Agriscience) દ્વારા પ્રાયોજિત કરવામાં આવ્યું હતું.
 - > 2021માં બહાર પાડવામાં આવેલા GFSI ઇન્ડેક્સની આ દસમી આવૃત્તિ છે. આ સૂચકાંક દર વર્ષે પ્રકાશિત થાય છે.

■ માપન:

- તે નીચેના આધારે ખાદ્ય સુરક્ષાના મૂળભૂત પરિબલોને માપે છે:
- સામર્થ્ય
- ઉપલબ્ધતા
- ગુણવત્તા અને સુરક્ષા
- કુદરતી સંસાધનો અને લવચીકતા
- તે 2030 સુધીમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યમાં શૂન્ય ભૂખ તરફ પ્રગતિને વેગ આપવા માટે પ્રણાલીગત ગાબડાં અને આવશ્યક કાર્યો તરફ ધ્યાન દોરવા માટે આવક અને આર્થિક અસમાનતા સહિત 58 અનન્ય ખાદ્ય સુરક્ષા સૂચકાંકોનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

અહેવાલના મુખ્ય પરિણામો (ભારત અને વિશ્વ)

■ ટોચના ક્રમાંકિત દેશો:

- આયર્લેન્ડ, ઓસ્ટ્રેલિયા, યુકે, ફિનલેન્ડ, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ, નેધરલેન્ડ્સ, કેનેડા, જાપાન, ફ્રાન્સ અને યુએસએ 77.8 અને 80 પોઈન્ટની રેન્જમાં એકંદર GFS સ્કોર સાથે ઈન્ડેક્સમાં ટોચનું સ્થાન મેળવ્યું છે.

■ ભારતનું સ્થાન:

- ઓવરઓલ પોઝિશન: ભારત 113 દેશના GFS ઈન્ડેક્સ 2021માં 57.2 પોઈન્ટના ઓવરઓલ સ્કોર સાથે 71મા ક્રમે છે.
- પડોશી દેશો સાથે તુલના: આ ઈન્ડેક્સમાં ભારતનું પ્રદર્શન પાકિસ્તાન (75મું), શ્રીલંકા (77મું), નેપાળ (79મું સ્થાન) અને બાંગ્લાદેશ (84મું સ્થાન) કરતાં વધુ સાડું છે પરંતુ તે ચીન (34મું સ્થાન) કરતાં પાછળ છે.
- જોકે, છેલ્લા 10 વર્ષમાં એકંદર ખાદ્ય સુરક્ષા સ્કોરમાં ભારતનો પ્રગતિશીલ વિકાસ પાકિસ્તાન, નેપાળ અને બાંગ્લાદેશ કરતાં ઓછો રહ્યો છે.
- ભારતનો સ્કોર 2021માં માત્ર 2.7 પોઈન્ટ વધીને 57.2 થયો હતો, જે 2012માં 54.5 હતો, જે પાકિસ્તાન (2021માં 54.7 અને 2012માં 45.7) કરતાં 9 પોઈન્ટ વધારે હતો.
- પાકિસ્તાને ફૂડ એફોર્ડિબિલિટી કેટેગરીમાં ભારત કરતાં વધુ સારો સ્કોર કર્યો હતો, જ્યારે શ્રીલંકા આ કેટેગરીમાં પહેલેથી જ વધુ સારી સ્થિતિમાં છે. ભારતે બાકીના 3 પોઈન્ટ પર પાકિસ્તાન, નેપાળ, બાંગ્લાદેશ અને શ્રીલંકા કરતાં વધુ સારો સ્કોર કર્યો છે.

ચિંતાઓ

- 2030 સુધીમાં ઝીરો હંગરનો દરજ્જો હાંસલ કરવાના ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યાંક તરફ સાત વર્ષની પ્રગતિ બાદ વૈશ્વિક ખાદ્ય સુરક્ષામાં સતત બીજા વર્ષે ઘટાડો થયો છે.

- છેલ્લા દસ વર્ષમાં દેશોએ ખાદ્ય અસલામતી દૂર કરવાની દિશામાં સંપૂર્ણ પ્રગતિ કરી છે, ત્યારે ખાદ્ય પ્રણાલી આર્થિક, આબોહવા અને ભૂરાજકીય પ્રવૃત્તિઓ પ્રત્યે સંવેદનશીલ છે.

સૂચનો

- ભૂખ અને કુપોષણને દૂર કરવા અને બધા માટે ખાદ્ય સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા માટે સ્થાનિક, રાષ્ટ્રીય અને વૈશ્વિક સ્તરે કાર્યવાહી કરવી આવશ્યક છે.
- વર્તમાન અને ઉભરતા ભવિષ્યના આ પડકારોનો સામનો કરવા માટે ખાદ્ય સુરક્ષામાં રોકાણ તેમજ આબોહવા ને અનુકૂળ પાક ઉપજમાં નવીનતાથી માંડીને સૌથી નબળાને મદદ કરવા માટે યોજનાઓમાં રોકાણ કરવાનું ચાલુ રાખવું જરૂરી છે.

સરકાર દ્વારા લેવામાં આવેલી પહેલ

- ઈટ રાઈટ ઈન્ડિયા મુવમેન્ટ
- પોષણ અભિયાન
- ફૂડ ફોર્ટીફિકેશન
- રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013
- સંકલિત બાળ વિકાસ સેવાઓ (ICDS) યોજના
- નેશનલ ઈનોવેશન ઓન કલાઈમેટ રેજિલીયંસ એગ્રીકલ્ચર (NICRA)

પ્રધાનમંત્રીનો 60 પોઈન્ટ એક્શન પ્લાન

- તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે 60 પોઈન્ટ એક્શન પ્લાનની વ્યાપક તૈયારી કરી છે.
- એક્શન પ્લાન ચોક્કસ મંત્રાલયો અને વિભાગો પર કેન્દ્રિત છે, પરંતુ ઊંડાણપૂર્વકનું વિશ્લેષણ દર્શાવે છે કે તેમાં સામાન્ય રીતે ત્રણ કેટેગરીનો સમાવેશ થાય છે – શાસન માટે આઈટી અને ટેકનોલોજીનો લાભ લેવો, વ્યવસાયિક વાતાવરણમાં સુધારો કરવો અને નાગરિક સેવાઓને અપગ્રેડ કરવી.
- શાસન માટે આઈટી અને ટેકનોલોજીનો લાભ લેવો:
- ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રાલયે વંચિત વિદ્યાર્થીઓ માટે શિષ્યવૃત્તિના વિતરણને સુવ્યવસ્થિત કરવાથી સ્વદેશી ટેબ્લેટ અને લેપટોપ વિકસાવીને ડિજિટલ વિભાજનના અંતરને ભરવા માટે અનેક કુશળ પગલાં લીધા છે.
- 'માતૃભૂમિ' નામનો કેન્દ્રીય ડેટાબેઝ 2023 સુધીમાં તમામ જમીન રેકોર્ડના ડિજિટલાઈઝેશન અને ઈ-કોર્ટ સિસ્ટમ સાથે સંકલનના વિષય/અધિકારને લગતા મુદ્દાઓ પર પારદર્શિતાને પ્રોત્સાહન આપશે.

- > ટેકનોલોજી દ્વારા નાગરિકતાને જન્મ પ્રમાણપત્ર સાથે જોડી શકાય છે અને મુખ્ય પ્રવાહમાં લાવી શકાય છે.
- **વ્યવસાયિક વાતાવરણમાં સુધારો:**
- > આમાં કેટલીક પરવાનગીઓને સંપૂર્ણ પણે સમાપ્ત કરવી, 10 ક્ષેત્રોમાં વ્યવસાય શરૂ કરવાનો ખર્ચ ઘટાડવો અને તેને વિચેતનામ અને ઈન્ડોનેશિયાની સમકક્ષ બનાવવું અને તમામ સરકારી સેવાઓ માટે મંજૂરીઓની આપોઆપ સૂચના માટે સિંગલ પોઈન્ટ એક્સેસનો સમાવેશ થાય છે.
- > સમયસર જમીન સંપાદન અને વન મંજૂરી માટે રાજ્યોને પ્રોત્સાહિત કરવો, એક વ્યાપક પર્યાવરણ વ્યવસ્થાપન કાયદો જે આ ક્ષેત્રમાં વિવિધ કાયદાઓનો સમાવેશ કરે છે, ઉભરતા ક્ષેત્રો માટે સ્ટાર્ટઅપ્સ અને કૌશલ્ય કાર્યક્રમો માટે પરામર્શ પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે.
- > ભૌગોલિક માહિતી પ્રણાલી (GIS) દેશના કુલ ઘરેલું ઉત્પાદન (GDP)માં વધારો કરવા માટે નિર્ણય લેવા માટે મેપિંગનો ઉપયોગ કરવો.
- > વેપાર સમજૂતીઓ પર વાટાઘાટો કરવી અને નોકરીઓ પર ભાર મૂકવો.
- **નાગરિક સેવાઓને અપગ્રેડ કરવી:**
- > ક્ષમતા નિર્માણ (મિશન કર્મયોગી)— કેન્દ્ર અને રાજ્યોમાં ઉચ્ચ નાગરિક સેવાઓ માટે નવીનતમ તકનીકો દ્વારા માળખાગત સુવિધાઓ, કુશળતાનો સંચાર અને ક્ષમતા નિર્માણના વિવિધ પાસાઓ પર અધિકારીઓની તાલીમ.
- > સરકારી પ્રક્રિયા રિ-એન્જિનિયરિંગ (GPR) મારફતે વિભાગોનું પુનર્ગઠન દર 10 વર્ષે, કામગીરી આધારિત કાર્ય, મંત્રાલયો અને વિભાગો માટે સ્પષ્ટ અને વિશિષ્ટ લક્ષ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, રાજ્યોના મુદ્દાઓ અને તેમની મર્યાદિત ક્ષમતાને ધ્યાનમાં લેવા માટે સંસ્થાકીય વ્યવસ્થાને ધ્યાનમાં રાખીને કરવું.
- > સેવાઓની એકંદર ગુણવત્તામાં સુધારો કરવાના હેતુથી સંસ્થા અથવા તેના સભ્યોની 'સમસ્યાઓ' અથવા 'જરૂરિયાતો' ને પહોંચી વળવા માટે GPRનો અમલ કરવો.
- > મુખ્ય માહિતી અધિકારીઓ (CIO) અને ચીફ ટેકનોલોજી ઓફિસર્સ (CTO)ની નિમણૂકમાં ડેટાનો કાર્યક્ષમ રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો નથી. તમામ સરકારી ડેટા તમામ મંત્રાલયો માટે સુલભ બનાવવા જોઈએ.

અન્ય એજન્ડાઓ

- > નીતિ આયોગને પણ પાંચ વર્ષમાં ગરીબી નિવારણનું લક્ષ્ય નક્કી કરવા કહેવામાં આવ્યું છે.
- > આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે ઝૂંપડપટ્ટીના ફેલાવાને રોકવા માટે બાંધકામમાં રોકાયેલા સેવા કર્મચારીઓ માટે આવાસ સુવિધાઓની યોજના શરૂ કરવાની જરૂર છે.

- > સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલય દ્વારા વિવિધ મંત્રાલયોની લાભાર્થી લક્ષી યોજનાઓને એકસાથે લાવવા માટે આધાર (Aadhaar)ના ઉપયોગ સાથે 'ફેમિલી ડેટાબેઝ ડિઝાઈન' વિકસાવવામાં આવી છે, જેને આધાર તરીકે પ્રોત્સાહન આપી શકાય છે.
- > તે સંસ્કૃતિ અને પર્યટન મંત્રાલયોને 100-200 પ્રતિષ્ઠિત/આઈકોનિક માળખાઓ અને સ્થળોની ઓળખ અને વિકાસ કરવા નિર્દેશ આપે છે.
- > સિંગાપોરમાં સ્થાપિત આવા કેન્દ્રોમાંથી પ્રેરણા લઈને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં જાહેર ખાનગી ભાગીદારી (PPP) દ્વારા 'સેન્ટર્સ ઓફ એક્સેલન્સ' સ્થાપિત કરી શકાય છે.

કેરળ ઓનલાઇન પ્લેટફોર્મ પર કુદુમ્બશ્રી પ્રોડક્ટ્સ વેચશે

- > કેરળ સરકાર કુદુમ્બશ્રી સહિત 'માઈક્રો, સ્મોલ એન્ડ મીડિયમ પ્રોડક્શન યુનિટ્સ' દ્વારા ઉત્પાદિત ઉત્પાદનોના માર્કેટિંગ અને વિતરણ માટે ઓનલાઇન પ્લેટફોર્મ શરૂ કરવાની યોજના ધરાવે છે.
- > રાજ્યના ઉદ્યોગ પ્રધાન પી. રાજીવના જણાવ્યા અનુસાર, કેરળ સરકારે આ અંગે પ્રાથમિક સ્તરે વાતચીત શરૂ કરી દીધી છે.
- > 18 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 'રાજ્ય કક્ષાની બીજ મૂડી નાણાકીય સહાય યોજના' નું ઉદ્દઘાટન કરતી વખતે આ યોજનાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- **રાજ્ય કક્ષાની બીજ મૂડી નાણાકીય સહાય યોજના:**
- > આ યોજના હેઠળ, સ્વ-સહાય જૂથોને સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે.
- > આ યોજના "Pradhan Mantri Formalisation of Micro food processing Enterprises (PMFME)" પ્રોજેક્ટના ભાગ રૂપે શરૂ કરવામાં આવી હતી.

PMFME પ્રોજેક્ટ

- > ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કેન્દ્ર સરકારે રાજ્ય સરકારો સાથે મળીને PMFME યોજના શરૂ કરી હતી. આ યોજના નાના ફૂડ પ્રોસેસિંગ સાહસોને તકનીકી, નાણાકીય અને વ્યવસાયિક સહાય પૂરી પાડવા માગે છે.

સ્વ સહાય જૂથ મદદ

- > PMFME યોજના અંતર્ગત, સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપના સભ્યોને મશીન ખરીદવા માટે રૂપિયા 40,000 સુધીની પ્રારંભિક મૂડી આપવામાં આવશે.
- > ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ સાથે સંકળાયેલા SHGના સભ્યોને ક્રેડિટ લિંક્ડ કેપિટલ સબસિડીનો 35% મળશે.

Back to basics : એક જિલ્લો એક ઉત્પાદન (One District One Product)

- > દરેક જિલ્લામાંથી એક ઉત્પાદનને ઓળખવા અને તેના વેચાણને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. આમાં સામાન્ય સવલતોનો ઉપયોગ કરીને કાચા માલ ખરીદવાનો સમાવેશ થાય છે જેથી તેઓ ઉત્પાદન માટે તેમના બજારને વિસ્તૃત કરી શકે. આ યોજના હેઠળ, ફૂડ પ્રોસેસિંગ મંત્રાલય ઉદ્યોગસાહસિકોને આ ઉત્પાદનો માટે લોજિસ્ટિક સપોર્ટ બનાવવા અને 'બ્રાન્ડ બિલ્ડિંગ' વિકસાવવામાં મદદ કરે છે.

અમિત રસ્તોગી રાષ્ટ્રીય સંશોધન વિકાસ નિગમના CMD બન્યા

- > કોમોડોર અમિત રસ્તોગી (સેવાનિવૃત્ત), 34 વર્ષ સુધી ભારતીય નૌકાદળમાં સેવા આપ્યા બાદ, રાષ્ટ્રીય સંશોધન વિકાસ નિગમના ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકેની જવાબદારી સંભાળી છે. તેમણે 18 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ ચાર્જ સંભાળ્યો.

અમિત રસ્તોગી કોણ છે ?

- > તેમણે JNUમાંથી ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી મેળવી છે.
- > તેઓ કોલેજ ઓફ ડિફેન્સ મેનેજમેન્ટ, સિકંદરાબાદ અને ડિફેન્સ સર્વિસીઝ સ્ટાફ કોલેજ વેલિંગ્ટનના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થી પણ છે.
- > તેમણે ભારતીય નૌકાદળ, અત્યાધુનિક ટેકનોલોજી ઇન્ટેન્સિવ વોરફેર સિસ્ટમ્સમાં વિવિધ પોર્ટફોલિયો સંભાળ્યા છે અને મિસાઈલ સિસ્ટમ્સના ઇન્ડક્શનનો સમૃદ્ધ અનુભવ ધરાવે છે.
- > તેમણે પાંચ વર્ષ સુધી સંરક્ષણ મંત્રાલયમાં સંકલિત મુખ્યાલયમાં ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગના નિયામક તરીકે કામ કર્યું.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય સંશોધન વિકાસ નિગમ (National Research Development Corporation -NRDC)

- > NRDC બિન-વિભાગીય સરકારી સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના બ્રિટિશ સરકારે જાહેર ક્ષેત્રમાંથી ખાનગી ક્ષેત્રમાં ટેકનોલોજી સ્થાનાંતરિત કરવા માટે કરી હતી. બીજા વિશ્વયુદ્ધ દરમિયાન સંરક્ષણ સંશોધન સંસ્થા દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલી ઘણી પ્રોડક્ટ્સનો ઉપયોગ કરવા માટે સમયની કથિત જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે એટલીની શ્રમ સરકારે 1948માં આ સંસ્થાની સ્થાપના કરી હતી. તેની સ્થાપના બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ

દ્વારા ઇન્વેન્શન ડેવલપમેન્ટ એક્ટ 1948 અનુસાર કરવામાં આવી હતી. લોર્ડ ગિફોર્ડ તેના પ્રથમ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર હતા. વર્ષ 1981માં, NRDC ને નેશનલ બોર્ડ ઓફ એન્ટરપ્રાઇઝ (NEB)માં ભેળવીને બ્રિટિશ ટેકનોલોજી ગ્રુપ (BTG) ની રચના કરવામાં આવી હતી.

PMFBY: કાર્યકારી જૂથની સ્થાપના

- > કેન્દ્ર સરકારે ખરીફ સીઝન 2022થી સંશોધિત પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજના (PMFBY) શરૂ કરવાના ઉદ્દેશ સાથે એક કાર્યકારી જૂથની રચના કરી છે.
- > કાર્યકારી જૂથની રચના કેન્દ્રના અધિકારીઓ, જાહેર ક્ષેત્રની વીમા કંપનીઓના ઉચ્ચ અધિકારીઓ અને મુખ્ય પાક ઉત્પાદક રાજ્યોનો સમાવેશ કરીને કરવામાં આવી છે.
- > આ કાર્યકારી જૂથ 'ટકાઉ, નાણાકીય અને ઓપરેશનલ મોડલ' સૂચવશે.

કાર્ય સમૂહનું કામ

- > આ વર્કિંગ ગ્રુપ સરકાર પર સબસિડીનો બોજ ઘટાડવા તેમજ તર્કસંગત પ્રીમિયમ ભાવો પ્રાપ્ત કરવા માટે વીમા કંપનીઓની ટકાઉ ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવા વૈકલ્પિક મોડેલોની માંગને પહોંચી વળવાની અપેક્ષા રાખે છે. તે આગામી છ મહિનામાં તેનો રિપોર્ટ રજૂ કરશે.

યોજના હેઠળ પ્રીમિયમ

- > આ યોજના હેઠળ ખેડૂતોએ રવિ પાક માટે વીમા રકમના 1.5% જ્યારે ખરીફ પાક માટે 2% પ્રીમિયમ નક્કી કરવું જરૂરી છે. PMFBY હેઠળ રોકડ પાક માટે તે 5% છે. બાકીનું પ્રીમિયમ કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે વહેંચાયેલું છે.

રાજ્યની માંગ

- > કેટલાક રાજ્યોએ પ્રીમિયમ સબસિડીમાં તેમના હિસ્સાને 30% સુધી મર્યાદિત કરવાની માંગ કરી છે, જ્યારે કેટલાક રાજ્યો કેન્દ્રને સમગ્ર સબસિડી સહન કરવાની માંગ કરી રહ્યા છે.

કયા રાજ્યોએ આ યોજનામાંથી બહાર નીકળ્યા છે?

- > ગુજરાત, તેલંગાણા, આંધ્ર પ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ, ઝારખંડ અને બિહાર અત્યાર સુધી આ યોજનામાંથી બહાર નીકળી ગયા છે. પંજાબે પાક વીમા યોજના લાગુ કરી નથી. બિહાર, આંધ્રપ્રદેશ અને પશ્ચિમ બંગાળે પોતાની યોજનાઓ શરૂ કરી છે, જે અંતર્ગત ખેડૂતો કોઈપણ પ્રીમિયમ ચૂકવતા નથી, જોકે પાક નિષ્ફળ જવાના કિસ્સામાં તેમને વળતરની ચોક્કસ રકમ મળે છે.

ઈન્ડિયન પ્રોજેક્ટ્સ ઈકો ઓસ્કાર એવોર્ડ જીત્યો

- ટાકાચર ઈનોવેશન (Takachar's Innovation), એક ભારતીય પ્રોજેક્ટ કે જે કૃષિ કચરાને ઈંધણમાં રિસાયકલ (recycle) કરે છે, તેણે પ્રિન્સ વિલિયમનું ઉદઘાટન 'અર્થશોટ પ્રાઈઝ' (Earthshot Prize) જીત્યું છે, જેને 'ઈકો ઓસ્કાર' (Eco Oscars) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- ઈકો ઓસ્કાર જેઓ પૃથ્વીને બચાવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે તેમનું સન્માન કરે છે.
- આ એવોર્ડનો ઉદ્દેશ વૈશ્વિક સ્તરે આબોહવાની કટોકટી વધતા નવીન સ્થાનિક ઉકેલોને ટેકો અને પ્રેરણા આપવાનો છે.

તકાચરની નવીનતા

- ટાકાચર ઈનોવેશનનું નેતૃત્વ વિદ્યુત મોહન કરી રહ્યા છે. આ ટેકનોલોજીને પાકના અવશેષોને વેચાણપાત્ર બાયો-પ્રોડક્ટમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે તેની સસ્તી ટેકનોલોજી માટે માન્યતા આપવામાં આવી હતી. તેણે ધુમાડાના ઉત્સર્જનમાં 98% ઘટાડો કર્યો. વિદ્યુત મોહનને આ ટેકનોલોજી માટે 'ફ્લીન અવર એર કેટેગરી'માં એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. આ એવોર્ડ વિશ્વભરમાં એવોર્ડના પાંચ અન્ય વિજેતાઓમાંનો એક હતો.

ટેકનોલોજીનું મહત્વ

- વિશ્વમાં દર વર્ષે લગભગ 120 અબજ ડોલરનો કૃષિ કચરો પેદા થાય છે. જ્યારે ખેડૂતો વેચવામાં નિષ્ફળ જાય છે, ત્યારે તેઓ ઘણી વખત કચરો બાળી નાખે છે. કચરો બાળવાથી માનવ સ્વાસ્થ્ય તેમજ પર્યાવરણ માટે વિનાશક પરિણામો આવે છે. બર્નિંગ વાયુ પ્રદૂષણનું કારણ બને છે, જેણે કેટલાક વિસ્તારોમાં આયુષ્યમાં એક દાયકાનો ઘટાડો કર્યો છે. આમ, આ પડકારને ઘટાડવા માટે આ ટેકનોલોજી મહત્વની છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- આગામી 10 વર્ષ માટે, પૃથ્વી પર પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ દૂર કરવા માટે કાર્યરત પાંચ પ્રોજેક્ટ્સમાંથી દરેકને અર્થશોટ £ 1 મિલિયન આપશે.

Back to basics : અર્થશોટ પુરસ્કાર (Earthshot Prize)

- એવોર્ડ દર વર્ષે પાંચ વિજેતાઓને આપવામાં આવે છે જેમના પ્રોજેક્ટ્સ પર્યાવરણને મદદ કરે છે. તે 2021થી 2030 સુધી વાર્ષિક ધોરણે આપવામાં આવશે. તે રોયલ ફાઉન્ડેશન દ્વારા આપવામાં આવે છે, જેનું મુખ્ય મથક લંડન, ઈંગ્લેન્ડમાં છે. આ એવોર્ડ પાંચ જુદી જુદી કેટેગરીમાં વહેંચવામાં આવે છે જે

યુનાઈટેડ નેશન્સ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ દ્વારા સપોર્ટેડ છે. આ એવોર્ડ વર્ષ 2020માં પ્રિન્સ વિલિયમ, ડ્યુક ઓફ કેમ્બ્રિજ અને ડેવિડ એટનબરો દ્વારા લોન્ચ કરવામાં આવ્યો હતો.

17 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય ગરીબી નાબૂદી દિવસ (International Day for the Eradication of Poverty)

- ગરીબી નાબૂદી માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ (International Day for the Eradication of Poverty) દર વર્ષે 17 ઓક્ટોબરના રોજ મનાવવામાં આવે છે.
- જે લોકો ગરીબીમાં જીવી રહ્યા છે તેમના પ્રયત્નો અને સંઘર્ષોને ઓળખવા અને સ્વીકારવા માટે આ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.

વિશ્વ બેંકનો અહેવાલ

- વર્લ્ડ બેંકના અહેવાલ મુજબ, 88 થી 115 મિલિયન લોકોને ગરીબીમાં ધકેલી દેવામાં આવ્યા છે. મોટાભાગના લોકો દક્ષિણ એશિયા અને પેટા સહારન પ્રદેશોના છે, જે COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન ગરીબીમાં ધકેલાયા હતા.
- આ સંખ્યા 143 અને 163 મિલિયનની રેન્જમાં વધી શકે છે.
- આ આંકડા હાલના 1.3 અબજ લોકો ઉપરાંત છે જે રોગચાળા પહેલા જ ગરીબીમાં જીવી રહ્યા હતા.

Back to basics : દિવસનો ઇતિહાસ

- 17 ઓક્ટોબર, 1987ના રોજ ગરીબીને માનવાધિકારના ઉલ્લંઘન તરીકે જાહેર કરવામાં આવી હતી. આ દિવસે, વર્ષ 1948માં માનવ અધિકારોના સાર્વત્રિક ઘોષણાપત્ર પર પણ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. 22 ડિસેમ્બર 1992ના રોજ, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ તેનો ઠરાવ 47/196 અપનાવ્યો અને 17 ઓક્ટોબરને 'ગરીબી નાબૂદી માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ' તરીકે જાહેર કર્યો.

વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ 2021

- 1945માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) ખાદ્ય અને કૃષિ સંગઠનના સ્થાપના દિવસની ઉજવણી માટે દર વર્ષે 16 ઓક્ટોબરે વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
- FAO એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક વિશેષ એજન્સી છે જે ભૂખમરને સમાપ્ત કરવાના આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રયાસોનું નેતૃત્વ કરે છે.
- 2021માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના મહાસચિવે ખાદ્ય ઉત્પાદન અને વપરાશમાં ફેરફાર કરવાના માર્ગો પર ચર્ચા કરવા માટે પ્રથમ ફૂડ સિસ્ટમ સમિટનું આયોજન કર્યું હતું.

Back to basics : વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ વિશે

- વૈશ્વિક સ્તરે ભૂખની સમસ્યાને દૂર કરવા માટે દર વર્ષે તેની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- આ દિવસની ઉજવણી વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ (જેને નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર 2020થી નવાજવામાં આવી હતી) અને કૃષિ વિકાસ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ભંડોળ જેવી સંસ્થાઓ દ્વારા પણ કરવામાં આવે છે.
- તે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્ય 2 (SDG 2) એટલે કે ઝીરો હંગર પર ભાર મૂકે છે.
- **આવશ્યકતા:**
- કોવિડ-19 રોગચાળાએ રેખાંકિત કર્યું છે કે ખાદ્ય સુરક્ષાની પરંપરાગત નીતિમાં તાત્કાલિક ફેરફાર કરવાની જરૂર છે.
- આ પ્રયાસ વધુ સુસંગત છે કારણ કે તે પહેલેથી જ આબોહવાની પરિવર્તનશીલતા અને આત્યંતિકતા જેવી સમસ્યાઓ તરફ દોરી ગયું છે.
- વિશ્વને ટકાઉ કૃષિ-ખાદ્ય પ્રણાલીઓની જરૂર છે જે 2050 સુધીમાં 10 અબજ લોકોને ખવડાવવા માટે સક્ષમ છે.

ભારતમાં FAOનું યોગદાન

- તેણે છેલ્લા દાયકાઓમાં કૃષિપોષણ સામેના ભારતના પ્રયાસોમાં નોંધપાત્ર યોગદાન આપ્યું છે અને તેના માર્ગમાં ઘણા અવરોધો છે.
- પ્રારંભિક ગર્ભાવસ્થા, શિક્ષણ અને માહિતીનો અભાવ, પીવાના પાણીની અપૂરતી પહોંચ, સ્વચ્છતાનો અભાવ વગેરેને કારણે ભારત 2022 સુધીમાં 'કૃષિપોષણ મુક્ત ભારત'ના ઈચ્છિત પરિણામો હાંસલ કરવામાં પાછળ છે, જેની કલ્પના રાષ્ટ્રીય પોષણ મિશન હેઠળ કરવામાં આવી છે.
- FAOએ 2023ને મિલેટ્સનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ જાહેર કરવાના ભારતના પ્રસ્તાવને ટેકો આપ્યો હતો.
- આ પગલાથી પૌષ્ટિક આહારના વપરાશને પ્રોત્સાહન મળશે, તેની ઉપલબ્ધતામાં વધારો થશે અને નાના અને મધ્યમ ખેડૂતોને ફાયદો થશે જેઓ મોટાભાગે તેમની જમીન પર બરછટ અનાજ ઉગાડે છે, જ્યાં પાણીની સમસ્યા છે અને જમીન ફળદ્રુપ નથી.

FAO હંગર ઇન્ડેક્સ અને ખેડૂત વિરોધ

- ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ (GHI) 2021માં ભારત 101મા ક્રમે સરકી ગયું હતું.
- જોકે ભારત સરકારે FAO દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા ચૂંટણી આધારિત મૂલ્યાંકન અને પદ્ધતિ પર સવાલ ઉઠાવ્યા છે.
- ભારત આ પદ્ધતિને અવૈજ્ઞાનિક હોવાનો દાવો કરે છે.
- બીજી તરફ, દેશના ખાદ્ય ઉત્પાદકો (ખેડૂતો) લગભગ એક વર્ષથી કૃષિ કાયદાઓનો વિરોધ કરી રહ્યા છે.

- ખેડૂતો આ કાયદાઓને ખેડૂતો માટે પ્રતિકૂળ ગણાવી રહ્યા છે જે ભૂખ અને પોષણને પહોંચી વળવામાં ભારતના રેન્કિંગને વધુ અસર કરી શકે છે.

સંબંધિત ભારતીય પહેલો

- સ્વચ્છ ભારત અભિયાન, જળ જીવન મિશન અને અન્ય પ્રયાસોની સાથે ઈટ રાઈટ ઈન્ડિયા અને ફિટ ઈન્ડિયા ચળવળ ભારતીયોના સ્વાસ્થ્યમાં સુધારો કરશે અને પર્યાવરણને સંતુલિત કરશે.
- મહત્વપૂર્ણ સૂક્ષ્મ પોષક તત્વોની ઉણપ ધરાવતા પાકની સામાન્ય જાતોની ખામીઓને દૂર કરવા માટે પાકની 17 નવી બાયોફોર્ટિફિકેશન જાતોનો પ્રારંભ કરવો.
- ઉદાહરણ: મેક 4028 ઘઉં, મધુબન ગાજર વગેરે.
- ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013ના અવકાશનું વિસ્તરણ અને અસરકારક અમલીકરણ.
- APMC (કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમિતિ)માં સુધારો તેમને વધુ સ્પર્ધાત્મક બનાવવા માટેના કાયદાઓ.
- ખેડૂતોને લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ (MSP)ના રૂપમાં 1.5 ગણો ખર્ચ મળે તે સુનિશ્ચિત કરવા પગલાં લેવા જોઈએ, જે દેશની સરકારી ખરીદી તેમજ ખાદ્ય સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે.
- ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનો (FPO)ના મોટા નેટવર્કનો વિકાસ.
- ભારતમાં અનાજના બગાડના મુદ્દાને પહોંચી વળવા માટે આવશ્યક ચીજવસ્તુઓ અધિનિયમ, 1955માં સુધારો.
- સરકાર વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO)ના લક્ષ્યાંકના એક વર્ષ પહેલાં 2022 સુધીમાં ભારતને ટ્રાન્સ ફેટ ફ્રી બનાવવાનો પ્રયાસ કરી રહી છે, તેમજ ન્યૂ ઈન્ડિયા @75 (ભારતની સ્વતંત્રતાના 75 વર્ષ)ના અભિગમ સાથે તેનું સંતુલન જાળવવાનો પ્રયાસ કરી રહી છે.
- ટ્રાન્સ ફેટ આંશિક રીતે હાઈડ્રોજન યુક્ત વનસ્પતિ તેલ (PHVO) (દા.ત. વનસ્પતિ, શોર્ટિંગ, માર્જરિન વગેરે) છે. રાંધેલા અને તળેલા ખોરાકમાં ખોરાકનો ઘટક હોય છે.
- તે ભારતમાં બિન-ચેપી રોગોના વિકાસમાં મુખ્ય ફાળો આપે છે અને કાર્ડિયો-વેસ્ક્યુલર રોગો (CVD) માટે ચલ જોખમ પરિબળ પણ છે. કોવિડ-19 દરમિયાન CVD જોખમ પરિબળને દૂર કરવું ખાસ કરીને સુસંગત છે કારણ કે CVDથી પીડાતા લોકો મૃત્યુદરને અસર કરતી ગંભીર પરિસ્થિતિઓનું કારણ બને તેવી સંભાવના છે.

હિમાચલ પ્રદેશનો કિન્નૌર 100% રસીકરણ કરનારો દેશનો પ્રથમ જિલ્લો બન્યો

- હિમાચલ પ્રદેશનો કિન્નૌર જિલ્લો દેશનો પહેલો જિલ્લો બની ગયો છે જ્યાં 100% લાયક વસ્તીને કોરોના સામે રસી આપવામાં આવી છે, આ માહિતી રાજ્યના મુખ્યમંત્રી જય રામ ઠાકુરે શેર કરી છે. નોંધનીય છે કે હિમાચલ પ્રદેશને રાજ્યની કુલ વસ્તીના 100% (18+) રસી મળી છે, રાજ્યએ તમામ લાયક લોકોને કોરોનાનો પ્રથમ ડોઝ આપ્યો છે, આ પરાક્રમ કરનાર હિમાચલ પ્રદેશ દેશનું પ્રથમ રાજ્ય બન્યું છે.

Back to basics : કિન્નૌર

- કિન્નૌર હિમાચલ પ્રદેશનો એક જિલ્લો છે, તે 6401 ચોરસ કિલોમીટરમાં ફેલાયેલો છે. કિન્નૌરની વસ્તી માત્ર 84,000 છે. તેનું મુખ્ય મથક રેકોંગ પીઓમાં આવેલું છે. કિન્નૌરના કેટલાક પ્રખ્યાત પ્રવાસન સ્થળો નીચે મુજબ છે: સાંગલા ખીણ, કામરૂ, ચિતકુલ, ભવા ખીણ, રિકોંગ પીઓ, કલ્પા, હંગરંગ ખીણ, ચાંગો, રિબ્બા, લિપ્પા વગેરે.

રસીકરણ માટે નોંધણી કેવી રીતે કરવી ?

- કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી કો-વિન પોર્ટલ (<https://www.cowin.gov.in>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ પર કરી શકાય છે. નોંધણી કર્યા પછી, વ્યક્તિએ રસીનું સ્થાન અને સમય પસંદ કરવો પડશે.

Back to basics : ભારતમાં વપરાતી રસી

- **COVAXIN:**
 - COVAXIN એ ભારત બાયોટેક દ્વારા ઉત્પાદિત સરકારી સહાયિત રસી છે. તેની અસરકારકતા દર 81% છે. 27,000 થી વધુ સહભાગીઓએ COVAXIN રસીના ત્રીજા તબક્કામાં ભાગ લીધો છે. COVAXIN બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. કોવેક્સિન મૃત કોવિડ-19 વાયરસમાંથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.
- **COVISHIELD:**
 - COVISHIELD રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. સ્થાનિક રીતે, COVISHIELD સીરમનું નિર્માણ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે. તે ચિમ્પાન્ઝી એડેનોવાયરસ નામના સામાન્ય ઠંડા વાયરસના નબળા સંસ્કરણમાંથી બનાવવામાં આવ્યો હતો. કોવિડ-19 વાયરસ જેવો દેખાવા માટે વાયરસમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. તે બે ડોઝમાં લાગુ પડે છે.

- **સ્પુટનિક વી (Sputnik V):**
 - તે મોસ્કોમાં ગામલેયા રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એપિડેમિયોલોજી એન્ડ માઈક્રોબાયોલોજી (Gamleya Research Institute of Epidemiology and Microbiology) દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી.
 - તે બે ડોઝની રસી છે. જો કે, તાજેતરમાં રશિયામાં સ્પુટનિક V ની એક ડોઝ રસી બનાવવામાં આવી છે. તેને સ્પુટનિક લાઈટ સિંગલ ડોઝ કહેવામાં આવે છે. ભારત માત્ર ડબલ ડોઝ સ્પુટનિક વીનો ઉપયોગ કરી રહ્યું છે.
 - જ્યારે કોવિશિલ્ડ નબળા સામાન્ય એડેનોવાયરસથી બનાવવામાં આવે છે જે ચિમ્પાન્ઝીને અસર કરે છે, સ્પુટનિક વી વિવિધ માનવ એડેનોવાયરસનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવી છે.

16 ઓક્ટોબરના રોજ વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ (World Food Day) મનાવવામાં આવ્યો

- વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ (World Food Day) દર વર્ષે 16 ઓક્ટોબરના રોજ ઉજવવામાં આવે છે. 2021 76 મો વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ ઉજવવામાં આવ્યો.
- થીમ: Safe food now for a healthy tomorrow

મહત્વ

- ઘણા દેશોમાં, ખાસ કરીને વિશ્વના અવિકસિત ભાગોમાં ભૂખ એક મોટી સમસ્યા છે. તેથી, આ સમસ્યાનો સામનો કરવા માટે જાગૃતિ જરૂરી છે. વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ આ સમસ્યાને ઉકેલવામાં મદદ કરે છે.

Back to basics : વિશ્વ ખાદ્ય દિવસનો ઇતિહાસ

- ફૂડ એન્ડ એગ્રીકલ્ચર ઓર્ગેનાઈઝેશન (FAO)ના સભ્ય દેશો દ્વારા વિશ્વ ખાદ્ય દિવસની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તેની સ્થાપના નવેમ્બર 1979માં FAO ની 20મી પરિષદમાં કરવામાં આવી હતી. હંગેરીના ભૂતપૂર્વ કૃષિ અને ખાદ્ય મંત્રી ડો.પાલ રોમાનીના નેતૃત્વમાં પ્રતિનિધિમંડળે 20માં સત્રમાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી અને વિશ્વભરમાં દિવસની ઉજવણીના વિચારની ભલામણ કરી હતી.

ઉદ્દેશ

- આ દિવસની ઉજવણીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ સંદેશને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે કે ખોરાક એ મૌલિક અને મૂળભૂત માનવ અધિકાર છે. તે કુપોષણ અને સ્થૂળતા વિશે પણ જાગૃતિ ફેલાવે છે.

ગુજરાત સરકાર આદિવાસી લોકોને અયોધ્યાની યાત્રા માટે 5000 ની આર્થિક સહાય

- ગુજરાત સરકારે અયોધ્યામાં શ્રી રામ જન્મભૂમિ યાત્રા માટે આદિવાસી સમુદાયના વ્યક્તિ દીઠ 5000 રૂપિયાની આર્થિક સહાય આપવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
- આ જાહેરાત 'શબરી ધામ' ખાતે એક મેળાવડામાં કરવામાં આવી હતી જે ગુજરાતના ડાંગ જિલ્લાનું યાત્રાધામ છે. શબરી ધામ ભગવાન શ્રી રામ સાથે સંકળાયેલ છે.
- આ પ્રસંગે, નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે દર વર્ષે રાજ્ય કક્ષાનો 'દશેરા મહોત્સવ' ભગવાન રામ સંબંધિત વિવિધ તીર્થ સ્થળોએ યોજવામાં આવશે.
- સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય બાદ નવેમ્બર 2019માં 'રામ જન્મભૂમિ તીર્થ ક્ષેત્ર ટ્રસ્ટ'ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. આ ટ્રસ્ટને અયોધ્યામાં ભગવાન રામ મંદિરના નિર્માણની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે.

Back to basics : રામજન્મભૂમિ તીર્થ ક્ષેત્ર ટ્રસ્ટ (Ram Janmabhoomi Teerth Kshetra Trust)

- ભારત સરકારે અયોધ્યામાં રામ મંદિરના નિર્માણ અને સંચાલન માટે 5 ફેબ્રુઆરી, 2020ના રોજ આ ટ્રસ્ટની સ્થાપના કરી હતી. આ ટ્રસ્ટમાં 15 ટ્રસ્ટીઓ છે.
- અયોધ્યામાં રામ મંદિર:
 - આ મંદિર ઉત્તર પ્રદેશના અયોધ્યામાં રામ જન્મભૂમિ ખાતે બનાવવામાં આવી રહ્યું છે. તેનો શિલાન્યાસ સમારોહ વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ 5 ઓગસ્ટ, 2020 ના રોજ કર્યો હતો.
- મંદિરના અધ્યક્ષ દેવતા:
 - રામ લલ્લા વિરાજમાન મંદિરના અધ્યક્ષ દેવતા છે. રામલલા ભગવાન રામનું શિશુ સ્વરૂપ છે.

કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ ક્વાયતમાં ભારતીય સેનાએ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો

- ભારતીય સેનાનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી 5મી બટાલિયન-4 (5/4) ગોરખા રાઈફલ્સ (ફ્રન્ટિયર ફોર્સ)ની ટીમે યુનાઈટેડ કિંગડમમાં યોજાયેલી પ્રતિષ્ઠિત કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ ક્વાયતમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો.

Back to basics : કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ અભ્યાસ (Cambrian Patrol Exercise)

- આ ક્વાયત 13 ઓક્ટોબરથી 15 ઓક્ટોબર 2021 સુધી યુનાઈટેડ કિંગડમના બ્રેકોન, વેલ્સમાં યોજાઈ હતી.

- યુકે આર્મી દ્વારા કસરત કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- તેને માનવીય સહનશક્તિ અને ટીમની ભાવનાની અંતિમ કસોટી માનવામાં આવે છે.
- તેને વિશ્વની સેનાઓમાં 'મિલિટરી પેટ્રોલિંગ ઓલિમ્પિક્સ' (Olympics of Military Patrolling) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- ક્વાયતના છઠ્ઠા તબક્કા સુધી, ભાગ લેનાર 96 ટીમોમાંથી, માત્ર ત્રણને આ વર્ષે આંતરરાષ્ટ્રીય પેટ્રોલિંગને ગોલ્ડ મેડલ આપવામાં આવ્યા હતા.

ભારતીય સેનાની ટીમ

- ભારતીય સેનાની ટીમે આ ઈવેન્ટમાં ભાગ લીધો હતો અને કુલ 96 ટીમો સાથે સ્પર્ધા કરી હતી જેમાં 17 આંતરરાષ્ટ્રીય ટીમો ખાસ દળો અને વિશ્વના વિવિધ ભાગોમાંથી પ્રતિષ્ઠિત રેજિમેન્ટ્સનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

વિજેતાની પસંદગી કેવી રીતે કરવામાં આવી?

- આ ક્વાયત દરમિયાન, ટીમોને કઠોર ભૂપ્રદેશ અને ઠંડા હવામાનમાં તેમના પ્રદર્શનના સંબંધમાં મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું. આ શરતોએ ટીમો માટે વિવિધ પડકારો રજૂ કર્યા.
- ભારતીય સેનાની ટીમને બ્રિટિશ આર્મીના જનરલ સ્ટાફના ચીફ જનરલ સર માર્ક કાર્લટન-સ્મિથે ગોલ્ડ મેડલ અર્પણ કર્યો હતો.

ઇ-વેસ્ટ ઉત્પાદન

- આંતરરાષ્ટ્રીય ઈ-વેસ્ટ ડે 14 ઓક્ટોબર, 2018એ ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે.
- આ દિવસનો ઉદ્દેશ વિશ્વભરમાં દર વર્ષે ઉત્પન્ન થતા લાખો ટન ઈ-વેસ્ટ વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે, જેની પર્યાવરણ અને કુદરતી સંસાધનો પર નકારાત્મક અસર પડે છે.
- આ વર્ષની શરૂઆતમાં નેશનલ ગ્રીન ટ્રિબ્યુનલ (NGT) ની મુખ્ય ખંડપીઠે ઈ-વેસ્ટ (મેનેજમેન્ટ) નિયમો, 2016ના અમલીકરણ માટે નિર્દેશો જારી કર્યા હતા.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય ઈ-વેસ્ટ ડે

- આ વર્ષનો આંતરરાષ્ટ્રીય ઈ-વેસ્ટ ડે ઈ-પ્રોડક્ટ વર્તુળાકારને વાસ્તવિક બનાવવામાં દરેકની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકાને પ્રકાશિત કરે છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રના જણાવ્યા અનુસાર, 2021 સુધીમાં, પૃથ્વી પરના દરેક વ્યક્તિ સરેરાશ 7.6 કિલો ઈ-વેસ્ટ નું ઉત્પાદન કરશે, પરિણામે વૈશ્વિક સ્તરે વર્ષમાં કુલ 57.4 મિલિયન ટન ઈ-વેસ્ટ ઉત્પન્ન થશે.

- જોખમી સંયોજનો અને મૂલ્યવાન સામગ્રીનું સંયોજન ધરાવતા આ ઇલેક્ટ્રોનિક કચરાના માત્ર 17.4 ટકા જ યોગ્ય રીતે એકત્રિત કરવામાં આવશે અને પ્રક્રિયા કરવામાં આવશે અને રિસાયકલ કરવામાં આવશે.

ઇ-વેસ્ટ

- ઇ-વેસ્ટ એ ઇલેક્ટ્રોનિક કચરાનું સંક્ષિપ્ત નામ છે અને તેનો ઉપયોગ ચલણની બહાર ગયેલા જૂના ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોનું વર્ણન કરવા માટે થાય છે. તેમાં તેમના ઘટકો, વપરાશપાત્ર અને ભાગોનો સમાવેશ થાય છે.
- તેને બે વ્યાપક કેટેગરી હેઠળ 21 પ્રકારોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યું છે:
 - ઇ-ફોર્મેશન ટેકનોલોજી અને કોમ્યુનિકેશન ઇક્વિપમેન્ટ.
 - કન્ઝ્યુમર ઇલેક્ટ્રિકલ એન્ડ ઇલેક્ટ્રોનિક્સ.
 - ભારતમાં ઇ-વેસ્ટના સંચાલન માટેનો કાયદો 2011થી અમલમાં છે, જેમાં આદેશ આપવામાં આવ્યો છે કે ઇ-વેસ્ટ માત્ર અધિકૃત વિક્ષેપક અને રિસાયકલર્સ દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવે. આ માટે 2017માં ઇ-વેસ્ટ (મેનેજમેન્ટ) રૂલ્સ, 2016 લાગુ કરવામાં આવ્યા હતા.
 - મધ્ય પ્રદેશના ભોપાલ ખાતે સ્થાનિક અને વાણિજ્યિક એકમોમાંથી કચરાના અલગીકરણ, પ્રોસેસિંગ અને નિકાલ માટે ભારતનું પ્રથમ ઇ-વેસ્ટ ક્લિનિક સ્થાપવામાં આવ્યું છે.
 - મૂળભૂત રીતે બાસેલ કન્વેન્શન (1992)માં ઇ-વેસ્ટનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ બાદમાં 2006માં (COP8)માં ઇ-વેસ્ટના મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું.
 - નેરોબી ઘોષણાપત્ર જોખમી કચરાના સરહદ પારની હિલચાલના નિયંત્રણ પર બાસેલ કન્વેન્શનના COP9માં અપનાવવામાં આવ્યું હતું. તેનો ઉદ્દેશ ઇલેક્ટ્રોનિક કચરાના પર્યાવરણને અનુકૂળ સંચાલન માટે નવીન ઉકેલો બનાવવાનો છે.

ઇ-વેસ્ટ ઉત્પાદન

- આ વર્ષના વેસ્ટ ઇલેક્ટ્રિકલ અને ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણો (WEEE) કુલ આશરે 57.4 મિલિયન ટન (MT) હશે અને તે ચીનની ગ્રેટ વોલના વજન કરતાં વધુ હશે.
- સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (CPCB)ના જણાવ્યા અનુસાર ભારતે 2019-20માં 10 લાખ ટનથી વધુ ઇ-વેસ્ટનું ઉત્પાદન કર્યું હતું, જે 2017-18ના 7 લાખ ટન કરતાં ઘણું વધારે છે. ઊલટું, ઇ-વેસ્ટ ડિસ્પોઝલ ક્ષમતા 2017-18 થી 7.82 લાખ ટનથી વધારવામાં આવી નથી.

ભારતમાં ઇ-વેસ્ટના સંચાલન સાથે સંબંધિત પડકારો

- લોકોની ઓછી ભાગીદારી:**
 - વપરાયેલા ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોના રિસાયકલિંગ ન કરવાનું એક મુખ્ય પરિબળ ગ્રાહકોની અનિચ્છા છે.
 - જોકે, તાજેતરના વર્ષોમાં, વિશ્વભરના દેશો અસરકારક 'રાઈટ-ટુ-રિપેર' કાયદા પસાર કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે.
- બાળ મજૂરીની ભાગીદારી:**
 - ભારતમાં 10-14 વર્ષની વયજૂથના લગભગ 4.5 લાખ બાળ મજૂરો વિવિધ યાર્ડમાં વિવિધ ઇ-વેસ્ટ પ્રવૃત્તિઓ અને પૂરતા સલામતી અને સુરક્ષા પગલાં વિના રિસાયકલિંગ વર્કશોપમાં રોકાયેલા છે.
- બિનઅસરકારક કાયદો:**
 - મોટાભાગની સ્ટેટ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (SPCB)/PCC વેબસાઈટ્સમાં કોઈ જાહેર માહિતીનો અભાવ છે.
- આરોગ્ય જોખમો:**
 - ઇ-વેસ્ટમાં 1,000થી વધુ ઝેરી પદાર્થો હોય છે જે જમીન અને ભૂગર્ભજળને દૂષિત કરે છે.
- પ્રોત્સાહન યોજનાઓનો અભાવ:**
 - અસંગઠિત ક્ષેત્ર માટે ઇ-કચરાના નિકાલ માટે કોઈ સ્પષ્ટ માર્ગદર્શિકા નથી.
 - સાથે સાથે ઇ-વેસ્ટનું સંચાલન કરવા માટે ઔપચારિક માર્ગ અપનાવવા માટે આ કાર્યમાં સામેલ લોકોને આકર્ષવા માટે કોઈ પ્રોત્સાહનનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.
- ઇ-વેસ્ટ આચાર:**
 - 80 ટકા ઇ-વેસ્ટ વિકસિત દેશો દ્વારા ભારત, ચીન, ઘાના અને નાઈજીરિયા જેવા વિકાસશીલ દેશોમાં રિસાયકલિંગ માટે મોકલવામાં આવે છે.
- તેમાં સામેલ અધિકારીઓની અનિચ્છા:**
 - નગરપાલિકાઓની બિન-ભાગીદારી સહિત ઇ-વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ અને નિકાલ માટે જવાબદાર વિવિધ સત્તાવાળાઓ વચ્ચે સંકલનનો અભાવ.
- સુરક્ષા અસરો:**
 - કમ્પ્યુટરમાં ઘણી વાર સંવેદનશીલ વ્યક્તિગત માહિતી અને બેંક ખાતાની વિગતો વગેરે હોય છે, જે આવી માહિતી દૂર ન થાય તો છેતરપિંડીનો ભોગ બને છે.

આગળનો રસ્તો

- ઇલેક્ટ્રોનિક કચરો એકત્રિત કરવા અને રિસાયકલિંગ કરવાનું કામ હવે ભારતમાં અનેક સ્ટાર્ટઅપ્સ અને કંપનીઓ દ્વારા લેવામાં આવ્યું છે. આપણે વધુ સારી અમલીકરણ પદ્ધતિઓ અને સમાવેશ નીતિઓની જરૂર છે જે આગળ વધવા અને પર્યાવરણીય રિસાયકલિંગ લક્ષ્યને પૂર્ણ કરવામાં અમને મદદ કરવા માટે અનૌપચારિક ક્ષેત્રને આવાસ અને માન્યતા પ્રદાન કરે છે.

- સાથે સાથે કલેક્શન રેટમાં સફળતાપૂર્વક વધારો કરવા માટે ગ્રાહકો સહિત દરેક ભાગીદારને સામેલ કરવાની જરૂર છે.

વન હેલ્થ કન્સોર્ટિયમ

- તાજેતરમાં બાયોટેકનોલોજી વિભાગે દેશનું પ્રથમ વન હેલ્થ કન્સોર્ટિયમ (One Health Consortium) શરૂ કર્યું છે.
- બાયોટેકનોલોજી વિભાગ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલય હેઠળ ભારત સરકારનો વિભાગ છે.

પરિચય

- 27 સંસ્થાઓ ધરાવતું આ કન્સોર્ટિયમ કોવિડ પછી ભારત દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા સૌથી મોટા આરોગ્ય કાર્યક્રમોમાંનું એક છે.
- તેમાં ભારતમાં ઝૂનોટિક (Zoonotic) અને ટ્રાન્સબાઉન્ડ્રી (Transboundary) પેથોજેન્સના મહત્વપૂર્ણ બેક્ટેરિયલ, વાયરલ અને પરોપજીવી ચેપની દેખરેખની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- તે હાલના ક્લિનિકલ પરીક્ષણોના ઉપયોગ અને ઉભરતા રોગોના ફેલાવાની દેખરેખ અને સમજ માટે વધારાની પદ્ધતિઓના વિકાસ પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

મહત્વ

- તે ભવિષ્યના રોગોથી થતા નુકસાનને ઘટાડવા માટે મનુષ્ય, પ્રાણીઓ અને વન્યપ્રાણીઓના સ્વાસ્થ્યને સમજવા માટે એક સર્વગ્રાહી અભિગમ પ્રદાન કરશે.

સંબંધિત સરકારી પગલાં

- 'વન હેલ્થ' પર રાષ્ટ્રીય નિષ્ણાત જૂથ:
- ભારત દ્વારા મે 2019માં બહુ-ક્ષેત્રીય, ટ્રાન્સડિસિપ્લિનરી સહયોગી જૂથ તરીકે 'વન હેલ્થ' પર રાષ્ટ્રીય નિષ્ણાત જૂથની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- તાજેતરમાં, એપ્રિલ 2021માં, તેનો અહેવાલ આબોહવા સંવેદનશીલ રોગો અને જૂથ દ્વારા ઓળખવામાં આવેલા 'વન હેલ્થ' પર વિષય વિશિષ્ટ આરોગ્ય કાર્ય યોજનાઓને આવરી લેતો રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- 2017માં મેલ ઘોષણાપત્ર (Male Declaration):
- ગ્રીન અને ફ્લાઈમેટ રેગ્યુલેટરી હેલ્થકેર સુવિધાઓના સંદર્ભમાં, ભારત 2017માં પુરૂષ ઘોષણાપત્ર પર હસ્તાક્ષર કરનાર બન્યું હતું અને આબોહવાની કોઈ પણ ઘટનાનો સામનો કરવા માટે આબોહવા-સ્થિતિસ્થાપક આરોગ્ય સુવિધાઓને પ્રોત્સાહન આપવા સંમત થયું હતું.

યુનિવર્સલ હેલ્થ કવરેજ (UHC)

- યુએન સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સના SDG3માં જણાવ્યા મુજબ, આ લક્ષ્ય બધા માટે આરોગ્ય સંભાળની ગુણવત્તા માટે સૌથી મહત્વપૂર્ણ પ્રતિબદ્ધતાઓમાંનું એક છે.
- ભારતે SDG પ્રત્યેની પ્રતિબદ્ધતા તરફ એક પગલું આગળ વધ્યું હતું જ્યારે 2018માં દેશે UHC હાંસલ કરવા માટે રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય સુરક્ષા યોજના આયુષ્માન ભારત શરૂ કરી હતી.

Back to basics : 'વન હેલ્થ'નો ખ્યાલ

- પરિચય:
- વન હેલ્થ એ એક અભિગમ છે જે માને છે કે માનવ આરોગ્ય પ્રાણીઓના સ્વાસ્થ્ય અને આપણી આસપાસના પર્યાવરણ સાથે ગાઢ રીતે સંકળાયેલું છે.
- વન હેલ્થનો સિદ્ધાંત સંયુક્ત રાષ્ટ્ર ખાદ્ય અને કૃષિ સંગઠન (Food and Agriculture Organization-FAO), વિશ્વ પશુ સ્વાસ્થ્ય સંગઠન (World Organisation for Animal Health- OIE) ના ત્રિપક્ષીય-પ્લસ એલાયન્સ વચ્ચે થયેલા કરાર હેઠળ એક પહેલ/બ્લુપ્રિન્ટ છે.
- તેનો ઉદ્દેશ માનવ આરોગ્ય, પ્રાણી આરોગ્ય, છોડ, માટી, પર્યાવરણ અને ઇકોસિસ્ટમ જેવા વિવિધ વિષયોના સંશોધન અને જ્ઞાનને વિવિધ સ્તરે વહેંચવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે, જે તમામ પ્રજાતિઓના સ્વાસ્થ્યને સુધારવા, સુરક્ષિત કરવા અને તેનું રક્ષણ કરવા માટે આવશ્યક છે.

વધતું મહત્વ:

- તાજેતરના વર્ષોમાં આ વધુ મહત્વપૂર્ણ બન્યું છે કારણ કે ઘણા પરિબળોએ લોકો, પ્રાણીઓ, છોડ અને આપણા પર્યાવરણ વચ્ચેની આંતરવ્યક્તિગત અસરને બદલી નાખી છે.

માનવ વિસ્તરણ:

- માનવ વસ્તી નવા ભૌગોલિક વિસ્તારોને વિકસાવી રહી છે અને વિસ્તૃત કરી રહી છે, જે પ્રાણીઓ અને તેમના પર્યાવરણ સાથે ગાઢ સંપર્કને કારણે પ્રાણીઓને મનુષ્યમાં રોગો ફેલાવવાનું જોખમ વધારી રહ્યું છે.
- મનુષ્યને અસર કરતા 65 ટકાથી વધુ ચેપી રોગો પ્રાણીઓ છે, જે ઝૂનોટિક રોગોના મૂળનો મુખ્ય સ્ત્રોત છે.

પર્યાવરણીય વિક્ષેપો:

- પર્યાવરણીય પરિસ્થિતિઓ અને રહેઠાણોમાં વિક્ષેપ રોગોને પ્રાણીઓ સુધી પહોંચાડવાની નવી તકો પ્રદાન કરી શકે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય મુસાફરી અને વેપાર:

- આંતરરાષ્ટ્રીય મુસાફરી અને વેપારથી લોકો, પ્રાણીઓ અને પ્રાણીઓના ઉત્પાદનોની અવરજવરમાં વધારો થયો છે, જેના કારણે સરહદો અને વિશ્વમાં રોગો ઝડપથી ફેલાય છે.

■ વન્યપ્રાણીઓમાં વાયરસ:

- > વૈજ્ઞાનિકોના જણાવ્યા અનુસાર વન્યપ્રાણીઓમાં 1.7 મિલિયનથી વધુ વાયરસ જોવા મળે છે, જેમાંથી મોટા ભાગના ઝૂનોટિક હોવાની શક્યતા છે.
- > આનો અર્થ એ થયો કે જો આ વાયરસ સમયસર શોધી કાઢવામાં નહીં આવે તો ભારતને નજીકના ભવિષ્યમાં ઘણી બીમારીઓનો સામનો કરવો પડી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- > કોવિડ-19 રોગચાળાએ ચેપી રોગો દરમિયાન 'વન હેલ્થ' સિદ્ધાંતોની સુસંગતતા દર્શાવી છે, ખાસ કરીને વિશ્વભરમાં ઝૂનોટિક રોગોને અટકાવવા અને નિયંત્રિત કરવાના પ્રયાસ તરીકે.
- > ભારતે દેશભરમાં આવા મોડેલનો વિકાસ કરવાની અને વિશ્વભરમાં અર્થપૂર્ણ સંશોધન સહકાર સ્થાપિત કરવાની જરૂર છે.
- > અનોપચારિક બજારો અને કતલખાનાંઓના સંચાલન માટે શ્રેષ્ઠ પ્રેક્ટિસ માર્ગદર્શિકા વિકસાવવાની જરૂર છે (દા.ત. નિરીક્ષણ, રોગ પ્રસાર મૂલ્યાંકન) અને ગામ સ્તર સુધીના દરેક સ્તરે 'વન હેલ્થ'ની વિભાવનાના સંચાલન માટે વ્યવસ્થા ઊભી કરવાની જરૂર છે.
- > જાગૃતિ ફેલાવવા અને 'વન હેલ્થ' લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરવા માટે રોકાણ વધારવું એ સમયની માંગ છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) બાર્બાડોસનાં રાષ્ટ્રપતિ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. બાર્બાડોસ નામના કેરેબિયન ટાપુએ પ્રજાસત્તાક બનવાના પ્રયાસમાં તેના પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિની પસંદગી કરી છે.
 2. 30 નવેમ્બરે બાર્બાડોસની બ્રિટનથી સ્વતંત્રતાની 55મી વર્ષગાંઠ છે.
 3. બાર્બાડોસ એક ટાપુ રાષ્ટ્ર છે જે વેસ્ટ ઈન્ડિઝના લેસર એન્ટિલ્સમાં સ્થિત છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2, અને 3
- 2) ડિજીટલ-બુક 'Innovations for You' વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. નીતિ આયોગના અટલ ઈનોવેશન મિશન (AIM) એ વિવિધ ડોમેન્સમાં અટલ ઈનોવેશન મિશન હેઠળ સ્થાપિત સ્ટાર્ટ-અપની સફળતાની વાર્તાઓ દર્શાવવા માટે "Innovations for You" નામનું એક નવું ડિજીટલ-બુક લોન્ચ કર્યું.
 2. આ પુસ્તકની પ્રથમ આવૃત્તિ આરોગ્ય સંભાળમાં નવીનતાઓ પર કેન્દ્રિત છે.
 3. તે 45 સ્ટાર્ટ-અપ્સનું પ્રદર્શન કરે છે જેણે નવા, નવીન ઉત્પાદનો, સેવાઓ અને ઉકેલો બનાવવા માટે કામ કર્યું છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,2	(D) 1,2 અને 3

- 3) સક્ષમ કેન્દ્ર: DAY-NRLM Vવિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે જૂન 2011માં ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલ કેન્દ્ર પ્રાયોજિત કાર્યક્રમ છે.
 2. આમાં સમુદાય વ્યાવસાયિકો મારફતે સમુદાય સંસ્થાઓ સાથે મળીને સ્વ-સહાયના ઉદ્દેશો પૂરા કરવા માટે કામ કરવું શામેલ છે જે DAY-NRLMની એક અનોખી દરખાસ્ત છે.
 3. કૃષિ-ઈકોલોજિકલ પદ્ધતિઓને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, જે મહિલા ખેડૂતોની આવકમાં વધારો કરે છે અને તેમના ઈનપુટ ખર્ચ અને જોખમને ઘટાડે છે.
 4. DDUGKYનો ઉદ્દેશ ગ્રામીણ યુવાનોને પ્લેસમેન્ટ કુશળતા પ્રદાન કરવાનો અને અર્થતંત્રના પ્રમાણમાં ઊંચા પગારવાળા રોજગાર ક્ષેત્રોમાં જાળવી રાખવાનો છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3	(B) 2,3,4
(C) 1,2,4	(D) 1,2,3 અને 4
- 4) આંતરરાષ્ટ્રીય હિમ ચિત્તા દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. દર વર્ષે 23 ઓક્ટોબરે International Snow Leopard Day ઉજવવામાં આવે છે. તેને વર્લ્ડ સ્નો લેપર્ડ ડે પણ કહેવામાં આવે છે.
 2. હિમ ચિત્તાના સંરક્ષણ અંગે જાગૃતિ લાવવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્નો લેપર્ડ ડે ઉજવવામાં આવે છે. 2015ને સ્નો ચિત્તાના આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.
 3. 2014માં પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્નો ચિત્તો દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,2	(D) 1,2 અને 3
- 5) કોંકણ શક્તિ કવાયત વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. યુનાઈટેડ કિંગડમ અને ભારત "કોંકણ શક્તિ" નામની સૌથી મોટી સંયુક્ત લશ્કરી કવાયત શરૂ કરવા જઈ રહ્યા છે.
 2. આ કવાયતમાં બ્રિટનનું કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપ પશ્ચિમ હિંદ મહાસાગરમાં ફરી પ્રવેશ કરશે.
 3. કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપની જમાવટ યુકે માટે મહત્વની છે કારણ કે શીત યુદ્ધના અંત પછી તે સૌથી મોટી જમાવટ છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2 અને 3

- 6) પરમ્બીકુલમ ટાઈગર કન્ઝર્વેશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. પરમ્બીકુલમ ટાઈગર કન્ઝર્વેશન ફાઉન્ડેશન (PaTCoF) એ 'અર્થ ગાર્ડિયન એવોર્ડ' જીત્યો છે,
 2. અર્થ ગાર્ડિયન એવોર્ડની સ્થાપના નેટવેસ્ટ ગ્રુપ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
 3. PatCoF એ વન વિભાગ હેઠળની બિન-લાભકારી સંસ્થા છે જે પરમ્બીકુલમ ટાઈગર રિઝર્વમાં વાઘ અને જૈવવિવિધતાના સંરક્ષણની સુવિધા આપે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3
-
- 7) પોલીસ સ્મૃતિ દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. ભારતમાં દર વર્ષે 21 ઓક્ટોબરના રોજ રાષ્ટ્રીય સ્મૃતિ સ્મારક દિવસ ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસ 1959માં ચીની ગોળીબારમાં માર્યા ગયેલા દસ પોલીસકર્મીઓના બલિદાનને સમર્પિત છે.
 2. 21 ઓક્ટોબર 1959ના રોજ ચીની સૈનિકોએ લદ્દાખમાં 20 ભારતીય સૈનિકો પર ગ્રેનેડ ફેંક્યા અને ગોળીબાર કર્યો. તેમાંથી 10 બહાદુર પોલીસ જવાનો શહીદ થયા હતા,
 3. પોલીસ મેમોરિયલ ચાણક્યપુરી ખાતે વર્ષ 2012 થી રાષ્ટ્રીય સ્તરની પોલીસ સ્મૃતિ દિવસ પરેડનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3
-
- 8) IRSDC વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. નાણાં મંત્રાલયના મુખ્ય આર્થિક સલાહકાર સંજીવ સાન્યાલની ભલામણના આધારે ભારતીય રેલવેએ 'ભારતીય રેલવે સ્ટેશન વિકાસ નિગમ' ના વિસર્જનનો આદેશ આપ્યો છે
 2. આ પગલું અનેક સંસ્થાઓને બંધ કરીને અથવા મર્જ કરીને રેલવે સંસ્થાઓના તર્કસંગતીકરણને અનુરૂપ છે.
 3. રેલવે બોર્ડ IRSDCને બંધ કરવા માટે તમામ જરૂરી પ્રક્રિયાગત ઔપચારિકતાઓ શરૂ કરવાનો આદેશ આપ્યો છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3
-
- 9) 2030 સુધીમાં નેટ-ઝીરો ઉત્સર્જક તરિકે ભારતીય રેલવે વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. તાજેતરમાં ભારતીય રેલવેએ એવી શક્યતા વ્યક્ત કરી છે કે તે 2030 સુધીમાં વિશ્વનો પ્રથમ નેટ-ઝીરો કાર્બન ઉત્સર્જક બની શકે છે.
 2. આ માટે ભારતીય રેલવે નવીનીકરણીય ઉર્જા સ્ત્રોતોમાં વધારો કરવાથી માંડીને તેના ટ્રેક્શન નેટવર્કને વિદ્યુતીકરણ અને તેના ઉર્જા વપરાશમાં ઘટાડો કરવા સુધીનો બહુ-આયામી અભિગમ અપનાવી રહી છે.
 3. ભારતીય રેલવે: કદની દ્રષ્ટિએ તે વિશ્વનું ચોથું સૌથી મોટું રેલવે નેટવર્ક છે. તે દેશના સૌથી મોટા વીજ ગ્રાહકોમાંનો એક છે.
 4. 67,956 કિમીના અંતરને આવરી લેતી 13,000 ટ્રેનો મારફતે ભારતિય ઉપખંડમાં દરરોજ 24 મિલિયન મુસાફરો મુસાફરી કરે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4
-
- 10) ભારતમાં કોવિડ-19 રસીકરણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. ભારતમાં અત્યાર સુધીમાં 100 કરોડથી વધુ લોકોને કોવિડ-19 રસીના ડોઝ આપવામાં આવ્યા છે.
 2. કો-વિન પોર્ટલ (<https://www.cowin.gov.in>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ પર કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી કરાવી શકાય છે.
 3. COVAXIN એ ભારત બાયોટેક દ્વારા ઉત્પાદિત સરકારી સહાયિત રસી છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3
-
- 11) ગીતા ગોપીનાથ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. તેણી નોકરી છોડીને પ્રતિષ્ઠિત હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીમાં પરત ફરશે.
 2. તે IMF ની પ્રથમ મહિલા મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી છે.
 3. ભારતીય-અમેરિકન અર્થશાસ્ત્રી જાન્યુઆરી 2019માં IMFમાં તેના મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી તરીકે જોડાયા હતા.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

12) 'Gen-Next Democratic Network' પહેલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ ઈવેન્ટ દ્વારા, આયોજકો 75 લોકશાહીના નેતાઓની આગામી પેઢી સાથે સંબંધો બનાવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે.
2. આ ઈવેન્ટ નવેમ્બર, 2021 માં યોજાશે.
3. આ કાર્યક્રમમાં ભાગ લેવા માટે વિવિધ જૂથોમાં 5-7 નેતાઓ આમંત્રિત કરવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

13) 'આધાર હેકાયોન 2021' વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. Identity and Authentication: આ થીમ હેઠળ, UIDAI આધાર નંબર અથવા કોઈપણ વસ્તી વિષયક માહિતી શેર કર્યા વિના ઓળખ સાબિત કરવા માટે નવીન ઉકેલો શોધી રહી છે.
2. UIDAI ભારતના તમામ રહેવાસીઓને 'આધાર' નામનો અનન્ય ઓળખ નંબર આપવા માટે બનાવવામાં આવ્યો હતો.
3. ઈવેન્ટ 28 ઓક્ટોબરથી શરૂ થશે અને 31 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ સમાપ્ત થશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

14) અભિધમ્મ દિવસ કાર્યક્રમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. અભિધમ્મ દિવસ ત્રણ મહિનાની વરસાદી હુતુનો અંત દર્શાવે છે જેને 'વર્ષાવાસ અથવા વસા' કહેવાય છે.
2. આ સમયગાળા દરમિયાન, સાધુઓ વિહાર અને મઠમાં પ્રાર્થના કરવા માટે સ્થળે રહે છે.
3. પ્રધાનમંત્રીએ આ પ્રસંગે કુશીનગર આંતરરાષ્ટ્રીય એરપોર્ટનું ઉદ્ઘાટન કર્યું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

15) ડી-એમોનિયમફોસ્ફેટની ઉણપ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વૈશ્વિક ભાવમાં વધારાને પરિણામે ભારતે તેની આયાતમાં ઘટાડો કર્યો છે, જેના કારણે દેશમાં ખાતરનો સ્ટોક વધુ ઘટ્યો છે.
2. સરકારે ડી-એમોનિયમફોસ્ફેટ (DAP) ખાતર પરની સબસિડી વધારીને 140 ટકા કરી દીધી હતી.
3. DAPમાં 46 ટકા ફોસ્ફરસ, 18 ટકા નાઈટ્રોજન હોય છે જે ખેડૂતો માટે ફોસ્ફરસનો પસંદગીનો સ્ત્રોત છે.
4. યુરિયા પછી DAP ભારતમાં સૌથી વધુ ઉપયોગમાં લેવાતા બીજા ખાતર છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

16) ભારતના ભૂસ્તરીય ઉર્જા નકશા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સરકારી થિંક ટેન્ક નીતિ આયોગે 18 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ ભારતનો ભૂસ્તર ઉર્જા નકશો (Geospatial Energy Map of India) લોન્ચ કર્યો.
2. ભારતનો આ ભૌગોલિક ઉર્જા નકશો તેલ અને ગેસના કુવાઓ, પેટ્રોલિયમ રિફાઈનરીઓ, પરંપરાગત પાવર પ્લાન્ટ્સ, કોલસાના ક્ષેત્રો અને કોલસાના બ્લોક્સ જેવા તમામ ઉર્જા સંસાધનોનું સાકલ્યવાદી ચિત્ર આપે છે.
3. ભારતમાં ઉર્જા ક્ષેત્રના પરસ્પર નિર્ભરતા અને મોટા ભૌગોલિક વિતરણને જોતા ઉર્જા સંપત્તિનું GIS મેપિંગ વાસ્તવિક સમય અને સંકલિત આયોજનની ખાતરી કરવામાં મદદરૂપ થશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

17) ભાસ્કરબડા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં આસામ સરકારે જાહેરાત કરી છે કે લુની-સોલાર કેલેન્ડર-'ભાસ્કરબડા'નો ઉપયોગ રાજ્યમાં સત્તાવાર કેલેન્ડર તરીકે કરવામાં આવશે.
2. શક કેલેન્ડર અને ગ્રેગોરીયન કેલેન્ડરનો ઉપયોગ હાલમાં આસામ સરકાર દ્વારા સત્તાવાર કેલેન્ડર તરીકે કરવામાં આવે છે.
3. જોકે હવે રાજ્યમાં ભાસ્કરબડા કેલેન્ડરનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.
4. તેની શરૂઆત ત્યારે થઈ જ્યારે ભાસ્કરવર્મનને 'કામરૂપ' સામ્રાજ્યનો શાસક બનાવવામાં આવ્યો.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

18) કુશીનગર આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. શ્રીલંકામાં સૌ પ્રથમ મૌર્ય સમ્રાટ અશોક (ઈ.સ.પૂ. 273-232)ના શાસન દરમિયાન પૂર્વ ભારતમાંથી મોકલવામાં આવેલા મિશન દ્વારા બૌદ્ધ ધર્મનો પ્રચાર કરવામાં આવ્યો હતો.
2. કુશીનગર બૌદ્ધ સર્કિટનું કેન્દ્ર છે – જેમાં લુમ્બિની, સારનાથ, ગયા અને અન્ય તીર્થસ્થળોનો સમાવેશ થાય છે.
3. પ્રસાદ (PRASHAD) યોજના હેઠળ માળખાગત વિકાસ માટે 30 પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવામાં આવ્યા છે.
4. શ્રીલંકાના મિશનના નેતા મહેન્દ્ર (મહિંદા)ને અશોકના પુત્ર તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યા છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

19) ગ્લોબલ ફૂડ સિક્યોરિટી ઇન્ડેક્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ગ્લોબલ ફૂડ સિક્યોરિટી (GFS) ઇન્ડેક્સ 2021માં ભારત 113 દેશોની યાદીમાં 71મા ક્રમે છે.
2. આ પહેલા ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ (GHI) 2021માં ભારત 101મા ક્રમે હતું.
3. GFS ઇન્ડેક્સની ડિઝાઇન અને ઉત્પાદન લંડન સ્થિત અર્થશાસ્ત્રી ઇમ્પેક્ટ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું અને કોર્ટેવા એગ્રીસાયન્સ (Corteva Agriscience) દ્વારા પ્રાયોજિત કરવામાં આવ્યું હતું.
4. 2021માં બહાર પાડવામાં આવેલા GFSI ઇન્ડેક્સની આ દસમી આવૃત્તિ છે. આ સૂચકાંક દર વર્ષે પ્રકાશિત થાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

20) પ્રધાનમંત્રીનો 60 પોઈન્ટ એક્શન પ્લાન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે 60 પોઈન્ટ એક્શન પ્લાનની વ્યાપક તૈયારી કરી છે.
2. એક્શન પ્લાન ચોક્કસ મંત્રાલયો અને વિભાગો પર કેન્દ્રિત છે, પરંતુ ઊંડાણપૂર્વકનું વિશ્લેષણ દર્શાવે છે કે તેમાં સામાન્ય રીતે ત્રણ કેટેગરીનો સમાવેશ થાય છે
3. ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રાલયે વંચિત વિદ્યાર્થીઓ માટે શિષ્યવૃત્તિના વિતરણને સુવ્યવસ્થિત કરવાથી સ્વદેશી ટેબ્લેટ અને લેપટોપ વિકસાવીને ડિજિટલ વિભાજનના અંતરને ભરવા માટે અનેક કુશળ પગલાં લીધા છે.
4. 'માતૃભૂમિ' નામનો કેન્દ્રીય ડેટાબેઝ 2023 સુધીમાં તમામ જમીન રેકોર્ડના ડિજિટલાઇઝેશન અને ઈ-કોર્ટ સિસ્ટમ સાથે સંકલનના વિષય/અધિકારને લગતા મુદ્દાઓ પર પારદર્શિતાને પ્રોત્સાહન આપશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

21) કુદુમ્બશ્રી પ્રોડક્ટ્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેરળ સરકાર કુદુમ્બશ્રી સહિત 'માઈકો, સ્મોલ એન્ડ મીડિયમ પ્રોડક્શન યુનિટ્સ' દ્વારા ઉત્પાદિત ઉત્પાદનોના માર્કેટિંગ અને વિતરણ માટે ઓનલાઇન પ્લેટફોર્મ શરૂ કરવાની યોજના ધરાવે છે.
2. રાજ્યના ઉદ્યોગ પ્રધાન પી. રાજીવના જણાવ્યા અનુસાર, કેરળ સરકારે આ અંગે પ્રાથમિક સ્તરે વાતચીત શરૂ કરી દીધી છે.
3. 18 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 'રાજ્ય કક્ષાની બીજ મૂડી નાણાકીય સહાય યોજના' નું ઉદઘાટન કરતી વખતે આ યોજનાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

22) રાષ્ટ્રીય સંશોધન વિકાસ નિગમના CMD વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોમોડોર અમિત રસ્તોગી (સેવાનિવૃત્ત), એ રાષ્ટ્રીય સંશોધન વિકાસ નિગમના ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકેની જવાબદારી સંભાળી છે.
2. NRDC બિન-વિભાગીય સરકારી સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના બ્રિટિશ સરકારે જાહેર ક્ષેત્રમાંથી ખાનગી ક્ષેત્રમાં ટેકનોલોજી સ્થાનાંતરિત કરવા માટે કરી હતી.
3. બીજા વિશ્વયુદ્ધ દરમિયાન સંરક્ષણ સંશોધન સંસ્થા દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલી ઘણી પ્રોડક્ટ્સનો ઉપયોગ કરવા માટે સમયની કથિત જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે એટલીની શ્રમ સરકારે 1948માં આ સંસ્થાની સ્થાપના કરી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

23) પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ યોજના હેઠળ ખેડૂતોએ રવિ પાક માટે વીમા રકમના 1.5% જ્યારે ખરીફ પાક માટે 2% પ્રીમિયમ નક્કી કરવું જરૂરી છે.
2. PMFBY હેઠળ રોકડ પાક માટે તે 5% છે. બાકીનું પ્રીમિયમ કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે વહેંચાયેલું છે.
3. ગુજરાત, તેલંગાણા, આંધ્ર પ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ, ઝારખંડ અને બિહાર અત્યાર સુધી આ યોજનામાંથી બહાર નીકળી ગયા છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

24) ઈકો ઓસ્કાર એવોર્ડ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ટાકાચર ઈનોવેશન (Takachar's Innovation), એક ભારતીય પ્રોજેક્ટ કે જે કૃષિ કચરાને ઈંધણમાં રિસાયકલ (recycle) કરે છે,
2. તેણે પ્રિન્સ વિલિયમનું ઉદઘાટન 'અર્થશોટ પ્રાઈઝ' (Earthshot Prize) જીત્યું છે, જેને 'ઈકો ઓસ્કાર' (Eco Oscars) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
3. આ એવોર્ડનો ઉદ્દેશ વૈશ્વિક સ્તરે આબોહવાની કટોકટી વધતા નવીન સ્થાનિક ઉકેલોને ટેકો અને પ્રેરણા આપવાનો છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

25) આંતરરાષ્ટ્રીય ગરીબી નાબૂદી દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ગરીબી નાબૂદી માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ (International Day for the Eradication of Poverty) દર વર્ષે 17 ઓક્ટોબરના રોજ મનાવવામાં આવે છે.
2. જે લોકો ગરીબીમાં જીવી રહ્યા છે તેમના પ્રયત્નો અને સંઘર્ષોને ઓળખવા અને સ્વીકારવા માટે આ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
3. વર્લ્ડ બેંકના અહેવાલ મુજબ, 88 થી 115 મિલિયન લોકોને ગરીબીમાં ધકેલી દેવામાં આવ્યા છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

26) વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દેશના ખાદ્ય ઉત્પાદકો (ખેડૂતો) લગભગ એક વર્ષથી કૃષિ કાયદાઓનો વિરોધ કરી રહ્યા છે.
2. વિશ્વને ટકાઉ કૃષિ-ખાદ્ય પ્રણાલીઓની જરૂર છે જે 2050 સુધીમાં 10 અબજ લોકોને ખવડાવવા માટે સક્ષમ છે.
3. તે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્ય 2 (SDG 2) એટલે કે ઝીરો હંગર પર ભાર મૂકે છે.
4. ગ્લોબલ હંગર ઈન્ડેક્સ (GHI) 2021માં ભારત 101મા ક્રમે સરકી ગયું હતું. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

27) હિમાચલ પ્રદેશમાં રસીકરણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. હિમાચલ પ્રદેશનો કિન્નોર જિલ્લો દેશનો પહેલો જિલ્લો બની ગયો છે જ્યાં 100% લાયક વસ્તીને કોરોના સામે રસી આપવામાં આવી છે,
2. આ માહિતી રાજ્યના મુખ્યમંત્રી જય રામ ઠાકુરે શેર કરી છે. નોંધનીય છે કે હિમાચલ પ્રદેશને રાજ્યની કુલ વસ્તીના 100% (18+) રસી મળી છે.
3. રાજ્યએ તમામ લાયક લોકોને કોરોનાનો પ્રથમ ડોઝ આપ્યો છે, આ વિક્રમ કરનાર હિમાચલ પ્રદેશ દેશનું પ્રથમ રાજ્ય બન્યું છે.

- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

28) વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ (World Food Day) દર વર્ષે 16 ઓક્ટોબરના રોજ ઉજવવામાં આવે છે. 2021 76 મો વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ ઉજવવામાં આવ્યો.
2. આ વર્ષની થીમ Safe food now for a healthy tomorrow છે.
3. ઘણા દેશોમાં, ખાસ કરીને વિશ્વના અવિકસિત ભાગોમાં ભૂખ એક મોટી સમસ્યા છે. વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ આ સમસ્યાને ઉકેલવામાં મદદ કરે છે.

- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

29) આદિવાસી લોકોની અયોધ્યા યાત્રા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ગુજરાત સરકારે અયોધ્યામાં શ્રી રામ જન્મભૂમિ યાત્રા માટે આદિવાસી સમુદાયના વ્યક્તિ દીઠ 5000 રૂપિયાની આર્થિક સહાય આપવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
2. આ જાહેરાત 'શબરી ધામ' ખાતે એક મેળાવડામાં કરવામાં આવી હતી જે ગુજરાતના ડાંગ જિલ્લાનું યાત્રાધામ છે. શબરી ધામ ભગવાન શ્રી રામ સાથે સંકળાયેલ છે.
3. આ પ્રસંગે, નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે દર વર્ષે રાજ્ય કક્ષાનો 'દશેરા મહોત્સવ' ભગવાન રામ સંબંધિત વિવિધ તીર્થ સ્થળોએ યોજવામાં આવશે.

- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

30) કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ ક્વાયત વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- ભારતીય સેનાનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી 5મી બટાલિયન-4 (5/4) ગોરખા રાઈફલ્સ (ફ્રન્ટિયર ફોર્સ)ની ટીમે યુનાઈટેડ કિંગડમમાં યોજાયેલી પ્રતિષ્ઠિત કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ ક્વાયતમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો.
- આ ક્વાયત 13 ઓક્ટોબરથી 15 ઓક્ટોબર 2021 સુધી યુનાઈટેડ કિંગડમના બ્રેકોન, વેલ્સમાં યોજાઈ હતી.
- યુકે આર્મી દ્વારા કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ ક્વાયતનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

31) ઈ-વેસ્ટ ઉત્પાદન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- આંતરરાષ્ટ્રીય ઈ-વેસ્ટ ડે 14 ઓક્ટોબર, 2018એ ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે.
- આ દિવસનો ઉદ્દેશ વિશ્વભરમાં દર વર્ષે ઉત્પન્ન થતા લાખો ટન ઈ-વેસ્ટ વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે, જેની પર્યાવરણ અને કુદરતી સંસાધનો પર નકારાત્મક અસર પડે છે.
- આ વર્ષની શરૂઆતમાં નેશનલ ગ્રીન ટ્રિબ્યુનલ (NGT) ની મુખ્ય ખંડપીઠે ઈ-વેસ્ટ (મેનેજમેન્ટ) નિયમો, 2016ના અમલીકરણ માટે નિર્દેશો જારી કર્યા હતા.
- આ વર્ષનો આંતરરાષ્ટ્રીય ઈ-વેસ્ટ ડે ઈ-પ્રોડક્ટ વર્તુળાકારને વાસ્તવિક બનાવવામાં દરેકની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકાને પ્રકાશિત કરે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

32) ભારતમાં કોવિડ-19 રસીકરણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- અત્યાર સુધીમાં, ભારતમાં 97 કરોડથી વધુ લોકોને કોવિડ-19 રસીના ડોઝ આપવામાં આવ્યા છે.
- કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી કો-વિન પોર્ટલ (<https://www.cowin.gov.in>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ પર કરી શકાય છે.
- નોંધણી કર્યા પછી, વ્યક્તિએ રસીનું સ્થાન અને સમય પસંદ કરવો પડશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

33) વન હેલ્થ કન્સોર્ટિયમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- 27 સંસ્થાઓ ધરાવતું આ કન્સોર્ટિયમ કોવિડ પછી ભારત દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા સૌથી મોટા આરોગ્ય કાર્યક્રમોમાંનું એક છે.
- વૈજ્ઞાનિકોના જણાવ્યા અનુસાર વન્યપ્રાણીઓમાં 1.7 મિલિયનથી વધુ વાયરસ જોવા મળે છે, જેમાંથી મોટા ભાગના ઝૂનોટિક હોવાની શક્યતા છે.
- વન હેલ્થ એ એક અભિગમ છે જે માને છે કે માનવ આરોગ્ય પ્રાણીઓના સ્વાસ્થ્ય અને આપણી આસપાસના પર્યાવરણ સાથે ગાઢ રીતે સંકળાયેલું છે.
- ભારતે દેશભરમાં આવા મોડેલનો વિકાસ કરવાની અને વિશ્વભરમાં અર્થપૂર્ણ સંશોધન સહકાર સ્થાપિત કરવાની જરૂર છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

NOW AVAILABLE

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE,
S.T.I., Dy.SO, નાચલ મામલતદાર,
બિનસચિવાલય ક્લાર્ક,
તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક
પરીક્ષાઓ માટે આવૃત્તિ ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતનો
સાંસ્કૃતિક વારસો

એકમાત્ર વેચાણ પરીવારિક પુસ્તક
જેનાં તમામ સરકારી પુસ્તકોનો
અર્ધ રૂપે સમાવેશ

ગુજરાત સંગ્રહી વિશેષ માહિતી અને
તથ્યોનું વિશિષ્ટ-પરિપૂર્ણ સંકલન

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં પુસ્તક પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં
રાખીને તૃક કરીને ગુજરાતનાં સાંસ્કૃતિક
વારસોને ધ્યાન રાખી સમાવેશ

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કન્ટેન્ટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

 JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

 JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

 YouTube
ICE RAJKOT

 Instagram
ICE RAJKOT

 Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

 twitter
ICE RAJKOT